

767572

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EDEBİYATIMIZDA İLK ÇEVİRİ ROMAN:
FENELON'UN *LES AVENTURES DE TELEMAQUE*
ADLI YAPITI.
YAPITIN ÇEVİRİ TARİHİMİZDEKİ
YERİ VE ÖNEMİ

Arş. Gör. Ersel TOPRAKTEPE

SBE Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bilim Dalı'nda
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sündüz KASAR

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
TEŞEKKÜRLER	3
ÖZET	4
ABSTRACT	5
GİRİŞ	6
1. YAZARIN VE ÇEVİRMENLERİN BİO-BİBLİOGRAFİSİ	12
1.1. François de Salignac de la Mothe – Fénelon	12
1.2. Yusuf Kâmil Paşa	14
1.3. Ahmed Vefik Paşa	17
2. ÇEVİRİYAZI METİNLER	20
2.1. Okuma Kılavuzu	20
2.2. Metinler	22
2.2.1. <i>Terceme-i Telemak</i> , Yusuf Kâmil Paşa	22
2.2.2. <i>Telemak Tercümesi</i> , Ahmed Vefik Paşa	38
3. KURAM VE UYGULAMA	69
3.1. Skopos Kuramı	69
3.2. Uygulama: Skopos Kuramı Çerçevesinde <i>Terceme-i</i> <i>Telemak ve Telemak Tercümesi</i>	74
3.2.1. Çıkış Metninin Yayınlanış Öyküsü	74

3.2.2. Çevirilerin Biçimsel Özellikleri	76
3.2.3. Çevirilerin Gerçekleştirilmesindeki Nedenler ve Çeviri Yaklaşımları	78
3.2.4. Çevirilerin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi	89
3.2.5. Özel Ad Çevirilerinin İncelenmesi	113
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	127
EKLER	131
1. Kronoloji	132
2. Osmanlıca Çeviri Metinler	137
2.1. <i>Terceme-i Telemak</i> , Yusuf Kâmil Paşa	138
2.2. <i>Telemak Tercümesi</i> , Ahmed Vefik Paşa	168
3. Özgün Metnin İncelemeye Konu Olan İlk İki Bölümü	222
ÖZGEÇMİŞ	250

ÖNSÖZ

Yusuf Kâmil Paşa, Fénelon'un ilk kez 1699'da basılan *Les Aventures de Télémaque* adlı yapıtını *Terceme-i Telemak* adıyla Türkçeye çevirerek Batı yazınından ilk roman çevirisini gerçekleştirmiştir. Bu çeviriyi beğenmeyen Ahmed Vefik Paşa da, aynı kitabı kendi çeviri anlayışı çerçevesinde Türkçeye aktararak 1881'de yayınlamıştır. Bu çalışmamızda, çıkış metninin ilk iki bölümünün bu iki çevirmen tarafından gerçekleştirilen çevirilerini hem birbirleriyle hem de Fransızca metinle karşılaştırarak inceledik. Bu incelemeyi yaparken Vermeer'in Skopos Kuramı'ndan yararlandık.

Böyle bir konu seçmemizin nedeni, tarihsel açıdan önem taşıyan bu iki çevirinin şimdiye kadar çevirileri açısından karşılaştırılmalı olarak derinlemesine incelenmemiş olmalarıdır. Çalışmamızda görüleceği üzere bu iki çeviri hakkında birçok yorum yapılmıştır. Ancak bunların çevirileri karşılaştırmalı olarak incelemeye ulaşılmış vargılar olmadığı görülecektir.

Ayrıca bu çevirilerin Fransızcadan yapılmış olması da, bu çalışmaya girişmemizde bizi yüreklendirmiştir.

Çeviri yaklaşımıyla olduğu kadar içeriğiyle de Türk yazınında bir ilk olmasından ve belki de geç kalmış bir çabanın ürünü olduğu için Yusuf Kâmil Paşa'nın *Terceme-i Telemak*'ının ve ardından, aynı yapıtın Ahmed Vefik Paşa tarafından gerçekleştirilen ikinci çevirisi olan *Telemak Tercümesi*'nin incelenmesinin çeviri tarihimize katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Son olarak çalışmamızın başlığına gelince, usul gereği yüksek lisans tezinin başlığını teze kayıt aşamasında bildirmiştik. Ancak çalışma süreci içinde yön değiştirmiş ve çıkış noktasından farklı bir çerçeveye ulaşmıştır. Başlangıçta Fénelon'un yapıtını yalnızca Yusuf Kâmil Paşa tarafından yapılan ilk çeviriyle ele almayı tasarlamış, eski yazı ile yapılmış söz konusu çevirinin çevriyazısını yapmayı ve ardından bu çevirinin çeviri tarihimizdeki yerini incelemeyi düşünmüştük. Ancak çalışmanın sınırlarını belirlemek üzere yaptığımız ilk incelemelerden sonra, Yusuf Kâmil Paşa'nın yaptığı ilk çeviriye tepki olarak Ahmed Vefik Paşa tarafından yapılan ikinci çevirinin de ele alınmasının ve bu iki çevirinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesinin çalışmamızın bütünlüğünü sağlamak açısından gerekli olduğu düşüncesine vardık. Bu yüzden

çalışmamızı bu yönde genişleterek gerçekleştirdik. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yönergesi uyarınca tez başlığının değiştirilmesi söz konusu olmadığından, başlangıçta önerdiğimiz başlığı, çalışmamızın son içeriğini yansıtmada yetersiz kalsa da, korumak zorunda kaldık. Oysa,

Terceme-i Telemak (1862) ve Telemak Tercümesi (1881):

Fénelon'ın Les Aventures de Télémaque Adlı Yapıtının

Türkçedeki İlk İki Çevirisinin Skopos Kuramı Işığında İncelenmesi

başlığı, çalışmamıza daha uygun olurdu.

TEŞEKKÜRLER

Bu yüksek lisans tezinde, üzerinde çalıştığımız konuyu bana öneren ve böylelikle alanlararası bir çalışmaya olanak tanıyan, bu çalışma sırasında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen ve bu çalışmanın yapılıp sona ermesinde büyük emeği bulunan değerli hocam sayın Doç. Dr. Sündüz Kasar başta olmak üzere, değerli bölüm başkanımız sayın Prof. Dr. Füsun Ataseven'e ve her zaman ve hepimiz için sonsuz moral kaynağı olan değerli hocam sayın Doç. Dr. Emine Demirel'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Eski yazıya ilgi duymamda büyük bir rol oynayan ağabeyim Ali Topraktepe'ye ve YTÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışan Didem Ardalı'ya çalışmamla ilgili önemli kaynaklara dikkatimi çektiği için müteşekkirim.

Şinasi'nin, *Extraits de Poésies et de Prose* adlı yapıtına ulaşmamı sağlayan Turkuaz Kitabevi'nden sayın Nedret İşli'ye teşekkür ederim.

Tez çalışması sürecinde, eski yazı konusunda verdiği aydınlatıcı bilgilerin yanında çevriyazıların eski yazılarla karşılaştırmalı olarak okunması gibi çalışmanın çok önemli aşamalarından birinde çok büyük katkısı olan sayın Doç. Dr. Hatice Aynur'a şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Bu çalışmada, iki yazınsal metni karşılaştırmalı inceledik. Bu metinlerden ilki Yusuf Kâmil Paşa'nın Fénelon'un *Les Aventures de Télémaque* adlı yapıtından yaptığı, ilk kez 1862'de yayımlanan *Terceme-i Telemak* ve Ahmed Vefik Paşa'nın aynı kitaptan yaptığı, 1881'de yayımlanan *Telemak Tercümesi*'dir. Bu iki çeviriyi hem birbirleriyle hem de çıkış metni olan *Les Aventures de Télémaque* ile karşılaştırarak inceledik. Bu inceleme, çıkış metninin ilk iki bölümünü kapsamaktadır. Çalışmamızda, o dönemde varış kültüründe hemen hemen hiç bilinmeyen ancak anlatıda önemli yer tutan özel adların varış bağlamına aktarılış biçimine de yer verdik.

Bu çalışmanın çerçevesini, bu iki çeviri ve bu çevirilerin yapıldığı *Les Aventures de Télémaque* oluşturmaktadır. Kullandığımız kuram, Vermeer'in Skopos Kuramı'dır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Türk Yazını'nda İlk Çeviri Roman

Terceme-i Telemak

Telemak Tercümesi

Skopos Kuramı

Karşılaştırmalı Çeviri İncelemesi

Telemak Tercümelerinin Çevriyazımı

ABSTRACT

In this work, we carried out a comparative study of two literary texts. The first one is *Terceme-i Telemak* (Télémaque Translation), translated by Yusuf Kâmil Pasha, from Fénelon's *Les Aventures de Télémaque*, first published in 1862; the second one is *Telemak Tercümesi* (Télémaque Translation), translated by Ahmed Vefik Pasha, from the same source, in 1881. In this study, which covers the first two chapters of source text, we compared not only these two translations with each other but also with source text, which is *Les Aventures de Télémaque*. We also looked into the way proper nouns in the source text were translated into Turkish by two translators.

The framework of this study consists of those translations. The theory we made use of is the Skopos Theory by Vermeer.

KEY WORDS

First Translated Novel in Turkish Literature

Terceme-i Telemak

Telemak Tercümesi

Skopos Theory

Comparative Translation Study

Transcription of Telemak Translations

GİRİŞ

Les Aventures de Télémaque, çeviri tarihimizde, ilk yazınsal çeviriye konu olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Türk aydınları bu yapıta büyük ilgi göstermişlerdir. 1859'da Yusuf Kâmil Paşa *Terceme-i Telemak* adıyla bu kitabı ilk kez Türkçeye çevirmiştir. *Terceme-i Telemak* önce "1859'da [Yusuf Kâmil Paşa tarafından] çevrilmişti. Çeviri, Osmanlı salonlarında bir süre yazma halinde dolaştı. İlk kez 1862 Ağustos'unda basıldı."¹

Fénelon'un bu yapıtı daha sonraları da çeşitli nedenlerle Türk çevirmenlerin çalışmalarına konu olacaktır. Sözgelimi Ahmet Vefik Paşa, Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirisinde kullandığı dili ve biçemi beğenmeyerek Fénelon'un yapıtını *Telemak Tercümesi* başlığıyla 1881 yılında bir kez daha Türkçeleştirecek ve çeviri Bursa'da yayımlanacaktır. Bu çeviri altı sene içinde üç kere basılır². Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirisi "*Terceme-i Telemak*, ise Osmanlılarda en çok baskısı yapılmış ve en çok okunmuş"³ [roman olacaktır] (ayrıca bkz. Özege⁴).

Şinasi'nin *Extraits de Poésies et de Prose* adlı kitabında *Les Aventures de Télémaque*'tan nazmen çeviri bir dördlük vardır. Bu minik çeviri, 1859'da yapılmış olması açısından ilginçtir.

Bunların dışında *Les Aventures de Télémaque*, Faik Bey ya da Faik Paşa tarafından üçüncü kez Türkçeye çevirilmiş, daha doğrusu uyarlanmıştır. Dili çok ağırdır. Erzurum'da Dördüncü Ordu Litografya Destgâhında 1865 yılında basılan çevirinin başlığı *Sergüzeşt-i Sahip Nihad-ı Hindî* olmuştur. Bu yapıtta *Télémaque*'ın ilk üç bölümü işlenir. Ancak olay Hind'de geçer. *Télémaque*'ın adı Sâib-nihâd, Mentor'un ki Dâniş-şinâs, Calypso'nunkiye Sünbül-tıraz olur.

Kayahan Özgül'den öğrendiğimize göre, "*Mahfel Mecmuâsı*'nda bir 'Yeni Telemak Tercümesi' neşredilmeğe başlarsa da (c.2, nu. 1921, Cemâziyülevvel, Receb

1 Mardin, Şerif, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, İletişim Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1998, s. 270

2 2. baskı Bursa, 1298 (1882), Matbaa-i Hudâvendigâr, 3. baskı, İstanbul, 1302 (1884), Civelekyan Matbaası.

3 Öztürk Kasar, Sündüz, *Impact de la traduction à la genèse du roman turc*, YTÜ, İstanbul 2003, s. 20

4 Özege, Seyfettin, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, cilt 4, 1825. sayfa, İstanbul, 1977 *Terceme-i Telemak*, Fénelon'dan Yusuf Kâmil Paşa

İstanbul Tabihane-i âmire 1279 (1862)

İstanbul Tasvir-i Efkâr matbaası 1279 (1863)

İstanbul Matbaa-i âmire 1283 (1867)

İstanbul Tasvir-i Efkâr matbaası 1286 (1869)

İstanbul Mekteb-i sanayi matbaası 1287 (1870)

İstanbul Şeyh Yahya Efendi matbaası 1294 (1877)

İstanbul Ahter matbaası 1299 (1882)

İstanbul Hacı Hüseyin Efendinin matbaası (?)

1340, s. 123-124,147-148,163-164) ancak üç sayı sürer. Mütercimın adı açıklanmaz; sadece, tercümesi beğenilen bir zât olduğu söylenir.”⁵

Kayahan Özgöl, “Yenişehirli Hüseyin Avni Bey’in Yunanca’dan tercüme ettiği bilinen *İntak* romanının aslında bir *Télémaque* adaptesi olduğunu düşünmekte, romanda *İntak Télémaque*’ın, Nestor Mentor’un, Selfilos Ulişe’in karşılığı [olduğunu]”⁶ belirtmektedir. Kayahan Özgöl, “*İntak* [’ın] da babasını aradığını”⁷ söylemektedir.

Kayahan Özgöl’ün İbnülemin M. Kemal İnal⁸ dan alıntısına göre “Küçük İlibeli-zâde Mustafa Âsım Bey’in ‘nâkıs ve gayr-ı matbû’ bir *Télémaque* tercümesi vardır”.

Vedat Kosal, *Télémaque*’ın opera olarak oynandığını söylemektedir: “Türkçe ilk opera 1840’ta oynandı. Dört sene sonra ilk Türkçe librettoyu şair-i âzam Abdülhak Hâmid Bey’in babası Hayrullah Efendi yazdı. 1868’de Güllü Agop Gedikpaşa Tiyatrosu’unda *Télémaque* operasını Türkçe sahneye koydu.”⁹

Ayrıca *Les Aventures de Télémaque*, tiyatro oyunu olarak da karşımıza çıkar. Kayahan Özgöl “Gedikpaşa Tiyatrosu’nun bir ilânından Telemak’ın 1869 yılında oynanacak dramlar arasında yer aldığı öğrenilir”¹⁰ demektedir.

1946 yılındaysa Ziya İshan, Fénelon’un yapıtını *Telemakhos’un Başından Geçenler* adıyla dördüncü kez Türkçeye kazandırmıştır. Bu çeviri, Milli Eğitim Bakanlığı, Dünya Edebiyatından Tercümelere, Fransız Klasikleri dizisinde yer almıştır.

Bu çevirilerin dışında, Ali Kemali’nin, 1934 yılında İstanbul’da yayımlanmış *Tercüme Hakkında Düşünceler ve Tatbikatına Ait Bazı Nümuneler* adlı yapıtında da *Les Aventures de Télémaque*’tan küçük bir bölüm, ‘tercüme nümunesi’ olarak Türkçeye çevrilmiştir.

Ayrıca, Mehmed Kaplan’dan öğrendiğimize göre “Ziya Paşa’ya bir Telemak çevirisi atfedilmekteyse de metin şimdiye dek ele geçmemiştir”¹¹. Tüm bunlar Fénelon’un yapıtının Tanzimat dönemi Osmanlı aydınları tarafından iyi tanındığını ve önemsendiğini göstermektedir.

Bu çalışmamızda, Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa’nın, *Les Aventures de Télémaque*’ın ilk iki bölümünden yaptıkları çevirileri ele alacağız. Ancak çalışmamız

5 Özgöl, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa’nın Tercüme-i Telemak’ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı:8, Mart-Nisan 1996, s. 123

6 agy

7 agy, *İntak* romanına ilişkin aynı yerde şu bilgi de vardır: *Yenişehirli Şair Avni’nin Basılmamış Eseri*, Adnan Ötügen Halk Kütüphanesi, nu. 1011, s.23-60, 63-82, 97-102, 115-121, 135-138, 241

8 İbnülemin M. Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c.1, 3. basım, İstanbul, 1988, Dergâh Yayınları, s. 77

9 Kosal, Vedat, “Osmanlı’da Klasik Batı Müziği”, in *Toplumsal Tarih*, no: 57, Eylül 1998, s. 16

10 *Atıf Meyyiz*, Nu 91, 26 Şâban 1286 kaynağından alıntılایan ÖZGÖL, M. Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa’nın Tercüme-i Telemak’ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı, 8, Mart-Nisan 1996, s. 124

11 Kaplan, Mehmed, “Tanzir-i Telemak”, in *Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1948

sırasında Ahmed Vefik Paşa'nın çevirisinin kimi özelliklerinden dolayı, çevirisinin tamamını, çalışmamız çerçevesinde yer yer karşılaştırarak inceleyeceğiz.

Şinâsi'nin yukarıda değindiğimiz dörtlüğünü de, Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa'nın çevirileriyle inceleyeceğiz.

Bu çalışmanın her şeyden önce alanlararası bir niteliği bulunduğunu düşünüyoruz. Şöyle ki *Terceme-i Telemak ve Telemak Tercümesi* çevirildikleri dönemin Türkçesiyle kaleme alınmış, başka bir deyişle eski yazı ile yazın dünyamıza aktarılmıştır. Bu metinlere günümüz okurlarının ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla onları latin abecesine aktarmak gereğini duyumsadık. Dolayısıyla çevirilerin sözünü ettiğimiz bölümlerinin kısmi çevriyazımını gerçekleştirmemiz gerekti. Bunu yaparken bugün artık kullanılmayan sözcük ve deyimlerin hemen yanında köşeli parantez içinde bugünkü anlamlarını verdik. Bunun dışında, çevriyazı sürecinde herhangi bir atlama ya da unutmayı engellemek amacıyla ve karşılaştırmalara olanak tanımak için, eski yazı metinleri latin abecesine aktarırken bu metinlerdeki sayfa numaralarını ve satır sıralarını da belirttik. Çevriyazıların okunmasına ilişkin bilgileri, bir okuma klavuzu biçiminde çevriyazıların hemen önüne koyduk. Ayrıca çevriyazıların özgün metinleri Ekler bölümünde bulunmaktadır.

Çalışmamızın bu yönünü ikinci bölümdeki çeviri eleştirisiyle bütünleyerek, incelememize Türkoloji ve Çeviribilim alanlarını biraraya getiren alanlararası bir nitelik kazandırdığımızı düşünüyoruz.

Çalışmamızın bir çeviri eleştirisi/değerlendirmesi niteliği taşıması, onun ikinci temel özelliğini oluşturmaktadır. Çalışmamızın Kuram bölümünde çevirilerin değerlendirmesinde yararlandığımız Hans Vermeer'in Skopos Kuramı açıklanmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse, Skopos Kuramı'nın çıkış noktası şu öngerçeğe dayanmaktadır: "Her eylemin bir amacı vardır. Çeviri bir eylemdir. O halde çevirinin de bir amacı vardır".

Bu incelememizde, Skopos Kuramı doğrultusunda çevirmenlerimizin yaşamları ve yapıtları da o dönemin çevirmenlerini tanımak bakımından üzerinde durduğumuz bir başka konu oldu.

Öte yandan, çıkış metninin yazarına ilişkin bilgilere de yer vermeye çalıştık.

Çevirmenlerin yaşadıkları dönemde Osmanlı Devletinde yapılmış kimi çevirileri ve aynı dönemde dünyada gerçekleştirilmiş yazınsal olayları içeren bir tablo hazırladık. Bu tabloda çevirmenlerimizin yaşamlarındaki önemli olaylarla dönemdaşlarına da yer verdik. Bu tablo, Ekler bölümünde bulunmaktadır.

Batı'dan yapılan ilk roman çevirisi olarak *Terceme-i Telemak* bugüne kadar değişik tepkilerle karşılaşmıştır. Kuşkusuz Yusuf Kâmil Paşa'nın bu çevirisine gelen ilk somut tepki Ahmed Vefik Paşa'nın *Telemak Tercümesi* olmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu yapıta getirdiği eleştiriyse şöyledir: “Fénelon'un eseri, [Yusuf Kâmil] Paşa'nın ağır ve çok şarklı üslûbunda hemen hemen bütün hüviyetini kaybeder. Bununla beraber, ihtiva ettiği ahlakî umdelerle, bizim için yeni olan hayal sistemiyle ve taşıdığı Yunanî unsuruyla uzun zaman –bilhassa Namık Kemal-Ekrem nesline– tesir edecektir.”¹²

Fénelon, 1699 yılında yayınlanan kitabı *Les Aventures de Télémaque*'ı mürebbîsi olduğu müstakbel kral genç Bourgogne Dükü'nün eğitimi için yazmıştır ve “asla yayınlamayı düşünmemiştir”¹³. Bu yapıtta, Yunan mitolojisinden önemli olaylar ve kahramanlar anlatının arka planında yer almaktadır. Bu kitabın bir diğer özelliği de cumhuriyetçi düşünceler barındırması ve XIV. Louis'nin politikalarının bir hicvi olmasıdır. 1699'da yayınlanan kitap, kısa sürede büyük bir ilgi görür. Öyle ki sahteleri bile yayınlanır.

Çalışmamızın iki eksenini oluşturan *Terceme-i Telemak* ve *Telemak Tercümesi* çerçevesinde sorunsallarımızı şöyle ortaya koyabiliriz:

İlk akla gelen soru, Yusuf Kâmil Paşa'nın niçin *Les Aventures de Télémaque*'ı çevirdiğidir. Yusuf Kâmil Paşa'nın amacı “17. yüzyılın ilk yarısının romanesk doruklarını anımsatan barok bir estetiğin izlerini taşıyan bir aşk ve macera romanı”¹⁴ çevirmek midir? Ancak *Les Aventures de Télémaque*'in bir macera romanı olduğu tartışma konusudur. Bugün Türk Yazınındaki ilk çeviri roman olarak geçen *Terceme-i Telemak*, o dönemde nasıl bir yazın türü olarak görülüyordu?

Bu kitabın Osmanlı toplumuna girişinin nasıl olduğu da bir merak konusudur. O dönemin ‘münevverleri’ gözünde değeri neydi? Dahası Yusuf Kâmil Paşa'nın eline nasıl geçmiş olabilir?

Çalışmamızda yararlandığımız Skopos Kuramı, her çevirmenin çevirisine bir tür önsöz yazarak çeviriyi niçin ve nasıl yaptığını belirtmesi taraftarıdır. Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa çevirilerinde böyle bir yol tutarak okurlarını aydınlatıp aydınlatmadıkları da araştırmamızda üzerinde durduğumuz bir konudur. Eğer birer

12 Tanpınar, Ahmet Hamdi *19. Asır Türk Edebiyat Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 2001, s. 150.

13 Fénelon, *Les Aventures de Télémaque suivies des Aventures d'Aristonöus*, Librairie Hachette et Cie, 1893, Paris (PDF), Notice sur Fénelon, s. VIII.

14 Mitterand, Henri, *XVIIe siècle Littérature*, Nathan, 1987

önsöz yazdılsa burada yazdıklarını gerçekleştirip gerçekleştiremedikleri ya da bu konuda ne derece başarılı oldukları da incelediğimiz bir diğer noktadır.

Çeviri anlayışlarına dönmemiz gerekirse, Batı'dan yapılan ilk yazınsal çevirilerde çeşitli çeviri yaklaşımları görülmektedir. Örneğin kimi çeviriler kısaltılarak, özetlenerek ya da uyarlanarak yapılmıştır. Bu durum göz önüne alındığında Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa'nın çevirilerini yaparken çıkış metnini olduğu gibi mi yoksa kısaltarak ya da özetleyerek mi çevirdiklerini de saptamaya çalışacağız. Bu saptamayı gerçekleştirdikten sonra, eğer özet ya da kısaltma yoluna gittilerse hangi unsurları çevirilerinin dışında bıraktıklarına da değineceğiz. Bu bağlamda, çevirmenler, çıkış metninin biçimsel özellikleri varış metinlerinde ne ölçüde korumuşlardır? Çıkış metninin Osmanlı kültürüne yabancı unsurlar taşıdığını söylemiştik. Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa, bu unsurları çevirilerinde nasıl yansıtmışlardır?

Çevirilerin yapıldığı dönemde eğitim, dil ve çeviri alanında belli girişimlerin olduğunu görüyoruz. Sözgelimi 1851 yılında açılan Encümen-i Dâniş'in nizamnamesinde, “[...] Halkın cehâletinin giderilmesi ve genel eğitimi için faydalı olacak eserleri de yine onların anlayabilecekleri sade bir üslupla telif ve tercüme etmek.

Encümen'in telif veya tercüme yoluyla hazırlatacağı eserlerde aradığı vasıf hep bu olmuştur: bütün halkın anlayabileceği sade bir dil kullanmak.”¹⁵ Dil konusunda bu tür çalışmaların yapıldığı bir ortamda, Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa çevirilerinde nasıl bir dil kullanmışlardır?

Güzin Dino, romandan önce Osmanlı yazınındaki anlatı türlerini şöyle açıklamaktadır:

“Romandan önce klasik Osmanlı yazınında anlatı türü, Farsçadan kaynaklanan mesnevilerle kendini gösterir. [...] İncelmiş, bilgince, Arap-Fars sözcükleri ve deyimleriyle yazılmış olan bu hikâyeler sadece seçkinler içindir. Aziz Efendi'nin düzyazı olarak kaleme alınmış töresel ve gizemli *Muhayyelât*'ı da anlatım yazınının başka bir yönünü ortaya kor. Yazın türlerinin yanısıra, sözlü halk hikâyeleri, kimi zaman doğrudan doğruya mesnevîlerden, destanlardan, dinsel, tarihsel konulardan ya da efsanelerden esinlenir; bunlar geniş halk toplulukları için hâlâ, bozulmuş olarak da olsa, yayımlanmaktadır.

15 Kayaoğlu, Taceddin, *Türkiye 'de Tercüme Mîlleseseleri*, Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 63

Dede Korkut gibi ulusal destana bağlı olanlardan ya da folklor niteliği taşıyan Koroğlu, köy çevrelerinde daha yaygın olan Karaca Oğlan, Kerem ile Aslı vb. hikyelerden başka Battal Gazi, Hazreti Ali'nin yaşantısı, Firuzşh'in serüvenleri, Binbir Gece Masalları, aşıkların romanlaştırılmış yaşantıları, Tifli'nin usdış serüvenleri, Tufinme hanım, Tayyazde ve Cevri elebi'nin hikâyeleri, romanın doğuşundan önceki anlatım yazınını oluşturur."¹⁶

Eğer Osmanlı yazınında mevcut durumdaki anlatı biçimleri yukardaki gibiyse, çevirmenler, çevirilerini bu anlatı türlerinin özellikleri çerçevesinde yapmış olabilirler mi? Yoksa Osmanlı yazını için yeni bir biçime sahip olan *Les Aventures de Tlmaque*, zgn biçimi korunarak mı aktarılmıştır?

nemli bir konu da, çevirmenlerin, çevirilerini yaparken belli bir kitleyi hedefleyip hedeflemedikleridir. Bu evirilerin ilk baskılarından itibaren kaç baskı yaptıkları ve kaça satıldıkları konusundaki bilgiler de eviri metin-hedef kitle bağlamında aydınlatıcı olabilir.

Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa'nın hedef aldığı kitle farklı olabilir mi? Yusuf Kâmil Paşa ile Ahmed Vefik Paşa'nın çevirideki amaçları neydi? Vefik Paşa niçin, Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirisinin üzerinden henüz 17 yıl geçmişken bir ikinci eviri yapmıştır? Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa'nın, çevirilerini yaparken çıkış metninin hangi baskısından yararlandıkları da çalışmamızda tartıştığımız bir başka konudur.

Bu alışmamızda, yukarıda belirttiğimiz sorulara yanıtlar arayacağız.

16 Dino, Güzin, *Türk Romanının Doğuşu*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 13-14-

1. YAZARIN VE ÇEVİRMENLERİN BİO-BİBLİYOGRAFİSİ

1.1. François de Salignac de la Mothe - Fénelon¹⁷

1651'de Périgord'da doğmuştur. 1663 ile 1665 yıllarında Cahors Üniversitesi'nde, 1672 ile 1675 yılları arasında da Paris'te Saint-Sulpice seminerinde öğrenim gördü ve papaz oldu. İlk önce Saint-Sulpice kilisesinde görev yaptı. 1679'da katolikliği kabul etmiş protestan genç kızları yeniden eğitmeyi amaçlayan Nouvelles Catholiques kurumunun başına getirildi. İlk yapıtı olan *Trois Dialogues sur L'Eloquence*'ı bu dönemde yazmış ancak 1718'de yayınlanmıştır. Fénelon, genç yaşına rağmen Fransız siyasetçi Colbert'in kızlarının çevresinde din ve vicdan muhasebesi konularında rehber olarak önem kazandı. Bunlardan biri Beauvillier düşesi, kendi kızlarının eğitimi konusunda görüşlerini almak istedi. Böylece Fénelon daha çok eğitim konularını içeren bir söyleşi niteliğindeki *Traité de l'Education des Filles* adlı yapıtını 1687'de yayınladı. Beauvillier, Bourgogne düklerinin eğitimiyle görevlendirilince, Fénelon'un Fransa kral ailesinin çocuklarının eğiticisi olarak atanmasını sağladı. Fénelon, Bourgogne düklerinin en büyüğüne seslenme amacıyla *Les Aventures de Télémaque*'ı kaleme aldı.

1688'de Fénelon tinselliğin özel yollarını öğreten Mme Guyon ile karşılaştı. Başlangıçta Fénelon bu öğretinin bazı eğilimlerinden ve Molinos'un kısa süre önce Roma'da mahkum edilmiş bulunan dingincilik öğretisiyle bazı ortak yönleri olabileceğinden kaygılandı. Ancak sonradan bu öğretinin kusurlu olmadığını anladı. Bununla birlikte başka din eleştirmenleri bu konuda daha katı davranıyorlardı. Kendisinden kuşkulandığını sezen Mme Guyon öğretisi üzerine bir yargılamaya gidilmesini istedi. Bossuet ve Noailles monsenyörü öğretiyi incelemek üzere Issy'de biraraya geldi. 1695'de Fénelon Cambrai başpiskoposluğuna atandığında onlara katıldı. Issy toplantıları görünürde bir anlaşmayla noktalandı. Ama Bossuet tehlikeli bulunduğu bu öğretiye karşı sert önlemlerle karşı çıkmaya kararlıydı. Bir düşünceye göre, bu anlaşmazlıktan dolayı "Bossuet ve taraftarlarının dahliyle –yazarına haber verilmeden- Télémaque neşredilir (1699)"¹⁸ Fénelon bu öğretiyi (kietizm) savunma amacıyla

17 Fénelon'un hayatına ilişkin bilgiler, Büyük Larousse'un *Fénelon* maddesinden derlenmiştir.

18 Özgül, M.Kayahan, "Yusuf Kâmil Paşa'nın Tercüme-i Telemak'ı", in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı, 8 ve 9, Mart-Nisan 1996, s. 115. Bu konuda farklı düşünceler için Çıkış Metninin Yayınlanmış Öyküsü'ne bakınız.

Explication des Maximes des Saints adlı bir yapıt yayınladı. Louis XIV'ün baskısıyla Papalık bu yapıtı mahkum etti ve Fénelon kendi piskoposluğuna sürgün edildi, ünvanları geri alındı ve ödeneği kesildi. Ama bunu izleyen yıllarda onu Roma'da desteklemiş olanların birçoğu kardinalliğe yükseltilmişti. En ateşli savunucusu olan kardinal Albani, Clemens XI adıyla papa oldu.

Piskoposluğuna çekilen Fénelon ölümüne kadar onu halkın sevip saydığı bir kişi durumuna getiren onurlu ve yardımsever tutumunu sürdürdü. Öğrencisi için yazdığı *Fables* ile *Dialogues des Morts* adlı yayını yayınladı. *Examen de conscience d'un roi* ve *Tables de Chaulnes* adlı yapıtları Fransa hükümetinde reform yapılması umudunu yitirmediğinin kanıtıdır. *Lettre sur les occupations de l'Académie française* son yazıları arasındadır.

1.2. Yusuf Kâmil Paşa¹⁹

Yusuf Kâmil Paşa 1808'de Arapgir'de doğdu. Babası Gökbeyi hânedanından İsmâil Beyzâde Mehmed Bey'dir. Küçük yaşta babasının kaybedince amcası Gümrükçü Osman Paşa tarafından büyütüldü. Amcası Kayseri ve Bozok sancakları mutasarrıfı iken Müderriszâde Mehmed Âlim Efendi'den özel ders aldı. 1829'da Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'nde memuriyete başlayan Kâmil Bey gördüğü bir rüya üzerine Mısır'a gitti (1833). Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Âli Paşa kendisini Hazine-i Mısır kitâbetine tayin etti. Mehmed Ali Paşa'nın kızı Zeynep Hanım'la evlendirildi. II. Mahmud'un kızı Âdile Sultan'ın evlenme merasimi için valiyi temsilen İstanbul'a geldi. 31 Temmuz 1845 tarihinde Sultan Âbdülmecid tarafından kabul edilen Kâmil Paşa'ya "mîr-i mîrânlık"²⁰ unvanı verildi.

2 Ağustos 1849'da Mehmed Âli Paşa'nın vefatı üzerine Mısır valisi olan Abbas Paşa zamanında Sudan'a bir göreve tayin edildi. Görevi kabul etmeyince sürgüne gönderildi. Kâmil Paşa eskiden tanıdığı Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'ya gizli bir yazı göndererek kurtarılmasını istedi. 1849'da padişahın fermanıyla hapisten çıkarılan Kâmil Paşa İstanbul'a getirildi.

Kâmil Paşa, 14 Ocak 1851'de Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye âzâlığına getirildi. Yeni kurulan Encümen-i Dâniş'e (Bilim Akademisi) de üye oldu. 26 Eylül 1853'te kurulan Meclis-i Âlî-i Tanzimat başkanlığına getirildi. Bir ay sonra da Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye başkanlığına tayin edildi.

Mısır Valisi Said Paşa'nın Süveyş Kanalı imtiyazını Fransa'ya vermesini Mısır'a yabancı müdahalesini arttıracak gerekçesiyle eleştiren Kâmil Paşa, imtiyazın iptali için bir mektup yazdı. Fransız elçisi Benedetti mektubu ele geçirince Bâbiâli'yi protesto etti. Bunun üzerine Kâmil Paşa Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Âdliyye başkanlığından istifa etmek zorunda kaldı. Bir süre açıkta kalan Kâmil Paşa, bilgi ve tecrübesinden faydalanılmak üzere Mecâlis-i Aliyye'ye 22 Ekim 1855'te memur edildi. Padişah tarafından kendisine imtiyaz nişanı verildi. 1861'de Mısır'a gitti, Vali Said Paşa ile birlikte Medine'yi ziyaret etti. Tahta çıkan Sultan Abdülaziz'i tebrik için bir ara İstanbul'a geldi ve tekrar Mısır'a döndü. 5 Ağustos 1861'de üçüncü kez Meclis-i Ahkâm-ı Âdliyye başkanlığına getirildi. Kendisine birinci rütbeden Osmanlı nişanı verildi. Padişahın hükümet işlerine müdahalesini ileri sürerek Fuad Paşa sadâretten

19 Yusuf Kâmil Paşa'nın hayatına ilişkin bilgiler, *Osmanlılar Ansiklopedisi* ve *İslam Ansiklopedisi*'nden alınmıştır.

20 Mir-i miran: beylerbeyi

istifa edince 2 Ocak 1863'te diğerk vekillerle birlikte Kâmil Paşa da Meclis-i Ahkâm-ı Âdliyye başkanlığından ayrıldı. Aralarındaki anlaşma gereğince sadâret teklifini hiç kimse kabul etmediğinden sadâret makamı üç gün boş kaldı. Kâmil Paşa da böyle bir ortamda bu görevi yapacak güçte olmadığını ileri sürerek padişahın sadâret teklifini kabul etmedi. Padişan, onu Ahmed Vefik Paşa'yı tayin ederek eski vekilleri İstanbul'dan çıkarmakla tehdit etti. Bu durum karşısında Kâmil Paşa, Fuad Paşa'nın istifasına sebep olan olayları padişaha anlatarak önce bunların halledilmesini istedi. Padişahın hükümet işlerine fazla müdahale etmeme konusunda güvence vermesi üzerine 5 Ocak 1863'te görevi kabul etti.

Kâmil Paşa'nın önemli icraatlarından birisi de padişahın Mısır seyahatine çıkmasını sağlamasıdır. Kâmil Paşa bu seyahatle, kayınbiraderi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'dan beri âdeta ayrı bir hükümet hüviyeti kazanmaya başlayan Mısır'ın Osmanlı Devleti ile olan bağlılığını yeniden kuvvetlendirmek istiyordu. Teklifi uygun bulan Abdülaziz, yanında o sıra seraskerliğe getirilmiş olan Fuad Paşa'yı da alarak 3 Nisan 1863'te Mısır seyahatine çıktı. Abdülaziz'in bu seyahati sırasında İstanbul kaymakamlığı yaptı.

Bu seyahat sırasında tekrar padişahın güvenini kazanan Fuad Paşa ikinci kez 1 Haziran 1863'te sadârete getirilince Kâmil Paşa'nın dört ay yirmi yedi gün süren sadrazamlığı sona erdi. Hatt-ı hümayunda azlinden söz edilmemesi kendisine duyulan saygıdan dolaydır. Kâmil Paşa dördüncü defa Meclis-i Ahkâm-ı Adliyye başkanlığına tayin edildi. Üç yıla yakın bir süre bu görevde kaldıktan sonra üçüncü defa Mecâlis-i Aliyye'ye memur edildi. Sadrazam Mahmud Nedim Paşa'nın bazı kimseleri yargılamadan sürgüne göndermesine kanunlara ve Tanzimat ilkelerine aykırı olduğunu ileri sürerek karşı çıktı. Bu muhalefete sınırlanan sadrazamın padişaha şikayette bulunması üzerine Kâmil Paşa 21 Ekim 1871'de görevinden istifa etti. Üç ay sonra Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye nâzırlığına getirilen Kâmil Paşa, Midhat Paşa sadârete geldikten sonra Şûrâ-yı Devlet başkanlığına tayin edildi, fakat kalbinden rahatsız olduğu için görev yapamadı. Beş ay süreyle Mısır'da dinlendi ve tam iyileşmeden görevine döndü. 21 Ağustos Kâmil Paşa'nın rahatsızlığı artınca görevinden affedildi. Yedi ay sonra beşinci kez Mecâlis-i Aliyye'ye memur edildi. Üçüncü defa Şûrâ-yı Devlet başkanlığına getirildi. Hastalığı nüksedince azledilerek altıncı defa Mecâlis-i Aliyye'ye memur edildi. Çok sevdiği Sultan Abdülaziz'in âkıbeti yüzünden hastalığı şiddetlenen Kâmil Paşa Bebek'teki yalısında 10 Ekim 1876'da vefat etti ve Üsküdar'da yaptırdığı hastahanenin bahçesindeki türbesine defnedildi.

Kâmil Paşa kültürlü ve seçkin bir devlet adamı idi. Arapça, Farsça ve Fransızca biliyordu. François de la Mothe Fénelon'un *Les Aventures de Télémaque* adlı eserini Türkçeye çevirerek *Tercüme-i Telemak* adıyla 1862'de yayınlamış, kitap 1863, 1870, 1877 ve 1881'de tekrar basılmıştır. Süslü ve secili ağır diliyle bir inşâ örneği sayılan tercüme muhteva itibariyle siyâsetnâmelere benzetilir. Kâmil Paşa'nın çeşitli makamlara yazdığı inşâ örnekleri İbnülemin Mahmud Kemal tarafından *Eser-i Kâmil Paşa* adıyla toplanarak yayınlanmıştır (İstanbul, 1308 [1892]).

1.3. Ahmed Vefik Paşa²¹

Ahmed Vefik Paşa, divân-ı hümâyunun ilk islâm tercümanı Mehtedi Yahya Efendi'nin torunu ve Paris sefâreti maslahatgüzârlığında bulunmuş olan Ruhuddin Efendi'nin oğludur. 1823'te İstanbul'da doğdu. Sıbyan mektebinde biraz ders gördükten sonra 1831'de Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyun'a (topçu subay okulu) girdi. Öğrenimini bitirmeden, Paris sefâretine tayin olunan Mustafa Reşid Paşa'nın maiyetinde, 1834'te babasıyla Paris'e gitti ve Saint-Louis Lisesi'nde okudu. Böylece küçük yaştan itibaren Batı kültürünü tanıma olanağı buldu.

1837'de Bâb-ı Ali Tercüme Odası'nda memuriyete başladı. Terfi görerek 1840'da sefaret katipliğine Londra'ya gitti. 1842'de hususî memur sıfatıyla Sırbistan'a gönderildi. 1847'de Tercüme Odası başmütercimi oldu. 1849'da Macaristan mültecileri meselesine memur oldu. Bu işlerde başarılı oldu ve Reşid Paşa, padişaktan aldığı müsaade ile kendisine «Tahsinnâme» (takdirname) gönderdi. 1851'de Encümen-i Dâniş'e (Bilim Akademisi) üye seçildi. Aynı yıl Tahran sefirliğine tayin edildi. 1854'te Meclis-i Vâlâ²² üyesi, 1857'de Deâvi Nazırlığına²³, 1858'de ikinci kez Meclis-i Vâlâ-ı Ahkâm-ı Adliyyede azalığına tayin olundu. 1860'da Paris sefiri, 1861'de evkaf nazırı, 1862'de Divân-ı Muhasebat (Sayıştay) reisi oldu. Bir süre darülfünunda hikmet-i tarih okuttu. *Fezleke-i Tarih-i Osmanî* adlı kitabı uzun süre okullarda okutuldu.

1864'ten 1871'e kadar kendisine devlet görevi verilmedi. Bu yıllarda Molière, Voltaire, Hugo ve Lesage'dan çeviriler yaptı. 1871'den sonra sadaret müsteşarlığı, maarif nazırlığı, Şûrâ-yı Devlet (Danıştay) üyeliği gibi önemli görevlerde bulundu. 1875'te Petersburg Bilim ve Sanat Akademisi'ne muhabir üye seçildi. 1877'de vezirlik verilerek ilk Meclis-i Mebusan başkanlığına getirildi. Meclisin birinci dönemi sona erince, sırasıyla Edirne valiliği (Ağustos-Kasım 1877) ve maarif nazırlığı (Ocak-Şubat 1878) yaptıktan sonra 4 Şubat 1878'de sadrazam oldu. Bu dönemde Ayastefanos Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşmadan iki buçuk ay sonra görevden alındı.

1879'da Hüdâvendigâr (Bursa) valiliğine tayin olundu. Üç yıllık valiliği sırasında ilk vilayet tiyatrosu sayılan Bursa Tiyatrosu'nu kurdu. Yaptığı işlerden dolayı büyük bir şöret temin ettiği valilikten 1881'de azledildi. 1882'den ölümüne kadar

21 Ahmed Vefik Paşa'nın hayatına ilişkin bilgileri, ANABRITANNICA'nın *Ahmed Vefik Paşa* maddesinden ve Pakalın'ın *Ahmed Vefik Paşa* adlı kitabından derledik.

22 Meclis-i Vâlâ-ı Ahkâm-ı Adliyye: ıslahat hareketlerinin gerektirdiği, yeni nizamnameleri hazırlamak, memurların yargılanmasına bakmakla yükümlü, gerekli görülen devlet işlerinde rey vermektzere 1837'de kurulmuş olan meclis.
23 Deâvi Nazırlığı: Tanzimat'tan sonra kurulmuş adliye vekaleti.

herhangi bir görev almadı. 1891’de Rumelihisarındaki yalısında göğüs darlığından öldü. Kayalar kabristanına gömüldü.

Hakkındaki bazı görüşler şöyledir²⁴:

Kısaca bibliyografyasını yazan Şemseddin Sâmî Bey [*Kamus ul’islâm*, cild 6, sayfa 4688] onun hakkında şöyle der: “Fransız lisanına ve bazı fûnuna vâkıf olup, Moliyer’in *mudhikelerini* [komedilerini] takdir ve tahsin edenlerden olmakla, bunların birkaçını Türkçeye tercüme etmiştir. Meşhur «Télémaque» hikâyesini dahi Kâmil Paşa merhumun tumturaklı tercümesine karşı sade bir suretde lisanımıza nakleylemiştir».

İbrahim Alâleddin Bey [*Meşhur Adamlar*, cild 1, sayfa 37] Ahmed Vefik Paşa’nın “siyasî hizmetlerinden dolayı değil, fakat Türk diline yaptığı büyük hizmetlerden dolayı daima hürmetle anılacak bir zat” olduğunu söyler.

Bibliyografyasını yazan İbnülemin Mahmud Kemal Bey [*Evkaft Hümayun Nezaretinin Tarihçei Teşkilatı ve Nüzzarın Teracimi Ahvali*, sayfa 114] Ahmed Vefik Paşa hakkında şunları söylüyor: “Osmanlı erbâb-ı ma’rifesi arasında mümtaz bir mevki’ sahibidir. Arab, Fars, Fransız, Latin, İtalyan lisanlarını söyler, yazardı. Rus, Alman, İngiliz, Eski Yunan lisanlarını anlardı. Çağatay ve İbranî lisanlarını da tetebbü’ etmişti.”

Yapıtları

- *Lehçe-i Osmanî*, yalnız birinci kısım, 2 cild, 1876.
- *Lehçe-i Osmanî*, (yeni baskı), birinci ve ikinci kısımlar birlikte, 1888/1889. (Anadolu Türkçesini konu edinen zengin bir derlemedir)
- *Hikmet-i Tatih*, Darülfünunda verilen ders özetleri, Tasvir-i Efkâr gazetesinin 70. sayısından itibaren kitap sayfası şeklinde tefrika 17 Şubat 1863.
- *Şecere-i Türki*, Ebûlgazi Bahadır Hanın eserinden nakil. Tasvir-i Efkâr gazetesinin 131. sayısından itibaren kitap sayfası şeklinde tefrika, 28 Eylül 1863.
- *Fezleke-i Tarih-i Osmanî*, Rüştüye mektepleri için yazılmış olup birçok defa izinli ve izinsiz basılmıştır. İlk baskı 1869.
- *Hikaye-i Hikemiye-i Mikromega*, Voltaire’den tercüme, 1871.
- *Telemak Tercümesi*, Fénelon’dan, 1881.
- *Cilblas Santillani’nin Sergüzeşti*, Le Sage’dan tercüme 1885.
- *Ernani*, (Hernani), Hugo’dan tercüme.

Ahmed Vefik Paşa’nın Molière’den düzyazıyla yaptığı çeviriler:

²⁴ Bu görüşler ve bütün yapıtlarına ilişkin bilgiler, Pakalın’ın *Ahmed Vefik Paşa* adlı kitabından alınmıştır.

- *İnfial-i Aşk*, (Le Dépit amoureux)
- *Dudü Kuşları*, (Les Précieuses ridicules)
- *Don Civani*, (Don Juan), 5 fasıl, komedyası.

Duraksız 10 heceli vezinli çevirileri:

- *Tartüif* (Tartuffe)
- *Adamcıl*, (Le Misanthrope)
- *Okumuşlar*, (Les Femmes savantes)
- *Kocalar Mektebi*, (L'Ecole des mariés)
- *Kadınlar Mektebi*, (L'Ecole des femmes)
- *Savruk*, (L'Etourdi)

Yaratıcı bir ustalıkla yerli yaşama uyarlayarak çevirdikleri:

- *Zor Nikah* (Le Mariage forcé)
- *Zoraki Tabib* (Le Médecin malgré lui)
- *Tabib-i Aşk*, (L'Amour médecin)
- *Dekbazlık*, (Les Fourberies de Scapin)
- *Merakî*, (Le Malade imaginaire)

Konuları, canlandırılan aile ilişkileri bakımından müslüman türk toplumuyla bağdaşmayacak bazı güldürüleri de Osmanlı azınlıklarından oyun çerçevesinde uyarlamıştır:

- *Azalya* (L'Avare)
- *Yorgaki Dandini* (Georges Dandin)

2.ÇEVRIYAZI METİNLER

2.1. Okuma Kılavuzu

Terceme-i Telemak ve Telemak Tercümesi adlı yapıtların çevriyazılarında uyguladığımız yönteme ilişkin açıklama aşağıdaki gibidir:

(Kalipso)^P *nâm perî-i cezîre-nişîn*^{İT} [adındaki ada sakini peri]^{KP} (Ulis)^P *tesmiye* [3]^R *olunan ma'sûkunun*^{İT} [adındaki sevdiği erkeğin]^{KP} *terk ü 'azîmet ü firkatinden* [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden]^{KP} [4]^R *hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dîl edecek*^{İT} [doğan kalp acısını iyileştirecek]^{KP} *tesellî* [5]^R *bulamamasından ve*^N *nâ'il-i hayât-ı sermedi*^{İT} [ölümsüz]^{KP} *olmasından* [6]^R *kendisini*^N *bî-baht ve sitem-dîde-i tâli '-i saht*^{İT} [bahtsız ve çetin talihin zulmüne uğramış]^{KP} *'add* [7]^R *ü şümâr etmesiyle*^{İT} [olarak görmesiyle]^{KP} *sâkin olduğu mağâra*^N *sadâ-ı* [8]^R [4]^{KR} *halâvet edâsından aks-pezîr olmayıp*^{İT} [tatlı şarkılarla çınlamayıp]^{KP} ...

P parantez (): parantez çevirmenlerce kullanılmıştır.

İT *italik*: bugün anlaşılmaz olmuş ya da günümüzde farklı bir anlamı olan anlam birimi. Ör: *perâkende* [dağınık]

KP [köşeli parantez]: kendisinden önce gelen anlaşılmaz anlam biriminin günümüz Türkçesi. Buradaki anlam birimleri cümlenin akışına uygun hale getirilmiştir.

R [köşeli parantez içinde rakam]: eski yazı metinde satır numarası. Sözelimi, [5]'in solundaki 'tesellî' ifadesi eski yazı metnin yukarıdan 5. satırında; 'bulunamamasından' ifadesi aynı metnin 6. satırında bulunmaktadır.

N normal: bugün de anlaşıldığı için çıkış metninde aynen bırakılan anlam birimleri.

KR [köşeli parantez içinde rakam-hepsi kalın]: eski yazı metnlerinin sayfa numarası. Sözelimi, bu örnekte [4]'ün solundaki 'sâda-ı' ifadesi, eski yazı metnin 3. sayfasında; sağındaki 'halâvet' ifadesi aynı metnin 4. sayfasındadır.

Yukarıdaki sistem dikkate alındığında bu tabloda verdiğimiz örnek cümlelerin iki okuma biçimine açık olduğu ortaya çıkmaktadır:

1. olasılık, *italik* ifadeleri atlayarak:

(Kalipso) [adındaki ada sakini peri] (Ulis) [adındaki sevdiği erkeğin] [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden] [4] [doğan kalp acısını iyileştirecek] tesellî [5] bulamamasından ve [ölümsüz] olmasından [6] kendisini [bahtsız ve çetin talihin zulmüne uğramış] [7] [olarak görmesiyle] sâkin olduğu mağâra [8] [4] [tatlı şarkılarla çınlamayıp] ...

2. olasılık, köşeli parantez içindeki ifadeleri atlayarak:

(Kalipso) nâm perî-i cezîre-nişîn (Ulis) tesmiye olunan ma'sûkunun terk ü 'azîmet ü firkatinden hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dîl edecek tesellî bulamamasından ve nâ'il-i hayât-ı sermedî olmasından [6] kendisini bî-baht ve sitem-dîde-i tâlî'-i saht 'add [7] ü şümâr etmesiyle sâkin olduğu mağâra sadâ-ı [8] [4] halâvet edâsından aks-pezîr olmayıp...

Kısmi çevriyazı sürecinde uyguladığımız yönteme ilişkin olarak şu noktaları da vurgulamak isteriz:

Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerde uzun harfler (â,î,û,ô); ayın (') ve hemze (') gösterildi.

Birleşik sözcükler, önek ve sonekler ayrı yazıldı. 'cezîre-nişîn' gibi.

Vâv-ı mâdûleleri geçtikleri yerde belirtildi. Ör: h'âr

'hevâ vü heves', 'emr ü fermân' gibi kalıplarda, 've' yerine 'ü' kullanıldı.

Okuyamadığımız sözcükleri parantez içinde Osmanlıca şekilleriyle belirttik.

2.2.1. Terceme-i Telemak, Yusuf Kâmil Paşa

[3] MA 'ŞUKU ULIS'İN MÜFÂREKATINDAN NÂŞÎ KALİPSO'NUN [1] HÂL-İ HÜZN İŞTİMÂLİ [AŞIK OLDUĞU ULIS'İN GİTMESİYLE KALİPSO'NUN HÜZÜNLENMESİ] [2]

(Kalipso) *nâm perî-i cezîre-nişîn* [adındaki ada sakini peri] (Ulis) *tesmiye* [3] *olunan ma'sûkunun* [adındaki sevdiği erkeğin] *terk ü 'azîmet ü firkatinden* [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden] [4] *hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dîl edecek* [doğan kalp acısını iyileştirecek] *tesellî* [5] *bulamamasından* ve *nâ'il-i hayât-ı sermedî* [ölümsüz] olmasından [6] kendisini *bî-baht ve sitem-dîde-i tâli '-i saht* [bahtsız ve çetin talihin zulmüne uğramış] *'add* [7] *ü şümâr etmesiyle* [olarak görmesiyle] *sâkin olduğu mağâra sadâ-ı* [8] [4] *halâvet edâsından aks-pezîr olmayıp* [tatlı şarkılarla çınlamayıp] *hidmetinde* [hizmetinde] [1] bulunan *duhterân-ı perî-peykerân* [peri yüzlü kızlar] *huzûrunda feth-i* [2] *dehâna hirâsân oldukları hâlde* [ağızlarını açmaya korkar olmuşlar ve] *bir bahâr-ı dâ'imî ile* [3] *muhât* [çevrili] olan *cezîresinde vâki'* [adasında bulunan] *çemenistân-ı şükûfe-zâr* [çiçekli bir çimenlik] [4] üzerinde *ekseriyâ münferiden* ve *müte'essiren* gezinir [5] idiyse de bu hâl ü mahall *ukde-i düşvâr-ı güşâd-ı dil-i* [6] *gamâbâdını hall etmediğinden başka* [çok gamlı gönlünün zor düğümünü açamamasının yanı sıra] *her bâr* [zaman] *birlikte* [7] *geşt ü güzâr ettiği* [gezip dolaştığı] *ma'sûkunun güftâr ü mişvârını* [söz ve hareketlerini] [8] *ihtâr etmekle* [hatırlamakla] *sâhil-i deryâda* [deniz kıyısında] *mahzûn-âne* oturup [9] *eşk-i çeşmini* [göz yaşını] *etrafa serper* ve *ma'sûk-ı 'âşik-* [10] *fedânın râkib ü zâhib olduğu sefînenin* [bindiği geminin] [11] *gittiği tarafâ hasr-ı nazar eder idi* [bakardı]. [12]

TELEMAK'IN MENTOR REFÂKATIYLA KALİPSO CEZÎRESİNE [13] HURÛCU [ADASINA ÇIKIŞI] [14]

Nâ-gehân [aniden] *bir sefîne-i kazâ-zedenin* [kaza yapmış bir geminin] *kum üzerinde* *ba'zı* [15] *edevât-ı meksûresi* [kırık parçaları] *gözüne ilişmesi 'akabinde* [sonrasında] [16] *karaya çıkmış bir pîr ve bir bernâ iki şahs-ı garâbet-nümâ* [biri yaşlı öteki genç tuhaf görünüşlü iki kişi] [17] *görmesiyle şahs-ı civânın hareket-i merd-âne ve revîş-* [18] *levend-ânesine* [genç olanın erkekçe ve hızlı yürüyüşüne] *dikkat etdikde* «Ulis'in oğlu [19] (Telemaktır) [5] Telemaktır» deyip *her ne kadar refâkatinde bulunan pîr-i 'akl-* [1] *perveri teşhîs eylemek* [tanımak] *perîlik şânından* ise de *pîr-i* [2] *'akl-perver kendisini bildirmemek kuvve-i ruhâniyyesine* [3] *mazhar olduğundan* *tanıtmayıp*

macazâlik [bununla birlikte] bu *gark-ı* [4] *sefineden* [geminin batmasından] dolayı *Ulis zâdenin* [Ulis'in oğlunun] adasına [5] düşmesinden memnûnen üzerlerine varıp «Dâhili [6] hükûmetime *höd-be-höd duhûle ferd-i âferide* [kendi başına girmeye hiç kimse] cesâret [7] edemez iken nasıl gelebildiniz ve *mu'aheze* [8] *vü* [azar ve] cezâdan *ne vechle* [nasıl] kurtulabilirsiniz» yollu [9] *hitâb ü itâb* [azarlayarak konuştu] ve yüzünden *lem'eân eden şü'le-i* [10] *mesrûriyeti* [yayılan memnuniyeti] *setr ü ihfâda pîç ü tâb eyledikde* [saklamakta sıkıntı çekerken] Telemak [11] «Perî olunuz insan olunuz her ne olur iseniz [12] olunuz benim gibi deryâya çıkıp *sefinesi* [gemisi] sâhilinizde [13] telef olmuş pederini *cüst cû eder püser* [arar oğul] hakkında [14] şefkat-i kalbiyeniz olmalıdır» diyince «Ne arıyorsunuz [15] ve pederiniz kimdir» su'âline «Pederim (İtakiya) [16] cezâresi hükümdârı olup *ictimâ'-ı hükümdârân* [tüm hükümdarlar] [17] ve *serâmedân-ı büldân* [ülkelerin ileri gelenleri] ile on sene *mütemâdiyen muhâsara* [18] ve *tahrîb kılınan şehri şehîr* [sürekli kuşatma altında tutulan ve harab edilen ünlü şehir] (Truva) da ve *miyâne-i* [19] [6] *Yunâniyân ve Asya'da* [Yunanistan ve Asya'da] *ceng-âverlik* [savaşçılığı] ve *siyemmâ* [özellikle] *mecâlis-i* [1] *meşverette* [danışma meclislerinde] re'y-perverlik ile *şöhret-yâb olan* [şöhret bulan] [2] Ulisdir ki *müddet-i medide* [çok uzun süre] vatan ve memleketinden *cüda* [3] *vü ba'id* [uzak ve ayrı] ve *seyr ü sefer-i deryâda nâ-bedid olduğundan* [denizde giderken kaybolmuş olduğundan] [4] vâlidem ile bile hayât ü memâtından bihaber kaldığımızdan [5] araya araya *sâ'ik-i kader beni buraya ilkâ eyledi* [kader beni buraya getirip bıraktı]. [6] Bilmem *ka'r-ı nâ-yâb-ı deryâda* [dipsiz denizde] *gümnâm mıdır* [unutulmuş mudur] nedir merhamet [7] buyurunuz bize ma'lûmât veriniz» dedi. [8]

KALİPSO'NUN TELEMAK'I HÜSN-İ KABÛL İLE ARZ-I [9] MUHABBET

EYLEMESİ [10]

Kalipso bu *sinnde* [yaşta] bir adamın *dirâyet ve hikâyetine* [zeka ve anlatışına] [11] ve *hüsn-i cemâl ve letâfetine* [güzel yüzüne ve tatlılığına] dikkat ve bir müddet *sâkit* [12] *ü sâmit ikâmet ettikten* [ses çıkarmadan durduktan] sonra «Pederinizin [13] *sergüzeşti* [macerası] uzun olup siz de yorgun [14] olduğunuzdan *istirâhatiniz iktizâ etmekle* [gerekmektedir] olduğum yere [15] buyurunuz şu hâl ü hiddetimde sizinle tesellî bulurum [16] ve hakkınızda kıymetini bileceğiniz sûrette her türlü [17] *hidmet ve ri'âyetde olurum* [hizmet ve ağırlamada bulunurum]» diyerek Telemak'ı ve refiki [18] olan Mentor nâm pîr-i 'akl-perveri berâber alıp [19] (etrâfını) [7] *etrâfını ihâta eden duhterân-ı sim-berânın* [çeviren göğüsleri gümüş gibi olan kızların] ortasında [1]

servden *vâlâ-kadd-i bâlâ* [daha uzun boylu] ve *harîrden ma'mûl elbise-i* [2] *nazar-rûbâ* [ipekten yapılmış dikkat çeken elbisesi] ve *hüsn ü melâhat-ı bî-bahâ* [paha biçilmez güzelliği] ile *gîsü-yı* [3] *tâbdârını* [bükülü saçalarını] gelişi güzel dûş-ı istignâ *pûşuna* [giysisine] [4] dökmüş ve gözlerinde *cevelân eden şü'le-i füsûn ü* [5] *fitneyi halâvet-i mizâcına ta'dîl eylemiş olmasıyla* [dolaşan sihir ve ayartıcılığın tatlı mizacıyla değiştirmiş bir halde] [6] ileride gider ve Mentor *nazar-ber-kadem* [yere bakarak] sükût-ı edîb-âne [7] ile Telemak'ı ta'kîb eder idi. [8]

Vara vara *âte 'l-vasf* [aşağıda anlatılan] *bâb-ı gâre* [mağaranın kapısına] vardılar. Bu gâr [9] bir büyük kayanın bağrında oyulmuş ve *zeheb ü fidda* [altın ve gümüş] [10] ve *amûd ü* [sütun ve] heykel ve mermer yerine *derûni* [içi] sedef ve emsâli [11] şeylerle dolmuş ve mefrûşâtı etrâfa uzamış [12] ve sarılmış olan asma dallarından 'ibâret bulunmuş [13] olup *harâret-i şemse mukâbil hübüb-ı bâd-ı sabâdan* [14] *teceddüd eden tarâvet-i latife-i dâ'ime* [güneşin sıcaklığı karşısında rüzgarın esmesinden yenilenen sürekli güzel tazeliği] üzerine civân-bende [15] *nebe 'ân eyleyen* [kaynayan] tatlı sadâli pınarlar suyunun *miyân* [16] *ü kenar-ı hâyâbân* [ağaçlı yolun ortasında ve kenarında] ve *benefşe-zârda* [menekşe tarlasında] *mahall-be-mahall* [yer yer] teşkil [17] eylediği pâk ve berrâk havuzların havâlisinde *kalem-i* [18] *minâ-kârî-i kudretle tezeyyün-i çemenistân eyleyen envâ'-ı* [19] [8] *ezhâr-ı bahârdan revâiyih-i tayyibe münteşir* [mine işleme kaleminin gücüyle çimenliği süsleyen çeşitli bahar çiçeklerinden tatlı kokular yayılır] ve *tâk-* [1] *ber-tâk eşcâr-ı mültefitü's-sâkm sâye-i letâfet-vâyeleri* [2] *derûnına hulûle şî'a-ı şems-i münûr gayr-ı muktedir olup* [kat kat ağaçların yüzünü dönmüş dalların tatlılık veren gölgelerin içine girmeye güneşin parlak ışığının gücü yetmezdi] [3] *nagamât-ı ecnas-ı tuyûr hayret-bahş-ı zevâyâ-ı şü'ür* [çeşitli kuşların akıllara hayret veren güzel sesleri] [4] ve ba-husûs *bâlâ-ı cebelden kef-efşân ve serî-* [5] *ül-cereyân* [dağın tefesinden köpük saçan ve hızla hareket eden] ve çayır içinde *muhtefî ve nihân olan enhârın* [gizli ve saklı ırmakların] [6] seyr ü temâşâsı *bâdî-i izdiyâd-ı sîrûr* [mutluluğu arttıran bir sebep] olmasıyla berâber [7] vâki' olduğu tepeden her ne cânibe nazar olursa [8] bir türlü görünerek şöyle ki bazen *rûy-i deryâ-* [9] *âyîne-âsâ sâf ve hem-vâr* [denizin yüzü ayna gibi saf ve düz] ve ba'zen dağlar gibi [10] dalgalar taşlara çarpar görünüp taraf-ı diğerden [11] *ser-be-sehâb* [başı bulutlara varmış] çınar ve kavak ve gülnâr ve emsâli *eşcârdan* [12] *müteşekkil olan* [ağaçlardan oluşan] tarhlar içindeki *müte'addid* [çokça] ırmaklar biri [13] biri ardınca *cereyân ü deverân ederek* [akıp dolaşarak] ba'zısı [14] *kemâl-i sür'atle dâ'ir* [tam hızla döner] ve ba'zısı yavaş yavaş [15] dolaşa dolaşa sanki *târik ü fârig olamadığı* [16] *menba'-ı*

kadîmi semtine [bırakamadığı, vazgeçemediği ilk çıktığı yere] *sâ'il ü sâ'ir olup*
 [dolaşarak akar] *cihet-i* [17] *âherden* [başka taraftan] görünen *cibâl ü tilâl* [dağlar ve
 tepeler] nazarın ârzü eylediği [17] sûrette bir *halâvetli ufk irâ'esıyla cibâl-i karîbe*
 [tatlı bir ufuk göstererek yakın dağa] [19] (salkımları) [9] salkımları yaprakları
 aralarından *nümâyân olur* [görünen] bağlar [1] ve sâ'ir incir ve zeytûn ve fıstık gibi
mahsûl-dâr [mahsul veren] [2] ağaçları *ile müzeyyen ve ma'mûr* [süslü ve bayındır]
dîde-i erbâb-ı temâşâyâ [3] *bir bağ-ı cesîm-i sabâ mukîm* [bakanların gözüne, tatlı
 rüzgar alan büyük bir bağ] görünür idi. [4] İşte Kalipso bu *mevâki'-i tabî'yyeyi* [doğal
 yerleri] gösterdikden [5] ve Telemak'a hayret elverdikten sonra «Biraz râhat [6] ediniz
tebdil-i elbise buyurumuz [üstünüzü değiştiriniz] yine görüşürüz ve kalbinizin [7]
 müte'essir olduğu hikâyeyi söyleşiriz» deyip [8] ikisini berâber içeriden içeri kendi
 mağarasının [9] civârında bir *gâra idhâl eyledi* [mağaraya soktu]. Orada perî [10]
 kızları *neşr-i râyiha-ı latîfe eder şecereden* [güzel kokular yayan ağaçtan] ateş [11]
 yakmışlar ve *câme vü elbise* [giysi ve elbise] hâzır etmişler olmalarıyla Telemak [12]
kendisine mahsûs ve müheyyâ [kendisi için özellikle hazırlanmış] olan kardan beyaz
 [13] *pîrâhen* [gömlek] ile *haftân-ı harîr-i zerrîn-târı* [altın iplikle dikilmiş ipek kaftan]
 görüp böyle [14] âlâyışli *libâstan zevk-yâb olan* [elbiseden zevk alan] çocuklar gibi
 [15] *şâd-mân* [mutlu] olunca Mentor «Bu *makûle* [türden] şeyler sizi [16] meşgûl
 etmemelidir. Pederinizin *tarîk-i edeb ve terbiyesine* [17] *sâlik* ve [edep ve terbiye
 yoluna girip] *hevâ vü hevese galebe ile* [zevk ve şehvetlere teslim olmadan] nefsinize
 mâlik [18] olmalıyız. Zîrâ *nisâ-âsâ* [kadınlar gibi] *kendisini zîb ü zînete* [süs ve
 bezeğe] [19] [10] *firîfte eden* [kanan] genç adam *sâhib-i 'akl ve iftihâr-ı* [1] *sitâyîşine*
sezâ ve ar olamayıp [akıl sahibi değildir ve de övgüyü hak etmez] ancak *mevharet-i*
zâtîye-i [2] *insânîyye meşakkatı ihtiyâr ve ten-perverliği merdûd-ı* [3] *nazar-ı itibâr*
edenlere [övgü, zorlukları seçen ve kendi rahatını red edenlere] mahsûstur» dedikde [4]
 Telemak bir âh-ı serd çekerek «*Hevâ vü heves kalbimi* [5] *istî'âb etmekden ise* [zevk ve
 şehvetin kalbimi kaplayacağına] cenâb-ı Hakk'dan *temennî-i mevt* [6] *ederim* [ölmeyi
 dilerim]» demekle Mentor «Yok yok *hevâcis-i* [7] *nefsânîyye* [nefsinizin kuruntuları]
 sizi âvâre ve ma'lûb edemez» demesini [8] müte'âkıb «Bu ne ihsân-i ilâhîdir ki *diçâr*
olduğumuz [9] *çâr-mevce-i ıztırâbın* [uğradığımız dört dalga sıkıntısı] üzerine böyle bir
 perî bizi [10] mesken ve *me'vâsında* [yurdunda] zarûret-i ihtiyaçtan *berî* [11] *eyledi*
 [kurtardı]. Lâkin *sefîneyi kesr eden* [gemiyi parçalayan] kayalardan [12] ziyâde bunun
mu'âmele-i kâzibe-i iltifâtından havf [13] *ü ihtirâz olunmalıdır* [yalan iltifatlarından
 korkmalı ve çekinmelidir]. Çünkü *garkın* [batmanın] nefîcesi [14] helâk ise bu hâlin

gâyeti fazîlet-i insâniyyeyi [15] mahv edeceğine binâen Kalipso'nun *sûret-i zâhiredede* [16] *hoş-âyende* [görünürde hoşla giden] ve *halâvet-nümâ olup* [tatlılık gösteren] hakikatde *ezhâr-ı* [17] *çemen-zâr* [çiçekli çimenlik] altında sürünür *mâr-ı helâhil-nisâr* [öldürücü zehir saçan yılan] misâl [18] hikâyât ü ifâdâtına kendisini her şeye kâdirdir [19] [11] zannıyla *sehl'ül-iğfâl ve seri'ül-i'timâd olan* [1] *hâlet-i şebâbet* [kolaylıkla yanlış yapan ve çabuk güvenen gençlik hali] belâsıyla inanmayıp *zehr-i mârdan* [2] *nefsinizi* [yılanın zehirinden kendinizi] sakınıp dâi'ma nasihatıma kulak [3] vermelisiniz» dedi.[4]

Ba'dehu [daha sonra] mülâkât ve *sohbetlerine intizâr eden* [sohbetlerini bekleyen] Kalipso'nun [5] *gârına* [mağarasına] varıp *gîsû-yi anber-bûları perişân* [amber kokulu dağınık saçları] ve *ser-â-pâ* [6] *elbise-i sefid-i safâ-bahşâ* [uzun, rahatlık veren ipek giysiler] ile *çâr cihete mîr-efşân* [7] *olan duhterân-ı mehveşânın* [dört bir yana ışık saçan ay yüzlü kızların] attıkları oklarla urdukları [8] *vuhûş* [yahşi hayvanlar] ve kurdukları tuzaklar ile tutdukları [9] kuşlardan yapılmış türlü türlü kebâb ve *mevsim-i rebî'nin* [10] *tehyi'e edip* [bahar mevsiminin hazırladığı] *vakt-i harîfin bezl eylediği* [sonbaharın bolca verdiği] meyvelerle [11] *sîm* [gümüş] destîlerden çiçeklerle bezenmiş altûn taslara [12] *isâle olumur şarâb-nâb ekl ü şerb olunduğu* [dökülen saf şarap yenip içindiği] [13] sırada duhterân-ı hânende-gân 'aşk ü muhabbete ve mevcûd [14] şarabın medhine ve *eyyâm-ı mâziyede vuku' bulan* [15] *kâr-zârların evsâfına müteallik* [geçmişte olup bitmiş savaşların özelliklerine ilişkin] şi'irler okuyup Truva [16] şehrinde Ulis'in etdiği *muhârebenin tavsîf* [17] ü *sitâyişine* [savaşı anlatmaya ve övmeye] başladıklarında Telemak'ın *nergis-i çeşmânından* [güzel gözlerinden] [18] *devha-ı 'ârız-ı melâhat filâhatine seyelân eden eşk-i* [19] [12] *te'essür ü tahassürü* [güzel ve iri yanağında akan üzüntü ve hatırlama gözyaşını] Kalipso görüp *ta'âm edemeyeceğini* [yemek yiyemeyeceğini] [1] bildiğinden hânendelere işâret ile *sâ'ir ceng* [2] ü *harbe dâ'ir* [başka savaşlar hakkında] şarkılar söyletdirdi. [3]

Hengâm-ı ta'âm resîde-i encâm oldukda [yemek bittiğinde] Kalipso [4] Telemak'a *müteveccehen* [doğru] «Ben perî olduğumdan *cezîreme* [5] *pâ-nihâde-i duhûl* [adama girerek ayak basan] insân *dest-i gadrimden* [gazabımdan] [6] kurtulamaz iken sizi *ne sîretle telakkî ve ihtirâm eylediğim* [7] *manzûrumuz oldu* [nasıl karşılayıp size nasıl saygı gösterdiğimi gördünüz] ki zâtınıza *meyl ü muhabbetim* [ilgim ve sevgim] olmasa *gark* [8] ve *nâ-bedîd* [geminizin batması ve kaybolmuş] olmanız bile *ateş-i derya-sûz* [deniz yakan ateşimin] gazabımdan *siyânet* [9] *edemez* [korunamaz] idi. Pederiniz de şu nâ'il olduğunuz *hürmet* [10] ü *ri'âyete* [saygıya] mazhar olmuş idiye de *çi-fâ'ide*

[boşu boşuna] kadr ü kıymetini [11] bilmeyip benimle berâber mü'ebbeden ber-hayât zevk ü asâyîş olmaya [12] verdiği sözden dönerek terk ü fedâ eylediğinden [13] *emedd-medîd* [çok büyük] deryâda *bî-nişân ve nâ-bedîd* [yeri bilinmeyip kayıp] olmasıyla [14] göremeyecek ve İtakiya'da hükûmet edemeyecek [15] olduğunuzdan burada *ârâm ve icrâ-ı merâm etmelisiniz* [kalıp istediğinizi yapmalısınız]» [16] *ifâdât-ı sehâr-ânesinden ser-mest-i bâde-i nevâziş* [17] ve *ikrâm olan* [büyüleyici ifadesinden şarap içmişçesine sarhoş olup gönlü okşanan ve ağırlanan] Telemak ayılıp Mentor'un ettiği [18] *nesâyihde* [nasihatlerde] isâbetini *cezmi ile* [kararlılıkla] «Kerem ediniz beni (hâlîme) [19] [13] hâlîme terk eyleyiniz ta'rîf etdiğiniz sûretde âsâyîş-i [1] hâl belki bundan sonra *istihsâl olumur* [ortaya çıkar] şimdilik [2] pederim için ağlayacak vakit midir» demekle Kalipso [3] bundan ziyâde üzerine varmadığından *mâ-adâ* [başka] [4] mâteminde *vech-i müşâreket* [duygu ortaklığı] göstererek gark hâletini [5] ve bu sâhillere düşmelerinin sebep ve hikmetini su'âlîne [6] cevâbda Telemak «Uzundur» diye *i'tizâr eylediyse de* [özür dilediyse de] [7] *perde perde ibrâm ü ilhâhı* [azar azar ısrarı] artırdığından *mukâvemet* [8] *edemeyip hikâye-i mezâ mâ mezâyâ şu vechle* [9] *ibtidâr eyledi* [karşı koyamayıp olup bitmiş hikayeye şu şekilde başladı].[10]

TELEMAK'IN KALİPSO'YA NAKL-İ SERGÜZEŞT EYLEMESİ [MACERASINI ANLATMASI] [11]

«Truva muhârebesinden '*avdet edenlerden* [geri dönenlerden] pederimin [12] haberini almak emeliyle *mâderimin* [annemin] 'âşıkları haber [13] almaksızın İtakiya'dan çıkıp *rüfekâ'-ı pederden* [babamın arkadaşlarından] [14] lutf-u mu'amelelerini gördüğüm Nestor ve Filuktet nâm [15] iki zâta *mülâkât ü suâlde haber-i kâfi* [sorduğum sorular sonucunda yeterince haber] alamayıp [16] *mukaddemce* [önceden] aldığım habere göre şâyed Siçilya *cezîresindedir* [adasındadır] [17] mütâla'asıyla oraya gitmeye niyet ve *Mentor ile meşveret* [18] *eylediğimden bu fikr-i cesûr-âneme i'tizâz ile* [Mentor'a danıştığım da bu cesurca düşünceme karşı çıkararak] [19] [14] *sahâri vü beyâbânda merdüm-hâr olan güllerin vefret ü* [kırdâ ve çölde insan yiyen hortlakların çokluğu ve] [1] dehşetinden ve Truva korsanlarının *mazarratından* [zararlarından] bahse [2] irâde-i ilahiyye ta'allukuyla pederiniz *terk-i kâr ve bâr-âlem etmiş* [şavaşı bırakıp ölmüş] ise [3] aramak abes olup *ber-hayât* [hayatta] olduğu takdîrde [4] şâyed vatanında bulacak ve yâhûd onun yerine [5] kendisi gibi ahâlî-perver hükümdâr olacak [6] olduğunuzdan İtakiya'ya '*avdet* [dönmeniz] ve vâlidenizin râhat [7] ve muhâfazasına *himmet etmeniz* [çalışmanız] daha münâsîp olur yollu [8] re'y ve tedbiri hakîkate *sezâ-vâr* [uygun] kabûl edilse de [9] ne çâre ki terbiye-i nefis için hükmi kader yerini [10] bulacağından

hâlet-i şebâbet mâni'-i istimâ'-ı nasihat [gençliğim nasihati dinlemeye engel] [11] ve Mentor beni pek sevdiğinden *pend-i sîd-mendi hilâfına* [12] *refâkatime lutf-nümâ-yı rağbet oldu* [faydalı öğüdüne karşın benimle gelmek istedi]» dedi. [13]

Bu esnâda Kalipso *müte'accib-âne* [şaşkınlıkla] Mentor'un yüzüne bakıp [14] bu adamda keşf edemeyeceği bir kuvve-i ruhâniyye [15] olduğunu hiss ile dehşet ü vahşeti artarak [16] kendi kendine bakalım bunun *gâyeti* [amacı] neyi netîce verir [17] diyerek Telemak'a «*İtmam-ı sergüzeşte devâm ediniz* [maceranızı anlatmayı sürdürünüz]» [18] demekle yine başlayıp «*Sefîneye râkiben* [gemiye binerek] bir heva-ı [19] (müsâidle) [15] müsâ'idle yol verip gider iken *firtına* [1] *zuhûriyle nehârımız şeb-i deycûra dönüp* [fırtınanın çıkmasıyla gündüz geceye dönüp] gemiyi [2] karaya uğratarız *havf ü* [korku ve] telâşî hâlinde korkduğumuz [3] Truva korsanlarını şimşeklerin *şuâ'ı* [ışığı] ile görünce [4] *nasihat-ı sahihayı* [gerçek nasihati] dinlememekden neye uğradığımı *derk* [5] *eyledim* [anladım] ise de geçmişe esef fâ'ide vermediğinden [6] başka Mentor bana gayret verip *kalb ü kâlibıma bir kuvvet-i* [7] '*acîbe ilkâ* [yüreğim ve bedenimde garip bir kuvvetin doğmasını sağladı] ve *hâl-i hevl iştimâlden* [korkuyla sarıldıklarından] şaşırılmış olan [8] *tâ'ifelere kemâl-i mekânetle icâb eden* [tayfalara ağırbaşlılıkla gerekli] kumandayı [9] *i'tâ eder olduğundan* [verdiğinden] *beyân-ı nedâmet sırasında* [10] [pişmanlığımı söylerken] *tecrebe-i sâbıkam* [eski deneyimim] ve *umûr-ı âtiyeye utılâ'im* [ileride olacaklardan habersiz] ve hâl-i [11] hâzırı idâreye kudretim yoğiken şu *sigar-ı sinnimde* [küçük yaşımda] [12] sizin nasihatınızı redd etdiğim için *lâyık-ı* [13] *tevbîh değil miyim* [azarlanmayı hak etmedim mi] 'ahdım olsun ki *giriftâr olduğum* [14] *muhâtaradan tahlis-i cân etmek miyesser* [uğradığım tehlikeden canımı kurtarmak kolay] olur ise [15] *a'dâ'-ı 'adivvîim* [düşmanlarımdın düşmanı] olan *nefs-i heves-nâkîma* [hevesli nefsim] uymayıp [16] *dâ'ima bend-pendiniz ile mukayyed* ve '*âmil olayım* [öğütünüze bağlı kalıp onunla hareket edeyim]» dediğimde [17] «Hatâyı hiss etmenizle *ba'de-mâ* [bundan sonra] mu'tedil davranmanız [18] size sermâye-i kâfi görünür lâkin bundan [19] [16] kurtulduktan sonra yine ihtiyâtsizlik hâli [1] '*avdet eder* [geri gelir] telâşındayım şimdi lâzım olan sebât [2] ve metânetdir bir hâdisenin vukû'undan *mukaddem* [önce] 'ilâcını [3] düşünüp *ihtizâr eylemek* [hazırlamak] ve kazâen uğranıldığı [4] takdîrde *kayd etmeyip* [telaşlanmayı] mukâvemet ve gayret etmek [5] gerekdir» demesi *bâ'is-i hayret ve emniyetim olması üzerine* [şaşırmamı ve güven duymama neden olmasıyla] [6] 'acâba korsanlardan beni nasıl kurtaracaktır fikrindé [7] idim bir de *hevâya güşâyiş gelerek* [havanın açılmasıyla] Truvalılardan [8] 'aynıyle bizim gemiye benzer bir gemi geride kalıp Mentor [9] bizim gemiye onlar

misilli [gibi] bayrak çekdirmiş ve kürekcilere [10] *teşhîs olunmayacak* [tanınmayacak] sûretde hareket etmelerini tenbîh [11] eylemiş olduğundan biraz zamân böylece berâberlerince [12] gidilip sâhile *takarrübde* [yaklaşınca] ziyâde mil almaya *himmet* [gayret ederek] [13] ve *sâlimen* [sağ olarak] Siçilya *cezâresine muvâsalat eyledik* [adasına vardık]. [14]

TELEMAK'IN SİÇİLYA'DA ESÂRETİ VE ONDAN *HALÂSİ* [KURTULUŞU] [15]

Ammâ bundan büyük bir belâya *mübtelâ' olduk* [uğradık] şöyle ki [16] orada bulunan Truva mültecileri memleketi zabt [17] etmek niyetiyle gelmişlerdir *zannına zehâben* [düşüncesiyle] cümlemizi [18] esîr ve refiklerimizi *küşte-i şimşîr edip* [kılıçtan geçirip] fakat [19] [17] ikimizi *istintâk etmek* [sorgulamak] için hükümdâr-ı cezîre [1] huzûruna *ihzâr eylediklerinde* [getirdiklerinde] «Nerelisiniz [2] ve nereden gelip ne arıyorsunuz» su'âlîne Mentor [3] «İtakiya semtinden geliyoruz memleketimiz oraya uzak [4] değildir» yollu *ifâde-i mübhemesinden ketm-i hakikat* [5] *eylediğini* [açık konuşmayarak gerçeği söylemediğini] hükümdâr hiss ederek hayvânât *hidmetlerinde* [hizmetlerinde] [6] kullanılmamız için beylik ormanlarına gönderilmemizi [7] emr edince sabr edemeyip «Ulis'in oğluna [8] bu teklifi etmekden ise i'dâm etmeniz daha evlâdır» [9] dediğimde *ahâlî-i hâzıra* [orada bulunanlar] «Truva'yı tahrîb eden [10] adamın oğlunu Truvalılardan burada *medfûn* [gömülmüş] olan [11] Ankiz'in kabri üzerinde kurbân etmelidir» diye yaygara [12] etmeleriyle hükümdâr altûn 'asâsı elinde *zîynet* [süsü] [13] ü haşmeti yerinde *kâ'imen* [ayakta durarak] «Bak Telemak bu kadar ahâlînin elinden [14] seni ve seni getireni kurtarmak *kâbil* [mümkün] olamayacaktır» [15] demesiyle bizi *kabr-i ma'hûda* [söz konusu kabre] götürüp i'dâm [16] edecekleri *hinde* [sırada] Mentor «Ey hükümdâr *kuvve-i* [17] *istihrâciyye ile sahîhan* [ileriye görme kuvvetimle doğru olarak] bilirim ki üç gün içinde [18] *akvâm-ı vahşîyye* [vahşi kavimler] memleketinize *hücûm ü garet edeceklerinden* [saldırıp yağmalayacaklarından] [19] [18] vaktiyle *taşrada* [dışarıda] olan hayvânât ü *esyâ-ı sâ'ireyi* [öteki şeyleri] [1] *derûn-u sûra idhâl etmeniz* [şehrin içine almanız] icâb eder eger [2] sözümde sâdık değil isem *şu cezâ-ı mukarrer icrâ* [kararlaştırılan cezayı yerine getirme] [3] ve *mâdde* [durum] dediğim gibi *zuhûr ettikde* [ortaya çıktığında] sizi kurtaranlar [4] haklarında ne yapmak lâzım gelir ise onu *tasavvur ve ifâ* [5] *buyurursumuz* [düşünüp yerine getirirsiniz]» dedi. [6]

Hükümdâr *bu sözden hayret ve ta'accüb-i izhâr edip* [söyledikleri karşısında hayret edip şaşırıldı] [7] «Sizin *servet ü sâmândan mahrûmiyetiniz ile berâber her şeyden* [8] *ziyâde mu'teber olan 'akl ü dirâyete mazhariyetiniz ni'met-i* [9] *celîledir* [Servetten

yoksun olmakla birlikte her şeyden daha değerli olan akıl ve zekaya sahip olmanız nimetlerin en ulusudur]» demekde ve tevkîf olunmamızla *iktizâ edecek* [10] *levâzım-ı harbiyyeyi ihzâr etmelerini* [gerekli savaş gereçlerini hazırlamalarını] tenbîh eylemekde [11] olması ‘akabinde vücûdları *lerzân tâ’ife-i nisvân* [titreyen kadınlar] [12] *pîrân-ı hamîde-i kaddân* [iki büküm ihtiyarlar] ve *sıbyân-ı nâlân* [inleyen çocuklar] ve *ecnâs-ı hayvân* [çeşitli hayvanlar] [13] etrâftan takım takım ve sürü sürü gelirler [14] ve *ser-âmedân-ı belde* [ülkenin başta gelenleri] bir bilinmez adamın *kavl-i kazbi* [yalan sözü] bunlara [15] *bâ’is oldu* [sebepe oldu] diye Mentor’un ‘aleyhinde söylenirler [16] iken üç gün *mîrûrunda* [geçtikten sonra] *cibâl-i refiyye* [ulu dağ] ormanlarından [17] dumanlar *nümâyân* [görünür] ve akvâm-ı vahşiyye *cevânib ü etrâftan* [her yerden] [18] memlekete doğru seller gibi *revân olduğunu* [aktığını] görenler (ve Mentor’a) [19] [19] ve Mentor’a inanmadıklarından *mâ-mülklerini zâyî’ edenler* [1] *nedâmet* [pişmanlık] ve *birbirlerine melâmet etmekte* [birbirlerini azarlamakta] olsunlar [2] hükümdâr-ı dirâyet-kâr «Ey Mentor düşman olduğunuzu [3] unuttum bugünkü günde düşman ‘add ettiğimden [4] iyi dostum olamaz ‘akl ü dirâyetiniz icâbınca [5] *muâvenetinizi* [yardımınızı] isterim» *dediğine mebnî* [dediği için] Mentor *pehlevânân-ı* [6] *perhüş-şinâsâni icâb eder sıfat ve sûretde* [savaşçı bir yiğide yakışır bir şekilde] kılıç [7] ve kalkan elinde *meydân-ı harbe girip tesviye-i sufûf* [8] ve *i’mâl-ı sinân ü süyûf kumandasını vererek* [safların yerle bir edilmesini, kılıç ve mızraklarla saldırmasını emrederek] [9] yürümekle hükümdâr-ı ihtiyâr geride ve ben daha [10] ileride *verâsmca* [arkasından] gidip koyun sürüsüne girmiş [11] ve çobanları kaçırmış *lâ-yenkati*’ [hep] kan döker ve döktüğü [12] kanların içinde yüzer *şîr-i jiyân* [kükremiş arslan] gibi saldırdığından [13] *akvâm-ı vahşiyyede ‘alâ’im-i inhizâm zuhûr ederek* [vahşi kavimde bozgun belirtileri ortaya çıkarak] bi’l-cümle [14] *âsakir ü ahâli fevk-al-me’mul ceng ü sitize* [halk ve askerler umulanın üstünde savaşlarla] [15] meşgûl olmalarıyla ben dahi *re’s el-kavm* [kavimin başı] olan [16] şahsın oğlunu telef ve Mentor ile berâber *bakiye-i* [17] *‘a’dâyı* [kalan düşmanları] ormanlara kadar *ta’kîbde ihrâz-ı fahr* [18] *ü şeref eyledim* [takip etme onuruna kavuştum].[19] [20] Bu *hidmet ü musretin* [hizmet ve yardımın] üzerine hükümdâr bizde [1] hoşnûd ü müteşekkir ve Truva korsanlarından *âminen İtakiya’ya* [2] *isâlimizi mütefekkir olarak* [korkmadan İtakiya’ya varmamızı düşünerek] pek çok hediye ve emti’a-ı [3] ticâret ihsân ü ‘inâyet ve Finike gemilerinden bir gemi [4] tahsîsiyle ‘azîmetimize *i’tâ-ı ruhsat eylediklerinden* [izin verdiklerinden] [5] oradan *fekk-i lenger kıyâm* [demir alarak yola koyulup] ve cânib-i vatana tevcîh sükkân [6] i’tizâm eyledik ise de *hüküm-i takdîr muvâfık-ı muktezâ-ı* [7]

tedbir olmadığından [kader, gerekli olan uygun önlem olmadığından] yine *bir kâr-ı düşvâra giriftâr olduk* [başımıza zor bir iş geldi]. [8]

TELEMAK'IN SURLULAR YEDİNE [ELİNE] ESİR DÜŞEREK [9] MISIR'A

'AZİMETİ [VARMASI] VE MEMLEKET-İ MEZKÛRENİN [BU ÜLKENİN]

SEMERE-İ ADÂLET [10] OLARAK KEMÂL-İ SERVET VE MA'MURİYETİ [11]

Şu vechle ki *sâhil-i berru-ş-şam'da* [Suriye kıyısında] vâki' belde-i Sur [12] ahâlisi servet ve gınâlarına mağrûren Mısır hükumdârı [13] (Sizosteris'e) vergilerini *te'diyeden imtinâ'* [14] *ettiklerinden* [ödemekten kaçındıklarından] ticâret ve *nahvetlerini* [gururlarını] kesr ve te'dip [15] etmek için *ihrâc eylemiş olduğu* [sefere gönderdiği] donanmaya tesâdüf [16] olunup Finike sefâ'ini sakınmak istediklerinden [17] rüzgâr onlara müsâ'id ve yelken ve kürekleri bizimkilerden [18] *zâ'id* [çok] olduğundan yetişip bizi esîr [ettiler] ve Mısır tarafına [19] (tesyîr) [21] *tesyîr ettiler* [götürdüler]. [1]

Nil'in deryâya *munsabb olduğu* [döküldüğü] Fireskur'a varıp [2] oradan şehir-i Menfis'e *vusûlümüze* [varışımıza] kadar her ne kadar *elem-i* [3] *esâret yemîn ü yesâra mâni'-i nazâret idiyse de* [tutsak olmamızın verdiği üzüntüden sağa sola bakamasak da] [4] *mahall-be-mahall ru'yet-i âbâdânî-i memleket hâtır meksûre* [5] *bâ'dî'-i meserret* [yer yer görünen bayındır ülke halimizi unutturarak mutluluk vesilesi] olup sâhilinden *kangısına* [neresine] nazar [6] olursa yirmi binden ziyâde binâdır ve *kurâ* [kasabalar] temâşasıyla [7] müte'addid harklardan ârâzî-i Mısıriyye dâ'imâ *müstemirren* [sürekli] [8] sulanıp ekilir biçilir ve *eşcâr-ı müsmirenin esmâr-ı* [9] *bî-şumârı* [meyve ağaçlarının sayısız meyvesi] altında dalları bükülür ve çobânlar kavalları [10] sadâlarıyla *ra'y-i ağnama* [otlayan koyunlarla] meşgûl olur müşâhade [11] eylediğimizden Mentor'a «*Bir hükümdâr-ı 'âkilin zir-i* [12] *hükûmet-i hakîm-ânesinde bulunan* [akıllı bir hükümdarın bilgince yönettiği] âhâlinin şu sa'âdet [13] hâllerine ne dersiniz» dediğimde «Bak Telemak siz de [14] pederinizin hükûmetine nâ'il olduğunuzda teb'anızı *vâlid* [15] *veledi ve veled vâlidî* [baba oğlunu, oğul da babasını] severcesine sevip ve zâtınızı [16] sevdirmeye ve *ri'fet* [yücelik] ve servet ve râhatları ancak [17] sâyenizde *husûl bulmuş* [var olmuş] olduğunu söyletirmeye [18] dikkat etmelisiniz» demesiyle artık İtakiya'ya gitmek ve peder [19] [22] ve *mâderi* [anneyi] görmek *hayâl-i muhâl* [imkansız] ve bu *ye'is ve nâ-ümidi* [1] *hâlinde terk-i dâr-ı âmâl ehven-i ahvaldir* [üzüntü ve umutsuzluk durumunda istek kapısından ayrılmak yapılacak ey iyi şeydir]» diyerek [2] derin derin *âh ü enîn etti* [ah çekip inledi]. [3]

Mentor *vukû* '-ı *mesâ'ibden mukaddem vehm edip bâde* [4] '*l-vukû*' *mukâvemeti 'âdet eylediğinden* [felaketler başına gelmeden önce şüphelenip sonrasında da karşı koymayı alışkanlık haline getirdiğinden] yüzüme karşı [5] haykırıp «Niçin me'yûs olursunuz *yevmen-min-el-eyyâm* [günün birinde] [6] İtakiya'ya gideceğinizde ve bu şöhret-i ye'is [7] ü rehâveti kazanır iseniz *dest-i rüzgâr zor kârda* [8] *gûy çevgân imtihân olunan* [rüzgarın, zorluklar karşısında insanla top gibi oynayan olaylarla sınıdığı] babanızı gücendireceğinizde [9] şüpheniz mi vardır» dediğinden ve Mısır'ın *ma'mûr ü âbâdân* [gelişmiş] [10] *kurâ vü kasabâtını* [köylerini ve kasabalarını] ve hükûmetin *bâ' ü gedâ* [zengin ve fakir] haklarında [11] *mütesâviyen* [birbirlerine eş değerde] 'adâlet ve merhametini ve çocuklarla çiftçilerin [12] '*ale-s-sabâh* [sabah erkenden] mekteb ve tarlalara *âmed ü refîni* [gidiş gelişini] ve cümlesinin [13] *cenâb-Bârîden kemâl-i havf ü haşyetini* [tanrıdan korkup çekinmelerini] ve hükümdârın [14] âhâliye ve âhâlinin hükümdâra şefkat *ü muhabbetini* [ve sevgisini] [15] ve bu münâsebetle kalıp âhâliye nüfûz-ı hükûmetin te'sîr [16] kuvvetini birer birer *irâ'e ve beyân eyledikten* [gösterip söyledikten] sonra *tahsîl-i* [17] *kuvvet* [bunları öğrenmenin verdiği kuvvetle] kalb ü zihninden *vehm ü vesveseyi selb eyledim* [şüphe ve kuruntuyu attım]. [18] *Ba'dehu* [daha sonra] belde-i Menfis hâkimi bizi *makarr-ı hükümdâr* [hükümdarın merkez tuttuğu] [19] (yüz) [23] yüz kapısı vardır diye *şöhret-şi'âr* [ünlü] olan (Teb) nâm [1] *şehr-i şehîre* [ünlü şehire] gönderdi ki vâkien Rûmistan'ın en ziyâde [2] büyük ve zengin olan şehirlerinden *cesîm ve ma'mûr* [büyük ve gelişmiş] [3] *sekenesi* [sakinleri] gâyet râhat ve *vefret-i ticâret ile* [4] *hisse-mend-i ni'am* [ticaret bolluğunun getirdiği nimetlerden pay alan] *emniyet ve hubûr* [güvende ve mutlu] olup sular ve *zukâklar* [sokaklar] [5] ve meydânda çeşmeler ve *câ-be-câ* [yer yer] ma'bedler ve *heyâkil ve ehrâmlar* [heykel ve piramitler] bir [6] birinden sâf ve metîn ve nazîf ve *zerrîn* [parlak] ve *rezîn* [sağlam] ve *rasîn* [dayanıklı] ve latîf [7] olmakla berâber yalnız serây hükümdârı 'azîm bir memleket [8] ve şu *ta'dâd olunan şeyleri havî olduğundan* [sayılan şeyleri barındırdığından] [9] fazla *kâşâne* [görmekli evleri] ve dîvân-hâneleri *zerr ü sîmden ma'mûl* [altın ve gümüşten yapılmış] [10] mefrûşât ve *kerâsi* [kursüleri] ile *pür-zîb ve ziynet idi* [süslüydü]. [11]

MISIR HÜKÜMDÂRÂNINDAN SIZOSTERİS'İN HAREKÂT-I [12]

'ÂDİL-ÂNESİ [13]

Hükümdâr (Sizosteris) ise *evkât ü sâ'ât-i* [14] *mahsûsasında* [belirli vakitlerde] evlâdı gibi sevdiği re'âyâsının [15] şükr ü şikâyetini işitir ve *memâlik-i sâ'ire ahvâline* [16] *ittilâ' için ecânib* [başka ülkelerin durumlarını öğrenmek için yabancılar] ile görüşür

sim-i filden [17] *masnû* ' bir *serîr* [fildişinden yapılmış bir taht] üzerinde '*asâ-ı zerrini* [altın asası] elinde [18] *külle yevm* '*umûr-ı 'âmme* [her gün kamu işleriyle] ile uğraşır geceleri [19] [24] meclisine kabûl eylediği '*ulemâ vü hükemâ* [bilginler] ile söyleşir [1] ihtiyâr ü sîmâ ve sohbeti hâtır-şikâr bir zât [2] nâm-dâr olmakla bizi huzûruna çıkardıklarında [3] *nâm ü beldemi su'âl etmekle* [adımı ve ülkemi sorunca] Truva muhâsarasından [4] '*avdet ve gaybûbet eden* [dönerken kaybolan] pederimi aradığımı *ifâde* [5] *vü inhâ* [söyleyerek belirttim] ve nice zamân hânedânıyla *serîr-ârâ* ' [padişah] sıhhat [6] ve şân olması du'âsıyla vatanıma göndermesini niyâz [7] ü ricâ ettim. [8] Beni yukarıdan aşağı *meşmûl nazar-ı tedkik ederek* [süzüp inceleyerek] [9] verdiğim haberin *sıdk ü kizbini tahkik zımnında* [doğru mu yalan mı olduğunu araştırmak için] [10] *istintâka* [sorgulamaya] havâle ile ifâdemi sahîh ise [11] milletine ve pederinin haysiyetine hürmet eylediğimden [12] memleketine gönderilsin 'aksi takdirde iki kât [13] cezâ olunsun diye emr ettiklerinden istintâkımıza [14] me'mûr olan şahs inceden ince su'âle [15] başlayınca Mentor'un verdiği cevâb-ı 'âkil-âneden [16] nâ-hoşnûd olup çünkü hükümdâr her ne kadar [17] '*adâlet-şîâr* [adaletli] ise kendisi o kadar *müfsid* [fesat] ve *gaddâr* [18] ve *makûle* [bu gibi] kimselerin doğru adamlara *gayz* [19] (ü 'adâveti) [25] ü '*adâveti mücerreb ve der-kâr* [hiddet ve düşmanlığı sınanmış ve bariz] olduğunda ayrı [1] ayrı su'âl ve sözümlerde *ihtilâf* [aykırılık] bularak [2] efendisini *iğfâl etmek* [kandırmak] niyetiyle şimdiye kadar [3] *müfârekât etmemiş* [ayrı kalmamış] olduğum refikimden *tefrîk* [ayrı] [4] ve günlerce başka başka *tazyîk edip* [baskı altına alıp] ifâdemizde [5] fark bulamadı ise de *hayfâ ki* [yazık ki] *maslahat-ı aşnâyân* [işlerden haberdar olanlardan] [6] ve *rast-gîyândan* [doğru sözlülerden] meydânı *hâli* [boş] bulup halkın [7] *muhassenâtını setr ile* [güzel işlerini saklayarak] *müsâvisinden* [benzerlerinden] bahisler açıp [8] *hükümdârâna takarrub ve hulûl eden müdâhane-kârânın* [9] *tarîkince* [hükümdara yaklaşp huzuruna çıkan dalkavukların yaptığı gibi] *me'mûr-ı istintâk* [sorgu görevlisi] bunlar «Fenikelidir» [10] diyerek hükümdâr-ı 'âkili aldatıp sürülerine [11] hizmet etmek üzere beni çobânlarına *ilhâk eyleyip* [katıp] [12] Mentor'un *ifâde-i âhîresine* [sonradan anlattıklarına] göre onu dahi [13] cânib-i Sudan'a *bey' ü firûht eyledi* [sattı] diyince [14] Kalipso'nun «Siçilya'da *mevti* [ölümü] çobânlığa tercîh [15] edip de burada kabûlünüze sebep ne oldu» [16] *istifhâmına* [soruma] «Tâli'im günden güne *ma'kûs ü menhûs* [ters ve uğursuz] [17] olup *mâ-beyn-i hayât ü memâtı fark ve tercîhde* [18] '*âcz ve halâs-ı nefsimde medâr-ı diğerk tedârikinde* [19] [26] *muztarib ve müşme'iz etmekle* [ölümle hayat arasında fark görüp ikisinden birini tercih etmede çaresiz ve kurtuluşum için [talih] bana başka bir çare vermede

sıkıntılı ve isteksiz olmakla] *kemâl-i ye'is ve nevmîdî* [büyük üzüntü ve umutsuzluk] [1] çobânlığı kabûle *bâdî* [sebepe] oldu cevâbını verdikten [2] sonra yine bıraktığı yerden *bed' ile* [başlayarak] *ra'y-i âgnâm* [3] *etdiğimiz* [koyunları otlattığımız] yerler ekseriyâ *rîgîstân* [tozlu yer] ve hayvânât [4] için bazı *ahcâr ve evdiye* [taşlar ve dereler arasında] aralarında otlar bulunur [5] *bevâdî dûzâh-nişân olup* [kırlar cehennemden izler taşır] vahşi çobânlardan [6] gayrı görüşecek kimse olmayıp hâl bu ki baş [7] çobân efendisine yaranmak ve *kayd-ı rıkiyyetden* [esaret bağından] [8] âzâd olmak emeliyle ma'iyetinde bulunanları dâi'mâ *iz'âc* [9] *eylediğinden* [rahatsız ettiğinden] cefâ-ı hizmet ve mütâla'a-ı 'âkıbet ile [10] *rûz u şeb* [gece gündüz] kırlarda ve ağıllarda ağlar idim. [11]

Bir gün *galebe-i elem-i derûndan* [içimdeki kederin üstün gelmesiyle] idâre eylediğim sürüyü [12] unudup bir *gârın* [mağaranın] önünde artık bundan ziyâde sesini [13] tahammüle iktidârım olmayan derd ü mihnetden kurtulmak [14] ümidiyle vürûd-ı râhat-ı mevte müterakkıb iken [ölümün gelmesini beklerken] mağâradan [15] bir sadâ-ı dehşet-nümâ zuhûr ve «Ey Telemak kendini [16] mağlûb-ı elem ve âşûb etme *haml-i sakîl-i mesâ'ibe* [çok zor işlerin ağırlığına] tahammül [17] eder isen pederin gibi büyük adam ve İtakiya [18] hükûmetiyle *hurrem* [mutlu] olursun o zamân çektiğin [19] (derdleri) [27] derdleri *endâhte-i çâh-ı nisyân etmeyip* [unutmayıp] [1] *müddâhaneleri def' ü ib'âd* [dalkavukları kovup] *zîr-i destânını* [halkını] şefkat [2] ve 'adâlet ile *dil-şâd* [mutlu] etmelisin» *nesâyihî tahrîk-i rekk-i* [3] *hevâss ve şu'ur etmekle* [öğütleri istek ve bilinç damarlarımı harekete geçirmekle] *def'aten* [birden] davranıp [4] *zânû-zede-i zemîn niyâz ve dest-güşâ bâr-gâh* [5] *hüdâ-ı bî-enbâz olduğumda* [ortaksız tanrının huzurunda yere diz çöküp el açarak yalvardığımdan] refiklerim bana hürmete [6] ve bâ-husûs *baş çobân-ı hilâf melhûz-ı ri'âyete* [muhalif olan baş çoban bana saygı göstermeye] [7] başladılar.

[8] Bu aralık da medâr-ı teselli-i hâtır olur ma'lûmâtdan [9] mahrûmiyetine te'essüf ile *kesb-i ilm ü kemâli hevâ-ı* [10] *nefsâniyyesine* [bilim ve olgunluk kazanmayı kendi nefslerinin isteklerine] takdîm edenlerine muhterem adamlardır ki [11] böyle bir *hâl-i tâkat-fersâya* [dayanılmaz hale] uğradıklarında [12] kendilerini *ser-mâye-i ma'lîmât mükteşebeleriyle* [kazandıkları bilgilerle] [13] eğlendirirler âh bir kitâb bulsam ben de okuyabilsem [14] diye mülâhaza eder ve bir orman içinde gider [15] iken *destinde* [elinde] kitâb bir pîre *mîlâkât* [rastladım] ve şeref [16] iltifâtiyla *tecdûd-i libâs-ı hayât eyledim* [hayat elbisesini yeniledim]. [17]

Bu *pîr-i hikmet-semîrin cebîn-i güşâyîş-nümûn kadd ü kâmeti* [18] *bülend ü mevzûn* [hikmet dostu ihtiyarın alnı açık, boyu uzun ve düzgün] sakalı dizine kadar uzun sözü [19] [28] *sâde ve sedîd* [doğru] *kuvve-i nazariyyesi hadîd* [görüş kuvveti keskin] elbisesi [1] *ser-â-pâ sefid* [tepeden tırnağa ve ipek] *hikâyât-ı târihiyyede halâvet-i nutku* [2] *hayret-efzâ-ı ehl-i taklîd* [geçmiş olayları tatlılıkla anlatır ve taklitçileri bile hayrete düşürür] *umûr-ı âtiyyeyi istihrâcda* [3] *meleke-i 'akliyyesi hârik-ül-'âde* [geleceğe ilişkin çıkarımlarında akıl yeteneği olağanüstü] ve edeb-şinâs [4] ve *reviyyet-i istînâs* [derin düşünceyi seven] gençlere muhabbeti ziyâde *vuhûş-ı* [5] *beyâbânî* [bozkırın vahşi hayvanları] ve tâ'ife-i cinnî ile ülfeti *mîta 'assır 'üt-ta 'rif* [tarifi zor] [6] *envâ'-ı ma'ârifde* [çeşitli bilimlerde] mahâreti *kasâ'id ve nu'ût-ı ilâhiyye* [7] *kırâ'atında* [kasideler ve tanrının güzel niteliklerini okumada] *hiisn-i edâ ve savtı* [hoş tavrı ve sesi] *hired-mendân* [akıllı] cihânın [8] *bâ'is-i hayreti* [hayret sebebi] olmakla beni kendine ma'nevi *ferzend* [evlat] [9] ve bu hikâyât-ı temsiliyye ile *mush ü pend eyledi* [öğüt verdi]. [10]

Şu *kevâkib-i kevkebe-i meydân-ı asmânda miyâne-i* [11] *sevâbit ve seyyârâtda münâfât-ı harekât münâsebâtıyla* [12] *mübâyenet* [gökteki yıldızlar ve gezegenler arasında hareketlerinin uyumsuzluk ilişkilerinden zıtlık] vuku' bulduğundan *çirâğ-ı ziyâ-pâş sipîhr* [13] *çârumîn münevvir-sâz-ı rûy-i zemîn ü rûzân ü şebân* [ışık saçan mum, dördüncü gök yeryüzünü, gün ve geceleri aydınlatır] *ra'y-i* [14] *hayvânât* [hayvanların otlaması] ve *mûsikî vü nağmatda ders-âzma-ı tâ'ife-i* [15] *şühbân* [müzik ve ezgilerde ders görmüş gençler] olup *mevâsim-i şühûr-ı dühûrun* [zamanların aylarının mevsimlerinin] yetiştirdiği [16] *fevâkih hudâ-dâd behâ'im sebz-h'ârdan* [meyveler tanrı vergisi hayvanlar ve otoburlardan] husûle [17] gelen *helâl-i irâd* [helal getiri] ile *etrâf-ı sahâri ve cibâl* [18] ve *havâlî-i enhâr* [bozkır ve dağ ile nehirlerin çevresi] *kevser misâlde istimâ' terennümât-ı tuyûr-ı* [19] (*âşiyân-sâz*) [29] *âşiyân-sâz* [bolca yuva yapmış kuşların şakımaları duyulur] ve *mervaha cimbânî-i bâd-i sabâ-ı hayât-nevâz* [hayat okşayan hoş rüzgarın hareket ettirdiği bozkır] [1] ile *mağbût mâl-dârân cihâniyân* [gıpta edilmiş zenginler, insanlar] olur lezâ'iz-i râhat-ı [2] tabî'yye ne idüğünü göstermekle *mahsûd ednâ vü â'lâ* [en az ve çok hased edilenler] [3] yine *teşrif-fermâ-ı 'âlem-bâlâ* [yüce alemin şeref vereni] olduğu gibi sen de [4] *meded-kârî-i fazîlet-i zâtiyye* [kişisel faziletin yardımcılığıyla] ile bu çobânların *kulûb-i* [5] *kâssiyelerini nerm* [duygusuz kalplerini yumuşat] ve âsâyîş-i tabî'yye meyl ü muhabbetlerini [6] kerem eyleye gör bir gün olur *bâr-girân-ı umûr-ı 'amme* [halk işlerinin ağır yükünün] [7] ızdırâbından çobânlığı ararsın diyerek *destime* [elime] [8]

bir kavâl ve bir mecmû'a-ı hikmet iştimâl vermekle *rûz* [9] *ü leyâl* [gün ve geceler] ağaçlar altında ve çimenler üstünde ziyâfetler ve başımızda [10] çiçeklerden tâclar *nev-â-nev* [yeni yeni] kıyâfetler ile her birimiz keyf [11] (مايريد) yer içer ve *evkât ü ahyânımız* [zamanlarımız] zevk ü safâ' hâtır [12] ile geçer iken sürüye bir arslân girdiğini görüp [13] üzerine vardığımda pençe ve *dendânını* [dişlerini] ve *dide-i* [14] *hîn-feşânını irâ'e* [kan saçan gözlerini gösterdi] ve hücûm etdiyse de diş [15] geçiremediğinden birkaç *nevbet* [sıra] *küşti-gir-âne savle ile* [güreşçi gibi saldırarak] [16] *magak-ı helâka duçâr* [ölüm çukuruna düşüp] ve çobânların *tensib* [uygun görmelerine] ve iltimâslarına [17] *muvâfekten* [uyarak] postunu *zib-düş iftihâr eyledim* [iftiharla sırtıma geçirdim]. [18]

Bu havâdisin *intişârıyla* [yayılmasıyla] (Sizosteris) beni [19] [30] götürüp hâl ü hâtırımı sordukdan ve hükümdârların [1] her şeyi *çeym ü gûş* [göz ve kulak] ile *müşâhede ve istimâ'* [görmek ve dinlemek] mümkün [2] olamayıp *karînleri* [yakınları] el ayak ve gözü ve kulak menzilesinde [3] iseler de onlar da *zâhiren* [görünürde] velî-i ni'metlerine *muhıbb* [sevgi gösterir] ve *bâtmen* [aslında] [4] *fevâ'id-i şahsiyyeleri husûlüne mükıbb* [kişisel çıkarları için gayretle çalışır] olduklarından [5] ba'zen *hilâf vâki'* [yalan olur] 'arz ü inhâ [ulaştırıp bildirme] üzerine böyle [6] *mua'mele-i cevz ü gaddarın* [kötü davranışlarınve eziyetlerin] vukû'unu beyân ü i'tirâf ile [7] me'mûr-ı zulm-kârı *müsâdere ve tagrîb* [mallarına el koyup kovdu] ve bu cihetle [8] kalb-i hazînimi *tetabbub etdikden* [iyileştirdikten] sonra 'asker [9] ve sefîne verip İtakiya'ya gönderilmemi emr etdiğinden [10] *ümid-i rü'yet peder ve mâder* [anne ve babamı görme umudu] ye'is ve kedere gâlib ve *hevâ'-ı* [11] *dil-rübâ-ı vatan-ı 'inân* [gönül alan vatani idare etme isteği] *sabr ü karârı sâlib olup* [sabır ve kararlılığı alıp] belki [12] buralarda Mentor'u dahi bulur ve berâber alırım diye hemân [13] *keşti-sivâr 'azîmet olacak* [gemiye binip yola çıkacak] zamânda hükümdârın [14] *fevti vukû'uyla* [ölmesiyle] *şahs-ı menfi* [sürgün edilmiş kişi] meydâna çıkarak [15] bulunduğum kalede beni *habs* [hapis] etdirdiğinden cihân [16] başıma zindân ve ormanda *pîr-i hikmet-semîrden* [hikmet dostu ihtiyardan] iştiğim [17] hikâyetler ve vatana 'avdet [dönme] hevesiyle *nâ'il olduğum* [18] *meserretler* [yakaladığım mutluluklar] hayâl-h'âb girân [hayal ve derin uyku] olup her ne ise [19] (Finikeliler) [31] Finikeliler bu hâlden istifâde ve *li-ecl-il intikâm* [intikam almak için] [1] Kıbrıs cezîresinden *tedârik ve firistâde eyledikleri* [sağladıkları ve gönderdikleri] [2] *'asâkir ü sefâyini* [askerler ve gemileri] (بعد صارماصار) i'âde eylediler. [3] Telemak Mentor'dan *müfârekati* [ayrılma] zamânında dahi *höd-be-höd* [kendi kendine] [4] etdiği hüsn-i harekâtı ve bazen eylediği

hatâyânın [5] ikrârıyla îcâbına göre reviyet-kârâne teşebbüsâtı *fikârâtını* [kısa hikayelerini] [6] Kalipso *sem'-i ta'accüb* [şaşkınlıkla] ile dinleyip²⁵ zâtında olan *'alâim-i* [7] *necâbet ve fatânet* [soyluluk ve zihin açıklığı izleri] kendisine *sebeb-i terakkî-i rikkat* [8] *ve hayret* [merhamet ve hayretin artmasına sebep] olarak «Cânım Telemak nihâyet nasıl [9] kurtuldunuz ve Mentor 'âkili nerede buldunuz» demekle [10] «Finikeliler Mısır'da olan esîrlerini *halâs* [11] *etdiklerinde* [kurtardıklarında] beni dahi *üserâdan 'add ile sefînelerine* [12] *idhâl eylediklerinden* [esirlerden sayarak gemilerine aldılar]...

25 *Les Aventures de Télémaque*'in üçüncü bölümü şöyle başlamaktadır: “Calypso écoutait avec étonnement des paroles si sages.” FENELON, François de Salignac de la Mothe, *Les Aventures de Télémaque*, Edition de Jacques Le Brun, Folio Classique, Gallimard, 1995, s. 62

2.2.2. Telemak Tercümesi, Ahmed Vefik Paşa

[4] TELEMAK'IN SERGÜZEŞTİ

FASL-I EVVEL

Kalipso Ulis'in gitdiğinden teselliyyet bulamazdı bu [1] gamında *hayât-ı câvidi* [sonsuz hayatı] kendisine bahtsızlık sayardı artık [2] *kehf-i ârâmgâhi tagannîsiyle aks-i sadâ teremim etmez* [mağarası şarkılarla yankılanmazdı] ve *perestârı* [hizmetçisi] [3] olan perîler huzûrunda *cür'et-i tekellüm eylemez* [söz söylemeye cesaret edemez] olmuş idi. [4]

Adası *pîrâmeninde* [çevresinde] bir *mütemâdi* [sürekli] bahârın her *dem* [zaman] yetiştirdiği [5] *çimen-zâr bir ezhâr* [çiçekli bir çimenlik] üzerinde ekseriyâ *tenhâ* [yalnız] gezerdi. Lâkin ol [6] *ferahfezâ emâkin* [ferahlık arttıran mekanların] derdine *çâre-sâz* [çare] olmakdan irak belki anda [7] nice kere yanınca gördüğü *yârin yâdhâtır-güdâzını muhtır* [8] *olurdu* [gönül acısını hatırlatırdı]. Çok kere leb-i deryâda *büt-lâl* [hayran] durup göz [9] yaşı dökerdi ve Ulis'in gemisi dalgaları yara yara [10] gözünden *nihân olduğu* [kaybolduğu] cihete *bir düziye* [durmadan] dönüp [11] göz dikerdi. *Nâ-gâh* [birdenbire] henüz *pârelenmiş* [parçalanmış] bir geminin parçalarına [12] *nazarı* [gözü] ilişdi *rîze rîze* [parça parça] kürekci tahtaları kumsal [13] üzerinde öte beri *perâkende* [dağınık] kürekler bir dümenle bir direk [14] sâhilde yüzer bazı armalar ve çâr-mîhlar gördü. *Bâ'dehu* [ondan sonra] [15] uzakdan iki kişiyi teşhîs etdi ki biri *sâl-hürde* [pek yaşlı] [16] görünür diğeri *hürd-sâl* [genç] ise de Ulis'i andırır [17] idi. Anın *kadd-ı bâlâ* [uzun boyu] ve *hirâm-ı bi-muhâbâsiyle* [korkusuz yürüyüşüyle] berâber *mîhr ve kahrına* [sevgi ve üzüntüsüne] [18] [5] mâlik idi. Kalipso kuvve-i ruhâniyyesiyle bildi ki bu [1] *nev-civân* [delikanlı] o kahramânın *ferzendi* [oğlu] Telemakdır. Egerçe [2] ruhânîler tanımakda bütün *insâniyyâm* [insanları] pek ileri geçerler. Ammâ Telemek'in [3] refâkatinde bulunan ol merd-i muhteremin kim idüğünü Kalipso [4] seçemedi. Zîrâ ki ruhâniyyânın uluları her ne isterlerse [5] küçüklerinden saklayabilirler idi. İmdi *sürûş-ı hûş* [bilgi meleği] [6] ki Mentor *hakîmin* [bilgenin] sûretinde Telemak'a refâkat ederdi kendisini [7] Kalipso'nun tanıdığını istemezdi. [8] Bununla berâber Kalipso babasına bu derece *şebîh olan* [benzeyen] [9] ol *civânı* [genci] kendi adasına atan kazânın *bürûzundan şâd-mân* [olmasından mutlu] [10] olurdu. Andan yana varıp kim olduğunu bildiğini [10] bilmezlikden gelerek dedi ki benim *cezîreme* [adama] ayak basmaya [12] bu *cür'et* size neden elvermişdir. Ey *civân-ı bi-*

gâne ma'lûmunuz [13] olsun ki benim *kalem-rev hudûdunu pâymâl etmek* [ülkemin sınırlarını çiğnemek] cezâsız [14] değildir. İşte bu *kelimât-i tehdîd-âmiz* [tehdit dolu sözler] ile her *çend* [zaman] ki gönlünün [15] *sürûrunu* [mutluluğunu] örtmeye ihtimâm eylerdi lâkin istemediği hâlde [16] *safâsı likâsında lemeân ederdi* [mutluluğu yüzünü parlatırdı]. [17]

Telemak ana böyle cevâb etti ey ki fânî veyâ bâkî her kim [18] iseniz egerçe *dîdârınızdan* [yüzünüzden] sizi *mahz-ı ruhânî* [tam bir melek] sanmamak [19] mümkün olmaz *âyâ* [acaba] *şedâid-i rüzgâra ve emvâc-ı zehhâra dûçâr* [20] *olarak güim-kerde* [rüzgârın şiddeti ve coşkun dalgalara maruz kalarak kaybolmuş] pederini ararken gemisi sizin adanızın [21] [6] kıyılarında *şikest olmuş* [parçalanmış] bir oğlun felâketine *terahhum* [merhamet] eylemez misiniz? [1] Kalipso'nun 'aceb aradığınız kimdir diye *mukâbelesine* [karşılık vermesine] Telemak dedi ki [2] ismi Ulis'dir. On sene *muhâsaradan* [kuşatmadan] sonra *Truya* [3] *şehr-i şehîrini zîr ü zeber eden mülûkun* [ünlü şehir Truva'yı yerle bir eden meliklerden] birisidir. Bütün [4] Yunân'da ve Asya ârzında nâmı *darb-ı harbde* [savaşta] *salâbetle* [sağlamlıkla] ve *encîmen-i* [5] *meşveretde* [danışma meclisinde] *kiyâsetle* [zekilikle] meşhûrdur. Şimdi denizler yüzünde [6] dolaşıp en *hatarnâk* [tehlikeli] kayaları dolandır vilâyeti kendi [7] önünden gûyâ kaçır *bir vehm-i bî-karârdır* [kararsız bir şüphedir] onun zevcesi [8] Penelop ile ben ana bir daha kavuşmak ümidini yitirdik ben dahi [9] anın gibi *varta-ı hatara dûçâr* *olarak tekâpû edip* [tehlikelere maruz kalarak telaşla koşarak araştırıp] anın [10] *kanda idliğini* [nerede olduğunu] öğrenmekde gezerim ammâ ben ne derim ki şimdiki [11] anda belki *ka'r-ı bahrda gark-âb olmuşdur* [denizin derinliklerinde boğulmuştur] bizim mihnetimize merhamet [12] buyurunuz ey perîler mâlikesi Ulis'in hayâtı yâhûd memâtı [13] hakkında tâli'in ne takdîr eylediği eger ma'lûmunuz ise onu [14] lutf edip oğlu Telemak'a bildiriniz. [15]

Kalipso böyle *unfûvân-ı şebâbda* [gençlik çağında] bu derece kiyâset ve belâgat [16] gördüğünden *mitte'accib olup* [şaşırp] yüreği acıyarak gözleri ana [17] bakmayla doymazdı durup kala kaldı nihâyet söze gelip [18] ey Telemak pederinize olanları size haber veririz lâkin anın [19] hikâyesi uzundur şimdi çektiğiniz yorgunluklardan [20] dinlenmeniz zamânıdır benim meskenime geliniz anda sizi evlâdım gibi [21] [7] kabûl ederim gelin ki bu inzivâda bana *ârâm-ı dil* [gönül rahatı] olursunuz ve eger [1] siz kıymet-i lezzetini bilerseniz ben de sizin *esbâb-ı saadetinizi* [2] *ikmâl ederim* [mutlu olmanızı sağlarım] diyerek anı götürdü. [3]

Mâlike bir gürûh genc perfler içinde önden *hirâm ederci* [salınarak yürürdü] [4] ormanlarda ulu meşe ağacı bütün etrâfında olan fidanlar [5] üzerine *şâh ü bergi sâyesini* [dal ve yapraklarının gölgesini] saldığı gibi anın dahi [6] anların *kadd-i bâlâsından* [uzun boylarından] başı büsbütün aşardı Telemak ardlarından [7] giderdi mâlikenin *revnak-ı cemâline* [yüzünün güzelliğine] ve uçup *temevvîc eden* [dalgalanan] [8] uzun *libâsının reng-i girân-bahâ-ı aline ta'accübde kalır* [giysisinin kıymetli kırmızı rengine şaşırır] başı [9] ardından dağınık tarzda zarîf-âne dökülmüş ve dağılmış [10] saçlarına gözlerinde cevelân edip *nâz-ı halâveti ile ta'dil* [11] *olunmuş* [tatlı bir nazla düzeltilmiş] su'le-i câzibesine hayret kılardı Mentor önüne [12] bakarak mütevâzî'-âne sükûtle Telemak'ı ta'kîb ederci. [13]

Kalipso'nun mağarası kapısına vardıklarında Telemak bir [14] *rüstâyî vaz'-ı sâde* [pastoral ve sade] görünüşle berâber gözler *meshûr edici* [büyüleyici] [15] öyle şeyler gördü ki *istigrâb eyledi* [şaşırdı] vâki'a anda ne *sîm ve zer* [16] *den zîver* [gümüş ve altından bezek] ne de sütûn ve mermer ya *nakş ü rakş* [boyama ve bezeme] ve heykel [17] ve eser *müşâhade kılınırdı* [görülürdü] fakat bu mağara kaya bağrında çakıl [18] ve *esdâfdan masnû'* [sedeften yapılma] künbed şeklinde oyulmuş idi duvarları [19] bir tâze asma ile örtülmüş idi ki yumuşak körpe dallarını [20] ve kollarını her tarafa yayıp *bir düziye* [sürekli] serer ve sarar [21] [8] idi *tâb-ı üftâde* [gücünün azalmasına] rağmen ol mahallde tatlı *nesîmler* [esintiler] bir türlü [1] serinlik *ilkâ' ve ibkâ' ederci* [getirip bırakırdı] nice pınarlar *binefşe ve şakâyık* [menekşe ve gelincik] [2] serilmiş çimenler üzere *hazîn ve nermîn* [kederli ve yumuşakça] şırıldıyla akarak [3] yer yer billûr gibi sâf şeffâf havzlar peydâ ederci. Tâze [4] doğmuş bin türlü *şükûfe* [çiçek] *gârın enhâsını* [mağaranın çevresini] kaplayan *ferş-i* [5] *zümürrüdini* [yemyeşil halıyı] *hurde-i minâ ile tezyîn eylerdi* [mine parçalarıyla süslerdi] ol *cây-i ferah-* [6] *fezâda* [insanı ferahlatan yerde] şol altûn elma getiren ve her mevsimde *nev-şükûfte olup* [yeniden çiçeklenen] [7] *hûş-terîn tîb ve revâyihî nefh eden* [en güzel kokuları estiren] sık dallı basık [8] ağaçlardan bir yüce kuru var idi ki gûyâ ol *çimenzâr-ı* [9] *mîzhetin* [ferahlık çimenliğinin] başına tâc olup anın gölgesi *zulmetını* [karanlığını] güneşin [10] *şuâ'ı* [ışınları] delemes ve geçemez idi. Anda kuşların *elhânından* [ezgilerinden] [11] ve yâhûd kaya üstünden uçup yuvarlanıp çağlayarak [12] ve köpükle karışık koca koca dalga kesilerek düşen [13] ve çimen ortasından kaçıp bir çayın latîf şarıld- [14] ısından başka bir zamânda aslâ bir *mûzî* [rahatsızlık veren] ses duyulmazdı. [15]

İşbu *gâr* [mağara] bir *tell-i dâmende* [tepenin eteğinde] vâki' olup andan *deryâ-gâh* [deniz] [16] *ayine* [ayna] gibi sâf ve *hem-vâr-gâh* [düz] kayalara *mecnûn-âne*

[delicesine] gazabla hücûm [17] edercesine dalgalarını dağ misâli yücelderek ve inliyerek [18] çarpmakta ve çatlayıp dağılmakta kaynar görünürdü. Diğer [19] taraftan bir ırmak *meşhûd olup* [görünüp] içinde peydâ olan [20] adalıkların çevresinde çiçek donanmış ihlamurlar [21] [9] ve göklere değin haşmetle baş kaldırmış yüksek çınarlar [1] ve kavaklar hâsıl olmuş idi. Bu adaların arasında vâki' [2] olan boğazlar ve kollar sâhrada dolaşıp oynayırdı [3] ba'zısının berrâk *mevcleri* [dalgaları] sür'atle cereyân ba'zısının *sâkit* [4] ve *râkid* [sessiz ve durgun] suları nûr gibi *leme'ân ederdi* [parıldardı]. Ba'zısı da uzun [5] uzun dolanıp menba'ına geri çıkar tarzında geldikleri [6] semte yine izince döner deverân ederdi: sanki bu *meftûnu* [tutkunu] [7] olduğu *dil-nîşîn* [latil] kenârları bırakıp gitmeye kıyamazlardı [8] uzaktan tepeler ve büyük dağlar *zâhir olurdu* [görünürdü] ki zirveleri [9] bulutlara karışıp 'acâyib şekilde düşmüş *hey'etleri* [görünüşleri] gûyâ [10] gözlerin şenliği için mahsûs ârzûya *mutâbık* [uyan] nakş [11] olunmuş bir temâşâyâ lâyük ufuk teşkîl ederdi. Yakında [12] bulunan *kûh-sâr* [dağlık] askı ve *sayvân* [gölgelik] gibi asılmış yeşil yapraklı [13] asmalarda *kabanmış* [giymiş] üzümler renk-i aldan daha parlak [14] olarak heveng gibi yaprakların altında gizlenememiş ve asmalar [15] yemişin *bârıyla* [ağırlığıyla] çökmüş yığılmış idi. İncîr ve zeytûn ve nâr [16] *makûlesi* [türü] cümle güzel ağaçlar sahrâyı başdan başa örtüp [17] ol *deşti* [bozkırı] gûyâ *bir vasî' bâğ-ı behişt* [geniş bir cennet bahçesi] etmişdi. Kalipso [18] bütün bu *halkî letâyifi* [doğal güzelliği] Telemak'a gösterdikde ana dedi ki hemân [19] râhata varıp biraz dinlenip *libâsınız da* [giysiniz de] ıslaktır anları [20] değiştirmek vaktidir sonra yine görüşürüz ol zamân [21] [10] size sergüzeştler hikâye edeyim ki gönlünüz andan te'essür eder. [1]

Bu kelâmın 'akîbinde anı kendi *nişîmeni* [oturduğu yer] civârında bir inin [2] en içden iç *halvet-gâhına* [gizli görüşme yerine] Mentor'la berâber kodu. Perîler [3] ol mekânda serv ve ardıc odunundan bir büyük âteş yakmaya [4] ihtimâm etmekle *râyihe-i tayyibesi* [güzel kokuları] her yana yayılırdı ve yeni [5] konuklar için anda *esvâh* [giyecek] dahi hazırlamışlardı. [6]

Telemak kendisi için karın beyazına kâr eder ince ak [7] *sûfdan* [yünden] bir gömlek ile sırma işleme kenârlı bir al *câme* [giysi] [8] *müheyyâ etdiklerini* [hazırladıklarını] gördükde bu *şükûh-ı zîyete* [görkemli hediye] tâzelerin [9] i'tiyâdı olan hazla *nazar eyledi* [baktı] *şâd-mân oldu* [sevindi] Mentor [10] ana *edâ-ı vakîr ile* [ağırbaşlı bir şekilde] hitâb edip ey Telemak *âyâ* [acaba] Ulis'in [11] *necl-i nebilinin* [akıllı oğlunun] kalbini işgâl edecek hayaller bunlar mıdır? Siz [12] belki pederinizin şânına *ibkâ'* [kalan] ve sizin '*akabınıza* [peşinize] düşen *tâli'-i nâ-sâza* [13] *galebe*

çalmaya [ters talihi yenmeye] i'tinâ eylemek gerekmeniz karı gibi gafletle hemân [14] kuşanıp bezenmek sevdasına özenen civânın şânı *hired-mendlik* [15] ve '*ulüvv-i himmet evsafından bî-behre-i iz'ân* [akıllılık ve büyük gayret vasıflarından anlamaktan mahrum] kalmaktır '*ulüvv-i şân* [şerefin yüksek olması] ancak [16] meşakkat ve zahmeti tahammüle katlanıp *hevâ vü hevesi* [zevk ve şehveti] ayak altına [17] almaya kâdir olan ulu yürekliye şâyândır diye '*itâb kıldı* [azarladı]. [18]

Telemak pişmânlıkla âh çekip *ten-perverlik* [rahat düşkünlüğü] ve *heves-güsterlik* [isteklilik] [19] 'illeti kalbimi kaplamaya rızâ vermekden ise ârzü ederim ki [20] *kabz-ı ervâh* [ölüm meleği] bana helâkı nasîb eylesin hâşâ ki Ulis'in [21] [11] oğlu *nâ-merdâne nâz ü nâ'imde ta'ayyüş hevâsına* [mert kişilere yalışmayacak şekilde refah ve bolluk içinde yaşama hevesine] bir zamânda mağlûb [1] ve *muğfel olsun* [olsun ve aldansın] lâkin ne *lutf-ı samedânîdir* [yüce bir lutuftur] ki biz kazâ-zedeleri [2] böyle *şiddet-i zahmetten* [zorlu zahmetlerden] sonra bunca iyiliklere *müstagrık eden* [boğan] [3] bu fânî veya bâkîye râst getirdi dedi. [4]

Mentor cevâb etti ki şiz şundan korkunuz ki bu [5] ruhânî sizi mihnetler *bârı* [yükü] altında ezmesin anın aldayıcı [6] *mürüvvetlerinden* [cömertliklerinden] hattâ geminizi *şikest eden* [parçalayan] kara kayalardan da ziyâde [7] korkunuz zîrâ *gark ve helâk beliyeleri* [batıp yok olma felaketleri] 'iffet ü 'ismete *kemîn* [tuzak] [8] kuran *lezâ'iz-i şehvâniyyenin* [kösnüllüğün tatlarının] netîcesi kadar *hatar-nak* [tehlikeli] değildir. [9] Sakın hâ anın nakl edeceği efsâne ve efsûna inanmaktan [10] kaçınız çünkü genclik *pür-gurûrdur* [gururla doludur] kendisinden her şeye [11] muvaffakiyyet umar 'acz za'afıyla berâber her şeyde iktidâr hiss [12] edip hîçbir şeyden *pervâya* [korkuya] aslâ ihtiyâc görmez *bî-[13]endişe-i muhâbâ* [korkudan endişe duymaz] ve *tekellüf-i ihtiyât ve i'timâdım hiffetle bezl ü sarf* [14] *eder* [tedbirlilik ve güvenini hoppalıkla bol bol sunar] kendinizi saklayınız zinhâr Kalipso'nun çiçekler [15] altından süzülen yılan gibi seyelân eden şîrîn ve *dil-nüvâz* [gönül okşayan] [16] sözlerini dinlemekden *ictinâb ediniz* [kaçınınız] gizli zehirinden [17] *ihtirâz ediniz de* [korkunuz da] *firîbinden* [aldatıcılığından] çekininiz hattâ nefsinizden *mutma'in* [emin] [18] olmayıp her *dem* [zaman] benim *nesâyihimi* [nasihatlarımı] bekleyiniz dedi. [19]

Andan sonra Kalipso'nun yine yanına vardılar ki *anlara* [20] *intizâr* [onları bekler] çıkardı giysileri örülmüş ak pâk libâslı perîler *ibtidâ* [21] [12] *bir muhtasar tâ'am ihzâr ettiler* [önce biraz yemek hazırladılar] ki pek sâde idi ammâ lezzet [1] ve nezâfette gâyet nefis ve *eşha* [harika] idi. Anda kendi [2] kurdukları dâma düşürdükleri kuşların ve *şikârda* [avda] kendi [3] elleriyle oka tuttıkları avın etinden başka kebâb

yoktu. [4] Nektardan *elezz ve ahlâ* [çok leziz ve tatlı] bir *nâb* [hâlis] şarâbı büyük gümüş testilerden [5] gül ve reyhânla donanıp tâc giydirilmiş altûn kâselere [6] döktüler tâze bahârın umdurup köhne bahârın yerlere serdiği [7] yemişlerin enva'ından seleslerle getirdiler müte'âkıben dört *civân* [genç] perî [8] *tagamîye âgâz edip* [şarkı söylemeye başlayıp] *ibtidâen* [önce] *izîdânla devânın neberdini* [tanrılarla devlerin savaşını] andan [9] '*aşık ve ma'suk-ı dîrînle* [eski aşık ve maşukla] *mücid-i nebîz* [şarabın mucidi] olan bahâdır-ferzînin [10] *velâdet ve perverişi* [doğma ve terbiye] destânını ve da'vâ-ı müsâbakatta *Cezâyir-i* [11] *Hâlidât* [Kanarya adası] bâğlarından gelen altûn elmaları *firîbiyle* [numarasıyla] (كوى كيدى) [12] götüren *şâtır müştahirin kaziyyesini* [hilekar meşhurun yaptığı işi] ve nihâyet Truya Cengini [13] dahi *sürûd ettiler* [şarkılarında anlattılar] Ulis'in *kâr-zârları* [savaşları] ve *zihn-i ferîdinin* [14] *sitâyîşi* [eşsiz zekâsının övgüsü] tâ *eflâka* [göklere] değin *a'lâ olurdu* [yükselirdi]. [15]

Halka-ı periyânın *ser-levhası* [başı] olan Lukote dahi *âhenk-i* [16] *çengini sâ'irlerinin dil-keş teremmümâtına pevrey kılarđı* [çalgısının ahengini ötekilerin gönül çekici şarkılarına uydururdu]. [17] Telemak pederinin ismini işittikde gözünden yaş dökülüp [18] yanağından aşağı akardı *fürûğ-ı cemâline fertir* [nur yüzüne daha bir ışık] verdi ancak [19] anın boğazından lokma geçmediğini ve kederle tutulup *muztarr* [çaresiz] [20] olduğunu Kalipso görünce perîlere işaret buyurdu ol anda [21] [13] *Şah-sivârân ve Mu'ânîdân rezmini* [Atlılar ve İnatçılar savaşını] ve ma'sûkasını halâs için [1] *iklîm-i cahîm-i nâra* [ateşli cehenneme] inen şol '*âşık-ı şûridenin kârını* [çılgın aşığın mücadelesini] okudular. [2]

Ta'âm [yemek] tamâm olduğu *hengâmda* [sırada] mâlike Telemak'ı bir yana alıp [3] bu *gûme* [şekilde] merâmını beyan kıldı ey *Ulis büzürg-vârın necl-i* [4] *necîbi* [büyük Ulis'in çocuğu] sizi nasıl nazar-ı i'tibârda ve nice telakkî-i ikbâlde hüsn-i [5] kabûl ettiğimi görürsünüz ben bir rûhânî-i bâkîyim hîçbir [6] beşer bu benim *cezîreme* [adama] ayak basamaz ki küstahlığı şerrine [7] *hem-ân-dem* [o anda] uğramaya ve *gûşmalı* [terbiyeyi] tatmaya egerçi mührünüz kalbimde [8] *mahkûk* [kazılı] olmasaydı kezâ karaya urmanız bile sizi gazabım [9] *sadmесinden* [öfkесinden] muhâfaza etmezdi pederiniz dahi sizin gibi bu [10] sa'âdete mazhar oldu ammâ *dirîğ ki* [yazık ki] andan istifâde etmesini [11] bilmedi ben anı bu adada çok zamân alıkodum bunda *hayât-ı* [12] *câvid* [ölümsüzlük] hâliyle yanımda 'ömür sürse kendi elinde ve dileğine [13] bağlı idi. [14]

Ammâ anın o hakîr vatanına '*avdet-i ârzû-ı 'âmiyânesi* [bayağı geri dönme arzusu] ana [15] bütün bu *menâfi* 'i [menfaatleri] redd ettirdi görürsünüz ki bir İtakiya

[16] hâtırı için neler zâyi' eyledi de İtakiya'yı da görmesi nasîb [17] olmadı beni terk etmek istedi gitti lâkin *tünd-bâd sârımı* [kasırğa, öcümü] [18] alıp *ana nakmet etti* [onu cezalandırdı] gemisi bir müddet *bâzîçe-i sarsar-ı* [19] *fenâ* [şiddetli kötü rüzgarın oyuncuğu] olması 'akîbinde *telâtum-ı emvâcla gark oldu* [dalgaların çarpmasıyla battı]. [20]

Bu derece *melâl-engîz bir misâl-i hibretten* [hüzünlendirici bir deneyim örneğinden] siz 'ibret alınız anın [21] [14] ecel kazâsından sonra artık ne anı tekrâr görebilmek [1] ne de ardından İtakiya adasında hükümrânlık etmek *bâbında* [konusunda] size [2] bir umut bağlamaya mahall kalmıştır mâdem ki burada hem sizi [3] *garik-i sa'âdet-mesarr* [mutluluk ve sevince dalmış] hem de *bir hükümet serverliğini ser-nisâr* [4] *eder* [size hükümet başkanlığını teklif eden] bir mâlike-i ruhânî buldunuz bâri siz Ulis'i elden [5] yitirdiğimize *müteselli olunuz* [teselli bulunuz]. [6]

Ulis'in kendi yanında ne mertebe *sa'âdet-mend* [mutlu] olduğunu [7] göstermek için mâlike bu sözlerine daha uzun *makâleler* [sözler] [8] 'ilâve eyledi ana Polifin nâm diye *yek-çeşm merdüm-h'ârın* [tekgözlü insan yiyenin] [9] elinde ve Lestergon *kavm-i huşînet-me'lûfûmın ser-haylı* [kavminin sertliği adet edinmiş başkanı] [10] Andifates'in nezdinde *ser-zede olan havârikları* [uç vermiş mucizeleri] rivâyet [11] kıldı ma'û's-semâ Kirke *müsemâ sâhirenin* [adındaki büyücü kadın] adasında başına gelen [12] *havârikı* [mucizeleri] ve İskolla kayasıyla Haribdi girdâbı arasında [13] giriftâr olduğu *tehâlükü* [can atışını] unutup kaçmadı hep bir bir [14] hikâyet etti *âhir* [sonra] kendi yanından kalkıp gittiği zamân [15] anın 'aleyhinde deniz *mû'kılının* [yiyicisinin] kopardığı fûrtına ve kasırgayı [16] dahi *zıkr etti* [söyledi] ol *kazâ'-ı garkta Ulis'in fenâyâ ayak* [17] *bastığını* [geminin batması sırasında neredeyse yok olacağını] îmâ etmek istedi ve cezîre-i Feasiyan'a ilticâsını [18] *hazfla* [söylemeden] geçti. [19]

Telemek ki *ibtidâdan* [başlangıçtan] Kalipso'nun öyle iyi kabûlünde 'acele [20] gaflete uğrayıp *sürûra* [sevince] kapılmış idi nihâyet anın *mekrini* [hilesini] [21] [15] ve Mentor'un son nasîhatlarının hikmet ve *hakerini* [öngörüsünü] anladı [1] şöyle birkaç kelime cevâb etdi ey mâlike keder ve *endûhemi* [tasamı] [2] bağışlayınız şu *demde* [anda] elemle mâtem etmenizden gayrı elimden bir şey [3] gelmez belki *âtide tâb ü tâkat* [ileride güç ve kuvvet] bulur da ol vakit *ni'met-i* [4] *bî-dirîğinizle lezzet-yâb* olurum [esirgemediğiniz nimetlerden zevk alırım] ammâ şimdilik beni hâlîme bırakınız [5] ki babama ağlayım siz benden *ra'nâ* [güzel] bulursunuz ki ana *rütbe-i* [6] *hayf ve tahassüre* [hayıflamp özlenmeye] lâyıktır. [7]

Vehle-yi evvelide [önce] Kalipso ana bundan ziyâde *ibrâma* [aşırı üstelemeye] cür'et [8] etmeyip hattâ anın *gussasından* [kederinden] hisselenmek gibi yapınışlar [9] bile yaptı ve Ulis'in musîbetine gûyâ *rikkat etti* [acıdı] ancak [10] bu *nev-civânın* [delikanlının] gönlünü avlamak ve *sâ'ilini* [sorununu] iyice *istiksâ* [anlamak] [11] için *ibtidâen* [önce] karaya ne hâl ile urduğunu ve ne *makûle* [şekilde] hâdise-[12] lerin *ilkâsıyla* [yüzünden] bu kıyılara düştüğünü andan sû'al ve Telemak'ın [13] benim felâketlerimin hikâyesi uzundur diye i'tizârına yok [14] yok ben sergüzeştinizi dinlemeye *şâyikim* [istekliyim] hemen siz *nakline* [15] *isti'câl eyleyiniz* [onu anlatmaya başlayıverin] diye Kalipso çok zamân sıkıştırıp [16] *ilhâh²⁶ eyledi* [zorladı] artık ana dayanamayıp Telemak bu *nemat üzere* [şekilde] [17] söze *âgâz etti* [başladı] Truya *muhâsarasından* [kuşatmasından] geri gelen *sâ'ir* [18] *mülûktan* [öteki meliklerden] pederimin ihbârını anlamak için İtakiya'dan [19] çıkmış idim vâlidem Penyelopi'nin *taleb-kârları* [isteklileri] bu 'azîmetimden [20] müte'accib oldular zirâ onların hâ'inliğini bildiğimden ben bu [21] [16] *tasavvurumu ihtimâm edip* [düşüncemi özenle] anlardan gâyet gizlemiş idim [1] ne Polis'de mülâkât etdiğim Nestor ne de beni Lakedemon'da [2] lutfla kabûl eden Menelaves pederimin hâlâ hayâtda olduğuna [3] dâ'ir bana ma'lûmât verebildiler her *dem* [zaman] tereddüd ve *istibâhda* [şüphede] [4] kalmaktan *bîzâr olup* [usanıp] Sikliye'ye gitmeye *kasd etdim* [karar verdim] ki pederimi [5] *sarsar* [şiddetli] rüzgârın oraya atmış olduğu söylenmekte [6] idiğini duymuş idim ammâ Mentor kâmil ki bunda hâzır [7] görürsünüz bu *mütecâsir-âne* [cüretkar] niyete karşı gelirdi bana bir taraftan [8] *kühmenendi dîvân-ı yek-çeşm merdüm-h'ârın hatarını* [kocaman tek gözlü insan yiyen devlerin tehlikesini] diğer [9] taraftan ol kıyılarda gezen Truyalı Enias'ın donanmasının [10] *vatarını irâe ve beyân ederdi* [yaptıklarını gösterip anlatırdı] bu Truyalılar bütün Yunânlı [11] hakkında düşman-cân olup husûsen Ulis'in oğlunun [12] kanını dökmekten aşırı *safâ-yâb* [mutlu] olurlar siz geri İtakiya'ya [13] dönünüz belki *mahbûb-i rûhâniyân olan* [meleklerce sevilen] pederiniz de sizinle [14] bir zamânda oraya *vâsıl olur* [varır] ammâ takdîr-i ezeli onun *tedmîrini* [15] *iktizâ etmiş* [yok olmasını gerekli görmüş] de anın eger vatani bir daha görmemesi *mukarrer* [kesin] ise [16] siz hiç olmazsa varıp anın *sârını* [intikamını] almanız ve vâlidenizi [17] *husemâdan* [düşmanlardan] kurtarmanız ve *kiyâsetinizi* [zekanızı] *akvâm-ı muhtelifeye ibrâzla* [çeşitli kavimlere göstermekle] [18] bütün ârz-ı Yunâna kendi şahsınızda Ulis'in *cihân-bânlığa* [19] *derkâr olan liyâkat ve*

26 Bu sözcük metinde الحاح olarak yer almaktadır ancak, doğrusunun الحاح olduğu kanısındayız.

iktidârı mertebede istihkâk-ı serveri [hükümdarlığa yakışırılığının ve gücü derecesinde başkanlık hakkını] [20] göstermeniz lâzım gelir diye sözünü *vely ederdî* [sıralardı]. [21]

[17] Egerçe bu sözler ‘ayn-ı isâbet ve selâmet idi ammâ bende [1] anları dinleyecek hiss ve *hîş* [bilgi] yoğidi ben yalnız *heves-i* [2] *nefsimi* [nefsimin isteklerini] dinlerdim Mentor ‘âkil kendi *re’y ü nasâyihî* [görüşü ve öğütleri] zıddına [3] *tasaddî etdiğim* [başladığım] *bir seyâhat-ı hûd-ser-ânedê* [inatla tutturduğum bir yolculukta] bana *hem-râhlık* [yoldaşlık] [4] etmek derecesine kadar yine hakkımda şefkat etdi kazâ dahi [5] böyle bir hatâyı işlememe rızâ verdi ki beni anınla *enâniyyetden* [bencillikten] [6] kurtarmaya *müsebbib* [sebepe] ola. Telemak sözünü söylerken Kalipso [7] Mentor’a bakardı hayreti artar akardı anın zâtında bir kuvve-i [8] ma‘neviyye hiss eder gibi olurdu ammâ bu mechûl adamın [9] *müveccehesinde efkârını teşvîşden kurtaramayıp* [karşısında aklının karışmasına engel olamayıp] bu hâletde [10] kalbi korku ve vesvese ile dolmuş dururdu. Ancak telâşını [11] anlatmakdan *ihtirâz ile* [çekinerek] Telemak’a hemân *tevcîh-i hitâb etdi* [hitap etti]. [12]

Kıssanızı kesmeyiniz ki *intizârım ber-kemâldir* [sabırsızlıkla bekliyorum] *teşeffî-i derd* [13] *şeyk ü merâka himmet ediniz* [derdin deva bulması için istekli olunuz] dedi Telemak bu vechle *i’âde-i* [14] *kelâm eyledi* [cevap verdi]. [15]

Müddet-i medîde [uzun süre] rüzgârımız Sikliye’ye gitmeye oldukça [16] müsâ‘id idi sonra bir kuru kasırğa gökleri gözümüzden [17] örtüp koyu gece *zulmeti* [karanlığı] içinde kaldık şimşeklerin [18] parıldısıyla²⁷ yakında diğer gemiler gördük ki anlar da bizimle berâber [19] bu *hatara dûcâr idi* [tehlikeye maruz kalmışlardı] çok geçmezden anlar Enias’ın [20] korsanları olduğunu tanıdık bize göre bunlar yalcın [21] [18] kayalardan daha az korkulacak bir *beliyye* [felaket] değil idi ben işte [1] ol vakit ammâ ki *bî-vakit* [çok geç] anladım beni *mülâhazasız* [dikkatsiz] [2] gençliğin harâreti dikkatle mütâla‘asından men’ etdiği nesneyi [3] ayağım suya erdi ammâ ne fâ‘ide ki fırsat geçdi. [4]

Mentor bu *varta-ı hevl hengâmesinde* [tehlike sırasında] yalnız *sâbit-* [5] *kadem* [ayağı yere sıkıca basar] ve *dilir* [yürekli] ve *râsih-dem* [sağlam nefesli] durmadı bir de ‘âdetinden ziyâde [6] güler yüzlü ve ferahlı göründü ol yâr idi ki bana da [7] gayret verirdi. [8]

Ben hiss ederdim ki kalbime bir *kuvve-i kakhâr* [yok etme kuvveti] ve bir karâr [9] ilkâ ederdi kılavuz ol esnâda *apışıp* [yerinde çakılı kalıp] şaşırmağa ol [10] *merd-i*

27 Bu sözcük metinde پادردیسيله şeklindedir.

ferzâne [bilge kişi] icâb eden *tedâbîri bî-tekellîf* [önlemleri zahmetsizce] *halecân-ı cümleye* [korku içindeki herkese] [11] emr ü fermân ederdi ben ana der idim ki ey 'azîzim Mentor [12] ben niçin *nasâyihinize ittibâdan ibâ'* etdim [öğütlerinizi küçümsedim] ben ne *âtînin* [13] *ihimâlâtına ihtiyâtda* [gelecekte olabilecek şeyler konusunda dikkatli] ve ne *mâzînin 'ibretiyle tecribetde* [geçmişten ders alabilen] ne de [14] '*ömr-i hâlin idâresine i'tidâlde iktidâr* [hayatta ölçülü olma gücü] olmayan *şebâh-ı* [15] *sâlinde* [genç yaşında] kendime güvenmek 'azminde olsam bulunsam bana [16] bed-bâhtlık değil midir eyvâh eger biz de bu fûrtınadan *neçât* [17] *bulursak* [kurtulursak] artık ben nefsimden *bi-tıbkıhi* [aynı] en *mühlik* [öldürücü] düşmanımından sa-[18] kınır gibi sû-i zannda olayım dâ'im size inanayım siz ey mürebbî-i [19] kemâl Mentor gülümseyerek bunu cevâb etdi ben sizin işlediğiniz [20] hatâyı başınıza urmaktan *hazer ederim* [kaçınıyorum] anı siz *derk edip de* [anlayıp da] [21] [19] bir daha ârzûlarınıza kapılmakda i'tidâle ri'âyet etmenizi *mü'eddi* [1] *olursa* [sağlarsa] bu kadar *nef'i* [fayda] kâfi olur lâkin *me'mûldur* [umulur] ki [2] muhâtara geçtikde belki gurûr ve *enânîyyet* [bencillik] yine geri gele şimdi [3] gayret edip de kalbe kuvvet etmelidir bir *mehlekeye* [tehlikeli işe] atılmazdan [4] evvel 'ilâcına ihtiyât ve zararından *ihtirâz* [çekinmek] lâzımdır ancak [5] bir kere içine düşüldü mü artık anı *kayd edinmeyerek hakîr* [6] *tutmakdan* [korkmadan değersiz görmeden] başka çâre kalmaz işte siz de Ulis'in oğulluğu [7] şerefine *müstahikk* [müstahak] olunuz bazı üstünüze gelen bütün *belâyâdan* [belalardan] [8] *bâlâ-ter* [daha yüksek] yürekli bulununuz Mentor 'âkilin bu *hilm ü salâbeti* [yumuşaklık ve manevi kuvveti] [9] beni *meshûr etdi* [büyüledi] ancak bizi Truyalı elinden ne türlü [10] ma'rifetle kurtardığını gördüğümde daha ziyâde hayret elverdi [11] şöyle ki havâ açılmaya başladığı o anda Truyalılar bizi [12] yakından görüp artık tanımamak edemeyecekleri [13] sırada Mentor gördü ki anların 'aynı bizim gemimize benzer [14] bir *nâvîsini* [küçük gemisini] fûrtına uzak atmış ve ol geminin başı ba'zı [15] nev' çiçek *sühbalarıyla* [taneleriyle] donanmış idi bizim *keştînin* [geminin] başına [16] dahi ol çiçeklerden takdırdı ve Truyalıların kullandığı [17] şeridlerin renginde bendlerle ol desteleri kendi eli ile [18] bağladı. [19]

Düşman tanıyamamak için kürekcilerimize mümkün mertebe [20] eğilip geminin güpeştesi boyunca gizlenmelerini tenbîh etdi. [21] [20] işte anların donanmalarının ortasından bu hâl ile geçtik [1] bizi gördüklerinde gaybe karışmış zann ettikleri arkadaşlarını [2] yeniden görmek *gümânıyla* [zannıyla] sevinc na'raları urdular hattâ [3] deryânın şiddeti sebebiyle *nâ-çâr* [çaresiz] anlar yanınca *müddet-i medîd* [uzun süre] yol [4] gitmeye mecbûr bile olduk hele yolunu bulup biraz geri [5] kaldık ve

rüzgârın darbı anları Afrika sâhiline sürmekte [6] iken biz küreğe kuvvet Sikliya'nın *karîb* [yakın] bir kenârına yanaşmak [7] için *bezl-i makdûr ettik* [tüm gücümüzle çabaladık] vâkı'a kenâra ulaştık ammâ bizim [8] arayıp da bulduğumuz belâ ol kaçığımız donanmadan az *hatar*-[9] *nâk* [tehlikeli] değil idi çünkü Sikliya'nın bu kıyısında Yunânyân [10] hismı olan Truyalılardan diğer gürûhlara uğradık anda [11] idi ki Truya'dan çıkan pîr Akestus *hüküm-rânî* [hükümdarlık] ederdi [12] biz bu sâhile *vâsıl olur olmaz* [varır varmaz] ahâlî bizi ya adanın yerli [13] sinden onları basmak üzere silâhlanmış bir *ketîbe* [orduya] yâhûd yur-[14] tlarını zabt etmeye gelmiş *ecânibden bir seriye* [yabancı askeri bir bölük] zann ettiler ilk [15] *galeyân-ı gayz* [öfke dalgası] esnâsında gemimizi yaktılar ve arkadaşlarımızı boğaz-[16] ladılar yalnız Mentor ile beni esîr ettiler tâ ki bir kasdımızı [17] ve nereden geldiğimizi öğrenmesi için Akestus huzûruna [18] 'arz edeler ellerimiz arkamıza bağlı olarak şehre girdik [19] ve helâkımızın te'cîli gûyâ bizim Yunânlı olduğumuzu bildikde [20] şikencemizin bir kavm-i sitem-kâra temâşâ olması için idi [21] [21] evvelâ bizi Akestus'a 'arz ettiler elde *sebîke-i zerrîn* [altın asa] [1] mülûkiyyet-i halk arasında hükmi-i 'adl ederdi ve bir büyük [2] kurbân âyîni hazırlamakta idi bizden bir *savt-ı dürîştle* [kabaca] [3] diyârımız neresi olduğunu ve seyâhatimizin maksadı ne idi gibi [4] sordu Mentor cevâba *isti'câl birle* [aceleyle] büyük Hemperya *sevâ*-[5] *hilinden* [sahillerinden] geliriz vatanımız andan irak değildir dedi bu *takrîble* [yakınlaştırmayla] [6] bizim Yunânî olduğumuzu söylemekten *hazer etti* [kaçındı] lâkin melik [7] anı ziyâde dinlemeksizin bizi *garazlarını* [amaçlarını] gizler *ecânibden* [yabancılardan] [8] 'add ederek şehre yakın bir ormanda kendi sürülerine [9] bakanların eli altında kulluk etmeye gönderilmemizi fermân [10] etti. [11]

Bu felâket bana ölümden *saht düşvâr* [çok zor] geldi [12] feryâd ederek ey melik bize böyle *mu'amele-i le'imeyi* [aşağılık davranışı] revâ [13] görmekten ise 'idâmımızı sezâ görünüz ma'lûmunuz [14] olsun ki ben İtakiya meliki 'âkil Ulis'in oğlu Telemak'ım [15] pederimi denizler yüzünde arar gezerim eger ana kavuşmayacak [16] isem eger vatanıma da 'avdet için bu esâretten *ihtilâs* [17] *müyesser* [kurtuluş kolay] olmayacak ise cânımı bâri alınız ki böyle esâret [18] 'ömrüne tâkatim yoktur dedi. [19]

Bu kelimâtı ben *teveffüh ettiğim* [söylediğim] anda hâzır bulunan bütün [20] halk *halecân-ı gayzla* [nefretle] bağırışıp hüd'aları Truya şehrini [21] [22] *ser-nigûn* [ters düz] eden ol sitem-ger Ulis'in oğlunu helâk etmeli [1] diye çağırışdılar Akestus bana dedi ki ey Ulis'in oğlu [2] babanızın *nehr-i zulmât* [karanlıklar nehri] kenârına attığı bunca Truyalıların [3] *ervâhına* [ruhuna] sizin kanınızı kurbân etmekte *dirîğ edemem*

[engelleymem] siz [4] ve sizi getiren mürebbî birlikte i'dâm olunursunuz ol zamân [5] halk içinden bir ihtiyâr bizi Ankiz'in kabri üzerinde *zabh* [6] *etmesini* [boğazlamasını] melike *teklif birle* [teklifle] bunların deminden evvel kahramânın [7] *revânı* [ruhu] şâd olur anın oğlu Enias bile böyle bir [8] kurbân haberini aldıkda kendinin cihânda en 'azîzi olan [9] zâta sizin ne kadar *muhibb* [sevgi dolu] olduğunuzu bilip müteşekkir olur [10] dedi *mecmû'* [toplanmış bulunan] halk bu teklife el çırpıldılar artık bizi *hedî* [kurban] [11] etmeye hasr-ı fikir ettiler hemân bizi Ankiz'in makberesine [12] götürmek üzere idiler anda iki mihrâb *rekz edip* [yere dikip] [13] üzerinde perestîş âteşini yakmışlar idi bizim bağrımızı [14] delemek *gaddâre* [büyük bıçak] gözümüz önüne konurdu bize kurbân 'âdeti [15] üzere çiçekten külâh giydirenlerdi artık insân merhameti [16] bizim cânımızı kurtarmaya kâdir olamazdı ki elden gitmiş idik [17] bir de Mentor kemâl-i huzûr ile hükümdâra söz söylemeye [18] destûr istedi ve ana böyle hitâb etdi. [19]

Ey hükümdâr Truyalılar 'aleyhine aslâ silâh çekmemiş [20] böyle bir genc *bî-günâhın* [günahsızın] derdine acımazsanız bârî kendi [21] [23] hayrınızı düşünüp hâlinize acıyınız zîrâ benim *keşf-i* [1] *gaybda ve kehânette iktisâb ettiğim ser-rişte-i 'ilm* [henüz olmayanı bilme ve kehanette kazandığım tahmin etme bilimi] bana şöyle [2] bildirir ki henüz üç gün tamâm geçmeksizin dağların [3] tepesinden şehrinizi basmak ve bütün vilâyetinizi harâb [4] etmek için sel gibi incek birtakım vahşî *tavâ'ifin* [5] *sedmesine giriftâr olacaksınız* [güruhların ani saldırısına uğrayacaksınız] *anlara müsâbakata* [onları geçmeye] hemân sür'at [6] eyleyiniz halkı silâh altına alıp sahrâda olan kıymetli [7] sürülerinizi hisârınız içine sürmekde *me-bâdâ* [sakın] dakika *fevt* [8] *etmeyiniz* [kaybetmeyiniz] eger benim bu ihbârım yalan çıkarsa üç günden [9] sonra bizi *hedî* [kurban] etmeye yine güçlük yokdur yok [10] bi'l-'akis sözüm doğru çıkar ise size cân bahş eden [11] kişinin cânına insân kıymadığını mülâhaza edersiniz. [12]

Melih bu kelâmlardan *mütehayyir kaldı* [hayret etti] zîrâ Mentor hiç bu [13] zamânda bir ferdde görmediği *bir itminân-ı tâm* [tam bir inanç] ile söylerdi [14] görüyorum ki ey merd-i bî-gâne sizi mâl-ı dünyâdan yana hasîs-âne-i [15] hisse-mend eden kuvve-i rûhâniyân bütün *servet ü sâmâna* [16] *müreccah olan kiyâseti* [servetlere tercih edilecek zekayı] size *in'âm eylemiştir* [vermiştir] diye cevâb etdi [17] hem de 'akîbinde kurbân teşebbüsünü artık te'hîr edip Mentor'un [18] haber verdiği *savlet-i dehşet-âmîze* [dehşet verici saldırıya] çâre bulmak için [19] *iktizâ eden* [gerekli] emr ü fermânı *seri'en* [hızla] verdi hemân her [20] yandan *tâyife-i nisâ lertzân ve giryân* [kadınlar titreyip ağlarlar] ve belleri bükülmüş fânî [21] [24] pîrler ve gözleri yaşla dolu

ma'sûm *sabîler üftân* [1] *ü hîzân zuhûr edip* [çocuklar düşe kalka görünür] şehre sığınır idî böğürür [2] sığırlar meler koyunlar yeşeren otlakları sürü sürü [3] bırakıp şehre gelir ve çoğu sokulacak dâm [4] bulamazdı her cenâbdan halk izdihâmla biri birini [5] kakışdırıp iterek kargaşada biri birilerinin yaygaralarını [6] anlayamazdı bu telâşta bî-gâneyi âşinâ sanırlardı [7] ve nereye varacaklarını bilmeyerek koşup *pîç-tâh* [8] *ederlerdi* [telaşlanırlardı] kaldı ki şehrin büyükleri kendilerini sâ'irlerinden [9] daha akıllı bildiklerinden Mentor'u cân kurtarmak için [10] yalandan keşf ü kehânet yapmış bir *kezzâb* [yalancı] 'add ederlerdi. [11]

Üçüncü gün henüz akşama ermezden anların zihinleri [12] bu *makûle* [tür] hülyâ ile meşgûl iken yakın dağların yamacında toz [13] duman buran buran kabarıp kopup içinden *bir gürûh-embûh* [14] *müsellah vahşî be-dîd oldu* [çok kalabalık silahlı vahşî bir gürûh göründü] bunların Himeryân *tavâ-yif-i sebu'iyye*-[15] *siyle* [vahşileriyle] Nebrod dağlarında ve *nesîm-i sabânın* [tatlı rüzgarın] hiçbir zamân *ta'dîl* [16] *edemediği şedîd-i sermânın* [etki etmediği şiddetli kışın] havzası olan Akrağ-ı *cebel* [dağı] [17] zirvelerinde sâkin olan vahşî kavimler idi Mentor'un [18] ihtârını saymayanlar hâric sûrda kuldan köleden [19] ve sürü vermeden öldüler melik Mentor'a buyurdu ki ben [20] sizin Yunanlı olduğunuzu zihnimden çıkardım düşmanımız şimdi [21] [25] sâdık dostumuz oldu tâlî' sizi bizim *halâsımız* [kurtuluşumuz] için [1] buraya gönderdi ancak *nesâyihinizin rezânetini* [öğütünüzün ağırbaşlılığını] gördüğümüz kadar [2] şecâ'atinizden dahi himmet umarım hemân siz mededimize yetişmeye [3] *şitâb eylesesiz* [acele ediniz] el-hakk Mentor'un gözlerinde bir *lem'a-ı cesâret* [cesaret parıltısı] [4] ve *mehâbet* [ululuk] bâriz olur ki en heybetli ceng-âverlere hayret verir [5] kalkanla *tolga ve tîgle nîze* [miğfer ve kılıçla mızrak] alıp kavrayıp Akesto'nun [6] *sipâhını saff-ı harb üzere ta'biyye eder* [askerini, savaş düzenine koyar] başlarına geçip [7] hüsn-i intizâm ile düşmana karşı ilerler egerçe melik [8] dahi gayretle meşhûn ise de ihtiyârlıkla ana ancak [9] uzaktan perflik edebilirdi ben ise Mentor'a daha [10] yakınca yürürdüm lâkin anın *derece-i salâbetinden* [sağlamlığından] çok [11] geri kalırdım gûyâ *egnindeki cevşeri* [üzerindeki örme zırh] kavga esnâsında [12] *dir'-i ekîdiyeye* [çok sağlam bir zırha] benzerdi *darbât-ı bazûsı* [pazu darbeleri] saffdân [13] saffa ecel uçururdu nitekim açlığın sitem-kâr tırnağıyla [14] *cân-hırâş olan* [yürek paralayan] bir Afrika arslanı ki *nâ-tîvân* [kuvvetsiz] koyunların [15] sürüsüne gire yırtar boğar kanda yüzen çobanlar ise [16] hayvânâta imdat etmekten irak ancak titreyip arslanın [17] bakışından nefslerini gizlemek için hemân kaçarlar bu [18] vahşîler şehri ansızın basmak ümîd ederken kendileri [19] apansız şaşırıp bozuldular Akesto'nun halkı

Mentor'un [20] 'ibret ile ve anın *emâvir ve tergîbâtı semeresi* [emirleri ve isteklendirmesi sonucu] ile tâze [21] [26] cânlanıp kendilerinde olmadıkları derece *satvet* [güç] müşâhede [1] kıldılar evvel *tâyife-i bed-cûmun* [kötülük peşinde olan kavmin] serdârının oğlunu ben kendi [2] mızrağımla yıkdım yere urdum ben yaşda idi ammâ boyu [3] benden gâyet bülend idi zîrâ ol mahlûk yek-çeşmler [4] *uruğundan* [uyruğundan] olan bir *dîvin* [devin] sülâlesinden gelirdi benim [5] gibi *nahîf* [zayıf] düşmanı öyle pehlivân bir şey yerine komaz hayr [6] sayardı ancak ben anın hârik'âde kuvvetinden ne bilip ne de [7] vahşî ve haşîn tavrından ürküp hemân kargımı göğsüne [8] kaktım ana cân verdirirken siyâh kan selleri kusturdum [9] yere devrilişinde dağ gibi cüssesi beni ezeyazdı *cebe* [10] ve *pusatının* [zırh ve silahının] kağışması tâ dağlara varınca inlendi *selebini* [üzerindekileri] [11] alıp dönüp Akesto'ya buluştum Mentor da düşmanı tamâm-ı [12] târ ü mâr eyledikde *âvvâreleri* [savaşçıları] kesip kırıp kılıcdan [13] geçirip kaçgınları ormanlara kadar sürdü kovaladı [14] böyle *me'mûl olmayan* [umulmadık] bir zafer cümleyi Mentor'a mahbûb-ı [15] rûhânîyân ve mülhem bir zât nazarıyla baktırdı Akesto [16] *firâvân* [bol bol] şükrâna müstagrik ve dil-nişân olmakla eger Enias'ın [17] gemileri Sikliya'ya dönecek olursa bizim için [18] her türlü korku muhakkak olacağını hâlis-âne ihtâr ederek [19] memleketimize *bilâ-te'hîr* 'avdetimiz [gecikmeden dönmemiz] için bir *keştî* [gemi] verdi ve bizi [20] her türlü hediyeyle müstagrik edip mülâhaza kıldını²⁸ [21] [27] *muhâtaranın* [tehlikenin] önu alınmak için artık 'azîmetimizi ta'cîl eyledi [gidişimizi hızlandırdı] [1] ancak bize kendi kavminden ne *keştîbân* [gemici] ne de kürekçi [2] vermeye râzî oldu ki anların Yunân kıyılarında *mu'riz-i* [3] *hatarda kalmaları* [tehlikeyeyle yüz yüze gelme] korkusu var idi fakat refâkatimize Fenikeli [4] tüccârından adamlar kattı çünkü cihânın bütün kavmleriyle *ahz* [5] *ü i'tâda* [alış-verişte] olduklarından bunların hiç bir korkuları yoktu [6] anlar bizi İtakiya'ya bıraktıklarında *nâvîyi* [gemiyi] yine geri Akesto'ya [7] götürecekler idi ne çâre ki kazâ-ı takdîr *insâniyânın teşebbüsât* [8] ve *tedbîrâtını mel'abe* [insanın giriştiği işlerle ve aldığı önlemlerle oyuncak] gibi oynatır bozar ve oyalar bize de daha [9] türlü *su'ûbet ve vitr* [zorluklar] saklardı. [10]

[28] FASL-I SÂNÎ

28 Bu sözcük metinde قیلدینی şeklindedir.

Ehli-i Sur kibr ü gurûrlarıyla diyâr-ı Kıbt'da hükümrân [1] olan nice ülkelerin fâtihi melik-i mu'azzam Sezostiris'i [2] *igzâb etmişler idi* [kızdırmışlardı] çünkü ticâretle kazandıkları servet [3] ve deniz içinde *vâk'ı Sur belde-i menî'iesinde olan hasânet* [bulunan Sur şehrinin ulaşılması güç ve saldırılara dayanıklı olması] [4] bu kavmin yüreğini *enâniyetle* [bencillikle] şişirip melik Sezostiris'in [5] *futühâtıtan* [fetihlerden] dönerken onlara *tehmil ettiği vergiyi edâdan* [6] *ibâ etmişlerdi* [getirdiği vergiyi ödememişlerdi] ve meliğin *'avdetinde* [dönüşünde] *bir 'azîm ziyâfet sîr* [7] *ii sîrîrîrî* [büyük bir neşeli ziyafet] esnâsında karındaşı anı i'dâm sadedinde [8] bulundukta *ehl-i Sur* [Surlular] dahi buna *'asker i'tasıyla i'âne* [asket vererek yardım] [9] etmişler idi. [10]

Melik Sezostiris bunların *nahvetini* [kibirlerini] kırmak için bütün [11] denizler üzere ticâretlerini *zacr etmeye* [yasaklamaya] 'azm kıldı *sefâyini* [gemilerini] [12] taraf taraf gezip Fenikeli arardı henüz Sikilya'nın yüce [13] dağları *nazarımızdan nihân olurdu* [görünmüyordu] ve gûyâ kara ve liman [14] arkamızda uzağa kaçır bulutlara karışırdı *evvel demde* [önce] [15] Kıbtî *nâvîlerini* [gemilerini] gördük ki deryâ üzere yüzer bir şehirstân [16] [29] gibi yaklaşırdı Finikeliler anları tanıyıp savaşmak [1] istediler ammâ sırası geçmiş idi çünkü onların yelkenleri [2] bizimkinden a'lâ rüzgârları müsâ'id kürekcileri *vefretli* [çok] [3] ve *tüvânâ* [güçlü] idi yanaşır bizi aldılar ve esîr edip diyâr-ı Kıbt'a [4] götürdüler beyhûde ben anlara Finikeli olmadığımızı anlattım [5] durdum beni dinlemeye *gücle* [zor] tenezzül etdiler bizi Finikelilerin [6] alıp satdıkları esîrlerden 'add ile ancak böyle bir *tutgunlardan* [tutsaklardan] [7] kazanc hülyâsını gördüler bu esnâda ise deniz suları Nil'in [8] sularıyla karışarak ağarmaya başladığı *meşhûdumuz*²⁹ [9] *olur* [görür] andan diyâr-ı Kıbt'ın hemân denizle berâber olan alçak [10] kıyıları belirir idi *ba'dehu* [daha sonra] No şehrine *karîb* [yakın] olan Fener [11] adasına varıp ondan Nil'i yukarı belde-i Menfih'e kadar çıktık [12] eger esâret gamını bizleri her türlü zevkten bezdirmiş [13] olmasaydı gözlerimiz bu diyârın *bî'ad ü hesâb* [çok sayıda] arklarla [14] sulanır bir *bostân-ı nûzhete* [neşe bahçesine] benzer *münbit* [verimli] arâzisini görmekle [15] *safâ-yâb* [mutlu] olurdu.

[16] Nehrin iki yakasına *nigâh etdikce* [baktıkça] her mahallinde ma'mûr şehirler [17] ve hoş mevâki'de kasırlar ve dinlenmeksizin her sene altûn [18] sarısı mahsülle örtülür tarlalar ve koyun sürüleriyle [19] dolu mer'alar ve arzın sineden *taşra* [dışarı] döktüğü yemişlerin [20] *bârı* [ağırlığı] altında bükülmüş *fellâhlar* [çiftçiler] ve

29 Bu sözcük metinde مهودمز olarak yer almaktadır.

civâr yankılarını düdüğü [21] [30] ve kavallarının tatlı sesiyle etrâfi aks etdirir çobanlar [1] *nazara gelirdi* [görünürdü].

[2] Ne bahtiyârdır şol kavim ki *licâm-ı idâresi* [yönetimi] bir 'âkil meliğün [3] elinde ola *zîrâ na'im feyz ü bereketde* [bolluk içinde] yaşar *mes'ûd ü sa'id* [mutlu] [4] yaşar ve *sa'âdetine sebeb-i mahz olan zât-ı ciivân-bahta muhibb* [5] *olur* [mutluluğunun gerçek nedeni olan şanslı kişiye dost olur] diye Mentor *sayha ederdî* [bağırırdı] işte ey Telemak eger [6] hükm-i takdîr sizin dahi bir gün pederiniz mülküne tasarruf [7] etmenizi *tahrîr etmiş* [yazmış] ise siz de bu *minhâc* [açık yol] üzere [8] cihân-bânlık etmeli ve halkınızın *ferahına bâ'is olmalı* [mutluluğunu sağlamalı] *zîr-[9] destâm evlâd menzilesinde* [halkı kendi çocuğu derecesinde] 'azîz tutup anların da sevgisini [10] almak safâsından *lezzet-yâb olunuz* [tat alınız] ki anlar her râhat [11] ü huzûr *deminde* [zamanında] hep şu *ni'met-i zî-kıymete* [kıymetli nimete] melik-i 'âdillerinin [12] ihsânından nâ'il olduklarını *tahattur etmelerine* [anımsamalarına] muvaffak olasız [13] yalnız *mahâfet ilkâ'sına tedârik gören* [korkutma yoluna başvuran] ve zîr-i destânı ziyâde [14] *müinkâd* [itaatkâr] etmek için ezip harâb eden *mülûk nev'-i beşer* [melikler insanlar] [15] hakkında *mahz-ı beliyyelerden* [kendi felaketlerinden] diledikleri gibi korkunc olurlar [16] ammâ bununla berâber ziyâde *meğbûz ü menfûr dahi olurlar* [kendilerinden nefret de edilir] [17] kendilerinin *ra'iyetden* [halktan] ra'iyetin kendilerinden olan *esbâb-ı* [18] *hasyetinden* [korkularının sebeplerinden] ziyâde korkuları olmasına mahall vardır diye [19] ilâve-i kelâm etdi. [20]

Ben Mentor'a şöyle cevâb verdim *hayf ki* [yazık ki] şimdi [21] [31] hükûmet ve siyâsetin *kavâ'id ü zavâbitna* [yasa ve kurallarına] sarf-ı zihn [1] etmenin sırası değildir bize artık İtakiya yokdur biz [2] artık bir daha ne vatanımızı ne de vâlidemi göreceğimiz var [3] hattâ *Ulis-i büziirg-vâr şân-ı bî-pâyân tahtına 'avdet etse* [4] [saygıdeğer Ulis şanlı tahtına dönse] bile beni bulmak mürüvvetiyle asla *dil-şâd* [mutlu] olamaz benim de onun [5] emri altında bulunarak âmirliği öğrenmek şerefine kat'en [6] mazhar olacağım yokdur biz olalım 'azîzim Mentor ki artık [7] bize ölmeden başka fikr câ'iz değildir bârfi ölelim ki bize [8] *lutf-ı samedâniyyeden* [Allahın lütfundan] nasîb kalmamıştır. [9]

Ben böyle söylenirken her sözümü derin âhlar keserdi [10] ancak Mentor *mesâ'ibden kable'l-vukû' ihtirâz edip* [felaketlerden önce korkup] bir [11] kere kazâ zâhir oldukda havf [korku] ne demek olduğunu [12] kat'en bilmezdi bana haykırıp vây Ulis 'âkilin hayırsız [13] *nâ-halef* [soyuna çekmeyen] oğlu bu ne demek! Siz felâketden apışıp [14] yıkılırsınız hâ! Ma'lûmunuz olsun ki bir gün olur [15] siz İtakiya'yı ve

Pinelop'u bulursunuz hattâ mukaddem tanıyamamış [16] olduğunuz ol *zafer-reh-ber* [zaferin yolunu gösteren] muzaffer Ulis'i ki *baht-ı* [17] *nâ-sâz* [ters talih] anı aslâ bükemez ve sizin çektikleriniz mihnetlerden daha [18] büyük *nekbetlere* [felaketlere] uğradığı hâlde aslâ fütür getirmemekde [19] her dem size bir 'ibret olmuştur işte anı dahi evvelki şân [20] ve şevkati ile görürsünüz *efsûs ki boranların* [yazık ki fırtınaların] anı [21] [32] itdiği bir ücrâ yerde eger oğlu kendisinin ne sabrına [1] ne sebât ve gayretine *imtisâl edebildiğini* [uyabildiğini] duymuş olsa [2] *hacâlet* [utanma] altında ezilip bunca *dûr ü dırâz* [uzun uzadıya] vakitlerden [3] beri çekmekte olduğu *meşakk ü şedâidin* [güçlük ve sıkıntıların] cümlesinden ziyâde [4] bu haber anın nefsine güc gelirdi diyerek *beni çok* [5] *zecz eyledi* [bana çok eziyet etti]. [6]

Andan sonra bana diyâr-ı Kıbt'ın *yirmi iki bin* [7] *şehir ve kasabaya kadar ta'dâd olunan fezâsında ser-tâ-ser mebsût* [8] [Yirmi iki bin şehir ve kasabanın bulunduğu bölgede baştan başa yayılmış] olan *simât-ı bereket ü mebzûliyyeti* [bolluk sofrasını] gösterip şehirlerin *intizâm-ı* [9] *inzibâtını* [düzenini] ve *bây muvâcehesinde gedâyı* [zengine karşı fakiri] muhâfaza için [10] *mer'î olan 'adl ü dâdt* [riayet edilen adaleti] *etfâlin inkıyâda ve şugl* [11] ve *kanâate ve hubb-ı fünûna ve rağbet-i sanâyi'e* [çocukların itaate, işe, kanaate, bilim ve sanat sevgisine] alışdırılmasıyla [12] hüsn-i terbiyye olunmasını ve âyîn ve 'ibâdetin *tamâmî-i icrâsına* [bütünüyle yapılmasına] [13] ri'âyeti ve haik hakkında *sahâ ü fütüvveti* [cömertliği] ve hamiyet ve sadâkati [14] Hâlik *bâresinde* [hakkında] *tav' ü vahşiyyeti* [itaati ve ürküp korkmayı] her pederin evlâdına telkîn [15] etmesini Mentor cümleten tahsîn ederdi bu güzel nizâmı [16] tekrâr tekrâr vasf etmekden bezmezdi bana *mütevâliyen* [bir düziye] der [17] idi ki *sa'âdet-menddir* [mutludur] şol kavim ki bir melik-i 'âdil [18] onu bu *nehc üzere ra'y ide* [doğru yola soksun] ve andan daha ziyâde saâdet-mend [19] o melik ki bunca halkın salâh ü refâhını istikmâl [20] edip *ferâğ-ı bâlini fazîlet-i hasenâtda bula* [gönül rahatlığını erdemin güzelliklerinde bulsun] *kulûb-i teba'i* [halkın gönüllerini] [21] [33] korku zincirinden yüz kat ziyâde *kavî* [kuvvetli] bir bendle bağlı tutar [1] ki o da *habl-i melîn-i muhabbetdir* [sağlam sevgi bağıdır] değil ki ana yalnız itâ'at [2] edeler belki fazla olarak bir de şeref-i itâ'atını *an-samîm* [içtenlikle] [3] diler anın hükmü kalbler içinde cârî hükümrândır herkes [4] andan kurtulmaya cân atmak şöyle dursun belki hükm-i [5] kaderle elden gidermekden *teşvîşe düşer* [akılları karışır] ve anın yoluna kendi [6] cân verir ben Mentor'un dediklerine dikkat ederdim ve ol [7] *hired-mend* [akıllı, anlayışlı kişi] bana söz söyledikçe *feyfâ'-i kalbin* [çöl haline gelmiş kalbimin] bir köşesinde yine gayret [8] doğduğunu hiss ederdim biz *belde-i fâhire-i Menf'e* [şanlı

Menfis şehrine] vardığımız [9] anda çünkü melik Sezostiris her şeyi bi'z-zât [10] mu'âyene etmeyi murâd edinip ehl-i Sur 'aleyhine gâyet [11] *magzûb* [kızmış] dahi olması cihetiyle muhâfız-ı belde bizim ona 'arz [12] olunmak için medîne-i Seyva'ya gitmemizi emr etdi *pes* [bunun üzerine] biz [13] yine Nil nehri boyuna tâ o melik-i mu'azzamın ikâmet-gâhı olan [14] şol meşhûr yüz *dervâzeli* [kapılı] Seyva şehrine kadar çıkmaya [15] mecbûr olduk medîne-i mezkûre bize *Yunân zemînin* [Yunan tarzının] en ma'mur [16] beldelerinden daha ziyâde şenlikli *bir fûshat-serây-i bi-kerân* [uçsuz bucaksız geniş bir saray] [17] göründü *zukâk ü dîrûbunun ve esvâkının nakahati* [sokak ve caddelerinin ve çarşılarının temizliği] ve su [18] bendleri ve yollarının *kancvâtı* [su kanalları] ve hamâmlarının râhat ve *nezâfeti* [temizliği] [19] ve sanâyi'ni 'itibâr ü terakkîsi ve âmmenin emniyeti cihetlerinden [20] idâre-i medeniyyesi ber-kemâldir meydânları şâdurvân ve çeşmeleriyle [21] [34] *müzeyyen* [süslü] ma'betleri mermer ve sâde güzel mi'mârlık sanâyi-i [1] 'âliyyesiyle *mu'anven* [debdebeli] olup yalnız meliğin serâyı gûyâ bir şehri-i [2] 'azîmdir anda *ruhâmdan 'amîd* [mermerden direk] ve sûtûn ve *evtâd* [direkler] ve yüce [3] ehrâmât ve heykel ve *asnâm* [putlar] ve sâf ve sırf *zer ü sîmden* [4] *edevât ve evânî mâl-âmâldır* [altın ve gümüşten eşyalarla doludur]. [5]

Bizi *istirkâk* [esir] edenler meliğe bizim bir Fenikeli teknesinde [6] bulunduğumuzu 'arz ettiler ol mu'alla *menkabet* [efsane] *kull yevm* [her gün] [7] ba'zı *sâ'ât-ı mu'ayyenede* [belirli saatlerde] teb'adan şikâyet ve da'vâsı ve yâhûd [8] ihtâr ve *inhâsı* [bildireceği bir şey] olanları *mecmû'en istimâ' ederdî* [topluca dinlerdi] [9] kimseyi redd ve *tahkîr etmeyip* [küçük düşürmeyip] kendinin melik oluşunu evlâdı [10] gibi sevdiği teb'asının cümlesine iyilik *etmek ferîza-* [11] *sîma münhasır bulurdu* [etmeyi görevi sayardı] *gurebâya* [yabancılara] gelince anları da lutfla kabûl [12] edip anları görmek isterdi *Zîrâ ümem-i ba'idenin* [13] '*âdât ve kavâninini istifsâr ve isti'lâm ile hemîşe-mevâd-ı* [14] *nâfi'e istihsâl olduğuna mu'tekid idi* [uzak toplumların adet ve yasalarını sorup öğrenir her zaman yararlı şeylere ulaşmanın gereğine inanırdı]. [15]

Meliğin bu *istiksâ mizâcı* [araştırmacı yönü] bizim '*arz-ı huzûr* [16] *olmamızı mu'di olmuştu* [huzuruna çıkmamıza imkan vermişti] '*ud ve 'âcdan masnu* [fildişi ve ağaçtan yapılmış] [17] bir mesned üzere oturur elindeki *sebîke-i zerrîn-şâhiye* [18] *müttekî olup* [altından hükümdarlık âsâsına dayanmış bir halde] egerçe kendisine *şeyhûhet basmış* [yaşlanmış] [19] ise de *hoş-likâ-hoş meniş ve nâsiyyesi haşmetle mînevver* [güzel yüzlü güzel tabiatlı ve alnı görkemle parlar] [20] idi halka her gün *hüküm ü dâd etmekde öyle müte'emmil* [hükmetmede ve adalet sağlamada öyle derin

düşünceli] [21] [35] ve 'âkil idi ki ana *müdâhenesiz* [yaltaklanmadan] medhler olunurdu bütün [1] gün *müsalih mu'zulât tanzîm ve tensîkine* [zor işlerin halline] ve '*adl-i tâmla icrâ'-ı* [2] *envâ'-ı ahkâma takayyid ettiğinden* [tam bir adaletle çeşitli işleri yerine getirmeye gayret ettikten] sonra akşamı *ehl-i* [3] '*ulûmu istimâ*' [bilimadamlarını dinler] ve *etkiyâ ve ahrâr* [dürüst insanlar] ile *musâhabât deminde* [sohbetler sırasında] [4] yorgunluğun alırdı ve bu mahremiyetine dâhil ettiği [5] adamları iyi *imihâb ü intikâ etmekte hod-'ârif* [seçmekte kendisi bilge] idi [6] bu *pâdişah-ı 'âlî-câha* [yüksek rütbeli padişaha] müddet-i 'ömründe *ta'n olumacak* [ayıplanacak] bir hâl [7] isnâd olunamazdı eger mağlûbî olan hükümdârâna [8] muzafferiyyetini ziyâdece şa'sa'a ile *izhâr etmeseydi* [göstermeseydi] [9] ve bir de ra'iyetinden [halkından] '*an-karîb* [birazdan] size *tavsîf edeceğim* [anlatacağım] bir nâ-merdi [10] *mu'temed ve mü'temeni edinmeseydi* [inanılan ve güven veren birisi saymasaydı] melik beni gördükde genliğime [11] ve kederime şefkat edip vatanımı ve ismimi sordu uzun [12] sordu ağzından çıkan hikmet ve *fatânet* [bilgelik] kelâmlarından [13] bizler *mütte'accib olduk* [şaşırdık]. [14]

Ey melik-i mu'azzam on sene mütemâdî olan Truya muhâsara [15] sı ve bütün Yunân kanın dökmeye *müdi olan inhizâmı* [sepep olan bozgun] [16] sizin ma'lûmunuzdur *vâlidim* [babam] *Ulis ol şehrin esâsını* [17] *kam' eden mülûk-ı müttefikanın müşâr bi'l-benândır* [o şehrin esasını parçalayan Ulis, müttefik ülkelerin parmakla gösterdiği kişidir] bütün denizler [18] yüzünde gezip mülkü olan İtakiya cezâresine *muvasalatı* [19] *müyesser* [dönüşü kolay] olamaz ben de anı ararım anımâ anın *baht-ı nahsına* [uğursuz bahtına] yeltenen [20] tâli'im beni *giriftâr-ı esâret* [esir] etdi beni pederime ve vatanıma i'âde [21] [36] eyleyiniz mevlâ dahi sizi ol vechle evlâdınıza bahışlayıp [1] siz gibi *vâlid-i safînin* [temiz bir babanın] eli altında ma'mur olmak safâsını [2] anlara nasîb buyursun diye cevâb etdim. [3]

Melik bana *nazar-ı terahhümünü* '*atf ederci* [acıma dolu bakışlarla bakardı] ancak ifâdemini [4] *sıdkını tahkik etmek irâdesine mebnî* [doğruluğunu araştırmak istediğinden] işimizi bir *ser-kârına* [müdürüne] [5] havâle eyledi bizim gemiyi zabt kılânlardan hakikat hâlde [6] Yunanlı mı yâhûd Fenikeli mi olduğumuzun tedkîkine ol şahıs [7] me'mûr oldu eger bunlar vâkı'a Finikeli ise *cezâ-ı* [8] *muzâ'afa* [iki kat cezaya] müstahikk oldular ki hem bize '*ıdıvv* [düşman] derler hem de [9] *eşna'ı kizb-i denî ile igfâlimize çâre-cû oldular* [daha kötüsü alçakça bir yalanla kandırılmamıza çalıştılar] yok eger [10] bi'l-'akis gerçekten Yunanlı iseler *haklarında mu'amele-i mücâmele* [11] *şâyân kılınsın* [onlara iyi davranılsın] ve kendi *nâvilerimden*

[gemilerimden] biriyle vatanlarına i'ade [12] kılınmaları *menvi-i merâmımdır* [isteğimdir] zîrâ ben vilâyet-i Yunâna *muhabbet* [13] *ederim* [sevgi duyarım] *kavm-i Kıbtıyândan çend serveri* [Mısırlı birkaç şef] ol *enhâda* [tarafalarda] *neşr-i kâmin* [14] *ii eser etdiler* [yasa yapıp yayınladılar] Herâkûl'ün haysiyyeti ma'lûmumdur Akilefes'in *sît-i* [15] *nâmı* [iyi ünü] bize değin *vâsıl olmuştur* [ulaşmıştır] ve Ulis-i mihnet-dîdenin [16] dahi *kiyâsetinden* [zekikiğinden] rivâyet olunan *nevâdire* [nadir şeylere] hayrân olurum [17] bana safâ-ı rûh ancak cefâ-keş olan ehl-i vefâyı himâyet [18] etmektedir dedi. [19]

Bizim işimizin *tetebbu'ı* [araştırılması] havâle olunan şahıs efendisi [20] hayr-endiş [iyilik düşünen] ve *fütüvvet-kâr* [yiğit] olduğu kadar fâsid cânlı bir *müfsid-i* [21] [37] *mekkâr* [fitneci ve sahtekar] idi onun ismi Metof idi helâkımızı tatmaya [1] *sa'y ile* [gayret ederek] bizi *istintâk* [sorgulayıp] ve Mentor'un benden uslu [2] ve yollu cevâb verdiğini görünce ana *kerâhiyyet ve sâ-i* [3] *zann* [iğrenme ve kötü niyet] ile bakıp hâ'inlerin *sâihlere* [iyi insanlara] mu'âmelesi *vefkince ona* [4] *bugz u gayz etti* [gereği ondan nefret etti] bizi ayırdı andan beri Mentor ne [5] olduğunu artık bilemedim bu *efrâk* [ayrılık] üzerime yıldırım inmesi [6] gibi oldu. [7]

Metof bizi *münferîden istintâkla mütebâyin* [tek tek sorgulayarak zıt] şeyler söylete [8] bilmek *dâ'iyesine düşüp* [isteğiyle] ba-husûs bana *va'd-i cemil* [güzel şeyler vadederek] ile [9] gözümü bağmak *vâdisinde* [amacıyla] Mentor'un andan saklamış olacağı [10] şeyleri bana ikrâr ettirmeye uğraşdı hâsılı o [11] hâlis-âne hakikat hâli aramazdı bizi kendisine kul [12] etmek için meliğe Fenikeli olduğumuzu ifâde edebilmeye bir [13] bahâne arardı 'âkıbet bizim *'âsımlığımıza* [iffetimize] ve meliğin *hîş-yârlığına* [akıllı olmasına] [14] rağmen anı iğfâl etmenin yolunu bulup bizi nazarında *âsım* [15] *etdi* [suçlu gördü] *hayf* [yazık] ki hükümdârân nelere mahzar ve mazhar olurlar [16] en 'âkilleri bile çok kere gâfil avlanır etrâflarını [17] hîle-kâr harîs adamlar *ihâtâ eder* [çevirir] iyiler ne mütesebbib [18] ne de *mütemellik olduklarından* [yaltaklanmadıklarından] geri dururlar arınmalarını bekleyip [19] *muntazır olurlar mülük* [gözlerler melikler] dahi öylelerini varıp bulmasını [20] bilmez aldanır bi'l-'akis yamanlar cesûr *mekkâr* [sahtekar] ve sokulup [21] [38] hoş görünmeye mütehâllik *ızmâr-ı garazda* [çaba gösteren garazını saklamakta] mâhir ve hükümrân [1] olanların *temâyülât-ı nefsâniyyelerine* [kişisel eğilimlerine] yaranmak için nâmûsun [2] ve hamiyetin 'aleyhinde her şeyi *irtikâba* [kötüye kullanmaya] hâzır olurlar eyvâh [3] eyvâh kötülerin fikr ve *mekrine* [hilesine] hedef olan bir melik ne [4] tâl'isizdir eger *müdâheneyi* [yaltaklanmayı] def' etmezse ve doğruyu [5] cür'etle söyleyenlere i'tibâr

eylemezse zevâlî muhakkaktır ben [6] *derd-nâk* [dertli] hâlimde işte bu mülâhazalarla tefekkür ve Mentor'dan [7] dinlediğim *nesâyihî tahattur kılardım* [nasihatları hatırlardım] bu esnâda Metof beni [8] Vâh-ı kebîr çölünden öte dağlar *cân-bende* [köle] kullarıyla berâber [9] hesâbsız hayvân sürülerini sürmek için anlara *hem-râh* [yol arkadaşı] [10] edip gönderdi. [11]

Bu mahallde Kalipso Telemak'ın sözünü kesip ey 'acabâ [12] ol zamân ne etdiniz siz ki Sikilya'da *mevî* [ölümü] esârete tercîh [13] etmiş idiniz dedi Telemak cevâbında tâl'îin *nuhûseti tezâyüd* [14] *ii terakkîde* [uğursuzluğu artıp gelişmekte] idi bu kere esâretle memât meyânında [arasında] ihtiyâr-ı tesliyyet-i [15] hakîresine bile mâlik değil idim kulluğa kabûle mecbûr ve [16] *tâl'îin şedâid-i ke'sini sanki tâ dürdine* [talihin sıkıntılarla dolu kadehini tâ dibindekilere] değin çekmeye [17] *muztarr* [mecbur] oldum çünkü bir *ümîd-i necât* [kurtuluş umudu] kalmamıştı *tahlîs-i* [18] *giribâna* [kurtuluşun yakasına] teşebbüs için bir kelime *tefevüh etmeye* [söylemeye] bile mecâl yok idi. [19] Mentor'u zencîlere satdıklarını ve *anlara ittîbâ' ile* [onlarla birlikte] onun Sudan'a [20] gitdiğini bana sonradan kendi söyledi. [21] [39] Hele ben *hâ'il-i bâdiyyelere vâsıl oldum* [korkunç felaketlere uğradım] anda *feyfâ-i sahrâ* [büyük çöl] [1] ortasında *rimâl-i hamîm zâhir olur* [çok sıcak kumlar görünür] dağlar *re's-i şâhikinde* [tepesinde] [2] aslâ erimez karlar *bir şitâ-ı dâ'imi* [sürekli bir kış] peydâ eder hayvânâtı besleye-[3] cek *mertâ' ü mer'â* [otlak ve çayır] yalnız o *cibâl-i şâmiha vasatında* [yüksek dağ ortasında] [4] uçurum bayırlarda ve *nişiblerde* [bayırlarda] süh-ı va'îr aralarında bulunup [5] dereleri öyle çukurdur ki *ficâc-i vihâdde* [uçurumların dibindeki geçitlerde] güneşin ziyâsı [6] nâdiren *tâbân olur* [ışıldar] ol *hittada* [memlekette] *me'vâları* [yurtları] gibi vahşî [7] çobânlardan başka diyâr-ı mûnis-cân bulamadım anda geceleri [8] baht-ı siyâhıma *nevha ile* [ağlayarak] geçirir gündüzleri başımız olan [9] *memlûğün hiddet-i behîm-ânesinden ictinâben* [kölenin hayvani şiddetinden kaçmak için] bir sürü ardına düşer [10] güderdim zîrâ *rıkıyyet kaydından 'utekâ nâ'iliyyet* [kölelik bağından kurtulup özgür olma] ümîdiyle ol nâ-merd [11] her bir *remzi* [işareti] ithâm ile nifâk ve sâhibine ihtimâm ve sadâkatini [12] takdîr ettirmek *zımında ibrâz-ı vifâk ederdî* [için hemfikirde olurdu] ol kölenin [13] ismi Butis idi bu hâletle benim helâkım mukarrer görünürdü [14] bir gün *gussa* [keder] tazyîkiyle sürümü unuttum ve bir in yanında hemân [15] çayır üstüne uzanıp artık *hücûm-ı humûma* [kederlerin saldırısına] tahammülüm yetmediğinden [16] *mevte müterakkib* [ölümü bekler] oldum ol anda *muttali'oldum* [öğrendim] ki bütün dağ [17] titrer ulu meşe ve çam ağaçları tepeden iner gibi olurdu [18] *riyâh-ı pertâb nefhatını* [şiddetli rüzgârlar

nefeslerini] tutardı inden bir *savt-ı sâyiğ ü* [19] *sâhil* [kişneme ve çığlık] çıkıp bana şu sözleri *ismâ' etti* [dinlettirdi] ey Uliş [20] 'âkilin oğlu sen dahi anın gibi sabır ile ulu olmalısın! [21] [40] *Hemîşe* [her zaman] bahtiyâr olmuş hükümrânlar yâver-i bahta azca şâyândır [1] *ten-perverlik ve nu'ümet* [rahatına düşkünlük ve yumuşaklık] gönüllerini *pest-nahvet* [aşağı kibir] anları [2] *ser-mest* [sarhoş] eder sen dahi ne bir hor-dâr adam olursun [3] eger *devâhî-i dehre* [dünyanın belalarına] üst gelip hem de çektiklerini [4] unutmaz aslâ *zühûl etmezsen* [dalgınlıkla unutmazsan] sen İtakiya'yı yine görürsün [5] ve senin şöhret ü nâmın *sipihr-i encüme* [yıldızlara] değin çıkar sen dahi [6] *mâlik-i rikâb-ı ümem* [ümmetlerin üzengilerine sahip] olduğunda kendini dahi bir zamân anlar gibi [7] hakîr ve fakîr ve derd-mend olduğunu hâtırda tut da derdlerine [8] dermân olmakdan *telezzüz ile* [zevk alarak] ra'iyetine muhabbet ve *müdühaneden* [dalkavukluktan] [9] nefret kıl ve ma'lûmun olsun ki eger 'âkif ve mu'tedil [10] ve nefisini yenmekte *gayûr ve muktedir olursan* [gayret sarfedersen ve başarılı olursan] sen de ol [11] zamân 'ulüvv ü rı'fat [yücelik] bulursun. [12]

Bu kelimât-ı mülheme *evb-i kalbe* [kalbe] değin te'sîr edip anda [13] yeniden sürûr ve gayret *ikâ' etdi* [doğurdu] rûhâniyânın insânla [14] *hem-râzlığı hilâlinde* [sır arkadaşlığı arasında] şu saçlar ürperden damarlarda kanı [15] donduran *mahâfeti* [korkuyu] ben aslâ hiss edemedim belki *ârâm-ı cânla* [gönül rahatlığıyla] [16] kalkdım *zânu-i ittikâ' üzere* [dizlerimin üzerinde] el kaldırarak böyle *hâtifi sürûş-ı* [17] *hişdan* [konuşanı, bilgi meleşinden] bilip ana 'ibâdet ettim der-hâl kendimi bir başka [18] adam buldum zihnimi hikmet *tenvîr ederdî* [aydınlattırdı] şehvât-i nefsâniyye-[19]yi *zeer* [engelleme] ve gençlik *sevretini* [ateşini] teskîn bâbında kendimde *özge* [20] *kuvve-i mutma'ine* [garip bir iç rahatlığı gücü] duyardım *bâdiyye* [çöl] çobânlarının 'umûmen celb-i [21] [41] kalblerine muvaffak oldum hattâ hilm ü sabrım ve ihtimâmım *sâ'ir memâlik* [öteki köleler] [1] üzerine me'mûr bulunup *ibtidâda* [başlangıçta] bana cefâ etmeye *mâ'il* [istekli] olan [2] zâlim Butis'in bile şiddetini teskîn edip basdırdı. [3]

Esâret ve *vahdet* [yalnızlık] ezâsına *medâr-ı tahammül* [dayanma aracı] olmak için [4] *mütâla'a-ı esfâra* [büyük kitaplar okumaya] meyl ettim zîrâ zihnime gıdâ ve takviyyetine âlet [5] olacak tahsîl ve *tevaggulun fikdanından pâ-mâl-i melâl olurдум* [uğraşının yokluğundan usanç duyar sıkılırdım] [6] ne mutludur! Onlar ki *müt'ib* [yorucu] zevklerden *teneffir* [nefret ederler] ve salâh-kâr-âne [7] *ta'ayyüşüm 'uzûbetiyle* [hayatın tatlılığıyla] *iktifâ edeler* [yetinirler] ne kutludur şol *ahrâr* [dürüst insanlar] ki [8] *istifâde-i ma'ârifle telezzüz edip zihinlerini zâver-i 'ulûmla* [9] *tehzîbde inşirâh bulalar* [bilimlerle uğraşmaktan zevk alıp zihinlerini bilimlerin süsleriyle donatarak

ıslah edip yeni şeyler bulurlar] *gerdûne-i vârin-ı felek* [uğursuz felek] onları ne [10] semte atsa *tevaggul edecekleri zahîre* [gerektiğinde kullanılacak yiyecek] dâ'im berâberlerince [11] hâzırdır sâ'ir halkı *huzûzât* [hoş şeyler] içinde bile *dil-gîr eden fütûr* [iç sıkıcı ümitsizlik] [12] böyle kırâ'atle iştigâle *mukayyed olanlara* [önem verenlere] külliye mechûldür [13] mütâla'ayı sevenler ve benim gibi *esbâb ve âletden mechûr* [araç gereçlerden mahrum] olmayanlar [14] ne rütbe mes'ud ve ferahında *fâldır* [uğurdur] diye te'essüfler eder idim. [15]

Bu *efkâr* [düşünceler] zihnimde dolaşmakta iken bir *muzlim* [karanlık] ormana [16] daldım anda *nâ-gehân* [ansızın] bir şeyh-i fânî gördüm ki elinde bir kitâb [17] tutardı *nişâne-i pîri* [baş özelliği] ancak *nâsiyye-i vasî'e-i aslâ'ında* [geniş kel alnında] [18] olan *çîn-i cebîn* [alın kırışıklıkları] ve kemerine kadar inen ak sakal idi *kadd-i* [19] *bâlâ* [uzun boyu] ve muhteşem lehcesi hâlâ *humretle* [kızılılıkla] tâze gözleri âteşli ve [20] *sâkıb* [delici] sesi *uzûbetli* [latif] sözü sâde ve *halâvetli* [tatlı] idi öyle [21] [42] bir pîr-i muhterem daha görmemiş idim ismi Termosir olan [1] *şuglu* [işi] Kıbt mülûkunun o ormanda *şemse* [güneşe] tahsîs [2] eyledikleri ma'bed-i mermerin *habr-gâhınlığı* [bilgiçliliği] idi tuttuğu [3] kitâb ilâhiyyâta dâ'ir *münâcât mecmû'ası* [dua seçkisi] idi. [4]

Bana taltifle *mülâkî olup müsâhabet etdik* [karşılıklı sohbet ettik] *vukû'ât-ı* [5] *evâliye şöyle mâhir-râvî idi* [geçmiş olayları öyle ustalıklarla anlatırdı] ki insân anları gözü [6] önüne getirirdi ammâ *mûcez* [kısaca ve öz] nakil eder idi ve hikâyâtından [7] bir zamânda bana gınâ gelmezdi kalıp beşerî ve ademîyânın kavimlerinde [8] olan *envâ'-ı tasaddiyâtı* [çeşitli başlangıçları] ana tanıtmış olan *hikmet-i 'amikesiyle* [derin hikmetiyle] [9] *âtîyi* [geleceğe] dahi keşf ederdi bu derece *kiyâsetle* [akıllılıkla] şenmizâc [10] ve *mümtezic-tab'* [uyumlu bir yapısı] olup bu zâtı öyle kemâle *resîde olmuş* [ulaşmış] [11] *fertûtlukda* [yaşlılarda] olan *talâvet* [şirinlik] ve makbûliyyeti en ziyâde *beşâsetli* [12] *şebâbda* [güleryüzlü gençlikte] bile bulunmazdı anın için genclere *mutî'* [boyun eğmeye] ve pâklığa [13] mâ'il oldukları takdîrde muhabbeti var idi. [14]

Müddet-i yesîrde [kısaca sürede] bana *muhîbb-i müşfik olup bâ'is-i teselliyyet olmak* [şefkatle sevgi duyup bana teselliyet vesilesi olması] [15] için kitâblar verdi ve oğul çağırırdı ana [16] çok kere hitâbla ey peder takdîr-i ilâhî elimden Mentor'u [17] almış idi bana *rahm etdi de* [acıdı da] sizin vücûdunuzla bir diğer [18] *dest-gîr ii zahîr* [yardım elini] verdi der idim o zât Orfeus [19] nâm-dâr yâhûd Linus ferhâr menendi elbette kuvve-i kudsiyye ile [20] *mülhem* [esinlenmiş] olmalıydı inşâ eylediği *ebyâtı* [beyitleri] bana *inşâd ederdi* [okurdu] [21] [43] ve tab'-ı şî'irin lutuf-dîdesi olan

nihirân [bilgili kişiler] şu'arânın [1] âsârından [şairlerin eserlerinden] bana eş'âr [şiirler] verirdi kisve-i sâf-ı beyzâyı *telebbûs* [2] *etdikde* [giydiğinde] *çeng-i 'ud u öcünü* [ağaçtan fildişi çalgısını] ele alırsa *hizebr ve bebr ve hırs* [aslan ve kaplan ve ayı] [3] hep gelir ana *tabasbus eder* [yaltaklanır] ayaklarını yalardı *nesnâs-ı* [4] *bî-yâbân* [yabani olmayan maymunlar] ormanlardan çıkıp anın etrâfında raks eylerdi [5] *gûyâ dirâhtâne* [ağaçlar] bile hâl gelip sanki kayalar yumuşayıp [6] *efsûn-ı avâze-i şîrin* ile *bâlâ-ı gökden* [yüksek gökten] hemân aşağı [7] inecek olurdu. [8]

Ol *büzurg-vâr* [saygıdeğer kişi] yalnız 'azamet-i ilahiyeyi ve *fazâ'il* [9] *fârisân-ı be-nâmı ve nîk nâmı telezzüzâta* [ünlü savaşçıların fazilet ve iyilikleri hazlara] tercîh eyleyen *ahrâr-ı* [10] hikmet-nişâni *mu'ütte tagannî ederdi* [övgüyle şarkılarında söylerdi]. [11]

Bana sabrı ele almamak lüzûmunu ve 'avn-i Bârî ne Ulis'i [12] ne de oğlunu fedâ edeceğini çok kere ihtâr ve sürûş-ı [13] *hürşîd* olan Apollon'un *zamân-ı nekbetindeki misâline ittibâ'ile* [düşkünlük zamanında örneğine uyarak] [14] ben dahi çobânlara *sanâi'-i zarîfe-i mümâreseti* [el sanatlarını] ta'lîm etmem [15] münâsib olduğunda ısrâr ederdi böyle hikâye etdi ki [16] *sürûş-ı hürşîd sürûş-ı Bircis'in* [Jüpiter'in] *rûz-ı rûşen âyînesini* [gün gibi aydınlık aynasını] [17] *dirahş-ı sâ'ika ile tîre almasından hışm-âlîud* [yıldırım okuya vurmasından dargın] olarak [18] *sâ'ika hadenklerini* [oklarını] urslarında döven *dîvân-ı yek-çeşmden* [tekgözlü devlerden] [19] *nakmet etmek* [öc almak] 'azminde olup anları *sehm-i kazâ'* [kaza oku] ile urdu. [20]

Der-hâl cebel-i Etna *zebâne-i âteş-deryâlarını* [ateş denizini] püskürmekden [21] [44] kalıp *mitârik-ı mehîbesinden* [korkunç çekiçlerinden] kopan *sademâtı* [patlamalar] arzın *gamr-ı* [1] *gârlarını ve hücce-i bahrın ka'rlarını* [derin mağaralarını ve engin denizin derin çukurlarını] inletmekte iken artık [2] işidilmez oldu *ma'âdin-i âhenîn ve rûyîn* [altın ve tunç madenleri] *dîvân-ı yek-çeşmânın* [3] *sa'yiyle saykal görmediklerinden* [çabalarıyla cilalanmadıklarından] cilâsı *zâ'il olup* [geçip] *pâs* [4] bağlamaya yüz tuttu volkan âteşin ya'nî *sürûş-ı endû-* [5] *h-gîn-i cahîm* [gamlı cehennem meleği] hemân *tenmîrundan gayzla* [fırından öfkeyle] fırlayıp *pay-i leng ile* [topallayarak] [6] *felek-i esîrde* [gökteki] Olimbos zirvesine *müsrâ'en su'üd edip* [hızla tırmanıp] [7] *hîy-kerde* [terlemiş] siyâh tozlara *alîde bed-likâ* [bulaşmış kötü suratlı] encümen-i rûhâniyâna [8] *dühûl ve merâret-i iştikâyâ kufûl eder* [girir ve acı şikayete gelir] *sürûş-ı Bircis* [9] artık *sürûş-ı hürşîde* gazablanıp felekden *tardla* [10] *vech-i arza hübût etdirir* [kovarak yeryüzüne indirir] *gerdûne-i şems* [güneşin arabası] ol *sürûşun* [11] vücûdundan *tehî* [boş] çarh-ı felekde kendiliğinden *devr-i 'adîsin* [adet olan devri]

[12] icrâ' ve insâniyâne *lejl ü nehârî* [gece ve gündüzü] ve *ihtilâf-ı mumtazam-ı mevâsîmî* [13] *iş'âr eyler oldu* [farklı düzenli mevsimleri haber verdi]. [14]

Sürûş-ı hürşîd bu sûretde *fîrûg-ı şevketinden* [büyüklük ışığından] [15] büsbütün 'ârî kaldıkda çobân olmaya ve bir melikin sürülerini [16] *ra'y etmeye* [otlatmaya] mecbûr bulundu *hemâre* [her zaman] ney üflerdi ve sâ'ir [17] çobânlar bir sâf berrâk pınar kenârında *narvenler sâyesine* [karaağaçların gölgesine] [18] gelip anın *elhânını* [nağmelerini] dinlerlerdi ol ana değin vahşîyâne [19] *behâ'im* [hayvanlar] misâli 'ömür sürüp yalnız hayvânâtı güdüp kırkıp [20] sütünü sağmakdan ve *pihir* [peynir] kesdirmekden başka bir şey [21] [45] bilmediklerinden bütün sahrâ *kafr-ı rimâl* [kum çölü] gibi bir yabân kesilmişdi. [1]

Sürûş-ı hürşîd o çobânlara *ta'ayyüşlerinin kesb-i* [2] *letâfet etmesine bâdî* [hayatlarının lezzet kazanmasına sebep] olacak *fîmînu* [bilgileri] az vakitte öğretti [3] mevsim-i bahârın ser-tâcı olan *ezhârî* [çiçekleri] *rebi'in nefh* [4] *etdiği revâyihî* [baharın üflediği kokuları] ve izince *nîmuvv eden sebzi hürremi vasfını* [5] *tagammî eylerdi* [büyüyen bol yeşilliğin özelliklerini şarkı yapıp söyledi] *ba'dehu nefha-ı nesîm* [sonra güzel koku esintisi] insâm *tefrîh* [ferahlatır] ve itrâ [6] ve *katrî'l-nidâ* [yağmur damlaları] sath-ı zemîni *sakî* [sular] ve ihyâ eylediği safâ-bahş [7] yaz gecelerini *sürûd ederdi* [şarkıyla söylerdi] *hunyâsî bestesinde zürrâ'nın* [şarkısı bestesinde çiftçilerin] [8] mesâ'isine sonbahârın mükâfât ettiği *esmâr-ı zerrîn-fâmın* [altın renginde meyveler] [9] ve kış faslının civânân-ı dil-şâdın âteş kenârında raks [10] ü âheng ettikleri esnâda olan zevk ve istirahatînin [11] *evsâfını mezc eylerdi* [özelliklerini katarlardı] nihâyet dağları örten kuraklık [12] ulu ormanları ve *çimen-zâr-ı şâd-âbâdın* [taze çimenliğin] ortasında oynar [13] gibi bir türlü bükülüp dolaşan çayırların *cevelân-gâhı* [bittikleri yer] [14] olan 'amîk [derin] dereleri ve çukur vâdîleri ta'rîf kıları [15] işte bu uslûbla hilkatî tabî' sâdeliğinde olan [16] *muhasseâtı* [güzellikleri] tatmakda 'ârif olanlara *ta'ayyüş-ı sahrâ'iyenin* [çöl hayatının] ne câzibe-[17] leri olduğunu çobânlara anlattı. [18]

Vakt-i yesîrde [kısık sürede] çobânlar fakat bir *nâyla baylardan*³⁰ [neyle zenginlerden] daha ziyâde [19] mes'ûd olup yaldızlı serâylerden uzak uzak kaçan [20] sâfi *messerrât* [sevinç] gürûhla onların kulübesine *meclûb olurdu* [çekilirlerdi] [21] [46] *bâz ü hande nâz-zîbende* [oyun ve gülme nazlı] anların *benât-ı muhsenâtı* [namuslu kızlar] izince *muktehim* [yorulmak bilmeyen] [1] vakitleri *sa'id* [mutlu] her günleri *rûz-i 'îd* [bayram günü] idi kuşların ötüşünden [2] ağaçların *nihâlleri* [sürgünleri] arasında

30 Bu sözcük metinde *پایلان* şeklindedir.

oynaşan *nesâyimin* [hafif rüzgâr] tatlı *tagannîsinden* [şarkı söylemelerinden] [3] yâhûd bir kayadan çağlayan berrâk su şarıldısından ve sürûş-ı [4] hürşîde tâbi' olan çobânlara ilhâm olan *eş'ârın* [5] *lahmdan* [sözlerin melodisinden] başka kulağa başka bir ses çalınmazdı ol *sürûş-ı sipihr-i* [6] *çârümîn* [dördüncü göğün meleği] anlara meydân-ı müsâbıkında *gûy* [top] çelmesini ve geyikleri [7] *sığınları* [ala geyikleri] okla urmasını ta'lîm ederdi *sürûşân-ı câvidân* [8] bile çobânlara hased eyler idi anların *ta'ayyüşünü* [yaşantılarını] kendilerinin [9] *tamâm-ı 'ulüv-ı şevketinden eşhâ ve elezz* [eksiksiz yüceliklerinden daha arzulanan ve zevkli bir şey olarak] gördüler de *sürûş-ı* [10] hürşîdi yine *felek-i esîre ircâ' etdiler* [göge geri gönderdiler]. [11]

Oğlum size bu kıssa-ı hisse-bahş 'ibret olmalıdır ki siz de [12] *sürûr-ı hürşîdin* bulunduğu hâletdesiniz bu *ârâzi-i emvâtı* [ölülerin toprağını] [13] *ihyâ ve beriyyeyi* [halkı] siz dahi anın gibi bir *şukûfe-zâr* [çiçek bahçesi] ediniz bütün [14] şu çobânları *dem-sâzî-i âhenk-i dil-sâzî* [gönül yapan uyumlu arkadaşlık] ne olduğundan [15] *âgâh edip* [öğrenip] *kasî* [taş] yürekleri *telmîh* [ima] ediniz de *sabâhat-ı* [16] *salâhı* onlara 'ayân eyleyiniz *inzivâda* bu çobân *makûlesinden* [gibilerinden] [17] *feleğin selb edemeyeceği* [elinden zorla alamayacağı] *hızûzât-ı ma'sûmânedden* [18] *istilzâz emri* [hoşa giden masumane şeylerden zevk işi] ne kadar tatlı olduğunu anladınız oğlum bir gün [19] olur ki tâ *cidârların* [duvarların] *etrâfını kesen cez'î hümmüm* [sızlatıcı kederler] ve *fecî³¹ gumûm* [feci gamlar] bu *ta'ayyüş-i sahrâyiyi* [çok hayatını] size *erîke-i hükümrânî* [hükümdarlık tahtı] üzerinde [20] bile çok aratdırır. [21]

[47] Böylece *bast-ı makâl eyledikte* [uzun uzun anlatınca] *Termosir* bana öyle [1] tatlı sesli bir kavâl verdi ki dağların yankıları anın [2] *halâvet-i savtım* [tatlı sesini] her tarafa 'aks ettirmesi az vakitte [3] bütün civâr çobânlarını başıma üşürdü sesimde *dâd-i* [4] *Hakkdan bir perde-i üstüvâr* [sağlam perde] hâsıl oldu *hilkatın sahrâyı* [5] *tezyîn eylediği muhsinâtı na't ü tavsîfde cûşa geldiğimi* [doğanın şölü süslediği güzelliklerin özelliklerini anlatmakta coştüğümü] [6] ve kendimden geçtiğimi hiss ederdim bütün günleri [7] ve gecelerin bir bahşını birlikde *tagannîyle* geçirirdik *ra'iyelerin* [8] *mecmû'u* [halkın tümü] kulubelerini ve sürülerini unutup yanımda *hayrân* [9] ve *meslûb* [kendilerinden geçmiş] donmakta ben anlara ta'lîm etmekde olurdum [10] *gûyâ* bu çöllerde *beyâbânlarda* [kırlarda] artık vahşetden eser kalmayıp [11] anda her şeyi *hulûm ü handân* [gülümseme ve yumuşaklık] olarak ahâlînin *me'nûsiyyeti* [alışkanlığı] [12] *arâzînin* dahi ahvâlini gidermiş gibi olurdu. [13]

31 Bu sözcük metinde فوجو şeklinde.

Bizler çok kere *ictimâ' edip* [toplanıp] Termosir'in kâhini [14] olduğu sürüş-ı hürşid ma'bedinde *kurbân-ı hedîne tedârik* [kurban etmeye hazır] [15] görürdük sürüşün hürmetine çobânların ol *savma'aya* [tapınağa] [16] ana mahsûs olan defne ağacının dallarıyla *mükellel* [taç gitmiş] [17] olarak varırlar *nisvân* [kadınlar] dahi *şükûfe sübhasından* [çiçek tanesinden] tâclarla [18] ve başları üzere sepedler içinde *nezîreleri* [adakları] götürerek [19] raks edip giderlerdi âyîn-i kurbânı itmâmdan sonra [20] bir köylü ziyâfeti yapardık ki en baş elezz ta'âmlarımız [21] [48] kendi elimizle sağmaya ihtimâm ettiğimiz keçilerimizin ve koyunlar-[1] ımızın südü ve kendi tâze topladığımız hurmâ ve incîr [2] ve üzüm misilli yemişler idi *nişîmenimiz çimen-i ter* [oturduğumuz yer taze şimenlik] idi mülûk [3] kasrlarının *tirâz-ı zeheble müzerkeş ve mu'anven* [] [altın ipe altın sırmalı ve debdebeli] olan [4] *sürâdikâtından* [saray perdelerinden] daha *tab'a makrûn gusûn* [doğaya yakın dallar] ve *efnân-ı eşcâr* [çiçek çeşitleri] [5] bize *sâye-dâr olurdu* [gölge verirdi] bu çobânlar arasında nâmımın [6] *iştihârımı ikmâl eden keyfiyet* [yayılmasını sağlayan olay] şu oldu ki bir gün bir ac [7] arslan gelip benim sürüme atıldı hemân bir *demâr-ı hevl-*[8] *engize âğâz etdi* [korkunç bir helâka başladı] elimde yalnız bir *çevgânım* [sopam] var idi [9] ammâ cür'etle üzerine vardım *zırgâm-ı gazûb* [kükreyen arslan] yelesini [10] ürperdip dişlerini ve *kıynaklarını* [tırnaklarını] bileyerek bana gösterdi [11] kuruyup 'alev kesilmiş ağızını açdı gözleri kan [12] ve âteş ile dolup uzun kuyruğuyla bağrını [13] döverdi anı yıktdım Kıbtî râ'iyelerin 'âdeti üzere [14] sırtımda olan hafif *cevşen* [zırh] beni yırtmasına mânî' olurdu [15] anı üç kere devirdim üç kere yine davrandı *ne'im* [16] ve *gurîviyle* [kükreme ve çığlığıyla] ormanları inletir idi hâsılı o *gazanferi* [arslanı] [17] kavrayıp kollarımla sarıp boğdum bu galebeme şâhîd [18] olan çobânlar o *mehîb* [korkunç] arslanın postunu *dûşuma* [omzuma] [19] *iksâ eylemeye* [giymem için] ısrâr etdiler bu *kâr-zârın* [savaşın] ve çobân [20] zümresinin *hâli ihsan-ı ahvâle tahvîl olmasının* [21] [49] *şâyi'iası* [halinin iyileşmesinin haberi] bütün diyâr-ı Kıbt'a *münteşir oldu* [yayıldı] tâ melikin *sem'ine* [1] *erdi* [kulağına geldi] ol iskâmı kâbil olmayan çöllerde Fenikeli [2] zann olunan iki esîrin biri cennet-i 'umrânı i'âde eylediğini [3] duydu beni görmek istedi zîrâ m'ârifi sever ve *cins-i* [4] *beşerin terbiyyetine bâ'is olacak esbâba kalb-i m'aâlî* o *bî-* [5] *rağbet eder* [insanların terbiyesini sağlayacak sebepleri yüce kalbi takdir eder] idi beni gördü *mahzûziyyet ile* [hoşça] dinledi [6] *mutavvif* [çevresindekiler] kendisini *irtikâba mebnî iğfâl etdiğine* [kötü bir iş işlemek üzere kandırdığına] vâkıf [7] olup anı *habs-ı te'bîde* [sonsuz hapse] hükm etdi ve *zulmen* [kötülükle] mâlik [8] olduğu *kâffe-i emvâlini* [tüm mallarını] müsâdere kıldı eyvâh ki 'âmme-i [9] insâniyân üzere

mütefevvik [üstün] bulunmak ne müşgil derddir ekseriyâ [10] doğruyu kendi gözü ile görmek olmaz hakîkatin [11] âmire kadar *vusûlünü men' edecek eşhâs-ı garaz-kâr* [varmasını engelleyen kötü kişiler] [12] etrâfi alır herkes fâ'idesini hükümdârı *tahdi'de* [kandırmada] [13] arar herkes ikdâm ve hamiyet görünüşüyle emelini örter [14] meliğe *muhibb* [dost] görünürler de ancak anın bahş ettiği mâla [15] muhibb olurlar onun zâtını ol derece az severler ki [16] *'inâyâtını* [iyiliklerini] celb için ana *müdüthane ederler* [yaltaklanırlar] ya'nî ihânet [17] ve *si'âyet* [dedikodu] kırlarlar der idi. [18]

Bundan sonra melik Sezostiris bana muhabbet-i müşfike [19] ile mu'âmele edip vâlidemi tâlibleri *yedinden tahlîs* [elinden kurtarmak] [20] için beni İtakiya'ya *süfiin* [gemiler] ve 'asker ile göndermeye [21] [50] 'azm etdi donanma hâzır olup biz de hemân gemiye [1] binmek efkârıyla meşgûl idik tâli'in en ziyâde alçalttığı [2] bî-çâre-gânı böyle *bagtaten* [aniden] terfi' edişine hayretde kalırdım [3] işbu tecrübeden ben Ulis'in dahi *mihen-medide* [dertler çekmiş] 'akîbinde [4] *memâlikine* [ülkelerine] en son 'avdet edebilmesi ümîdini beslerdim [5] kezâlik Mentor 'âkil Sudan'ın en mechûl ülkelerine [6] götürülmüş ise de anınla dahi yine görüşmek ihtimâlini [7] kendi kendime tahayyül ederdim. [8]

Mentor'un haberini almaya iştigâlle ben 'azîmeti biraz [9] te'hîr etmekte iken Sezostiris gâyet *heremde 'âfi* [yaşlı] [10] olduğundan *füc 'aeten* [aniden] vefât ederek bu âfet beni yeniden [11] musîbetlere gark etdi bütün halk bu ziyânda bî-karâr [12] olduğu zâhir olup her hânedân *e 'azz* [en çok sevilen] ahbâbını yâhûd [13] hâmîsini ya babasını gayb etmiş zannında idi ihtiyârlar [14] ellerini göğe kaldırıp diyâr-ı Kıbt bir zamânda diyâr böyle [15] hayr melike nâ'il olmadı ve hiçbir zamânda mislini görmeye-[16] cekdir ilâhî ya anın cemâl-i kemâlini insânlara göstermemeliydi [17] yâhûd anları anın vücûdundan aslâ mahrûm etmemeliydi [18] ey felek niçin biz ol ulu melikden geriye kaldık [19] diye bağırırlardı genc yiğitler dahi *nevha edip* [ölü ardından ağlar] [20] diyâr-ı Kıbt'ın *üss-i ümîdi münderisdir* [temel umudu yok olmuştur] babalarımız öyle bir melik-i [21] [51] sâlih *'ahdında ta'ayyüşle müstes'ad* [döneminde uğurlu hayatları] oldu biz ise anın [1] acısını çekmek için bir müddetcik görebildik diye [2] sızlanırdı hademesi gece gündüz ağlardı [3] melikin cenâzesi kaldırıldıkda en uzak yerlerin halkı [4] kırk gün gürûh gürûh *ihtizâm* [sökun] edip herkes [5] Sezostiris'in bir kere daha *dîdârıyla* [yüzüyle] mütesellî olmak ve hayâl-i [6] eşkâlini *hırz-ı cân edip* [canı gibi saklayıp] hıfz etmek isterdi nicesi [7] anınla berâber makbereye girmeye tâlib oldu. [8]

Anın gâyib olması mâtemini daha ziyâde artıran madde [9] oğlu Bokhor'un ne *gurebâ* [yabancılar] hakkında merhameti ne 'ulûm [10] ve ma'ârife *iştiyâkı* [özlemi] ve

ne *sulehâya* [yararlı insanlara] hürmeti ne de *nâm ü nenke* [san ve onura] [11] i'tibârı olması idi vâlid-i büzürg-vârının 'azimet-i şânı anı [12] (اللق) erîkesine hükümrânlığa bu mertebe *istihkâksız* [hakkı olmadan] gelmeye bâ'is [13] olmuş idi çünkü nâz ve *na'imle* [mutlulukla] büyümüş '*unf-ı nahvetde* [şiddetli bir kendini beğenmişlik içinde] terbiye [14] görmüş idi insâniyânı ancak kendi kulluğu için [15] yaratılmış ve nefs-i nefisi bir diğer hamurdan yoğrulmuş [16] zann etmeyin cümlesini hiçe sayardı yalnız temâyülât-ı [17] şehvâniyyesini *irzâ* [tatmin etmek] ve pederinin nice himmetle *iddihâr eylediği* [18] *hazâyin-i firâvânı ifnâ etmesini* [biriktirdiği bol hazineleri yok etmeyi] tahayyül ederdi ra'iyetini [19] incitip '*acezenin* [düşkünlerin] kanını emerdi el-hâsılı bir yandan [20] pederinin i'timâdına mâlik olan 'âkil ihtiyârları *tahkîr* [küçük görme] [21] [52] ile bütün *teb'id etmekde* [kovmakta] iken bir yandan dahi her yanını alan [1] genc *nâ-dânların nasâyih-i ferah-resânına ittibâ' etmeye* [cahillerin iç açan öğütlerine uymaya] zihin [2] verirdi bir *dâhiye* [felaket] idi yoksa halkın *pâsbâm* [bekçisi] bir melik [3] değil idi bütün memleket³² inlerdi ehl-i Kıbt Sezostiris'in [4] nâm-ı nâmîsi 'aşkına oğlunun şu nâ-merdâne ve sitem-kâr-âne [5] *mişvârına* [tavrına] tahammül ederdi ammâ ol bed-baht belâya *tehâfiit* [6] *eyler* [atlar] idi taht ü tâca bu mertebe nâ-lâyık bir melik çok [7] zamân hükümrân olmak *muhâl* [mümkün değil] idi. [8]

Artık bana İtakiya'ya *mirâca'a* [geri dönme] ümîdi harâm oldu [9] eger melik Sezostiris vefât etmeseydi Pelus *kurbunda* [yakınında] [10] gemiye binecek olduğum mu'ayyen mahallin civârında deryâ [11] kenârında vâk'i bir burcda hâlâ sâkin olurdum çünkü [12] *ma'hûd* [bu] Metof çâlâklık edip mahbesden çıkmaya ve yeni [13] tâc-dârın yanında eski yerini tutmaya çâre bulmuş ve benim [14] kendisine *sebeb-i nekbet* [felaket sebebi] olduğumdan *ahz-ı sâr* [intikam almak] için bu kere [15] beni ol kaleye kapatmış idi *leyl ü nehâr* [gece gündüz] derin *gussa* [keder] ile [16] *evkât-güzâr olarak* [vakit geçirerek] Termosir'in keşifleri ve mağarada kulağımın [17] duydukları bana artık bütün *ahlâm bî-encâm* [rüyalar sonsuz] gelirdi [18] *merâret-i elemde gönliim hasf olurdu* [acı elemde umudum kırılırdı] mahbûs bulunduğum [19] kalenin ayağını döven dalgalara bakardım ve kalenin mebnî olduğu [20] sahrâlara çarpıp paralanmak *hatarına* [tehlikesine] uğrayan ve *telâtum-ı emvâc* [dalgaların çarpması] [21] [53] ile sallanıp sarsılan *sefâyine* [gemiye] 'atf-ı nazar [1] iştigâl ederdim garka müşerref olan ol adamlara *rikkat* [2] ve *terahhumdan* [acımadan] irak tâl'ilerine gibta ederdim anlar '*an-karîb* [çok geçmeden] [3] *muzillât-ı hayatın* [kötü hayatın] sonuna erer yâhûd *neccât*

32 Bu sözcük metinde مملكة şeklinde.

[kurtuluş] bularak [4] vatanlarına *müsül ile şîrîn-kâm olurlar* [ayakta durarak tadı damaklarında kalır] *dirîg ki* [yazık ki] ben ne anı [5] ne de bunu *me'mûl edebilirim* [umarım] diye ben kendi kendime [6] dövünürdüm. [7]

İşte böyle beyhûde esefle nefsimi *istihlâk* [yok] etmekte [8] iken orman gibi gemi serenleri müşâhede kıldım rüzgârın [9] üfürüp şişirdiği yelkenleri deniz yüzünü örtmüş [10] ve sayısız kürekleri *darbâtıyla* [darbeleriyle] sular köpük kesilmiş [11] idi her yandan velvele ve uğultu işidirdim sâhilde [12] bir *gürûh-ı mer'ûb* [korku içinde bir güruh] Kıbtî silâha koştuğu ve diğer bir [13] gürûhu *iyâbını* [dönüşünü] gördüğümüz donanmanın istikbâline çıkar gibi [14] seğirttiği nazarıma *'ârız oldu* [geldi] *sehl-i zamânda* [kısa zamanda] bu ecnebî [15] gemilerinin birazı Fenikeli ve bir fırkası Kıbrıslı olduğunu [16] tanıdım zîrâ çektiğim *ser-encâmlar umûr-ı nevtîyeye müteallik* [maceralar denizcilikle ilgili] [17] husûsda tecrübem geçmesine *bâ'is* [sebepler] olmakda idi ehl-i Kıbt [18] arasında *tefrika zâhir olduğundan* [ayrılık ortaya çıktığından] şu bî-idrâk Bokhûr [19] *zîr-i destâmı* [halkını] zulmüyle *'asîyâne icbâr* [zorlar] ve harb-i dâhili *iş'âl* [20] *etdiğini* [ateşlendirdiğini] zihnimde *istib'âd etmeden* [ihtimal dışı bırakmadan] bâlâ-ı kuleden bir *ceng-i* [21] [54] *hûn-feşâne* [kanlı bir savaşa] seyirci olup heyhât ma'mûriyyetine gıpta etdiğim [1] Mısır! derdim. [2]

Ecânibi [yabancıları] imdâdlarına çağırılmış olan *ferîk-i Kıbtıyân* [bir Mısırlı grubu] [3] onların karaya *muzûlüne* [inmesine] yardım etdikden sonra başlarında [4] *melik-i merkûm* [söz konusu melik] bulunan *ferîk-i âher cenâbına savlet etdiler* [öteki grup tarafına saldırdılar] [5] gördüm ki ol melik *hevâ-dârlarını* [dostlarını] kendi 'ibretiyle *teşcî'* [6] *ederdi* [gayrete getirirdi] *sürûş-ı müdhiş-i Behrâm* [korkunç melek Merih] gibi meydâna çıkar [7] *cevânibinde* [çevresinde] kandan seller akardı arabasının tekerlekleri [8] *hûn-cûşân* [kan fişkırır] ve kesîf ve siyâha boyanırdı ol araba [9] *küşte püştelerinin* [ölü yığınlarının] çiğleyip üzerinden gücle geçerdi [10] ol *melik-i şâbb* [genç melik] hüsn-endâm ve *tâb ü tüvân* [güç ve kuvvet] ve *nâsiye-i* [11] *vakûr-âne-i be's* [alnındaki gururlu hiddeti] ile mümtâz *'ayûnî ve fevr-i sûret* [bakışlarıyla yaralar ve hızla] ve ye's ile [12] *âteş-feşân* [saçar] idi gemi almaz güzel küheylân gibi kükrer [13] idi şecâ'ati tahrîk ile *ittifâki* [rastgele] ileri sürüp *besâletini* [yiğitliğini] [14] tedbîr ile *ta'dîl etmez* [sınırlamaz] idi. Ne hatâlarını ta'mîre ne kat'ı [15] vâzıh emirler vermeye ne *âşûb tehâccim etdikde* [ortalığı karıştıranlar hücum edince] ihtiyâta [16] ne ziyâde muhtâc olduğu adamlara medâr ile muvaffak olurdu [17] *emir ve nehy* [emretme ve yasak etme] ve celb ve men'in yolunu bilmezdi *dirâyet fikdânından* [aklı olmadığından] [18] değil *âsîb-i dehr-i tâziyânesiyle* [feleğin vurduğu kamçı] hâlden *âgâh* [anlar]

olmaya hiçbir vakitte [19] tazyîk olunmadığından ve dirâyeti şecâ'atından pek *dûn* [alçak] değil iken [20] üstâdları *müdühane ile hısâl-ı tabî'yyesini muhtal etdiklerinden* [yalakalıkla doğal huylarını şımarttıklarından] [21] [55] kudretinden ve kuvvet-i tâli'nden mağrûr ve *sekrân* [sarhoş] *severân âmâline* [tozun, dumanın kalkması emellerine] [1] her şeyi *münkâd olur* [baş eğer] zannında bulunurdu *nâ-çiz müzâhim* [2] *hudûsu* [değersiz zahmet veren gençliği] âteş-i sûretini 'avevlendirirdi artık ol hiddetde [3] *mülâhazaya* [dikkatli düşünmeye] mecâlî kalmayıp kendisinden geçmiş gibi galeyân-ı [4] kibrden bir *sibâ'-ı garrende* [kızgın bir canavar] kesilirdi mürüvvet-i tabî'yyesi [5] ve 'akl-ı müstakîmi [doğru aklı] bir anda zâ'il olarak *âsdak* [en sadık] emek-dârları [6] yanından kaçmaya *münzecir* [mecbur] olur kendisi dimâğına *hûş-* [7] *âmedlik edenleri münhasır* [yalnızca hoşuna gidenler yanında] kalırdı işte bu üslûbla dâ'im [8] *menâfi'-i hakîkiyyesine menâfi* [gerçek çıkarlara çıkarları] olan *tedâbîr-i müfrit* ihtiyâr [aşırı tedbirler seçer] [9] ve bu mecnûn-âne hareketine *kâffe-i ehl-i hayrî istikrâha* [10] *icbâr ederdi* [iyi insanların tümünü iğrenmeye zorlardı]. [11]

Eğerce anın *sadmet-i besâleti* [kahramanlıkla dövüşmesi] çok zamân düşmanın [12] *vefretine* [çok olmasına] mukâbil oldu ammâ sonunda apışıp altta kaldı [13] telef olduğunu gördüm bir Fenikelinin *nîzesi* [kargısı] sînesini [14] deldi atların terbiyesi elinden kurtulup o ayaklar altında [15] serildi bir Kıbrıslı siyâhî anın başını kesip perçeminden [16] kavrayarak bir 'alâmet-i galebe gibi muzaffer orduya [17] gösterdi. Ol kanda yüzen kelleyi gördüğümü ol [18] *söğümmüş* [sönmüş] yumulmuş gözleri ol rengi atmış bozulmuş [19] çehreyi ol başlanmış sözünü bitirmeye hâlâ *cehd* [20] *eder* [çalışır] gibi aralık kalan dudakları o *mevîtin zu'ru* [ölüm korkusu] ile [21] [56] *izâle edemediği sîmâ-ı fuhûr-ı dehşet-engîzi* [büyük, dehşete düşüren yüzünü] *mâ-dâm* [1] *el-hayât tahattur ederim* [hayat boyu hatırlarım] 'ömrüm oldukça bu hâl benim gözüm [2] önünde *menkûş* [nakş olunmuş] bir hayâldir eger bir zamân *takdir-i samadânî* [tanrı] [3] bana dahi *erîke-i hükümrânîyi* [hükümdarlık tahtını] nasîb kılarsa bu *'ibret-ı* [4] *kerîheden* [iğrenç örnekten] sonra bir daha anı demem ki bir hükümdâr âmirliğe [5] müstahikk ve hükümrânlıktan *müstas'ad* [uğurlu sayılmış] olmaz meger ki kudretini [6] hikmete tâbî' eyleye heyhât *sa'âdet-i 'âmmeye gümâste* [halkın mutluluğuna vekil] olan [7] bir ferde ne müsîbetdir ki *mâlik-i rikâb-ı ümem* [ümmetlerin üzengisine sahip] olması ancak ümmeti yaman hâle *giriftâr etmeye bâ'is* [ugratmaya sebep] ola. [8]

3. KURAM VE UYGULAMA

3.1. Skopos Kuramı

Skopos Kuramı, 1970'lerin sonuna doğru Almanya'da Vermeer tarafından geliştirilen bir çeviri anlayışıdır ve dönemin egemen çeviri kuramlarından uzaklaşan işlevsel ve sosyokültürel yönelimli bir çeviri kuramıdır. Bu kuram herşeyden önce çeviriyi bir eylem olarak değerlendirmektedir. Her eylem bir amaç gerektirdiğinden, çeviri eyleminin de bir amacı olmalıdır. Vermeer kuramına adını veren kavramı *A Skopos Theory of Translation*³³ adlı kitabında şöyle açıklamaktadır:

“Skopós”, amaç, hedef, niyet anlamlarına gelen Yunanca bir sözcüktür. Skopos Kuramı, çeviriye işlevsel bir yaklaşım getirir ve çevirinin bir eylem olduğunu vurgular. Madem ki çeviri bir eylemdir o halde bu eylemde yer alan kişiler de vardır.”

Vermeer, bu kuram çerçevesinde, çeviride rol oynayan kişileri aynı kitabında şöyle tanımlamaktadır: “Herşeyden önce belirli bir nedenle çeviri yaptırmak isteyen bir kişi vardır. Bu kişiye *işveren* (commissioner) denir. İşveren, çeviriyi yaptırmak üzere bir *çevirmenle* anlaşır. Çevirmen, çeviri yaptığı dilleri ve kültürleri çok iyi bilen ‘uzman’dır. Çevrilecek olan, yazılı bir metin değil de sözgelimi bir konferansta yapılacak konuşmaysa o zaman çevirmene, bu kez, ‘sözlü çevirmen ya da tercüman adları verilir.”

Çevirmenlerin uzman kişiler olmaları gereği Skopos Kuramı’nda vurgulanan önemli noktalardan biridir. Çünkü belirli bir hedef doğrultusunda yapılan eylem, o işi bilmeyen ya da daha kötüsü bildiğini sanan birisi tarafından yapılırsa, hedefe ulaşmayacaktır.

Vermeer, çeviri sürecinin ön safhalarını şöyle anlatmaktadır: “İşveren, çevirmenle bir metnin çevrilmesi konusunda anlaşır. Skopos Kuramı’nın temel niteliklerinden biri olan işlevsel yaklaşıma göre işverenin yaptırmak istediği çevirinin, belli bir ‘amaç’, belli bir ‘hedef’ doğrultusunda yapılması öngörülür. Dolayısıyla da çevirinin, varış kültüründeki hedeflenmiş ‘alıcılara’ olabildiğince ulaşması beklenir. Bir

33 Vermeer, Hans, J. *A Skopos Theory of Translation*, Heidelberg, 1996, s. 4 ve ilerisi

metin (varış metni, çeviri) kısa vadede ulaşılacak istenen bir amaç ya da uzun vadede ulaşılacak istenen bir hedef için oluşturulur.”

Çevirmen uzman kişi olarak varış bağlamında oluşturulacak metnin yaratıcısıdır. Bu nedenle de işi yapacak kişi olarak bazı tesbitlerde bulunması ve belirlenen amaç doğrultusunda çeviri yaklaşımı konusunda işverenle uzlaşması gerekir. Vermeer bu konuya şöyle değinmektedir: “Çevirmen, belli bir amaç ve varış kültüründeki ‘hedeflenen alıcılar’ (addressees) için bir metin üretmeyi ya da tasarlamayı bilen birisidir. Çevirmen varış metni ‘üreticisi’dir. Bu nedenle de işverenle çevirmen, çevirinin amacı ve tasarlanması konusundaki strateji üzerinde anlaşmaya varmalıdırlar. Çevirmen uzman olduğundan çevirinin alıcılara ulaşabilmesi için çeviriye ilişkin kararlar verebilmelidir. Uzman olarak ve varış kültürünü de çoğu kez işverenden daha iyi bildiği için çevirinin amacına koşut olarak kararlar verebilmesi gerekir.”

Burada çevirmenin uzman kimliğiyle gerektiğinde işvereni yönlendirebileceği ortaya çıkmaktadır.

Çevirmenin çeviriyi yapma amacını Vermeer şu şekilde açıklamaktadır: “Bir çevirmenin –işverenin oluruyla- çeviriyi üretmekteki amacı, metnin ‘skopos’udur. Skopos, birçok durumda açıkça söylenebilir hatta söylenmelidir. Böylece çeviriyi okuyan ya da dinleyenler onun hangi amaç doğrultusunda üretildiğini/tasarlandığını öğrenmiş olurlar.”

Bir çeviri yapılırken belli bir kesime hitap edeceği düşünülerek yapılır. Vermeer, bu kişilere ‘alıcı’ demektedir: “Metni okuyan ya da dinleyenlere ‘alıcı’ denir. Eğer metin onun için oluşturulmuşsa, ona ‘hedeflenmiş alıcı’ (addresse) adı verilir. Alıcı, bir metni okurken/dinlerken ya da okuduktan/dinledikten sonra metnin içsel ve dışsal özelliklerinden metnin oluşturulma amacını çıkarsama yoluyla öğrenecektir. Çevirmenin skoposu anlaşılır olabilir, gelgelelim onun bildirmesi durumunda bile, alıcı yalnızca metinden skoposu çıkarabilmelidir. Çıkarım eylemiyle söylenmek istenen, alıcının, skoposu, algılama yoluyla çıkarmasıdır.”

Skopos Kuramı’ndaki önemli kavramlardan biri de ‘metnin işlevidir’: “Alıcının metnin amacından çıkardığı şeye, ‘metnin işlevi’ denir. Bir skopos, çevirmen tarafından oluşturulur; ancak bir işlev, alıcı tarafından, bir metnin ve/veya onun toplumsal ve bağlamsal niteliklerinden çıkarım yoluyla metne atfedilir. Alıcı tarafından metne atfedilen işlev, çevirmenin skoposuyla örtüşebileceği gibi örtüşmeyebilir de. Örtüşme durumunda, üç terim, yani niyet, skopos ve işlev aynı anlama gelir, ama değişik açılardan.”

Çeviri sürecinde rol oynayan, yukarıda değindiğimiz çevirmen ve işveren, her zaman farklı kişiler olmayabilir: “İşveren ve çevirmen her zaman aynı kişi olmayabilir. Bir çevirmen bir çeviri yapmaya karar verebilir. Bu durumda kendisi hem işveren hem de çevirmen sıfatlarını alır. Bir metin yazarı/üreticisi, üretici sözcüğünün ancak en dar anlamıyla bir şey (metin) ürettiği sürece üreticidir. Bir üretici, metni (yeniden) okuduğunda bir alıcının bakış açısından metni yorumlayan bir metin alıcısına dönüşür.”

Vermeer, ‘Üretici’ ve ‘gönderici’ ayrımını Skopos Kuramı çerçevesinde şöyle belirtmektedir: “Örneğin Shakespeare, *Hamlet*’in üreticisidir; gelgelelim sahnedeki oyuncu ‘gönderici’dir. Ya da bir yazarın kaleme aldığı bir makale ve bir gazetede yayınlanması arasındaki ayrım. Sözelimi bu makale, nasıl basıldığına bağlı olarak (bir alıcı için, örneğin alıcı olarak üretici için) biçim ve anlam açısından değişmiş olabilir; ya da bu biçimsel ve anlamsal değişim, makalenin çevresinde bulunanlara bağlı olarak da gerçekleşebilir. Gazete editörü, bu durumun farkında olmayabilir. Üretici ve gönderici aynı kişi olabileceği gibi üretici ve/veya gönderici ve/veya işveren (ve çevirmen) aynı kişi olabilir.”

Vermeer yukarıda andığımız kitabında, Skopos Kuramı’nın ana aksiyomlarını, tanımlarını şu şekilde yapar:

“1. Tez (1. Aksiyom) : Her eylem bir “çıkış noktası” gerektirir. (*Eğer alış-veriş yapmak istersem, belli bir noktadan eyleme başlamam gerekir, örneğin evden çıkmakla işe başlayabilirim. Bu çıkış noktası (ev), alış-veriş verine yürüyerek mi, yoksa tramvayla mı ya da arabamla mı gideceğimi belirler.*)

2. Tez (2. Aksiyom) : Her eylemin bir amacı (purpose) vardır. (*A, y’i başarmak için x’i yapar.*)

3. Tez (3. Aksiyom) : Eylemin seçileceği olası eylemler arasından, var olan koşullarda en iyi olanı seçilir. (*Çalışmaya devam mı etsem yoksa bir mola mı verip biraz dolaşsam mı acaba? Temiz hava iyi gelir, gidip biraz temiz hava alayım, hem yürütiyip hareket etmiş olurum. Sonra daha iyi çalışırım.*)

4. Tez (4 Aksiyom) : Var olan koşullar dikkate alındığında, hedeflenen amaca ulaşmak için optimal yol kullanılır. (*Fırma ekmek almaya gittiğimde, añaçaddeden*

geçmem, çünkü çok gürültülü. Trafik de zaten çok hızlı akıyor, yolu biraz uzatıp arka taraftan dolanırım.)

5. Tez (5. Aksiyom) : Çeviri, eylemdir. Çevirmenin var olan koşullarda optimal saydığı hedef-yönelimli bir süreç gerçekleşir.

6. Tez (6. Aksiyom) : 5. Tez, her tür çeviri için (buna sözlü çeviri, yazınsal çeviri ve öteki türdeki çeviriler dahildir) geçerli olan genel bir tezdır.

7. Tez (7. Aksiyom) : (1. tezden hareketle) çeviride, potansiyel olarak ilgili tüm unsurlar ancak çevirinin skoposu olarak tanıdığı ve/veya gerek duyduğu ölçüde dikkate alınır (çıkış metni de her düzeyde olmak üzere bu unsurlardan biridir).”

Vermeer’in yukarıda vurguladığı ‘koşulları’ birçok unsuru içerir: “‘Koşullar’, çevirinin skopos’unu (hedef, amaç), varış kültürü alıcılarının durumların (alışkanlıkları, uzlaşımları, beklentileri), işverenin kültürel durumu (alışkanlıkları, uzlaşımları, beklentileri), çevirmenin kültürel düzeyi, çıkış ve varış kültürlerinin birbirleriyle olan ilişkileri, bu unsurlarla ilgili mesleki gerekçeler vb. unsurları içerir.”

Vermeer’in Skopos Kuramı’ndan 8. tez olarak ulaştığı, kuramın temel kuralı şöyleair: “8. Tez: (çeviri) eylemin(in) skoposu, hedeflenen amaca ulaşmak için gereken stratejiyi belirler.”

Vermeer, Skopos Kuramı çerçevesinde görecelilik kavramını şöyle vurgulamaktadır: “Her çeviri eylemi için bir skopos vardır. Değişik skoposlar, aynı çıkış metninin değişik çevirilerine olanak tanır. Değişik skoposlar değişik türlerde çevirilere olanak tanır.” Bu düşünceden hareketle, Skopos Kuramı’nda göreceliğin önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Vermeer, kuramını uygulamada şu örneği vererek açıklamaktadır: “Brezilya’dan Almanya’ya ayakkabı ihraç etmek isteyen bir girişimciyi örnek alalım. Önce Almanya’daki bir ihracatçıyla temasa geçer, gerekli yazışmalar yapılır, anlaşma sağlandığında bir sözleşme imzalanır. Yapılan yazışmaları ve bunların çevirilerini düşünelim: her iki taraf da mektuplarını, kendi kültürel birikimleri ve piyasalarında var olan uzlaşımlar doğrultusunda yazacaklardır. Sözleşmelere gelince, bu konuda Brezilya’daki alışkanlıklar Almanya’dakinden biçim ve öz bakımından farklılıklar gösterir. Kuvvetle muhtemeldir ki iki taraf da, birbirlerinin düşünüş ve davranış biçimleri hakkında pek bilgi sahibi değillerdir, en azından böyle bir varsayımda

bulunalım ya da iki taraf da, ‘yabancılar’ hakkında olsa olsa şöyle böyle bir fikre sahiptirler, diyebiliriz; sözgelimi birbirlerinden farklı olduklarını düşünebilirler, üstelik bir de birbirinden çok uzak ülkelerde yaşıyorlarsa.”

Skopos kuramı çerçevesinde üzerinde durulan önemli noktalardan birisi de ‘sadık çeviri’ konusudur: “Skopos Kuramı’nın savı, bu gibi metinlerin (sözleşmelerin), çıkış metninin ‘sadık’ çevirisi olarak çevrilmesinde hiçbir yarar olmayacağıdır. Çünkü iki taraf da uzlaşmak istemektedir, biri ayakkabı ihraç etmek, diğeri de kendisi için uygun koşullarda ayakkabı ithal etmek istemektedir. Yazışmaların amacı budur.”

Çeviri ya da Metnin Yeniden Düzenlenmesi

Vermeer bir çıkış metninin belli bir skoposa uygun olmadığı bir durumda yapılabilekleri şöyle açıklar: “Bir çıkış metninin belli bir skopos için elverişli olmadığını düşünelim. Kimi metinlerin çevirilerinin, varış bağlamı uzlaşımlarına denk düşmediği durumlar vardır. Böyle bir durumda ‘sadık’ ve aynı zamanda ‘işlevsel’ bir çeviri yapmak olanak dışıdır. Çok uç bir durumda metni çevirmeyip kısmen ya da bütün olarak ‘tasarlamak’ tercih edilebilir. Buna çeviri denemeyeceği iddia edilebilir. Gelgelelim bu çeviri tanımıyla yakından ilgilidir. Ancak önemli olan, olası sonuçları dikkate almadan körü körüne hareket etmek değil, şu ya da bu şekilde ‘iyi’ bir sonuca ulaşmaktır.”

Skopos Kuramı, yapılacak işin amaca ulaşmasını hedefler: “Skopos Kuramı, hedeflenen bir amacı gerçekleştirmenin, bir işveren tarafından yaptırılmak istenen bir çeviriyi körü körüne yapmaktan daha önemli olduğunu anlayışını ortaya koyar. Bu işveren belki de kendi çeviri alanında uzman olmadığı ve de varış bağlamını çok iyi bilmediğinden istediği sonuca ulaşmadaki en iyi yolun ne olduğunu bilemeyebilir. Skopos Kuramı’na göre profesyonel çevirmen, çeviri yaptığı dilleri ve kültürleri çok iyi bilen ve karar verme becerisi olan kişidir ve hedefe götürecekt kararları almak da ona düşer.”

Çıkış Metninin Önemi

Skopos Kuramına getirilen bir eleştiri de Skopos Kuramı ve yazınsal metinler bağlamındadır: “Yazınsal metinlerin ‘sadaikle’ çevrilmesi gerektiği yaklaşımı, Skopos Kuramı’nın bu tür metinlerin çevirisinde uygulanamayacağı gibi bir düşünceyi ortaya çıkarabilir. Daha açık söylersek, yazınsal bir metin, özel türde bir metindir ve kimse

onunla oynayamaz. Gelgelelim, *Binbir Gece Masalları* 'nın çocuklar için yapılan çevirilerinde, bu 'kural' ihlal edilebilmektedir.

Vermeer'e göre bir metin, yazınsal bir nitelik taşısa bile, belirlenen skopos doğrultusunda değişik biçimlerde çevrilebilir. Ancak çevirmen metni hangi skopos için ve nasıl çevirdiğini belirtmelidir. Sözelimi çıkış metninin –belli bir ölçüde- varış bağlamına uyarlanıp uyarlanmadığı, başka bir anlatımla, yerleştirilip yerleştirilmediği ya da başka bir kültürel bağlamdan geldiği vurgulanmak isteniyorsa 'yabancılığının' öne çıkarılıp çıkarılmadığı açıklanmalıdır.

Vermeer, görecelik üzerinde de durarak, bir metnin 'tek' doğru yorumunun olmayacağını belirtir. Bir metnin üretimi ve alımlanması (yorumlanması) sürecinde birçok unsur rol oynamaktadır. Dolayısıyla asla bağımsız bir yorum gerçekleştirilemez. Bu bağlamda, özgürlük dediğimiz şey, aslında, metni çevreleyen çok sayıdaki unsur konusundaki cahilliğimizdir. Bir metnin birden çok yorumlamaya açık olduğu bilinmektedir. Üstelik bu yorumlamalar farklı koşullarda bulunan yorumlayıcılar tarafından yapılabilir ve her yorum da bir diğeri kadar yerinde ve doğru olabilir.

3.2. Uygulama: Skopos Kuramı Çerçevesinde *Terceme-i Telemak* ve *Telemak Tercümesi*

3.2.1. Çıkış Metninin Yayınlanış Öyküsü

Bu bölümde, çıkış metninin yayınlanış öyküsü ve kullandığımız çıkış metni üzerinde durulacaktır. Yararlandığımız çıkış metni, Jacques Le Brun tarafından yayına hazırlanan ve Pléiade Kütüphanesinde yer alacak olan 1995 tarihli, Gallimard yayınevinden çıkan baskıdır. Bu baskıyı seçmemizin nedeni, Fénelon'un *Les Aventures de Télémaque* adlı yapıtının başından geçenlerle ilgilidir.

Fénelon, 1702'de Kardinal Gabrielli'ye yazdığı bir mektupta kitabı on yıl önce yazdığını belirtir. Yapıtın 1692'de yazılmış ve sonradan küçük değişikliklere uğrayıp yer yer düzeltilmiş olması akla yakın. Üzerinde çok sayıda düzeltme ve önemli eklemeler olan bir elyazması, Fransız Ulusal Kitaplığı'nda bulunmaktadır (ms. fr. 14944, Depo). Ne var ki bu elyazmasında bölümlendirme yoktur. Fénelon, her zaman yaptığı gibi, düzeltilmiş elyazmasının bir kopyasını çıkartır. Bu kopya da Fransız Ulusal Kitaplığında bulunmaktadır (ms. fr. 14945). Fénelon bu kopyada düzeltmeler

yapar, yeni şeyler ekler ve onu 18 bölüme ayırır. Sonra bu düzeltilmiş kopyanın da kopyasını yaptırır. Bu kopya, Saint-Sulpice Semineri arşivlerinde bulunmaktadır (ms. 2123). Bu yeni kopyada, hepsinin Fénelon tarafından yapılmadığı belli olan kimi düzeltmeler bulunmaktadır. Le Brun tarafından yayına hazırlanan bu baskıdaki çıkış metni, Fransız Ulusal Kitaplığı'nda bulunan, ekleme ve düzeltmelerin Fénelon tarafından yapıldığı kesin olan ilk kopyanın (ms. fr. 14945) metnidir.

Çıkış metniyle ilgili tek sorun, bu kadar çok sayıda kopyalanıp üzerinde düzeltmeler yapılmış olması değildir. Bu kopyalamalar sırasında, kopyalardan biri, bu işle görevlendirilmiş bir hizmetçi tarafından çalınmış ve bir yayın evine satılmıştır. Kitabın ilk baskısının bu kopya olduğu düşünülmektedir ve bu kopyada, Fransız Ulusal Kitaplığı'ndaki ms. fr. 14945 nolu kopyadaki ekler ve düzeltmeler yer almamaktadır. 1699'daki bu ilk baskıda yazarın adı yoktur ve kitap ilk dört bölümle beşinci bölümün başlangıcından oluşmaktadır. Bu haliyle büyük başarı kazanan yapıtın 1699'da değişik Fransız hatta Avrupa şehirlerinde yeni baskıları ve aynı zamanda sahteleri yayınlanır. 1699'dan itibaren dört cilt halinde yapıtın tamamı basılır. Yapıtın, 1699 ve 1700 yılları arasında, baskı tarihi ve yerinin belirtilmediği birçok baskısı görülmektedir.

Yapıtın 1717 yılında Paris'te, Fénelon'un yeğeninin oğlu tarafından *Les Aventures de Télémaque fils d'Ulysse* adıyla «özgün elyazmasının aslına uygun ilk baskısı» yapılır. Burada, elyazmaları kısmen ve yüzeysel de olsa ilk kez dikkate alınmış oluyordu. Bu 1717 tarihli baskı, tüm XVIII. yüzyılda yapılan baskıların temelinde oluşturmuş; yerini ancak Gosselin ve Caron'un 1824'te, elyazmalarını ciddi bir incelemeden geçirerek hazırlayıp yayınladıkları baskısına bırakmıştır. Gosselin'in hazırladığı bu baskı, 1850 yılında Paris'te yayınlanan Fénelon'un *Yapıtlar*'ının XX. cildinde de yer almıştır. Bu baskıyı tahtından eden ise 1920'de Albert Cahen tarafından gerçekleştirilmiş baskı olmuştur.

Les Aventures de Télémaque'in elinizde 1893 tarihli Hachette yayınevinden çıkan bir nüshası da taşınabilir belge dosyası (PDF) olarak bulunmaktadır. Çevirmenlerimizin bu baskıdan yararlanmış olmaları olanaksız görünmektedir.

Yusuf Kâmil Paşa ve Ahmed Vefik Paşa'nın çevirilerini yaparken Gosselin'in hazırladığı baskıdan yararlandıklarını düşünebiliriz. Zira burada belli bir dönemsel örtüşme söz konusu. Gelgelelim kullandıkları baskıları kendilerinden okumadıkça, bu konuda kesin bir bilgiye ulaşmanın olanaklı olmadığını düşünüyoruz ve ne yazık ki iki varış metninde de bu yönde bilgi bulunmamaktadır. Ahmed Vefik Paşa'nın Türkçeye çevirdiği ilk altı bölümle 1995 baskısı arasında, Ahmed Vefik Paşa'nın çeviri biçimi ve

amacı çerçevesindeki tutarlılık nedeniyle ve 1995 baskısının sözünü ettiğimiz güvenilirliğinden hareketle, Ahmed Vefik Paşa'nın döneminde elde edebileceği en güvenilir baskıdan yani Gosselin'in hazırladığı baskıdan yararlandığını düşünebiliriz. Yusuf Kâmil Paşa'nın çeviri biçemi yani inşâ tarzı ve çevirisinde kısaltmalar yapması nedeniyle, kullandığı çıkış metnine ilişkin yerinde akıl yürütülmesine pek olanak vermemektedir. Ancak, çıkış metnini aktarırken kısaltmala gitmiş olsa da, kendisi bizzat bölümlendirmeler yapmış olsa da varış metninin 318. sayfasındaki son satırları 1995 baskısı çıkış metninin 18. bölümünün son satırlarıyla karşılaştırdığımızda³⁴ bir örtüşme görmekteyiz. Dolayısıyla Yusuf Kâmil Paşa'nın bölümleri eksik bir çıkış metni kullanmadığını söyleyebiliriz.

3.2.2. Çevirilerin Biçimsel Özellikleri

Terceme-i Telemak'ın, ciltli ve ciltsiz olmak üzere iki ayrı baskısı bulunmaktadır. *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin 27 Şubat 1863 tarihli sayısında, “«Telemak» tercümesinin, ciltli 30 ve ciltsiz 25 kuruşa Tasvir-i Efkâr Matbasında ve Bayezid'de ciltci Ali Efendi'nin ve Sahhaf Said Efendi'nin dükkanlarında satıldığı”³⁵ nı öğreniyoruz.

Yusuf Kâmil Paşa'nın bizdeki nüshası iki ana bölümden oluşmaktadır: kitabın ilk ana bölümü 4. sayfada *Fihrist*'le başlamaktadır. Bu bölüm 10. sayfada bitmektedir. Bir tür içindekiler bölümü olarak adlandırılabilir bu bölümde, *fihrist* sözcüğünün altında talik yazısıyla (günümüzdeki italik ya da kalın harflere denk geldiğini düşünebiliriz) *Tercüme-i Telemak* ifadesi okunmaktadır. Onun altında sayfa, iki sütuna ayrılmakta, sağ sütunda *sahife* sözcüğü yer almaktadır; sol sütun bir satır aşağıdan başlamakta ve burada da bölüm başlıkları bulunmakta ve her bölüm başlığının karşısında, *sahife* sözcüğünün altında, bölüm başlığının bulunduğu sayfa numarası verilmektedir. Ancak belirtmeliyiz ki bu bölümlenmeler çıkış metninin 1995 baskısında bulunmamaktadır; 1893 baskısında her bölüm (livre) başında o bölümün özeti verilmektedir. Dolayısıyla Yusuf Kâmil Paşa'nın bu bölümlendirmeleri kendisinin

34 “Télémaque soupirant, étouffé et hors de lui-même, se prosterna à terre, levant les mains au ciel. Puis il alla éveiller ses compagnons, se hâta de partir, arriva à Ithaque, et reconnut son père chez le fidèle Eumée.” 18. bölüm, sayfa 411. *Les Aventures de Télémaque*.

“Telemak galebe-i istigrâk ile ser-be-zemin hayret ve ba'de davramp cânib-i âsmâna bir dâste-i dest nüyâz ü 'ubûdiyyet olması 'akabinde tâ'ifeleri h'âbdan bîdâr ve sefîneye râkıben İtakiya'ya varıp peder ü mâderine 'arz-ı dîdâr eyledi” sayfa 317-318. *Telemak Tercümesi*.

35 Hayta, Nevdet, *Tasvir-i Efkâr Gazetesi 1862-1869*, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002, Ankara, s. 230

yaptığını söyleyebiliriz³⁶. 11. sayfada “Metin-i kitabda *mezkûr olan* [geçen] ba’zı *ism-i hâsların* [özel adların] *sûret-i telaffuzu* [telaffuz biçimleri]” yer almaktadır. Bu bölüm de iki sütuna ayrılmakta ve *bazı* özel adlar abecesel sırayla (elif, be, pe...) hareketleriyle gösterilmiştir. 14. sayfa “Sâbık ma’rif-ı ‘umûmiyye nâzırı devletlü Sâmi Paşa Hazretlerinin işbu kitâb-ı hikmet-nisâba yazdıkları *takrîzdir* [sunum yazısı]” başlığını taşımaktadır. Bu yazı 15. sayfada, “âz’af-ül-‘ib’âd, ‘abd-ül-rahim, Sâmi” ifadeleriyle sona ermektedir. 16. sayfa, “ ‘Atıflü Kemâl Efendi Hazretlerinin târîhidir” başlığını taşımaktadır.

Kitabın birinci ana bölümü burada bitmekte ve ikinci ana bölümü başlamaktadır. İkinci ana bölümün ilk sayfası boş ve numarasızdır. Takip eden sayfa ikinci sayfadır, yani ikinci ana bölüm, baştan sayfa numarası verilerek başlamaktadır. Bu ana bölümün ikinci sayfasında süslü bir çerçeve içinde, talik yazısıyla ‘Terceme-i Telemak’ başlığı bulunmakta, bunun ardından da üçüncü sayfanın yarısına uzanan, Yusuf Kâmil Paşa’nın kaleme aldığı bir tür giriş yazısı yer almaktadır. Bu yazının bitiminde varış metni başlamaktadır ve 318. sayfada bitmektedir. Aynı sayfada *Sâmi* imzasıyla, kitabın basıldığı tarih, matbaa, kaçınıcı basılışı olduğu belirtilmekte ve kitap boş iki yaprakla bitmektedir.

Kitabın basılı tüm sayfaları bir çerçeve içinde ve sayfa numaraları, sayfaların üstünde ortalanmış ve çerçevelerin dışında yer almaktadır.

Ahmed Vefik Paşa’nın *Telemak Tercümesi*, 2. sayfada ‘Mukaddime’ ile başlamakta ve 3. sayfanın sonunda bitmektedir. Hemen ardından 4. sayfada, varış metni, ‘Telemak Sergüzeşti’ başlığıyla ve *Fasl-ı Evvel* [Birinci Bölüm] (Livre Premier) ibaresiyle başlamaktadır. Burada, Yusuf Kâmil Paşa’nın yapıtında olduğu gibi ana bölümler yoktur. Ahmed Vefik Paşa, varış metnini, 1995 tarihli çıkış metninde olduğu gibi bölümlemiştir. Bölüm adları birinci bölümün ardından *Faslı Sâni*, *Üçüncü Fasil*, *Dördüncü Fasil*, *Beşinci Fasil*, *Altıncı Fasil* adlarını taşımakta ve bu adların dışındaki sayfalardaki sayfa numaraları, üst tarafta, ortalanmış ve parantez içine alınmış halde bulunmaktadır. Varış metni 181. sayfada bitmekte ve bu sayfanın sonunda “son” sözcüğü görülmektedir. Kitapta basım yerine, tarihine, çevirmenin adına ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

36 Örneğin, ilk bölümün başlığı “*Ma’sûku Ulis’in Mîfârekatından Nâsi Kalipso’nun Hâl-İ Hızır İştimali* [Aşık Olduğu Ulis’in Gitmesiyle Kalipso’nun Hızırlanması]”dır.

3.2.3. Çevirilerin Gerçekleştirilmesindeki Nedenler ve Çeviri Yaklaşımları

Skopos Kuramı'na göre, çevirmenler çeviriyi nasıl ve niçin yaptıklarını belirtebilmeli ve hatta belirtmelidirler. Vermeer'in 1. Tez (1. Aksiyom)'un şöyle demektedir: Her eylem bir 'çıkış noktası' gerektirir. (Eğer alış-veriş yapmak istersem, belli bir noktadan eyleme başlamam gerekir, örneğin evden çıkmakla işe başlayabilirim. Bu çıkış noktası (ev), alış-veriş verine yürüyerek mi, yoksa tramvayla mı ya da arabamla mı gideceğimi belirler).

Bu düşünce çerçevesinde, incelediğimiz iki varış metnine baktığımızda bu tür bilgilere başka bir deyişle çevirilerin yapılmasındaki amaçlara ve çevirilerin nasıl yapıldığına ilişkin bilgilere de rastlıyoruz. Önce Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirisinde, eski Milli Eğitim Bakanının bir sunuş yazısını görüyoruz. Burada, eski bakan -kısaca- uygarlıkların farklı, dillerinin farklı olduklarını dolayısıyla farklı düşüncelerin, lezzetlerin birbirleri arasında aktarılmasının zenginleştiriciliğinden söz etmekte; bu 'terceme'nin doğruyu bulmada bir aracı olduğunu vurgulamaktadır.

Kemâl Efendi'nin yazdığı şiir biçimindeki tarih ise şu şekildedir:

Sergüzeşt-i Telemak ile benâm
Bir eser bulmuş idi şöhret-nâm
Çün Fransızca olunmuştu beyân
Herkes fehmi değildi âsân
Eyledi tercemeye bezl-i himem
Bir kerem sâhibi zât-ı efhem
Yani bir zât-ı edib ve kâmil
'İlm ü 'irfânı cihâna şâmil
Yaptı bir eser-i müstesnâ
Görmedi mislini çeşm-i dünyâ
Sûreten nakl-i hikâyât görünür
Lâkin erbâba hikmet görünür
Okuna tâ ki cihânda bu kitâb
Hak ede 'ömrünü bi hadd ü hesâb
Nâmına dense sezâ (bağ-ı 'iber) 1275
Çünkü târfhini iş'âr eyler
Eyledim vasf-ı cemilin icmâl

Hırz-ı cân eylesin erbâb-ı kemâl

Burada gördüğümüz gibi Kemâl Efendi, *Les Aventures de Telemaque*'ın ününden bahsetmekte ve bir bakıma bu yapıtın tercih edilme nedeni söylenmekte gibidir:

Sergüzeşt-i Telemak ile be-nâm

Bir eser bulmuş idi şöhret-nâm

Fransızca olduğu için herkesin anlamasının kolay olmadığını söyleyerek çevirinin amacına ve hedef kitlesine değinmektedir:

Çün Fransızca olunmuştu beyân

Herkes fehmi değildi âsân

Skopos kuramına göre profesyonel çevirmen, çeviri yaptığı dilleri ve kültürleri çok iyi bilen ve karar verme becerisi olan kişidir. Burada da Kâmil Efendi, çevirmenin zeki ve kerem sahibi aynı zamanda da çok bilgili birisi olduğunu vurgulayarak bu çeviri için çok gayret ettiğini ve sonuçta ortaya dünyada kimsenin görmediği benzersiz bir yapıtın çıktığını söylemektedir:

Bir kerem sâhibi zât-ı efhem

Yani bir zât-ı edib ve kâmil

'İlm ü 'irfânı cihâna şâmil

Yaptı bir eser-i müstesnâ

Görmedi mislini çeşm-i dünyâ

Kemâl Efendi, okura anlatının türüne ilişkin bilgiler de vermektedir. Biçim açısından bir öykü gibi görünen bu yapıtın erbabinca bir hikmet kitabı olduğunun anlaşıldığını belirtir ve yapıtın türünü bildirir:

Sûreten nakl-i hikâyât görünür

Lâkin erbâba hikmet görünür

Bu biçimde, yazın tarihimizin ilk anlatı çevirisinde, çevirmen dışında bir kişinin Kemâl Efendi'nin, çeviri ve çevirmen hakkındaki görüşlerini buluyoruz. Bu, çeviri

çalışmasına bir tanıklık oluşturmaktadır. Böylece, okurun çevirmenin dışında bir kişinin yaptığı değerlendirmeye daha çok etkilenmesi amaçlanmış gibidir.

Kemâl Efendi'nin yorumları övgü niteliğindedir ve kitabı okurlar için daha çekici kılmayı hedefliyor gibi görünmektedir.

Yusuf Kâzım Paşa, çevirisinin hemen önüne yazdığı metinde, çevirinin Fénelon'dan yapıldığı, *Sergüzeşt-i Telemak* adıyla “tekâdire şâyân bir kitab-ı kâmil” olarak dünyanın birçok yerinde değişik dillere çevrildiği, Türkçeye de çevrilmesi gerektiği ve çevirinin “hulâsaten el-me’âl sûretinde zîynet-yâb” bugünkü söylenişle kısaca, anlam açısından ve süslü bir şekilde, yapıldığı söylenmektedir.

Çevirmenin ifadesinde de görüldüğü üzere, kitabın bir ahlâk ve hikmet kitabı olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır. Daha da önemlisi, çevirinin süslü ve özet olarak, anlamın aktarılmasıyla yapıldığı başka bir deyişle çevirmenin hangi stratejiyi izlediği belirtilmektedir.

Yusuf Kâmil Paşa niçin bu kitabı çevirmeyi yeğlemiştir? Anımsamak gerekirse *Les Aventures de Télémaque*, eğitim amaçlı bir kitap olmasının yanı sıra,

“XIV. Louis'nin karakterinin ve siyasetinin de bir hicvidir. Zamanla kitaptaki cumhuriyetçi düşüncelerin olgunlaşması ve gösterilen monarşik hataların abartılması Fransız aydınını ve burjuvasını 1789 Devrimine hazırlar. Fransız Devrimini takip eden yıllarda İstanbul'daki levanten nüfusunun büyük bir bölümünü siyasi nedenlerle memleketlerini terk etmek zorunda kalan Fransız, Leh ve Macar asilzâdeleri oluşturur ki sonradan onlara cumhuriyetçi kaçaklar da eklenecektir. Fénelon'un ve *Télémaque*'ın Osmanlı münevverlerine tanıtılmasının da bu 'tatlısu frenkleri' yoluyla olduğu düşünülebilir”³⁷.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Şinâsi'nin³⁸ *Les Aventures de Télémaque*'tan nazmen çeviri bir dördlük vardır.

“1858'de Mustafa Reşid Paşa'nın ölümüyle himayesiz kalan Şinâsi, Yusuf Kâmil Paşa'nın koruyuculuğuna sığınmış; dolayısıyla Şinâsi'nin andığımız kitabı onun kanatları altında

37 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa'nın *Tercüme-i Telemak*'ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı 8, Mart-Nisan 1996, s.117

38 Şinâsi, *Extraits de Poésies et de Prose*, Imprimerie de la Presse d'Orient, Constantinople, 1859

neşredilmiştir. Yusuf Kâmil Paşa'ya Fénelon'u bu yıllarda Şinâsi'nin tanıtmış olması mümkün görünüyor.”³⁹

Ayrıca,

“Medihlerinde o kadar tutumlu olan Şinasi'nin Yusuf Kâmil Paşa'nın ‘Télémaque’ tercümesinin üslubunu, ikinci tab'ı dolayısıyla ‘üslûb-ı vezirâne’ cümlesiyle medhetmiş”⁴⁰

olması da bu iki önemli şahsiyet arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından anlamlıdır. Hemen ekleyelim ki bu ikinci ‘tab’ Şinasi'nin kendi gazetesi olan *Tasvir-i Efkâr*'da yapmıştır.

Ancak Yusuf Kâmil Paşa bu kitabı yalnızca Şinâsi'nin tanıtması, tavsiye etmesi üzerine mi çevirmiştir? M.K. Özgül, “Telemak belli bir fikrî-siyâsî tercihin şuurlu ifâdesi olarak seçilmiştir”⁴¹ demektedir. Aynı konuda Cemil Meriç'in düşüncesi şöyledir:

“Fransa'dan yapılan ilk tercüme Yusuf Kâmil Paşa'nın *Telemaque* tercümesi... Bu bir tesâdüf eseri değil. Kâmil Paşa insanla cemiyetlerin arasındaki hududu çizen, idâre sanatını aydınlatan bir eser istiyordu. Yani bir nevî *Kelile ve Dimme*, bir nevî *Siyâsetnâme* arıyordu”⁴²

Acaba Yusuf Kâmil Paşa çıkış metnini niçin bu “süslü” tarzda, başka bir deyişle inşa tarzında Türkçeleştirmiştir?

Yazarın/çevirmenin yazdığı/çevirdiği tüm yapıtları inceleyerek, biçemi hakkında bilgi edinmenin olası olduğu düşüncesinden yola çıkarak Yusuf Kâmil Paşa'nın yapıtlarına baktığımızda iki kitabına rastlıyoruz. İlki *Terceme-i Telemak*. Ötekiyse *Eser-i Kâmil Paşa*. 1891 tarihli bu kitap, İbn ül-Emin Mahmud tarafından toplanarak yayınlanmıştır⁴³ ve Paşa'nın inşâ örneklerini içermektedir. Başka bir deyişle Paşa'nın, bu iki kitapta da tercihinin hep inşâ yönünde kullandığı söylenebilir.

39 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa'nın *Tercime-i Telemak*'ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı 8, Mart-Nisan 1996, s. 115

40 Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitapevi, 9. baskı, İstanbul, 2001, s. 185

41 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa'nın *Tercime-i Telemak*'ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı 8, Mart-Nisan 1996, s. 116

42 Tekin, Mehmet, derleyen, *Cemil Meriç ile Söyleşiler*, Çizgi Kitapevi, birinci basım 2003, s. 119-120

43 Özege, Seyfettin, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, V cilt, İstanbul, 1977

Çevirinin yapıldığı döneme ve çevirmenin hayatını, eğitim ve öğrenimini dikkate aldığımızda bu konuda fikir sahibi olabiliriz. Yukarıda belirttiğimiz gibi Yusuf Kâmil Paşa, Osmanlı kültürü ve İslam kültürü'nde yetişmiş ve Batı'yla ilişkileri, sözcüğü, Ahmed Vefik Paşa'ya karşılaştırıldığında son derece zayıf kalmıştır. Ahmed Vefik Paşa, birçok yabancı dil öğrenmiş⁴⁴ ve hayatının önemli bir bölümünü Fransa'da geçirmiştir. Öte yandan Yusuf Kâmil Paşa, Arapça, Farsça ve Fransızca dillerini öğrenmiş ve hayatının büyük bir bölümünü İstanbul ve Mısır'da geçirmiş, Batı'ya pek yolculuk yapmamıştır. "Mısır'da Fransızlar nezaretinde kurulan 'elsine medresesinde' (yabancı diller okulu; geleneksel anlamda medrese değil) tahsil görmüştür"⁴⁵. Yusuf Kâmil Paşa'nın Fransızca'yı burada öğrenmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Ahmed Vefik Paşa ise Fransızca'yı genç yaşta gittiği Fransa'da öğrenmiştir.

"Ahmed Vefik Paşa, Fransa'nın elit okullarından Saint Louis lisesinde okumuştur. Voltaire ve Diderot aynı okulun mezunlarıdır; yine aynı lisede okuyan şair Charles Baudelaire'in Vefik Paşa ile dönem arkadaşı olması gerekir."⁴⁶

Cemil Meriç de, Yusuf Kâmil Paşa'nın dil kullanımına ilişkin olarak, "O devirlerde iki dil var: yazı dili, konuşma dili. Yazı dili zengin, debdebeli, mutantan [tantanalı] bir dil. Saltanat dili, saltanatın dili. Dil bir cümbüştü, bir musîkî idi. İtrî'nin devamı idi. Cümleler Süleymaniye'nin sütunları gibi, kubbesi gibi ihtişamlıydılar"⁴⁷

demekte ve çeviride, varış kültürünün ne ölçüde dikkate alındığını vurgulamaktadır Cemil Meriç başka bir yerde aynı konuya değinir:

"Kâmil Paşa'nın Telemak'ı Avrupa'dan gelen bir Hümâyunnâme [padişah tarafından bir hükümdara gönderilen mektup]. [...] Konuşan Fénelon değil, bir Osmanlı Paşası."⁴⁸.

Yusuf Kâmil Paşa'nın işnâ tarzında yaptığı çevirisine getirilen bir başka yorum da şöyledir:

44 "Arap, Fars, Fransız, Latin, İtalyan lisanlarını söyler yazardı. Rus, Alman, İngiliz, Eski Yunan lisanlarını anlardı. Çağatay ve İbrâni lisanlarını da tettebbü etmişti -araştırmıştı." Mahmud Kemâl Bey, *Evkâfi Hümâyün Nezâretinin Tarihçe-i Teşkilâtı ve Nüzzarın Teracimii Ahvâli*, sayfa 114, alıntılayan Mehmed Zeki PAKALIN, *Ahmed Vefik Paşa*, İstanbul, 1942, s. 80-81

45 Nişanyan, Sevan, "Son Sadrazamlar, Kimdiler, Nereden Gelip, Nereye Gittiler?", in *Toplumsal Tarih*, sayı 42, Haziran 1997, s. 41

46 agy

47 Meriç, Cemil, *Kırk Ambar*, cilt 1, İletişim Yayınları, 5. baskı, İstanbul, 2004, s. 335. İlk baskı, Ötügen Yayınları, 1980

48 Meriç, Cemil, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, 7. baskı, İstanbul, 1992, s. 143. İlk baskı, Ötügen Yayınları, 1974

“Mütercimim iltizâm etmiş olduğu üslûb-ı muşâşâ’ u mustalâh, âdeta müellif (Fénelon)u sarıklı, kavuklu bir Nergisî, bir Veysî kıyâfetine sokmuştu.”⁴⁹

Büyük Larousse’ta, *Nergisî* ve *Veysî* maddelerinde şu bilgilere ulaşıyoruz: “*Nergisî*, 1580’de Saraybosna’da doğmuş, eski, sanatlı düzyazının en ünlü temsilcilerinden olan Türk yazardır. Zincirleme tamlamalar, seciler, Arapça ve Farsçadan alınma herkesçe bilinmeyen sözcükler, şaşılacak mecaz ve hayallerle örülü çapraşık bir anlatım biçimine sahipti. 1635’te Gebze’de ölmüştür. *Veysî*, Manisa Alaşehir’de 1561’de doğmuş, divân edebiyatında süslü, sanatlı nesrin temsilcilerinden Türk yazar ve şairdir. 1628’de Üsküp’te doğmuştur. Yoğun edebî sanatlara, yabancı sözcüklere, zincirleme tamlamalara geniş yer verdiği halde yapıtları Nergisî’nin yazdıklarından daha sade olmuştur. Yusuf Kâmil Paşa’nın dili konusunda yapılan bu benzetmenin anlamlı olduğunu düşünüyoruz. Zira bu benzetmeyi İsmail Habib Bey ve Yusuf Akçura da kullanacaktır.

Yusuf Kâmil Paşa’nın gerek seçtiği kitabın bir tür ‘siyâsetnâme’ olmasından, gerekse kullandığı üsluptan dolayı hedef kitlesi de ortaya çıkmaktadır gibi. Bu kitle, dönemin iyi eğitim görmüş, yazı diline hâkim, devlet işleriyle, siyâsetle ilgili aydın kesimi. Zira, anımsatmak gerekirse

“[*Terceme-i Telemak*] 1859’da [Yusuf Kâmil Paşa tarafından] çevrilmişti. Çeviri, Osmanlı salonlarında bir süre yazma halinde dolaştı. İlk kez 1862 Ağustos’unda basıldı.”⁵⁰

Cemil Meriç’in şu tanıklığı da düşüncemizi desteklemektedir:

“Kâmil Paşa böyle bir fedâkârlığa, yani gazete okuyucusuna hitap etse [...] elbette ki «bilinçle, akılla» «sade anlatım» seçerdi.”⁵¹

Öte yandan *Terceme-i Telemak*’ın böyle nisbeten dar bir kesim için düşünülüp de çok sayıda baskı yapması bir zıtlık olarak düşünülebilir. Yukarıda, *Tasvir-i Efkâr* gazetesinin 27 Şubat 1863 tarihli sayısında, “«Telemak» tercümesinin, ciltli 30 ve ciltsiz 25 kuruşa Tasvir-i Efkâr Matbasında ve Bayezid’de ciltci Ali Efendi’nin ve Sahhaf Said Efendi’nin dükkanlarında satıldığı”⁵² nı belirten bir haber olduğunu belirtmiştik. Aynı

49 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa’nın *Terceme-i Telemak*’ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı 8, Mart-Nisan, İstanbul, 1996, s. 127, alıntılanan kaynak: Süleyman Nazif, “Garb Edebiyyâtının Edebiyyâtımıza Tesiri-2”, *Peyâm-ı Sabah*, Y. 9, Nu. 1094, 21 Kânun-ı evvel 1337

50 Mardin, Şerif, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, İletişim Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1998, s. 270

51 Meriç, Cemil, *Kırk Ambar*, cilt 1, İletişim Yayınları, 5. baskı, İstanbul, 2004, s. 333. İlk baskı, Ötügen Yayınları, 1980

52 *Tasvir-i Efkâr Gazetesi 1862-1869*, Nevdet HAYTA, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002, Ankara, s. 230

gazetenin 9 Şubat 1864 tarihli sayısında “«Telemak» tercümesinin ikinci defa olarak daha önce Tasvir-i Efkâr Matbasında basılan nüshâlarının sahhaf Said Efendi'nin dükkânında ucuz⁵³ fiyatla satıldığı”⁵⁴ yönünde bir habere bulunmaktadır. Aynı gazetenin 14 Eylül 1869 tarihli sayısında da “«Telemak» tercümesinin dördüncü defa olarak basılarak, belirtilen yerlerde 18'er kuruşa satıldığı”⁵⁵ belirtilmektedir. 30 kuruştan satılan *Terceme-i Telemak*'ın fiyatının bir yıl içinde ucuzlayıp beş yıl sonra da 18 kuruşa inmesi, kitapla okur arasındaki 'arz-talep' ilişkisi açısından ilginçtir. Ayrıca '18'er kuruşa' ifadesi de dikkat çekicidir.

Yusuf Kâmil Paşa'nın bu kitabı özet olarak çevirmesine gelince. Cemil Meriç'in bu konudaki düşüncesi şöyledir:

“Her sıhhatli medeniyet seçerek, ayıklayarak alır. *Telemak* yabancı bir zevkin mahsulü.[...] Kâmil Paşa için *Telemak* bir fetihdi. Batı'dan hikmeti alıyordu mütercim. Bütün olarak, kalıp olarak Batı'yı vermek istemiyordu. Bize en yakın, bizim için en munis taraflarını alıyordu eserin. İlahları perileştiriyordu. [...] Mühim olan zarf değil mazruftu. Lafız değil, mana idi. İlk temaslar bütün dünyada böyle olmuştur. Aynı temellere dayanan dost ve yakın medeniyetler bile yavaş anlamıştır birbirini.”⁵⁶

Yukarıda belirtildiği üzere kısaltılarak çevrilmiş bu kitabın, kısaltılırken nelerin atıldığı, nelerin atlanmadığı üzerinde aşağıda duracağız.

Yapıtın ikinci çevirmeni Ahmet Vefik Paşa'ya gelince; Ahmed Vefik Paşa, varış metnine bir “Mukaddeme” eklemiştir. Bu önsöz şöyledir⁵⁷:

“İki bin beş yüz seneden beri *taraf taraf ferce* [yer yer açılım] bulan sanâî'-i kitâbete ve edebiyâta da'ir mesel ve destân ve kıssa ve fıkra gibi hikâyeler her *semtde şâî' olmuş* [yerde duyulmuş] ve ba'zısı memleketde giderek *nân ü nemâk* [tuz ve ekme] mertebesinde kimsenin elinden düşmemek derecede merâklar sarmış olmasıyla

53 Altını biz çizdik.

54 Hayta, Nevdet, *Tasvir-i Efkâr Gazetesi 1862-1869*, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002, Ankara, s. 232

55 *agv*, s. 249

56 Meriç, Cemil, *Kırk Anbar*, cilt 1, İletişim Yayınları, 5. baskı, İstanbul, 2004, s. 332

57 Çevriyazının okunmasıyla ilgili olarak Okuma Kılavuzu ya da Çevirilerin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi adlı bölümlere bakılabilir.

herkes eğlence makâmında *muhassaran* [özellikle] hikâyeye *mütâla'asına* [okumaya] mecbûr ve *mübtelâ* [tutkun] olmuştur. Meselâ Fransa ve İngiltere'de beher sene beş altı yüz *cedîd te'eliffat* [yeni telif eser] yalnız hikâyâta mahsûsen neşr ve eskilerinden bin beş yüz kadarı tekrâr tâb' olunmaya başlanmıştır

İşte tabiyy'atle vakit vakit her ülkede hikâyâtın *enva'* [çeşitleri] i'tibâr bulup kimi 'âdî hikâyeye kimisi âhlâk ve 'a'*dât* [adetler] birazı 'aşk ve muhabbet yâhûd *ceng ü cidâl* [savaş] destanları bir takımı uzak ülkeler ve mechûl mahaller içinde seyâhâti ve bir miktârı da *ma'mûlat ve masmûât-ı garibe* [ilginç bilgiler ve efsaneler] ve *keşfiyât-ı cedîde* [yeni keşifler] hakkında birtakım *tafsilâtı hâvî olmak üzere çıkarılan* [ayrıntıları içeren] *âsâr-ı mütenevv'ianın* [değişik eserlerin] her biri bu yüzden *terakkî-i ma'ârife* [eğitimin gelişimine] hizmet etmiş ve hattâ Avrupa'da *mübâdî-i fümûn* [ortaya çıkan fen bilimleri] küçücük çocuklara hikâyeye arasında okudulup '*unfûvân-ı tîfûliyyede* [çocuk çağlarında] zihinleri *fümûna* [fen bilimlerine] sardırılarak bu yüzden pek çok *âsâr-ı garibe zuhûra gelmiş olmasıyla* [ilginç eserin ortaya çıkmasıyla] hikâyâtın *mebnî olduğu esâsâ* [dayandığı temele] hizmeti ve *kâr'ilerine* [okurlarına] menfâ'ati *der-kârdır* [açıktır]. Tasarrufât ve terkiyyât-ı mülkiyye ve *tehzîb- i âhlâka* [ahlakın düzeltilmesine] dâ'ir *nesâyih-i müessireyi hâvî olup 'uzûbeti cümlelerin musaddıkı bulunan* [etkili öğütleri içeren tatlılığını herkesin kabul ettiği] Telemak Kitabı dahi bir nev'i hikâyât-ı edebiyenin *numûne-i müştehiresi* [ünlü bir örneği] olmasıyla '*ibâresinin* [cümlelerinin] lezzeti anlaşılacak derecede kelime kelime gâyet açık ve *gayr-ı müzeyyin* [süssüz] sûrette yapılmış bir sahîh tercümesinin tab' ve neşrine *ibtidâr olunacaktır* [başlanacaktır]. *Mütâ'asına* [okunmasına] râğbet edenler bir yeni zemînde kitâbet öğrenip Türkçenin *vüs'atını* [zenginliğini] anlar zîrâ nice bin sene içinde şöhret bulan birinci derecede makbûl ve kâr-nâme roman kitaplarından *elf leyle hümayûn-nâme* [1001 Gece Masalları] Jil Blas Kandid Pol Virjini Heloiz Korin Mopra Robenson Tom Conz Tristam Şandi Güliyer Gaymanring (?) Mohikan Verter Don Kişot Dekameron gibi birer zemîn-i mahsûsda yazılmış *muellifâtın* [telif eserlerin] 'âyniyle

tercümeleri hep birer vâdîde *tarz-ı nevîn* [yeni tür] kitâbâtdır. Her birinde sırf Osmanlı lisânına yaraşıp lezzet vermesi mukarrerdir.”

Bu önsözde, çevirmenin çeviriyi niçin ve nasıl yaptığını açıklamıştır. Önce yazın alanındaki yapıtların dünyanın birçok ülkesinde “nân ü nemâk” [tuz ve ekmek] derecesinde bir gereksinim haline geldiğini belirterek insanların “eğlence olarak özellikle hikâye okumaya mecbur ve mübtela” olduklarını vurgulamaktadır. İngiltere ve Fransa’da öykü olarak her yıl beş altı yüz yeni yapıtın, eskilerden de bin beş yüz yapıtın yayımlandığını belirterek istatistik bir bilgi vermektedir. Öykülerin konularına değinmekte ve eğitimde kullanıldıklarına dikkat çekmektedir.

Les Aventures de Télémaque’ı “bir nev’i hikâyât-ı edebiyyenin numûne-i müştehiresi [ünlü bir örneği] olmasıyla ibâresinin [cümlelerinin] lezzeti anlaşılacak derecede kelime kelime gâyet açık ve gayr-ı müzeyyen [süssüz] sûretde yapılmış bir sahîh tercümesini” okura duyurarak çevirideki stratejisini açıkça belirtmektedir. Burada, Yusuf Kâmil Paşa’nın ‘hulâsaten’ çevirisine ‘kelime kelime’ bir çeviriyle; ‘ziynet-yâb’ çevirisine de, ‘gayrı-ı müzeyyen’ bir çeviriyle yanıt verdiği görülmektedir.

Ahmed Vefik Paşa, “*Miitâ’alasına* [okunmasına] rağbet edenler bir yeni zemînde kitâbet öğrenip Türkçenin *vîs’atını* [zenginliğini] anlar” diyerek kullandığı dile ilişkin de okura bilgi verir.

Ahmed Vefik Paşa’nın daha önce Yusuf Kâmil Paşa’nın çevirdiği bir yapıtı çevirmesinin nedenleri arasında, Kâmil Paşa’nın çevirisinde kullandığı dile ve biçeme olan ‘öfkesi’ bulunmaktadır:

“Ahmed Vefik Paşa’nın bütün eserleri, kendisinin lisan sahasında çok şuurlu bir Türkçü olduğunu gösterir: Meselâ «Fénelon»un «Télémaque»ını Veysî ve Nergisi lehçesiyle terceme etmiş olan Yusuf Kâmil Paşa’ya kızarak, çok sade Türkçe ile terceme [etmiştir]”⁵⁸.

Ahmed Vefik paşa’nın dil kullanımına gelince, İsmail Habib Bey bu konuda şöyle demektedir:

“...Ahmed Vefik Paşa zamanın müteşebbislerindendi. Hem de sade bir kalemi vardı. Bunu en canlı bir misal halinde

58 Akçura, Yusuf, *Türk Yılı*, s. 301-304, ahntılayan, Mehmed Zeki Pakalın, *Ahmed Vefik Paşa*, İstanbul, 1942, s. 199

«Télémaque» tercemesiyle anlıyoruz. (Fénelon)un bu meşhur kitabı evvelâ (Yusuf Kâmil Paşa) tarafından terceme edilmişti. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'nın damadı olduğu için «Mısırlı» lakâbıyla ma'ruf olan Arabkirli Yusuf Kâmil Paşa'nın tercemesi «Nesri Kadîm»in en mustalah [içinde çok terim kullanılan], en ağdalı, Veysîlerin ve Nergisîlerin ruhunu şâd edecek bir üslupla yazılmıştır. Ahmed Vefik Paşa buna kızdığı için «Télémaque»ı bir de kendi terceme etdi. Kâmil Paşa'ya rağmen sade bir üslûb ihtiyar etdi. Kâmil Paşa'nın tercemesini yanımızda kamusları hazır bulundurmadan anlamak mümkün olmadığı halde Vefik Paşa'nın tercemesi bizi bu külfetden kurtarmaktadır.”⁵⁹

Süleyman Nazif, Ahmed Vefik Paşa'nın 'tercemesi'nin kolay okunur olmasının yanısıra başka bir özelliğine de dikkat çekilmektedir:

“Vefik Paşa'nın tercümesi ise [Yusuf Kâmil Paşa'nınkinin] büsbütün zıddına. Harfiyen tercüme etmiş, fakat sâdelikte ve imlâlarında öyle garâbet ve ifrât göstermiş ki Aksaraylı bir bey Aydınli bir zeybek şivesini taklîd ederek (Telemak)ın sergüzeştini tatlı tatlı hikâyeye ediyor zannolunur.”⁶⁰

Ahmed Vefik Paşa'nın bu çeviriyi yaparken düşündüğü hedef kitle kimdi? Ahmed Vefik Paşa'nın *Les Aventures de Télémaque*'ı çevirmesinin nedeni, Yusuf Kâmil Paşa'nın çeviri yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla AVP'nin bu çeviriyle hedeflediği kitle, 'süslü' yazı diline hâkim kesimin dışında bulunan 'ortalama gazete okuru' olmak gerektir. Keza AVP, 'Mukaddemesinde' “[...] *ibâresinin* [cümlelerinin] lezzeti anlaşılacak derecede kelime kelime gâyet açık ve *gayr-ı müzeyyin* [süssüz] sûretde yapılmış bir sahîh tercüme [...] *Mütâ'alasına* [okunmasına] rağbet edenler bir yeni zemînde kitâbet öğrenip Türkçenin *vüs'atını* [zenginliğini] anlar” diyerek hedeflediği kesimi belirtmektedir.

Ahmed Vefik Paşa'nın söz konusu çevirisi bağlamında dikkat çekebileceğimiz önemli bir konu da şudur. Paşa, 'mukaddeme'sinde çevirisinin çıkış metninin ne kadarını dikkate aldığını; çevirisinin tam, özet ya da yarım olduğuna ilişkin bilgi

59 Pakalın, Mehmed Zeki, *Ahmed Vefik Paşa*, İstanbul, 1942, s. 235-236

60 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa'nın *Tercüme-i Telemak*'ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı 8, Mart-Nisan, İstanbul, 1996, s. 127. Alıntılanan kaynak: Süleyman Nazif, “Garb Edebiyyâtının Edebiyyâtımıza Tesiri-2”, *Peyâm-ı Sabah*, Y. 9, Nu. 1094, 21 Kânun-i evvel 1337

vermemektedir. Çevirisinin son sayfasının son paragrafi başka bir deyişle çevirisinin 181. sayfası şu biçimdedir:

Telemak adadan uzadıkça hamiiyetinin ve salâha reviiyetinin yine kendi derûnunda müstenîr olduğunu hazzla hiss ederdi sizin bana dediklerinizi tecrübesizlikden nâşî kabûl etmezken ben şimdi anlıyorum ki vâkı‘â fiske ancak firâr ile galebe kâbil olurmuş ey peder ‘azîzine büyük lutf-ı ilahîdir ki bana sizin imdâdınız müyesser oldu ben ‘inâyetinizden *dûr olup* [uzaklaşıp] kendi re’y-i sakîmemle kalmaya müstahak idim şimdi ben *za‘r-ı bahrdan* [korkutucu denizden] *tünd-bâd* [kasırga] ve tûfândan korkmam belki kendi hevâ-ı nefsimden *tevehhüm eder* [kuşkulandır] kocunurum ‘aşk yalnızca ‘aşk bütün mesâ’ib garkdan ziyâde korkulacak bir *dâhiyedir* [felakettir] diye *teşeffi-i sad ederdi* [yürek iyileşirdi] *sayha eylerdi* [bağırırdı].

Son

Buradaki ‘son’ ifadesi, okuru, çevirinin sona erdiğini ve *Les Aventures de Télémaque*’ın burada bittiğini düşünmeye sevk etmektedir.

Ne var ki varış metnini, çıkış metniyle karşılaştırdığımızda, bu çevirinin yarım bir çeviri olduğu ortaya çıkmaktadır⁶¹. Ahmed Vefik Paşa çıkış metninin ilk altı bölümünü çevirerek çevirisini tamamlamıştır ve bu konuda okura herhangi bir uyarıda bulunmamıştır. Vermeer’in Skopos kuramında 7. tezini anımsarsak, “çeviride, potansiyel olarak ilgili tüm durumlar (çıkış metni, buna, her düzeyde olmak üzere dahildir) ancak çevirinin skoposu olanak tanıdığı ve/veya gerek duyduğu ölçüde dikkate alınır” denmektedir. Skopos kuramı gereği çevirmen çıkış metnini gerekirse özetleyebilir ya da kısaltabilir. Ancak bunu belirtmesi gerekmektedir.

Telemak Tercümesi’nin 181. sayfasındaki ‘son’ ifadesi okuru yanıltmakta, üstelik çeviriye konu olan anlatının bütünlüğünü bozmaktadır. Şöyle ki *Les Aventures de Télémaque*’ın konusunu kısaca özetlersek: Télémaque, Truva savaşından geri dönmeyen babası Ulyse’i bulmak için yollara düşer. Bu yolculuğu sırasında Minerve kılık değiştirerek kendisine akıl hocalığı yapar ve onu korumasına alır. Akdeniz

61. *Telemak Tercemesi*’nin çevriyazısı ve çıkış metni çalışmamızın Ekler bölümünde bulunmaktadır.

havzasında geçen anlatıda birçok yere giderler ya da sürüklenirler. Başlarından birçok macera geçer. Her maceranın sonunda Minerve yani Mentor, Télémaque'a gördüklerine, yaşadıklarına, yaşama ilişkin ahlâk dersleri, öğütler verir. İleride İtakiya'nın başına geçecek Télémaque'ı nasıl iyi bir hükümdar olunması konusunda bilgilendirir. Télémaque için bir öğrenme süreci olan babasını aradıkları bu uzun yolculuk sonunda Télémaque babasına kavuşur ve öykü tamamlanır. Dolayısıyla anlatı, bir giriş bölümü, bir gelişme bölümü ve bir sonuç bölümü (mutlu son) ile bütüncül bir yapıya sahiptir. Ahmed Vefik Paşa'nın eksik çevirisi, çıkış metninin bütüncül yapısıyla örtüşmemektedir.

3.2.4. Çevirilerin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi

Bu bölümde çıkış metni ile varış metinlerini değerlendiriyoruz. Tablolarda yer alan varış metinlerinden aldığımız bölümlerin günümüz okurunca da okumasına imkan vermek için izlediğimiz yolu Yusuf Kâmil Paşa'nın çevirisindeki ilk cümleyle açıklayabiliriz:

(Kalipso)^P *nâm perî-i cezîre-nişîn*^{İT} [adındaki ada sakini peri]^{KP} (Ulis)^P *tesmiye olunan ma'sûkumî*^{İT} [adındaki sevdiği erkeğin]^{KP} *terk ü 'azîmet ü firkatinden* [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden]^{KP} *hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dîl edecek*^{İT} [doğan kalp acısını iyileştirecek]^{KP} tesellî bulamamasından ve^N ...

P (parantez): parantez çevirmenlerce kullanılmıştır.

İT (italik): bugün anlaşılmaz olmuş ya da günümüzde farklı bir anlamı olan anlam birimi. Ör: *perâkende* [dağınık]

KP (köşeli parantez): kendisinden önce gelen anlaşılmaz anlam biriminin günümüz Türkçesi. Buradaki anlam birimleri cümlenin akışına uygun hale getirilmiştir.

N (normal): çıkış metninde bugün de anlaşılabilir anlam birimleri.

Yukarıdaki sistem dikkate alındığında bu tabloda verdiğimiz örnek cümlenin iki okuma biçimine açık olduğu ortaya çıkmaktadır:

1. olasılık, *italik* ifadeler atlanarak:

(Kalipso) [adındaki ada sakini peri] (Ulis) [adındaki sevdiği erkeğin] [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden] [doğan kalp acısını iyileştirecek] tesellî bulamamasından ve...

2. olasılık, köşeli parantezler atlanarak:

(Kalipso) nâm perî-i cezîre-nişîn (Ulis) tesmiye olunan ma'şûkunun terk ü 'azîmet ü firkatinden hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dîl edecek tesellî

ÖRNEK I:

LIVRE PREMIER	
<p><i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699 s. 31</p>	<p>Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse. Dans sa douleur, elle se trouvait malheureuse d'être immortelle. Sa grotte ne résonnait plus de son chant ; les nymphes qui la servaient n'osaient lui parler. Elle se promenait souvent seule sur les gazons fleuris dont un printemps éternel bordait son île : mais ces beaux lieux, loin de modérer sa douleur, ne faisaient que lui rappeler le triste souvenir d'Ulysse, qu'elle y avait vu tant de fois auprès d'elle. Souvent elle demeurait immobile sur le rivage de la mer, qu'elle arrosait de ses larmes, et elle était sans cesse tournée vers le côté où le vaisseau d'Ulysse, fendant les ondes, avait disparu à ses yeux.</p>
<p><i>Terceme-i Telemak</i> Yusuf Kâmil Paşa 1862 s. 3-4</p>	<p style="text-align: center;"><i>Ma 'şuku Ulis'in Müfârekatından Nâşi Kalipso'nun Hâl-î Hüzn İştimâli</i> [Aşık Olduğu Ulis'in Gitmesiyle Kalipso'nun Hüzünlenmesi]</p> <p>(Kalipso) <i>nâm peri-i cezîre-nişin</i> [adındaki ada sakini peri] (Ulis) <i>tesmiye olunan ma 'şukunun</i> [adındaki sevdiği erkeğin] <i>terk ü 'azîmet ü firkatinden</i> [terk edip gitmesinden ve ayrı düşmesinden] <i>hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dil edecek</i> [doğan kalp acısını iyileştirecek] <i>teselli bulamamasından ve nâ'il-i havât-ı sermedi</i> [ölümsüz] olmasından kendisini <i>bî-baht ve sitem-dîde-i tâli '-i saht</i> [bahtsız ve çetin talihin zulmüne uğramış] <i>'add ü şümâr etmesiyle</i> [olarak görmesiyle] <i>sâkin olduğu mağâra sadâ-ı halâvet edâsından aks-pezîr olmayıp</i> [tatlı şarkılarla çınlamayıp] <i>hidmetinde</i> [hizmetinde] bulunan <i>duhterân-ı peri-peykerân</i> [peri yüzlü kızlar] <i>huzûrunda feth-i dehâna hirasân oldukları hâlde</i> [ağızlarını açmaya korkar olmuşlar ve] bir bahâr-ı dâ'imî ile <i>muhât</i> [çevrili] olan <i>cezîresinde vâki'</i> [adasında bulunan] <i>çemenistân-ı şükûfe-zâr</i> [çiçekli bir çimenlik] üzerinde ekseriyâ münferiden ve müte'essiren gezinir idiyse de bu hâl ü mahall <i>ukde-i düşvâr-ı güşâd-ı dil-i gamâbâdını hall etmediğinden başka</i> [çok gamlı gönlünün zor düğümünü açamamasının yanı sıra] her <i>bâr</i> [zaman] birlikte <i>geşt ü güzâr ettiği</i> [gezip dolaştığı] <i>ma 'şukunun güftâr ü mişvârını</i> [söz ve hareketlerini] <i>ihtâr etmekle</i> [hatırlamakla] <i>sâhil-i deryâda</i> [deniz kıyısında] <i>malzûn-âne</i> oturup <i>eşk-i çeşmini</i> [göz yaşını] etrafa serper ve <i>ma 'şuk-ı 'âşık-fedânın râkib ü zâhib olduğu sefinenin</i> [bindiği geminin] gittiği tarafa <i>hasr-ı nazar eder idi</i> [bakardı].</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 4</p>	<p style="text-align: center;">Fasl-ı Evvel</p> <p>Kalipso Ulis'in gitdiğinden teselliyyet bulamazdı bu gamında <i>havât-ı câvidi</i> [sonsuz hayatı] kendisine bahtsızlık sayardı artık <i>kehf-i ârâmghâhu tağannisiyle aks-i sadâ terennüm etmez</i> [mağarası şarkılarla yankılanmaz] ve <i>perestârı</i> [hizmetçisi] olan periler huzûrunda <i>cür 'et-i tekellüm eylemez</i> [söz söylemeye cesaret edemez] olmuş idi.</p> <p>Adası <i>pîrâmeninde</i> [çevresinde] bir <i>mütemâdi</i> [sürekli] bahârın her <i>dem</i> [zaman] yetiştirdiği <i>çimen-zâr bir ezhâr</i> [çiçekli bir çimenlik] üzerinde ekseriyâ <i>tenhâ</i> [yalnuz] gezerdi. Lâkin o <i>ferahfezâ emâkin</i> [ferahlık arttıran mekanların] derdine <i>çâre-sâz</i> [çare] olmakdan irak belki onda nice kere yanınca gördüğü yârin <i>yâdhâtır-güdâzını muhtır olurdu</i> [gönül acısını hatırlatırdı]. Çok kere <i>leb-i deryâda hüt-lâl</i> [hayran] durup göz yaş dökerdi ve Ulis'in gemisi dalgaları yara yara gözünden <i>nihân olduğu</i> [kaybolduğu] cihete <i>bir</i></p>

Yukarıda çıkış metni ve varış metnlerinin başlangıcından aldığımız bir bölüm bulunmaktadır. Varış metni büyük harflerle yazılmış bölüm adıyla başlamaktadır: LIVRE PREMIER. YKP ise anlatıya bir başlık vererek başlamıştır:

*Ma'suku Ulis'in Müfârekatından Nâşi Kalipso'nun Hâl-İ Hüzn
İştîmâli* [Aşık Olduğu Ulis'in Gitmesiyle Kalipso'nun
Hüzünlenmesi].

Bu başlık aynı zamanda kapsadığı bölümde geçen olayları özetler niteliktedir. Yusuf Kâmil Paşa'nın burada varış metnini kendisinin bölümlendirdiğini görüyoruz. AVP ise, Fénelon'un uyguladığı bölümlendirmeye uymuş ve başlık olarak *Fasl-ı Evvel* [Birinci Bölüm] demiştir.

Varış metnlerinde ilk sözcüklere baktığımızda çıkış metninin bir özel ad olan ilk sözcüğünün -Calypso- nasıl çevrildiğini görüyoruz: YKP, bu özel adı yalnızca Türkçe okunuşuyla vermekle kalmamış, bu kişinin, anlatının sonrasında belirtilecek iki özelliğini de okuyucuya şimdiden aktarmıştır:

(Kalipso) *nâm perî-i cezîre-nişîn* [adındaki ada sakini peri].

Kalipso; birinci özelliği 'peri'; ikinci özelliği 'ada sakini' olması. Buradan YKP'nin, Yunan Mitolojisi'yle hiç bağı bulunmayan Türk okuruna (aslında tanrıça olan) Calypso'nun bir peri olduğunu önceden bildirmekle anlatının fantastik bir niteliği olduğuna işaret ettiği söylenebilir. Ayrıca tanrıça olan bu mitolojik kahramanı - Calypso'yu- 'peri' olarak nitelemesini de varış kültürü çerçevesinde yaptığı bir uyarılama olarak değerlendirebiliriz.

Öte yandan AVP, söz konusu özel adı Türkçe okunuşuyla vermekle yetinmiştir: 'Kalipso'.

"Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse." Anlatının ilk cümlesinin ilk sözcüğünden sonra, cümlenin geri kalanı aşağıdaki gibi çevrilmiştir:

"...(Ulis) *tesmiye olunan ma'sûkunun* [adındaki sevdiği erkeğin]
terk ü 'azîmet ü firkatinden [terk edip gitmesinden ve ayrı
düşmesinden] *hâsıl olan te'essür-i kalbini ta'dil edecek* [doğan
kalp acısını iyileştirecek] tesellî bulamamasından..."

YKP, okura Ulysse'in Calypso'nun sevdiği erkek olduğunu söyleyerek, okuru yine önceden bilgilendirmiştir. Ulysse'in 'départ-gidişi'ni 'terk ü 'azîmet ü firkat'

diyerek daha da açıklamış ‘te’essür-i kalbini” diyerek, söz konusu ‘gidiş’in yarattığı ‘kalp acısı’ nı vurgulamıştır

AVP ise “...Ulis’in gittiğinden teselliyyet bulamazdı” diyerek olabildiğince çıkış metnine bağlı kalmıştır.

Öte yandan “... gittiginden teselliyyet bulamazdı” ifadesinin bugünkü Türkçe çerçevesinde ilginç olduğu söylenebilir⁶².

Çıkış metninin ikinci cümlesi şöyledir:

“Dans sa douleur, elle se trouvait malheureuse d’être immortelle.”

YKP’nın çevirisi şöyledir:

“...ve nâ’il-i hayât-ı sermedi [ölümsüz] olmasından kendisini bî-baht ve sitem-dide-i tâli’-i saht [bahtsız ve çetin talihin zulmüne uğramış] ‘add ü şümâr etmesiyle [olarak görmesiyle]...”.

Çıkış cümlesinde, Calypso, çektiği ‘kalp acısı’ yüzünden ölümsüzlüğü kendisini ‘mutsuz’ kılıyor. Belki bu ‘kalp acısı’ olmasa ölümsüz olması onu üzmeyecek. YKP bu noktayı atlamış gibi görünüyor. Dahası, YKP, Calypso’yu ‘bahtsız’, ‘çetin talihin zulmüne uğramış’ olarak okura yansıtarak ona yeni nitelikler vermiştir.

AVP, “bu gamında hayât-ı câvidî [sonsuz hayatı] kendisine bahtsızlık sayardı” diyerek çıkış metnindeki anlamı yakalayabilmiştir.

Çıkış metninin bir sonraki cümlesi ve YKP ile AVP’nın çevirileri aşağıdaki gibidir:

“Sa grotte ne résonnait plus de son chant.”

[...] sâkin olduğu mağâra sadâ-ı halâvet edâsından aks-pezîr olmayıp [tatlı şarkılarla çınlamayıp]...”

[...] artık kehf-i ârâmgâhı tagammisiyle aks-i sadâ terennüm etmez [mağarası şarkılarla yankılanmaz] [...]”

YKP, şarkılara yeni bir nitelik verirken AVP, çıkış metnine bağlı kalmıştır. Ancak ‘grotte’un YKP’da ‘mağara’ iken AVP’da ‘kehf’ olması ilginçtir. Zira AVP ‘Mukaddemesi’nde okura, çevirisinin ‘sahih’ olduğunu, ‘Türkçenin vüs’atını’ ortaya koyduğunu bildirmekteydi.

“[...] les nymphes qui la servaient n’osaient lui parler.”

62 Mardin, Şerif, *Türk Modernleşmesi* adlı kitabında (İletişim Yayınları, 3. baskı, İstanbul, 1994, s. 174) AVP’nın diliyle ilgili şu bilgileri vermektedir: “Üslubu sonuçta, klasik Osmanlıca, basit Türkçe ve Çağatayca sözcüklerin bir karışımıydı.”

“[...] *hidmetinde* [hizmetinde] bulunan *duhterân-ı perî-peykerân* [peri yüzlü kızlar] huzûrunda *feth-i dehâna hirâsân oldukları hâlde* [ağızlarını açmaya korkar olmuşlar] [...]”

“[...] ve *perestârı* [hizmetçisi] olan perîler huzûrunda *cür'et-i tekellüm eylemez* [söz söylemeye cesaret edemez] olmuş idi.”

Burada, ‘les nymphes’in, YKP’da ‘peri yüzlü kızlar’; AVP’da ‘perîler’ olduğunu görüyoruz. YKP, düşsel varlık olan ‘peri’yi, insana çevirmiştir.

“Elle se promenait souvent seule sur les gazons fleuris dont un printemps éternel bordait son île : mais ces beaux lieux, loin de modérer sa douleur, ne faisaient que lui rappeler le triste souvenir d’Ulysse, qu’elle y avait vu tant de fois auprès d’elle.”

“[...] bir bahâr-ı dâ’imî ile *muhât* [çevrili] olan *cezîresinde vâki* ‘ [adasında bulunan] *çemenistân-ı şükûfe-zâr* [çiçekli bir çimenlik] üzerinde ekseriyâ münferiden ve müte’essiren gezinir idiyse de bu hâl ü mahall *ukde-i düşvâr-ı güşâd-ı dil-i gamâbâdını hall etmediğinden başka* [çok gamlı gönlünün zor düğümünü açamamasının yanı sıra] her *bâr* [zaman] birlikte *geşt ü güzâr ettiği* [gezip dolaştığı] ma’şûkunun *güftâr ü mişvârını* [söz ve hareketlerini] *ihtâr etmekle* [hatırlamakla] [...]”

“Adası *pîrâmeninde* [çevresinde] bir *mütemâdi* [sürekli] bahârın her *dem* [zaman] yetiştirdiği *çimen-zâr bir ezhâr* [çiçekli bir çimenlik] üzerinde ekseriyâ *tenhâ* [yalnız] gezerdi. Lâkin o *ferahfezâ emâkin* [ferahlık arttıran mekanların] derdine *çâre-sâz* [çare] olmakdan irak belki onda nice kere yanınca gördüğü yârin *yâdhâtur-güdâzını muhtır olurdu* [gönül acısını hatırlatırdı].”

YKP ve AVP arasındaki ilk fark ‘île’ sözcüğünü Türkçeye aktarmalarında bulunmaktadır. YKP ‘cezîre’yi tercih ederken AVP ‘ada’ sözcüğünü kullanmıştır. Şemseddin SÂMÎ *Kâmûs*’unda *cezîre* [جزيرة] maddesi şöyledir: ism-i müennes, Ar.

cem'i: cezâyir. Her tarafı su ile ihâta olunmuş kara, ada.⁶³ Andreas TIETZE'nin lugatında *ada* maddesinde şunları okuyoruz: "her yanı su ile çevrilmiş kara parçası. <Eski Türkçe: 'atag' aynı manada [...]"⁶⁴. altlarını çizdiğimiz ifadelerden, AVP'nin 'mukaddemesi'nde belirttiği düşüncelere uygun tercih yapmış olduğu söylenebilir. Ancak çevirisinin 35. sayfasının 18. satırında 'İtakiya cezîresi' dediğini de görmekteyiz. Öte yandan 'tutkun':esir (s. 29/7); 'ezeyazdı': neredeyse ezecekti (s. 26/10) gibi Türkçe sözcükler de kullanılmaktadır⁶⁵.

İki çevirmen de 'ada'nın 'sürekli bir baharla çevrili' olduğunu; 'Calypso'nun çiçekli bir çimenlik üzerinde çoğunlukla tek başına gezindiğini' varış metinlerine, çıkış metnine uygun olarak aktarmışlardır.

Ancak YKP, 'ces beaux lieux' ifadesini [...] bu hal ü mahall [...] diye çevirerek burada bulunan nitelemeyi gözardı etmiştir. Calypso'nun 'douleur'ünü benzetme yoluyla [...] *ukde-i düşvâr-ı güşâd-ı dil-i gamâbâdım hall etmediğinden başka* [çok gamlı gönlünün zor düğümünü açamamasının yanı sıra] [...] Türkçeye aktarmıştır. Çıkış metninde böyle bir benzetme bulunmamaktadır. AVP, 'ces beaux lieux'deki nitelemeyi yorumlamakta, [...] *ferahfezâ emâkin* [ferahlık arttıran mekanların] [...] diyerek, 'Calypso'nun üzüntüsü X ferah mekan' zıtlığıyla üzüntüsünün büyüklüğünü vurgulamaya çalışmış gibi görünmektedir. AVP'nin çevirisinde dikkat çekilebilecek bir nokta da AVP'nin paragraf başı yapmasıdır. Çıkış metninin bu bölümünde böyle bir biçimlendirme yoktur.

"Souvent elle demeurait immobile sur le rivage de la mer, qu'elle arrosait de ses larmes, et elle était sans cesse tournée vers le côté où le vaisseau d'Ulysse, fendant les ondes, avait disparu à ses yeux."

" [...] *sâhil-i deryâda* [deniz kıyısında] mahzûn-âne oturup *eşk-i çeşmini* [göz yaşını] etrafa serper ve ma'sûk-ı 'âşık-fedânın *râkib ü zâhib olduğu sefînenin* [bindiği geminin] gittiği tarafa *hasr-ı nazar eder idi* [bakardı]."

63 Ş. Sami, *Kâmis-i Türki*, Alfa Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 1998, *cezire* maddesi.

64 Tietze, Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı*, 1. cilt A-E, Simurg Kitapçılık-Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1. baskı, İstanbul-Wien, 2002, *ada* maddesi.

65 AVP'nin Türkçe kullanımıyla ilgili olarak ÖRNEK III'e bakınız.

“Çok kere leb-i deryâda *büt-lâl* [hayran] durup göz yaşı dökerdi ve Ulis’in gemisi dalgaları yara yara gözünden *nihân olduğu* [kaybolduğu] cihete *bir düziye* [durmadan] dönüp göz dikerdi. ”

Burada, YKP deniz kıyısında ‘hareketsiz’ oturan/duran anlatı kahramanının bu eylemi ‘mahzun-âne’ yaptığını söylerken; AVP, aynı eylemi ‘hayran’ bir şekilde gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Çıkış metninde sadece ‘Ulyse’ söz konusuyken, YKP, ‘ma’sûk-ı ‘âşık-fedâ’ diyerek okura yine onun hakkında bilgi vermektedir.

Çıkış metninde gemi, ‘dalgaları yararak’ gözden kaybolmaktadır. Buradaki yazınsal anlatım YKP’da kaybolmuştur. Zira YKP geminin ‘gittiği’nden söz etmektedir. AVP’nin ise çıkış metnindeki bu yazınsal anlatımı koruduğunu görüyoruz.

ÖRNEK II:

<p><i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699 s. 31</p>	<p>Tout à coup, elle aperçut les débris d’un navire qui venait de faire naufrage, des bancs de rameurs mis en pièces, des rames écartées ça et là sur le sable, un gouvernail, un mât, des cordages flottant sur la côte ; puis elle découvre de loin deux hommes, dont l’un paraissait âgé ; l’autre, quoique jeune, ressemblait à Ulysse. Il avait sa douceur et sa fierté avec sa taille et sa démarche majestueuse. La déesse comprit que c’était Télémaque, fils de ce héros [...]</p>
<p><i>Terceme-i Telemak</i> Yusuf Kâmil Paşa 1862 s. 4-5</p>	<p>TELEMAK’IN MENTOR REFÂKATİYLE KALİPSO CEZİRESİNE HURÛCU [ADASINA ÇIKIŞI] <i>Nâ-gehân</i> [aniden] <i>bir sefîne-i kazâ-zedenin</i> [kaza yapmış bir geminin] kum üzerinde bazı <i>edevât-ı meksûresi</i> [kırık parçaları] gözüne ilişmesi ‘<i>akabinde</i> [sonrasında] karaya çıkmış <i>bir pîr ve bir bernâ iki şahs-ı garâbet-nümâ</i> [biri yaşlı öteki genç tuhaf görünüşlü iki kişi] görmesiyle <i>şahs-ı civânın hareket-i merd-âne ve revîş-levend-ânesine</i> [genç olanın erkekçe ve hızlı yürüyüşüne] dikkat etdikde «Ulis’in oğlu (Telemakdır) Telemakdır» deyip [...]]</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 4-5</p>	<p><i>Nâ-gâh</i> [birdenbire] henüz <i>pârelenmiş</i> [parçalanmış] bir geminin parçalarına <i>nazarı</i> [gözü] ilişdi <i>rîze rîze</i> [parça parça] kürekçi tahtaları kumsal üzerinde öte beri <i>perâkende</i> [dağınık] kürekler bir dümenle bir direk sâhilde yüzer bazı armalar ve çâr-mihlar gördü. <i>Bâ’dehu</i> [ondan sonra] uzakdan iki kişiyi teşhîs etdi ki biri <i>sâl-hürde</i> [pek yaşlı] görünür diğeri <i>hürd-sâl</i> [genç] ise de Ulis’i andırır idi. Onun <i>kadd-ı bâlâ</i> [uzun boyu] ve <i>hirâm-ı bî-muhâbâsıyla</i> [korkusuz yürüyüşüyle] berâber <i>mîhr ve kahrına</i> [sevgi ve üzüntüsüne] mâlik idi. Kalipso kuvve-i ruhâniyyesiyle bildi ki bu <i>nev-civân</i> [delikanlı] o kahramânın <i>ferzendli</i> [oğlu] Telemakdır.</p>

Aldığımız metinlerin bu bölümlerinde, YKP'nın bir başlıkla yeni bir bölümlendirmeye gittiği dikkatimizi çekmektedir. YKP, çevirisinin tamamında bu bölümlendirmeleri yapmaktadır. Yukarıda alıntıladığımız bölümde YKP'nın anlatının 'hikâye' kısmına giren unsurları çevirisine almadığını görüyoruz. Sözgelimi, çıkış metninde batan bir gemiden söz edildikten sonra bu gemiden geriye kalan bazı parçalar belirtilmektedir:

“[...] elle aperçut les débris d'un navire qui venait de faire naufrage, des bancs de rameurs mis en pièces, des rames écartées ça et là sur le sable, un gouvernail, un mât, des cordages flottant sur la côte; puis [...]” (sözcüklerin altı, tarafımızdan çizilmiştir)
“[...] *bir sefîne-i kazâ-zedenin* [kaza yapmış bir geminin] kum üzerinde *ba'zı edevât-ı meksûresi* [kırık parçaları] gözüne ilişmesi *'akabinde* [sonrasında] [...]”

Öte yandan AVP, anlatıdaki ayrıntıları atlamamıştır:

“[...] henüz *pârelenmiş* [parçalanmış] bir geminin parçalarına *nazarı* [gözü] ilişdi *rîze rîze* [parça parça] *kürekci tahtaları* kumsal üzerinde *öte beri perâkende* [dağınık] *kürekler bir dümenle bir direk sâhilde yüzer bazı armalar ve çâr-mîhlar* gördü. *Bâ'dehu* [ondan sonra] [...]”(sözcüklerin altı, tarafımızdan çizilmiştir).

YKP aşağıdaki bölümde, kazazede iki kişiyi 'tuhaf görünümlü' olarak nitelendirmekte ve çıkış metninde olmayan bu nitelikleri kazazedelere vermektedir. AVP ise benzer bir tavrıyla, '[onun, yani babası Ulyse'in] *mîhr ve kahırma* [sevgi ve üzüntüsüne] *mâlik idi*.' diyerek Télémaque'a çıkış metninde görmediğimiz bir nitelik yüklemektedir.

Öte yandan, çıkış metninde Ulyse, 'fils de ce héros' ifadesiyle 'kahraman'lığı vurgulanırken, YKP bu nitelemeyi dikkate almamıştır. AVP ise çıkış metnindeki bu nitelemeyi okura aktarmıştır. Ayrıca AVP, çıkış metnindeki 'La déesse-tarıça' ifadesini kullanmaktan kaçınmış gibidir. Onun yerine 'tarıça'nın adını yani 'Kalipso'yu kullanmıştır. Bu nedenle de Calypso'nun Telemak'ı 'bilme/anlama/tanım' eylemini nasıl yapabildiğini açıklamak zorunda kalmış olduğu düşünülebilir. Böylece, Calypso'nun bu eylemi 'kuvve-i rûhâniyesiyle' başarabildiği yollu bir açıklama kaçınılmaz olmuştur.

“[...] elle découvre de loin deux hommes, dont l’un paraissait âgé ; l’autre, quoique jeune, ressemblait à Ulysse. Il avait sa douceur et sa fierté avec sa taille et sa démarche majestueuse. La déesse comprit que c’était Télémaque, fils de ce héros [...]”

“[...] karaya çıkmış bir pîr ve bir bernâ iki şahs-ı garâbet-nümâ [biri yaşlı öteki genç tuhaf görünüşlü iki kişi] görmesiyle şahs-ı civânın hareket-i merd-âne ve revîş-levend-ânesine [genç olanın erkekçe ve hızlı yürüyüşüne] dikkat etdikde «Ulis’in oğlu (Telemakdır) Telemakdır» deyip [...]”

“[...] uzakdan iki kişiyi teşhîs etdi ki biri sâl-hürde [pek yaşlı] görünür diğeri hürd-sâl [genç] ise de Ulis’i andırır idi. Onun kadd-ı bâlâ [uzun boyu] ve hirâm-ı bî-muhâbâsıyla [korkusuz yürüyüşüyle] berâber mihr ve kahrına [sevgi ve üzüntüsüne] mâlik idi. Kalipso kuvve-i ruhâniyyesiyle bildi ki bu nev-civân [delikanlı] o kahramânın ferzendi [oğlu] Telemakdır.”

ÖRNEK III:

<p><i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699, s. 34</p>	<p>La grotte de la déesse était sur le penchant d'une colline. De là on découvrirait la mer. quelquefois claire et unie comme une glace. quelquefois follement irritée contre les rochers, où elle se brisait en gémissant, et élevant ses vagues comme des montagnes. D'un autre côté, on voyait une rivière où se formaient des îles bordées de tilleux fleuris et de hauts peupliers qui portaient leurs</p>
<p><i>Terceme-i Telemak</i> Yusuf Kâmil Paşa 1862, s. 8</p>	<p>Bu gâr [...] vâki' olduğu tepeden her ne cânibe nazar olunsa bir türlü görünerek şöyle ki bazen rûy-i deryâ-âyîne-âsâ sâf ve hem-vâr [denizin yüzü ayna gibi saf ve düz] ve ba'zen dağlar gibi dalgalar taşlara çarpar görünüp [...]</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 8</p>	<p>İşbu gâr [mağara] bir tell-i dâmende [tepenin eteğinde] vâki' olup ondan deryâ gâh [deniz] [16] ayine [ayna] gibi sâf ve hem-vâr-gâh [düz] kayalara mecnûn-âne [delicesine] gazabla hücum [17] edercesine dalgalarını dağ misâli yücelterek ve inliyerek [18] çarpmakda ve çatlayıp dağılmakda kaynar görünürdü</p>

Bu örnekte, AVP'nın 'mukaddeme'sinde belirttiği düşüncelerle uyuşmayan bir çeviri yaklaşımı görünmektedir. Pakalın'ın Mustafa Nihat Özün'ün hazırladığı «Edebiyat Kütüphânesi» serisinin dördüncüsü olarak basılan *Zorâki Tabib*'in başına konulan metinden alıntısı şöyledir:

“[...] bu kitaptan [*Telemak Tercümesi*] rastgele şöyle bir ibare alınca Vefik Paşa'nın kelime seçmedeki iki münhasını görürüz: 'İşbu gar bir tel dameninde vaki olup ondan derya gâh ayna sibi saf ve hemvar, gâh kayalara mecnunane gazapla hücum edercesine dalgalarını dağ misali yücelterek ve inliyerek çarpmakta ve çatlayıp dağılmakta kaynar görünürdü.' Lehçe'sinde 'gar'ı 'mağara'; 'tel'i 'tepe'; 'damen'i 'etek'; 'derya'yı 'deniz; 'hemvar'ı da 'düz' olarak göstermektedir, bunları ibarenin son kısmındakilerle müvazi olmak üzere yerleştirmemiş olması insana şaşkınlık veriyor.”⁶⁶

Bu tanıklıktan, AVP'nın kendi yazdığı sözlükde, yukarıda belirtilen 'yabancı' sözcüklerin Türkçeleri bulunmaktadır. Başka bir anlatımla AVP, bu 'yabancı' sözcüklerin Türkçelerini biliyordu. AVP, bu tutumuyla 'mukaddeme'sinde ortaya koyduğu görüşlerle çelişki içindedir.

66 Pakalın, Mehmed Zeki. *Ahmed Vefik Paşa*, İstanbul, 1942, s. 89

ÖRNEK IV:

<p><i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699 s. 34-35</p>	<p>Télémaque. voyant qu'on lui avait destiné une tunique d'une laine fine, dont la blancheur effaçait celle de la neige, et une robe de pourpre avec une broderie d'or, prit le plaisir qui est naturel à un jeune homme, en considérant cette magnificence.</p> <p>Mentor lui dit d'un ton grave: «Est-ce donc là, ô Télémaque, les pensées qui doivent occuper le coeur du fils d'Ulysse? Songez plutôt à soutenir la réputation de votre père et à vaincre la fortune qui vous persécute. Un jeune homme qui aime à se parer vainement, comme une femme, est indigne de la sagesse et de la gloire: la gloire n'est due qu'à un coeur qui sait souffrir la peine et fouler aux pieds les plaisirs.»</p>
<p><i>Terceme-i Telemak Yusuf</i> Kâmil Paşa 1862 s. 9-10</p>	<p>[...] Telemak <i>kendisine mahsûs ve müheyyâ</i> [kendisi için özellikle hazırlanmış] olan kardan beyaz <i>pîrâhen</i> [gömlek] ile <i>haftân-ı harîr-i zerrîn-târî</i> [altın iplikle dikilmiş ipek kaftan] görüp böyle âlâyişli <i>libâstan zevk-vâb olan</i> [elbiseden zevk alan] çocuklar gibi <i>şâd-mân</i> [mutlu] olunca Mentor «Bu <i>makûle</i> [türden] şeyler sizi meşgûl etmemelidir. Pederinizin <i>tarik-i edeb ve terbiyesine sâlik ve</i> [edep ve terbiye yoluna girip] <i>hevâ vü hevese galebe ile</i> [zevk ve şehvetlere teslim olmadan] nefsinize mâlik olmalısınız. Zîrâ <i>nisâ-âsâ</i> [kadınlar gibi] <i>kendisini zîb ü zînete</i> [süs ve bezeğe] <i>fîrifte eden</i> [kanan] genç adam <i>sâhib-i 'akl ve iftîhâr-ı sitâyîşine sezâ ve ar olamayıp</i> [akıl sahibi değildir ve de övgüyü hak etmez] ancak <i>meşharet-i zâtîye-i insâniyye meşakkatı ihtiyâr ve ten-perverliği merdûd-ı nazar-ı itibâr edenlere</i> [övgü, zorlukları seçen ve kendi rahatını red edenlere] mahsûstur» [...]</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 10</p>	<p>[...] Telemak kendisi için karın beyazına kâr eder ince ak <i>sûfelan</i> [yünden] bir gömlek ile sırma işleme kenârlı bir al <i>câme</i> [giysi] <i>müheyyâ etdiklerini</i> [hazırladıklarını] gördükde bu <i>şükûh-ı zîyete</i> [görkemli hediyeye] tâzelerin i'tiyâdı olan hazla <i>nazar eyledi</i> [baktı] <i>şâd-mân oldu</i> [sevindi] Mentor ona <i>edâ-ı vakûr ile</i> [ağırbaşlı bir şekilde] hitâb edip ey Telemak <i>âvâ</i> [acaba] Ulis'in <i>necl-i nebilinin</i> [akıllı oğlunun] kalbini işgâl edecek hayaller bunlar mıdır? Siz belki pederinizin şânına <i>ibkâ'</i> [kalan] ve sizin <i>'akabınıza</i> [peşinize] düşen <i>tâlî -i nâ-sâza galebe çalmaya</i> [ters talihî yenmeye] i'tinâ eylemek gerekmeniz karı gibi gafletle hemân kuşanıp bezenmek sevdasına özenen civânın şânı <i>hured-mendlik ve 'ulüvv-i himmet evsafından bi-behre-i iz'ân</i> [akıllılık ve büyük gayret vasıflarından anlamaktan mahrum] kalmaktır <i>'ulüvv-i şân</i> [şerefî yüksek olması] ancak meşakkat ve zahnetî tahammüle katlanıp <i>hevâ vü hevesi</i> [zevk ve şehveti] ayak altına almaya kâdir olan ulu yürekliere şâyândır [...]</p>
<p>ŞİNASI, <i>Extraits de Poésies et de Prose</i>, Imprimerie de la Presse d'Orient, Constantinople, 1859, s. 11 (bakışunlu sayfa)</p> <p>ŞİNASI, kitabının kapağına şöyle bir not düşmüştür: <i>Les Mots turcs surlignés ont été ajoutés dans la traduction.</i></p>	
<p>FÉNÉLON (sic.)</p> <p>TÉLÉMAQUE : LIVRE 1.</p>	<p>فَنَه لُونُ</p>

<p style="text-align: center;"><i>Conseils de Minerve</i></p> <p>Un jeune homme qui aime à se parer vainement, comme une femme est indigne de la sagesse et de la gloire. La gloire n'est due qu'à un cœur qui sait souffrir la peine et fouler aux pieds les plaisirs.</p>	<p style="text-align: center;">منشی مشهورینک تله ماق نام منشور تالیفنگ برنجی بابندن</p> <p style="text-align: center;">ناسزادر شرف و حکمته بر مرد جوان کایده بیهوده هوس زینته مانند زنان</p> <hr/> <p style="text-align: center;">شرف اول قلبه روانر که بو عالم ایچره</p> <hr/> <p style="text-align: center;">محنته صبر ایله ذوقی ایده پامال همان</p>
<p style="text-align: center;">FENELON</p> <p style="text-align: center;">Münşi' -i meşhûrunun Telemak nâm menşûr te'lifinin birinci bâbından</p> <p style="text-align: center;">Nâ-sezâdır şeref ve hikmete bir merd-i civân Kâide beyhûde heves ziynete mânend zenân</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Şeref ol kalbe revâdır ki bu `âlem içre</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Mihnete sabr ile zevki ede pâ-mâl hemân</p>	

Dördüncü örnekte YKP'nın betimlenen bir nesneye yeni bir nitelik kattığını görüyoruz. YKP, giysinin 'ipek' olduğunu söylemektedir.

[...] et une robe de pourpre avec une broderie d'or [...]

[...] *haftân-ı harîr-i zerrîn-târı* [altın iplikle dikilmiş ipek kaftan] [...]

Hal bu ki çıkış metninde bu tür bir nitelime bulunmamaktadır.

Alıntıladığımız çıkış metninde Telemak, 'un jeune homme' olarak nitelendirilmişken, YKP'da 'çocuk'; AVP'da ise 'tâze' olmuştur.

Çıkış metnindeki '[...] Est-ce donc là, ô Télémaque, les pensées qui doivent occuper le coeur du fils d'Ulysse?' cümlesinde, Mentor Telemak'a, yani 'Ulysse'in oğluna' seslenir. Mentor'un burada 'Ulysse'i anması, Telemak'a 'Ulysse'in oğlu' olarak hitab etmesi boşuna değildir. YKP, bu cümleyi,

"Bu *makûle* [türden] şeyler sizi meşgûl etmemelidir."

şeklinde çevirerek 'Ulysse'in oğlu olma' özelliğini atlamıştır. Dolayısıyla çıkış metninde, Mentor'un Telemak'ı etkileme yolu kaybolmuştur.

AVP ise bu cümleyi,

[...] Ulis'in *necl-i nebîlinin* [akıllı oğlunun] [...]

şeklinde çevirerek, Telemak'a çıkış metninde olmayan, daha doğrusu açık açık söylenmeyen bir özelliği Telemak'a vermekte, onun akıllı olduğunu söylemektedir.

Mentor ise Telemak'a yalnızca 'sen Ulysse'in oğlusun' demekte ve bir sitemde bulunmaktadır. Telemak'ın sahip olduğu nitelikleri, babasına işaret ederek, üstü kapalı olarak söylemektedir.

Alıntıladığımız çıkış metninin son cümlesi, Şinâsi'nin de şiir biçiminde, dörtlük olarak çevirdiği bölümdür.

Un jeune homme qui aime à se parer vainement, comme une femme, est indigne de la sagesse et de la gloire: la gloire n'est due qu'à un coeur qui sait souffrir la peine et fouler aux pieds les plaisirs.»

[...] *Zîrâ nisâ-âsâ* [kadınlar gibi] *kendisini zîb ü zînete* [süs ve bezeğe] *firîfte eden* [kanan] genç adam *sâhib-i 'akl ve iftihâr-ı sitâyişine sezâ ve ar olamayıp* [akıl sahibi değildir ve de övgüyü hak etmez] ancak *mefharet-i zâtiye-i insâniyye meşakkatı ihtiyâr ve ten-perverliği merdûd-ı nazar-ı itibâr edenlere* [övgü, zorlukları seçen ve kendi rahatını red edenlere] mahsûstur» [...]

[...] karı gibi gafletle hemân kuşanıp bezenmek sevdasına özenen civânın şânı *hired-mendlik ve 'ulüvv-i himmet evsafından bî-behre-i iz'ân* [akıllılık ve büyük gayret vasıflarından anlamaktan mahrum] kalmaktır *'ulüvv-i şân* [şerefın yüksek olması] ancak meşakkat ve zahmeti tahammüle katlanıp *hevâ vü hevesi* [zevk ve şehveti] ayak altına almaya kâdir olan ulu yürekliilere şâyândır [...]

Nâ-sezâdır şeref ve hikmete bir merd-i civân

Kâide beyhûde heves zîynete mânend zenân

Şeref ol kalbe revâdır ki bu 'âlem içre

Mihnete sabr ile zevki ede pâ-mâl hemân

Alıntıladığımız metindeki son cümleye baktığımızda, bunun, 'veciz' bir söz olduğu dikkatimizi çekmektedir. Şinâsi'nin bu sözü seçerek çevirmesi ve kitabına

koyması bu görüşümüü destekler niteliktedir. YKP ve AVP, bu cümlede anlatılan düşüncenin çarpıcılığını aktaramamışlardır. Bunun nedeni, YKP ve AVP'nın varış metinlerinde bu cümleyi gereksiz sözcük yinelemeleriyle, gereksiz açıklamalarla çevirmelerinde bulunmaktadır.

Ör: YKP: [...] *zîb ü zînete* [süs ve bezeğe] / *sâhib-i 'akl ve iftihâr-ı sitâyîşine sezâ ve ar olamayıp* [akıl sahibi değildir ve de övgüyü hak etmez] [...]

Ör: AVP: [...] karı gibi gafletle hemân kuşanıp bezenmek sevdasına özenen civânın / meşakkat ve zahmeti [...]

Şinâsi ise, bu sözü, olabildiğince öz bir biçimde Türkçeye aktarmıştır.

ÖRNEK V:

<p><i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699 s. 56</p>	<p>[...] unjour <u>un lion affamé</u> vint se jeter sur mon troupeau : déjà il commençait un carnage affreux, je n'avais en main que ma houlette, <u>je m'avance</u> hardiment. Le lion hérisse sa crinière, <u>me montre ses dents et ses griffes</u>, ouvre une gueule sèche et enflammée, ses yeux paraissaient <u>pleins de sang</u> et de feu. Il bat ses flancs avec sa longue queue. Je le terrasse, la petite cotte de mailles dont j'étais revêtu, selon la coutume des bergers d'Égypte. <u>l'empêcha de me déchirer</u>. Trois fois il se releva : il poussait des rugissements qui faisaient retentir toutes les forêts. <u>Trois fois</u> je l'abattis. <u>Enfin je l'étouffai</u> entre mes bras, et <u>les bergers</u>, témoins de ma victoire, <u>voulurent que je me revêtisse de la peau de ce terrible lion</u>. <u>Le bruit de cette action</u> et celui du beau changement de tous nos bergers se répandit dans toute l'Égypte. Il parvint même jusqu'aux oreilles de <u>Sésostris</u>.</p>
<p><i>Terceme-i Telemak</i> Yusuf Kâmil Paşa 1862 s. 29-30</p>	<p>[...] <u>sürüye bir arslân girdiğini görüp üzerine vardığımda pençe ve dendiânını [dişlerini] ve diide-i hün-feşânını irâ'e [kan saçan gözlerini gösterdi] ve hücum etdiyse de diş geçiremediğinden birkaç nevbet [sıra] küşti-gir-âne savle ile [güreşçi gibi saldırarak] magak-ı helâka duçar [ölüm çukuruna düşüp] ve çobânların tensib [uygun görmelerine] ve iltimâslarına muvâfakaten [uyarak] postunu zib-düş iftihâr evledim [iftiharla sırtıma geçirdim].</u></p> <p><u>Bu havâdisin intişârıyla [yayılmasıyla] (Sizosteris) beni [...]</u></p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 48</p>	<p>[...] bir gün bir ac arslan gelip benim sürüme atıldı hemân bir demâr-ı hevl-engize âğâz etdi [korkunç bir helâka başladı] elimde yalnız bir çevgânım [sopam] var idi amunâ cür'etle üzerine vardım zargâm-ı gazûb [kükreyen arslan] yelesini ürperdip dişlerini ve kıynaklarını [tırnaklarını] bileyerek bana gösterdi kuruyup 'alev kesilmiş ağızını açdı gözleri kan ve âtes ile dolup uzun kuyruğuyla bağrını döverdi onu yıkıdım Kibtî râ'iyelerin 'âdeti üzere sırtımda olan hafif cevşen [zırh] beni yırtmasına mâni' olurdu onu üç kere devirdim üç kere yine davrandı ne'im ve girîviyle [kükreme ve çılgıyla] ormanları inletir idi hâsılı o gazanferi [arslanı] kavrayıp kollarımla sarıp boğdum bu galebeme şâhid olan çobânlar o mehîb [korkunç] arslanın postunu düşuma [omzuma] iksâ eylemeye [giymem için] isrâr etdiler bu kâr-zârın [savaşın] ve çobân zümresinin hâli ihsan-ı ahvâle tahvîl olmasının şâvi'iası [halinin iyileşmesinin haberi] bütün diyâr-ı Kibt'a münteşir oldu [yayıldı] tâ melikin sem'ine [1] erdi [kulağına geldi] [...]</p>

YKP'nın alıntıladığımız çevirisinde (ÖRNEK V) dikkati çeken ilk yön, çevirisinin kısa oluşudur. YKP'ın bu çevirisinde, eski sözcüklerin, köşeli parantez içinde yer alan bugünkü anlamlarıyla buldukları da unutulmamalıdır. Bir 'hikmet kitabı' olan *Terceme-i Telemak*'ın giriş yazılarında belirtildiği gibi bu çeviri 'meâlen' ve 'hulâsaten' yapılmıştı; amaç hikmeti almak ve hedeflediği Türk okuruna sunmakti. Kezâ Cemil Meriç de aynı görüşü belirtmekte ve bu çeviriyle, 'hikmet'in aktarıldığını

söylemektedir. Bu açıdan bakıldığında, anlatının 'hikâye' kısımlarının atlanacağı anlaşılmaktadır. Yukarıda aldığımız YKP'nın çevirisinde altını çizdiğimiz sözcükler, çıkış metninde anlatılan olayı özetlemektedir. Dolayısıyla YKP'nın bu örnek çerçevesinde, 'amacına' uygun bir çeviri yaptığı söylenebilir.

AVP ise, 'Mukaddeme'sinde belirttiği gibi 'kelime kelime' bir çeviri yapmıştır. Ancak çıkış metninde Telemak'ın olaya dahil olmaya başladığı anladığımız 'je m'avance hardiment' ifadesiyle, olayın sona erdiğini duyumsatan 'Je le terrasse' cylemine kadar anlatı, tarihsel şimdiki zamanda kipinde anlatılmaktadır. YKP, tercihini geçmiş zamandan yana kullanmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde Telemak'ın başından geçen bir olayın YKP ve AVP tarafından Türkçeye aktarılışını inceleyeceğiz. (Aşağıdaki sözcüklerin altları tarafımızdan çizilmiştir.)

ÖRNEK VI:

<i>Les Aventures de Télémaque</i> Fénelon 1699 s. 57-62	<p>«Ensuite Sésostris me traita avec une tendre amitié, et <u>résolus de me renvoyer en Ithaque avec des vaisseaux et des troupes</u> pour délivrer Pénélope de tous ses amants. La flotte était déjà prête. Nous ne songions qu'à nous embarquer. J'admirais les coups de la fortune qui relève tout à coup ceux qu'elle a le plus abaissés. Cette expérience me faisait espérer qu'Ulysse pourrait bien revenir enfin dans son royaume après quelque longue souffrance. Je pensais aussi en moi-même que je pourrais encore revoir Mentor, quoiqu'il eût été emmené dans les pays les plus inconnus de l'Éthiopie. Pendant que je retardais un peu mon départ pour tâcher d'en savoir des nouvelles. Sésostris qui était fort âgé mourut subitement, et sa mort me replongea dans de nouveaux malheurs.</p> <p>«Toute l'Égypte parut inconsolable dans cette perte. Chaque famille croyait avoir perdu son meilleur ami, son protecteur, son père. Les vieillards, levant les mains au ciel, s'écriaient: "Jamais l'Égypte n'eut un si bon roi; jamais elle n'en aura de semblable. Ô dieux! Il fallait ou ne le montrer point aux hommes, ou ne le leur ôter jamais: pourquoi faut-il que nous survivions au grand Sésostris?" Les jeunes gens disaient: "L'espérance de l'Égypte est détruite. Nos pères ont été heureux de passer leur vie sous un si bon roi. Pour nous, nous ne l'avons vu que pour sentir sa perte." Ses domestiques pleuraient nuit et jour. Quand on fit les funérailles du roi, pendant quarante jours tous les peuples les plus reculés y accoururent en foule: chacun voulait voir encore une fois le corps de Sésostris. Chacun voulait en conserver l'image. Plusieurs voulurent être mis avec lui dans le tombeau.</p> <p>«Ce qui augmenta encore la douleur de sa perte, c'est que son fils Bocchoris</p>
--	--

1699	n'avait ni humanité pour les étrangers, ni curiosité pour les sciences, ni estime pour les hommes vertueux, ni amour de la gloire. La grandeur de son père avait contribué à le rendre si indigne de régner. Il avait été nourri dans la mollesse et dans une fierté brutale. Il comptait pour rien les hommes, croyant qu'ils n'étaient faits que pour lui, et qu'il était d'une autre nature qu'eux. Il ne songeait qu'à contenter ses passions, qu'à dissiper les trésors immenses que son père avait ménagés avec tant de soin, qu'à tourmenter les peuples, et qu'à sucer le sang des malheureux, enfin qu'à suivre les conseils flatteurs des jeunes insensés qui l'environnaient, pendant qu'il écartait avec mépris tous les sages vieillards qui avaient eu la confiance de son père. C'était un monstre, et non pas un roi. Toute l'Égypte gémissait, et quoique le nom de Sésostris, si cher aux Égyptiens, leur fit supporter la conduite lâche et cruelle de son fils, le fils courait à sa perte, et un prince si indigne du trône ne pouvait longtemps régner.
s. 57-62	
<i>Les Aventures de Télémaque</i>	
Fénelon	
1699	«Il ne me fut plus permis d'espérer mon retour en Ithaque. Je demeurai dans une tour sur le bord de la mer auprès de Péluse, où notre embarquement devait se faire, si Sésostris ne fût pas mort. Métophys avait eu l'adresse de sortir de prison et de se rétablir auprès du nouveau roi: il m'avait fait renfermer dans cette tour, pour se venger de la disgrâce que je lui avais causée. Je passais les jours et les nuits dans une profonde tristesse. Tout ce que Termosiris m'avait prédit, et tout ce que j'avais entendu dans la caverne ne me paraissait plus qu'un songe. J'étais abîmé dans la plus amère douleur. Je voyais les vagues qui venaient battre le pied de la tour où j'étais prisonnier. Souvent je m'occupais à considérer des vaisseaux agités par la tempête qui étaient en danger de se briser contre les rochers sur lesquels la tour était bâtie. Loin de plaindre ces hommes menacés du naufrage, j'enviais leur sort. "Bientôt, disais-je en moi-même, ils finiront les malheurs de leur vie, ou ils arriveront en leur pays. Hélas! je ne puis espérer ni l'un ni l'autre." Pendant que je me consumais ainsi en regrets inutiles, j'aperçus comme une forêt de mâts de vaisseaux. La mer était couverte de voiles que les vents enflaient. L'onde était écumante sous les coups des rames innombrables. J'entendais de toutes parts des cris confus; j'apercevais sur le rivage une partie des Égyptiens effrayés qui couraient aux armes, et d'autres qui semblaient aller au-devant de cette flotte qu'on voyait arriver. Bientôt je reconnus que ces vaisseaux étrangers étaient les uns de Phénicie et les autres de l'île de Chypre; car mes malheurs commençaient à me rendre expérimenté sur ce qui regarde la navigation. Les Égyptiens me parurent divisés entre eux: je n'eus aucune peine à croire que l'insensé roi Bocchoris avait par ses violences causé une révolte de ses sujets et allumé la guerre civile. Je fus, du haut de cette tour, spectateur d'un sanglant combat. Les Égyptiens qui avaient appelé à leur secours les étrangers, après avoir favorisé leur descente, attaquèrent les autres Égyptiens, qui avaient le roi à leur tête. Je voyais ce roi qui animait les siens par son exemple: il paraissait comme le dieu Mars. Des ruisseaux de sang coulaient autour de lui. Les roues de son char étaient teintes d'un sang noir, épais et écumant. À peine pouvaient-elles passer sur des tas de corps morts écrasés. Ce jeune roi, bien fait, vigoureux d'une mine haute et fière, avait dans ses yeux la fureur et le désespoir: il était comme un beau cheval qui n'a point de
s. 57-62	
<i>Les Aventures de Télémaque</i>	
Fénelon	
1699	
s. 57-62	
<i>Les Aventures de Télémaque</i>	
Fénelon	

<p>1699</p> <p>s. 57-62</p>	<p>bouche; son courage le poussait au hasard, et la sagesse ne modérait point sa valeur. Il ne savait ni réparer ses fautes, ni donner des ordres précis, ni prévoir les maux qui le menaçaient, ni ménager les gens dont il avait le plus grand besoin. Ce n'était pas qu'il manquât de génie. Ses lumières égalaient son courage, mais il n'avait jamais été instruit par la mauvaise fortune, ses maîtres avaient empoisonné par la flatterie son beau naturel. Il était enivré de sa puissance et de son bonheur; il croyait que tout devait céder à ses désirs fougueux: la moindre résistance enflammait sa colère. Alors il ne raisonnait plus. Il était comme hors de lui-même. Son orgueil furieux en faisait une bête farouche. Sa bonté naturelle et sa droite raison l'abandonnaient en un instant. Ses plus fidèles serviteurs étaient réduits à s'enfuir. Il n'aimait plus que ceux qui flattaient ses passions. Ainsi il prenait toujours des partis extrêmes contre ses véritables intérêts, et il forçait tous les gens de bien à détester sa folle conduite. Longtemps sa valeur le soutint contre la multitude de ses ennemis. Mais enfin il fut accablé. Je le vis périr: le dard d'un Phénicien perça sa poitrine. Il tomba de son char, que les chevaux traînaient toujours, et ne pouvant plus tenir les rênes, il fut mis sous les pieds des chevaux. Un soldat de l'île de Chypre lui coupa la tête, et la prenant par les cheveux, il la montra comme en triomphe à toute l'armée victorieuse.</p> <p>«Je me souviendrai toute ma vie d'avoir vu cette tête qui nageait dans le sang, ces yeux fermes et éteints, ce visage pâle et défiguré, cette bouche entr'ouverte, qui semblait vouloir encore achever des paroles commencées, cet air superbe et menaçant, que la mort même n'avait pu effacer. Toute ma vie il sera peint devant mes yeux, et si jamais les dieux me faisaient régner; je n'oublierais point, après un si funeste exemple, qu'un roi n'est digne de commander, et n'est heureux dans sa puissance, qu'autant qu'il la soumet à la raison. Hé! quel malheur, pour un homme destiné à faire le bonheur public, de n'être le maître de tant d'hommes que pour les rendre malheureux!»</p> <p style="text-align: center;">IIIe LIVRE</p> <p style="text-align: center;">Calypso écoutait avec étonnement des paroles si sages. [...]</p>
<p>Terceme-i Telemak</p> <p>Yusuf Kâmil Paşa</p> <p>1862</p> <p>s. 30-31</p>	<p>me`mûr-ı zulm-kârı müşâdere ve tağrîb [mallarına el koyup kovdu] ve bu cihetle kalb-i hazînimi <i>tetabhub etdikden</i> [iyileştirdikten] sonra <i>'asker ve sefine verip İtakıya'ya gönderilmemi emr etdiğinden</i> <i>ümid-i rü'yet peder ve mâder</i> [anne ve babamı görme umudu] <i>ye'is ve kedere gâlib ve hevâ'-ı dil-rübâ-ı vatan-ı 'inân</i> [gönül alan vatanı idare etme isteği] <i>sabr ü karârı sâlib olup</i> [sabr ve kararlılığı alıp] belki buralarda Mentor'u dahi bulur ve berâber alırım diye hemân <i>keştî-süvâr 'azîmet olacak</i> [gemiyeye binip yola çıkacak] zamânda hükümdârın <i>fevî vukû'ıyla</i> [ölmesiyle] <i>şahs-ı menfî</i> [sürgün edilmiş kişi] meydâna çıkarak bulunduğum kalede beni <i>habs</i> [hapis] etdirdiğinden cihân başıma zindân ve ormanda <i>pîr-i hikmet-semîrden</i> [hikmet dostu ihtiyardan] işitdiğim hikâyeler ve vatana <i>'avdet</i> [dönme] hevesiyle <i>nâ'il olduğum meserretler</i> [yakaladığım mutluluklar] hayâl-h'âb girân [hayal ve derin uyku] olup her ne ise (Finikeliler) Finikeliler bu hâlden istifâde ve <i>li-ecl-il intikâm</i> [intikam almak için] Kıbrıs cezîresinden <i>tedârik ve firistâde eyledikleri</i> [sağladıkları ve gönderdikleri] <i>'asâkir ü sefâvini</i> [askerler ve gemileri] (بعد صار ماصار) i'âde eylediler. Telemak Mentor'dan <i>müfârekati</i> [ayrılma] zamânında dahi</p>

	<p><i>hòd-be-hòd</i> [kendi kendine] ettiği hüsn-i harekâtı ve bazen eylediği hatâyânın ikrârıyla icâbına göre reviyet-kârâne teşebbüsâtı <i>fikârâtını</i> [kısa hikayelerini] <i>Kalipso sem'-i ta'accüb</i> [şaşkınlıkla] ile dinleyip zâtında olan <i>'alâim-i necâbet ve fatânet</i> [soyluluk ve zihin açıklığı izleri] kendisine <i>sebeb-i terakki-i rikkat ve hayret</i> [merhamet ve hayretin artmasına sebep] olarak «Cânın Telemak nihâyet nasıl kurtuldunuz ve Mentor 'âkili nerede buldunuz» demekle «Finikeliler Mısır'da olan esirlerini <i>halâs etdiklerinde</i> [kurtardıklarında] beni dahi <i>üserâdan 'add ile sefinelerine idhâl eylediklerinden</i> [esirlerden sayarak gemilerine aldılar] [...]</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i></p> <p>Ahmed Vefik Paşa</p> <p>1881</p> <p>s. 49-57</p>	<p>Bundan sonra melik Sezostiris bana muhabbet-i müşfike ile mu'âmele edip vâlidemi tâlibleri <i>vedinden tahlis</i> [elinden kurtarmak] için <i>beni İtakiya'ya süfün</i> [gemiler] ve <i>'asker ile göndermeye 'azm etdi</i> donanma hâzır olup biz de hemân gemiye binmek eskârıyla meşgûl idik tâli'in en ziyâde alçalttığı bî-çâre-gânı böyle <i>baqtaten</i> [aniden] terfî' edişine hayrette kalırdım işbu tecrübeden ben Ulis'in dahi <i>mihen-medide</i> [dertler çekmiş] 'akibinde <i>memâlikine</i> [ülkelerine] en son 'avdet edebilmesi ümidini beslerdim kezâlik Mentor 'âkil Sudan'ın en mechûl ülkelerine götürülmüş ise de onunla dahi yine görüşmek ihtimâlini kendi kendime tahayyül ederdim.</p> <p>Mentor'un haberini almaya iştigâlde ben 'azîmeti biraz te'hîr etmekte iken Sezostiris gâyet <i>heremde 'âfi</i> [yaşlı] olduğundan <i>füc'aeten</i> [aniden] vefât ederek bu âfet beni yeniden musîbetlere gark etdi bütün halk bu ziyânda bî-karâr olduğu zâhir olup her hânedân <i>e'azz</i> [en çok sevilen] ahbâbını yâhûd hâmisini ya babasını gayb etmiş zannında idi ihtiyârlar ellerini göğe kaldırıp diyâr-ı Kıbt bir zamânda diyâr böyle hayr melike nâ'îl olmadı ve hiçbir zamânda mislini görmeyecektir ilâhî ya onun cemâl-i kemâlini insânlara göstermemeliydi yâhûd onları onun vücûdundan aslâ mahrûm etmemeliydi ey felek niçin biz o ulu melikden geriye kaldık diye bağırsırlardı genc yiğitler dahi <i>nevâ edip</i> [ölü ardından ağlar] diyâr-ı Kıbt'in <i>üss-i ümidi münderisdir</i> [temel umudu yok olmuştur]</p> <p><i>Telemak Tercümesi</i></p> <p>Ahmed Vefik Paşa</p> <p>1881</p> <p>s. 49-57</p>
	<p>babalarımız öyle bir melik-i sâlih <i>'ahdında ta'ayvüşle müstes'ad</i> [döneminde uğurlu hayatları] oldu biz ise onun acısını çekmek için bir müddetcik görebildik diye sızlanırdı hademesi gece gündüz ağlardı melikin cenâzesi kaldırıldıkda en uzak yerlerin halkı kırk gün gürüh gürüh <i>ihtizâm</i> [sökün] edip herkes Sezostiris'in bir kere daha <i>didârıyla</i> [yüzüyle] müteselli olmak ve hayâl-i eşkâlini <i>hurz-ı cân edip</i> [canı gibi saklayıp] hıfz etmek isterdi nicesi onunla berâber makbereye girmeye tâlib oldu.</p> <p>Onun gâyib olması mâtemini daha ziyâde artıran madde oğlu Bokhor'un ne <i>gurebâ</i> [kimsesizler] hakkında merhameti ne 'ulûm ve ma'ârife <i>ıştiyâkı</i> [özlemi] ve ne <i>sulehâya</i> [yararlı insanlara] hürmeti ne de <i>nâm ü nenke</i> [san ve onura] i'tibârı olması idi vâlid-i büzürg-vârının 'azîmet-i şânı onu (النق) erîkesine hükümranlığa bu mertebe <i>istihkâksız</i> [hakkı olmadan] gelmeye bâ'is olmuş idi çünkü nâz ve <i>na'imle</i> [mutlulukla] büyümüş <i>'unf-ı nahvetde</i> [şiddetli bir kendini beğenmişlik içinde] terbiye görmüş idi insâniyâmı ancak kendi kulluğu için yaratılmış ve nefsi nefisi bir diğer hamurdan yoğrulmuş zann etmeyin cümlesini hiçe sayardı yalnız temâyülât-ı şehvâniyesini <i>irzâ</i> [tatmin etmek] ve pederinin nice himmetle <i>iddihâr eylediği hazâvin-i firâvânı ifnâ etmesini</i></p>

<p><i>Telemak</i> <i>Tercümesi</i></p>	<p>[biriktirdiği bol hazineleri yok etmeyi] tahayyül ederdi ra'yyetini incitip <i>'acezenin</i> [düşkünlerin] kanını emerdi el-hâsılı bir yandan pederinin i'timâdına mâlik olan âkil ihtiyârları <i>tahkîr</i> [küçük görme] ile bütün <i>teb'îd etmekde</i> [kovmakta] iken bir yandan dahi her yanını alan genc <i>nâ-dânların nasâyih-i ferah-resânna ittibâ'</i> <i>etmeye</i> [cahillerin iç açan öğütlerine uymaya] zihin verirdi bir <i>dâhiye</i> [felaket] idi yoksa halkın <i>pâsbânı</i> [bekçisi] bir melik değil idi bütün memleket⁶⁷ inlerdi ehl-i Kıbt Sezostiris'in nâm-ı nâmîsi 'aşkuna oğlunun şu nâ-merdâne ve sitem-kâr-âne <i>mişvârına</i> [tavrına] tahammül ederdi aminâ o bed-baht belâya <i>tehâfüt evler</i> [atlar] idi taht ü tâca bu mertebe nâ-lâyık bir melik çok zamân hükümrân olmak <i>muhâl</i> [mümkün değil] idi.</p>
<p>Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 49-57</p>	<p>Artık bana İtakiya'ya <i>mürâca'a</i> [geri dönme] ümîdi harâm oldu eger melik Sezostiris vefât etmeseydi Pelus <i>kurbunda</i> [yakınında] gemiye binecek olduğum mu'ayyen mahallin civârında deryâ kenârında vâk'i bir burcda hâlâ sâkin olurdum çünkü <i>ma'hûd</i> [bu] Metof çâlâklık edip mahbesden çıkmaya ve yeni tâc-dârın yanında eski yerini tutmaya çârc bulmuş ve benim kendisine <i>sebeb-i nekbet</i> [felaket sebebi] olduğundan <i>ahz-ı sâr</i> [intikam almak] için bu kere beni o kaleye kapatmış idi <i>leyl ü nehâr</i> [gece gündüz] derin <i>gussa</i> [keder] ile <i>evkât-güzâr olarak</i> [vakit geçirerek] Termosir'in keşifleri ve mağarada kulağımın duydukları bana artık bütün <i>ahlâm bi-encâm</i> [rüyalar sonsuz] gelirdi <i>merâret-i elemde gönüm hasf olurdu</i> [acı elemde umudum kırılırdı] mahbûs bulunduğum kalenin ayağını döven dalgalara bakardım ve kalenin mebnî olduğu sahrâlara çarpıp paralanmak <i>hatarına</i> [tehlikesine] uğrayan ve <i>telâtum-ı emvâc</i> [dalgaların çarpması] ile sallanıp sarsılan <i>sefâyine</i> [gemiye] 'atf-ı nazar iştigâl ederdim garka müşerref olan o adamlara <i>rikkat ve terahhumdan</i> [acımadan] irak tâl'ilerine gıpta ederdim onlar <i>'an-karib</i> [çok geçineden] <i>muzillât-ı hayatın</i> [kötü hayatın] sonuna erer yâhûd <i>necât</i> [kurtuluş] bularak vatanlarına <i>müsül ile şîrin-kâm olurlar</i> [ayakta durarak tadı damaklarında kalır] <i>dirig ki</i> [yazık ki] ben ne onu ne de bunu <i>me'mûl edebilirim</i> [umarım] diye ben kendi kendime dövünürdüm.</p>
<p><i>Telemak</i> <i>Tercümesi</i> Ahmed Vefik Paşa 1881 s. 49-57</p>	<p>İşte böyle beyhûde esefle nefsimi <i>istihlâk</i> [yok] etmekte iken orman gibi gemi serenleri müşâhede kıldım rüzgârın üfürüp şişirdiği yelkenleri deniz yüzünü örtmüş ve sayısız kürekleri <i>darbâtıyla</i> [darbeleriyle] sular köpük kesilmiş idi her yandan velvele ve uğultu işidirdim sâhilde bir <i>gürûh-ı mer'ûb</i> [korku içinde bir gürûh] Kıbtî silâha koştuğu ve diğer bir gürûlu <i>iyâbım</i> [dönüşümü] gördüğümüz donanmanın istikbâline çıkar gibi seğırttiği nazarıma <i>'arız oldu</i> [geldi] <i>sehl-i zamânda</i> [kısa zamanda] bu ecnebi gemilerinin birazı Fenikeli ve bir fırkası Kıbrıslı olduğunu tanıdım zirâ çektiğim <i>ser-encâmlar umûr-ı nevtîyeye müteallik</i> [maceralar denizcilikle ilgili] husûsda tecrübem geçmesine <i>bâ'is</i> [sebepl] olmakda idi ehl-i Kıbt arasında <i>tefrika zâhir olduğundan</i> [ayrılık ortaya çıktığından] şu bi-idrâk Bokhûr <i>zîr-i destâm</i> [halkını] zulmüyle 'asiyâne <i>icbâr</i> [zorlar] ve harb-i dâhili <i>iş'âl etdiğini</i> [ateşlendirdiğini] zihnimde <i>istib'âd etmeden</i> [ihtimal dışı bırakmadan] bâlâ-ı kuleden bir <i>ceng-ihûn-feşâne</i> [kanlı bir savaşa] seyirci olup heyhât ma'mûriyyetine gıpta etdiğim Mısır! derdim.</p>

67 Bu sözcük metinde مملكت şeklinde.

Telemak Tercümesi	<p><i>Ecânibi</i> [yabancıları] imdâdlarına çağırılmış olan <i>ferik-i Kıbtuyân</i> [bir Mısırlı grubu] onların karaya <i>nuzûlüne</i> [inmesine] yardım etdikden sonra başlarında <i>melik-i merkûm</i> [söz konusu melik] bulunan <i>ferik-i âher cenâbuna savlet etdiler</i> [öteki grup tarafına saldırdılar] gördüm ki o melik <i>hevâ-dârlarını</i> [dostlarını] kendi 'ibretiyle <i>teşci' ederdi</i> [gayrete getirirdi] <i>sürûş-ı müdhiş-i Behrâm</i> [korkunç melek Merih] gibi meydâna çıkar <i>cevânibinde</i> [çevresinde] kandan seller akardı arabasının tekerlekleri <i>hûn-cûşân</i> [kan fişkırır] ve kesif ve siyâha boyanırdı o araba <i>küşte püştelerinin</i> [ölü yığınlarının] çiğleyip üzerinden gücle geçerdik o <i>melik-i şâbb</i> [genç melik] hüsn-endâm ve <i>tâb ü tüvân</i> [güç ve kuvvet] ve <i>nâsiye-i vakûr-âne-i be's</i> [alnındaki gururlu hiddeti] ile mümtâz '<i>ayûni ve fevr-i sûret</i> [bakışlarıyla yaralar ve hızla] ve <i>ye's</i> ile âteş-<i>feşân</i> [saçar] idi gemi almaz güzel küheylân gibi kükrer idi şecâ'ati tahrik ile <i>ittifâki</i> [rastgele] ileri sürüp <i>besâletini</i> [yiğitliğini] tedbir ile <i>ta'dil etmez</i> [sınırlamaz] idi. Ne hatâlarını ta'mire ne kat'ı vâzih emirler vermeye ne <i>âşûb tehâccüm etdikde</i> [ortalığı karıştıranlar hücum edince] ihtiyâta ne ziyâde multâc olduğu adanlara medâr ile muvaffak olurdu <i>emir ve nehy</i> [emretme ve yasak etme] ve celb ve men'in yolunu bilmezdi <i>dirâyet fikdânından</i> [aklı olmadığından] değil <i>âsib-i dehr-i tâziyânesiyle</i> [feleğin vurduğu kamçı] hâlden <i>âgâh</i> [anlar] olmaya hiçbir vakitte tazyik olunmadığından ve dirâyeti şecâ'atından pek <i>dûn</i> [alçak] değil iken üstâdları <i>müdâhane ile hisâl-ı tabi'yyesini muhtal etdiklerinden</i> [yalakalıkla doğal huylarını şımartıklarından] kudretinden ve kuvvet-i tâli'nden mağrûr ve <i>sekrân</i> [sarhoş] <i>severân âmâline</i> [tozun, dumanın kalkması emellerine] her şeyi <i>münkâd olur</i> [baş eğer] zannında bulunurdu <i>nâ-çiz müzâhim hudûsu</i> [değersiz zahmet veren gençliği] âteş-i sûretini 'alevlendirirdi artık o hiddetde <i>mülâhazaya</i> [dikkatli düşünmeye] mecâlî kalmayıp kendisinden geçmiş gibi galeyân-ı kibrden bir <i>sibâ'-ı garrende</i> [kızgın bir canavar] kesilirdi mürüvvet-i tabi'yyesi ve '<i>akl-ı müstakîmi</i> [doğru akli] bir anda zâ'îl olarak <i>âsîlak</i> [en sadık] emek-dârları yanından kaçmaya <i>münzecir</i> [mecbur] olur kendisi dimâğına <i>hûş-âmedlik edenleri münhasır</i> [yalnızca hoşuna gidenler yanında] kalırdı işte bu üslûbla <i>dâ'im menâfi'-i hakikiyyesine menâfi</i> [gerçek çıkarlara çıkarları] olan <i>tedâbir-i müfrit</i> ihtiyâr [aşırı tedbirler seçer] ve bu mecnûn-âne hareketine <i>kâffe-i ehl-i hayrı istikrâha icbâr ederdi</i> [iyi insanların tümünü iğrenmeye zorlardı].</p>
Ahmed Vefik Paşa	<p>Egerçe onun <i>sadmet-i besâleti</i> [kahramanlıkla dövüşmesi] çok zamân düşmanın <i>vefretine</i> [çok olmasına] mukâbil oldu ammâ sonunda apışıp altta kaldı telef olduğunu gördüm bir Fenikelinin <i>nizesi</i> [kargısı] sinesini deldi atların terbiyesi elinden kurtulup o ayaklar altında serildi bir Kıbrıslı siyâhî onun başını kesip perçeminden kavrayarak bir 'alâmet-i galebe gibi muzaffer orduya gösterdi. O kanda yüzen kelleyi gördüğümü o <i>sögümmüş</i> [sönmüş] yumulmuş gözleri o rengi atmış bozulmuş çehreyi o başlanmış sözünü bitirmeye hâlâ <i>cehd eder</i> [çalışır] gibi aralık kalan dudakları o <i>mevtin zu'ru</i> [ölüm korkusu] ile <i>izâle edemediği simâ-ı fuhûr-ı dehşet-engizi</i> [büyük, dehşete düşüren yüzünü] <i>mâ-dâm el-hayât tahattur ederim</i> [hayat boyu hatırlarım] 'ömrüm oldukça bu hâl benim gözüm önünde <i>menkûş</i> [nakş olunmuş] bir hayâldir eger bir zamân <i>takdir-i samadâni</i> [tanrı] bana dahi <i>erike-i hükümranîyi</i> [hükümdarlık tahtını] nasîb kılarca bu '<i>ibret-i keriheden</i> [iğrenç</p>

örnekten] sonra bir daha onu demem ki bir hükümdâr âmirliğe müstahakk ve hükümrânlıktan *müstas'ad* [uğurlu sayılmış] olmaz meger ki kudretini hikmete tâbi' eyleye heyhât *sa'âdet-i 'âmmeye gümâşte* [halkın mutluluğuna vekil] olan bir ferde ne müsibetdir ki *mâlik-i rikâb-ı ümem* [ümmetlerin üzengisine sahip] olması ancak ümmeti yaman hâle *giriftâr etmeye bâ'is* [ugratmaya sebep] ola.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Kalipso bu derece 'âkil-âne sözleri *taa'ccüble* [hayretle] dinlerdi

YKP çeviriyi 'hulâsaten' yaptığını söylemiş ve 'hikmet'in aktarılacağını söylemekteydi. Buradan hareketle, yukarıda gösterdiğimiz gibi, anlatının 'hikâye' kısmı atılacaktır. Gelgelelim yukarıdaki örnek bu duruma bir bakıma uymamaktadır.

Yukarıdaki alıntıda geçen olay kısaca şöyledir: Sesostris, Telemak'ın ününü duyar ve kendisini huzuruna kabul eder. İtakiya'ya dönüp annesi Penelop'u kurtarması için asker ve gemi verir. Her şey hazırlanır ancak Telemak ayrı düştüğü Mentor'un dönmesini bekleyerek yolculuğu biraz geciktirir. Bu arada çok yaşlı birisi olan hikmet sahibi Sesostris ölür. Sesostris'in ölümü genç-yaşlı, kadın erkek tüm Mısır'ı derin bir üzüntüye boğar. Zira Sesostris halkına iyi davranan, onu refah içinde yaşatan, bilgelerin, sahipsizlerin, tüm halkın saygı ve sevgisini kazanmış bilge birisidir. Halkın kahrını arttıran bir diğer konuysa Sesostris'in oğlunun iktidara geçecek olmasıdır. Zira Sesostris ile oğlu gece ile gündüz gibidir. Oğlu, hayvani bir kibir sahibi, insanların kendisi için var olduğunu düşünen bencil birisidir. Bilgiye, erdeme hiç merakı yoktur. Babasının tüm mirasını kendi zevki için harcamaktadır. Bir kral değil bir canavardır. Bu arada Telemak'ı krala yaranmak için yersiz yere hapse gönderen ama bunun anlaşılmasıyla Sesostris'in hapse attığı Metofis, hapisten çıkar ve Telemak'ı bir kuleye hapsedirir. Sesostris'in oğlunun yönetiminden yaka silken halk, Finikelilerden ve Kıbrıslılardan yardım ister. Finikeliler ve Kıbrıslılar gemileriyle gelip Mısır'a saldırır ve bir grup Mısırlıyla birlikte Sesostris'in oğlu ve adamlarını yenerler. Bir Kıbrıslı savaşçı, Sesostris'in oğlunun kafasını keser ve saçlarından tutarak 'bir 'alâmet-i galebe' olarak arkadaşlarına gösterir.

Telemak bu sahneyi gördükten sonra düşüncelerini şöyle ifade eder: "Bu kan gölü içinde yüzen kafayı, o kapanmış ve sönmüş gözleri, o dağılmış soluk yüzü, söylemeye başladığı sözlerin gerisini getirmek ister gibi duran o yarı açık kalmış ağız, ölümün bile silemediği o tehditkar ve etkileyici havasını hayatım boyunca unutmayacağım. Hayatım boyunca, gözlerimin önünden gitmeyecek. Eğer bir gün

tanrılar hükümet etmeme imkan tanırılsa, böyle ölümcül bir örnekten sonra asla unutmayacağım ki bir kral tüm iktidarıyla ülkesini yönetmeye, mutlu olmaya ancak o iktidarını akla tâbi tuttuğu ölçüde lâyıktır. Ah, kaderi, halkı mutlu etmek olan birinin sadece onları mutsuz etmek için iktidar olması ne büyük bir felâkettir”. Kitabın ikinci bölümü burada sona erer.

Aşağıda alıntıladığımız üç örneğin her birinde ikişer cümlenin altı çizilidir. Çıkış metnindeki ve AVP'nın çevirisindeki bu ilk cümleler şunlar :

[Sésostris] résolut de me renvoyer en Ithaque avec des vaisseaux

et des troupes [...]

[...] beni İtakiya'ya *sifin* [gemiler] ve 'asker ile göndermeye

'azm etdi [...]

Aynı metinlerde altı çizili ikinci cümleler de şunlardır:

III° LIVRE

Calypso écoutait avec étonnement des paroles si sages. [...]

ÜÇÜNCÜ FASIL

Kalipso bu derece 'âkil-âne sözleri *ta'acçible* [hayretle]

dinlerdi.

Bu cümleleri, Telemak'ın tanık olduğu bir olayın başlangıç ve bitiş cümleleri kabul edebiliriz. Bu cümleler her üç metinde de yer almaktadır. YKP'da şu şekildedir:

[...] 'asker ve sefine verip İtakiya'ya gönderilmemi emr ettiğinden [...]

[...] Kalipso *sem'-i ta'accüb* [şaşkınlıkla] ile dinleyip [...]

AVP, alıntıladığımız çıkış metninde yer alan, yukarıda da özetlediğimiz olayı varış metnine belirttiği çeviri anlayışı uyarınca dahil etmiştir. Gelgelelim YKP'nın çevirisinde olayın başlangıç ve bitiş cümleleri bulunmakta ancak olay, bulunmamaktadır.

YKP, Sesostris'in Telemak'a gemi ve asker verdiğini, Telemak'ın yola koyulacağını ve hükümdarın ölümünü anlatmaktadır. Metofis'ten *şahs-ı menfi* [sürgün edilmiş kişi] olarak söz ederek kendisini hapsedtiğine de değinir. YKP, yabancılardan da bahs eder ancak YKP'ya göre Finikeliler intikam almak, YKP'nın deyişiyle *li-ecl-il intikâm* peşindedir. YKP, Bocchoris'i yok sayar ve onun niteliklerinden söz etmez. Bocchoris'in iktidara gelmesiyle sebep olduğu 'la guerre civile'e AVP'nın deyişiyle

'harb-i dâhili'ye, bu iç savaşın anlatımına ve müstakbel bir kral olan Telemak'ın bu olaydan büyük bir ders çıkarttığına hiç yer vermez. Bu olayları atlar ve çıkış metninin üçüncü bölümüne geçer.

Hikmetin, bilgeliğin, önemli bir kitabı ve bir tür siyâsetnâme, , devlet yönetimine ilişkin bilgece yol gösteren bir kitap olarak değerlendirilen *Les Aventures de Télémaque*'tan YKP'nın bu şekilde yaptığı çeviri, YKP'nın çevirisinde yalnız anlatının 'hikâye' kısımların atlamadığı ortaya çıkmaktadır. *Terceme-i Telemak*'ın giriş yazılarında her ne kadar tam anlamıyla nelerin çeviriye alındığı belirtilmemiş olsa da, yukarıda değindiğimiz olayın çeviriye alınmaması, YKP'nın çeviri sürecinde yaptığı bir seçimin göstergesidir.

Skopos kuramı, çevirmenin çıkış metnini, amacına ve hedef kitlesine göre kısaltarak, özetleyerek ve benzer şekillerde çevirebileceğini söylemektedir. Sözgelimi *Binbir Gece Masalları*'nın yetişkinlere ayrı, çocuklara ayrı çeviri yaklaşımları çerçevesinde çevrildiği bilinmekte ve bu konuda kimsenin rahatsızlık duyduğu sanılmamaktadır. Ama müstakbel bir kral için ders niteliği taşıyan bu olayın YKP tarafından aktarılmamış olması düşündürücüdür.

3.2.5. Özel Ad Çevirilerinin İncelenmesi

Çalışmamızın bu aşamasında çıkış metninde, özel adların ve yer adlarının göreceli olarak sık geçtiği bir bölüm üzerinde duracağız ve yalnızca bu adların YKP ve AVP tarafından Türkçeye nasıl aktarıldıklarını inceleyeceğiz.

Alıntıladığımız çıkış metnindeki adların altlarını çizmek ve sağ üst taraflarına sırasıyla numara vermek suretiyle bu adları işaretledik. Varış metinlerinde belirlediğimiz bu adları ya da Türkçe hallerini de çıkış metnindeki biçimleriyle yanlarına, kalın ve köşeli parantez içinde yazarak eşleştirdik.

ÖRNEK VII:

<i>Les Aventures de</i>	Ensuite ils retournèrent auprès de <u>Calypso</u> ¹ , qui les attendait. Les nymphes, avec leurs cheveux tressés et des habits blancs, servirent d'abord un repas simple, mais exquis pour le goût et pour la propreté. On n'y voyait aucune autre viande que celle des oiseaux qu'elles avaient pris dans des filets ou des bêtes qu'elles avaient percées de leurs flèches à la
---------------------------------	--

<p><i>Télémaque</i></p> <p>Fénelon</p> <p>1699</p> <p>s. 36</p>	<p>chasse. Un vin plus doux que le nectar coulait des grands vases d'argent dans des tasses d'or couronnées de fleurs. On apporta dans des corbeilles tous les fruits que le printemps promet, et que l'automne répand sur la terre. En même temps, quatre jeunes nymphes se mirent à chanter. D'abord elles chantèrent le combat des dieux contre les geants, puis <u>les amours de Jupiter et de Sémélé²</u>, la naissance de <u>Bacchus³</u> et son éducation conduite par <u>le vieux Silène⁴</u>, <u>la course d'Atalante et d'Hippomène^{5A}</u>, <u>qui fut vainqueur par le moyen des pommes d'or^{5B}</u> venues du <u>jardin des Hespérides⁶</u>; enfin <u>la guerre de Troie⁷</u> fut aussi chantée; les combats d'<u>Ulysse⁸</u> et sa sagesse furent élevés jusqu'aux cieux. La première des nymphes, qui s'appelait <u>Leucothoë⁹</u>, joignit les accords de sa lyre à ces douces voix. Quand <u>Télémaque¹⁰</u> entendit le nom de son père, les larmes qui coulèrent le long de ses joues donnèrent un nouveau lustre à sa beauté. Mais comme <u>Calypso¹¹</u> aperçut qu'il ne pouvait manger et qu'il était saisi de douleur, elle fit signe aux nymphes: à l'instant on chanta <u>le combat des Centaures avec les Lapithes¹²</u> et <u>la descente d'Orphée aux Enfers¹³</u> pour en retirer <u>Eurydice¹⁴</u>. Quand le repas fut fini, la déesse prit <u>Télémaque¹⁵</u> et lui parla ainsi:</p>
<p><i>Terceme-i Telemak</i></p> <p>Yusuf Kâmil Paşa</p> <p>1862</p> <p>s. 11-12</p>	<p><i>Ba'dehu</i> [daha sonra] <i>mülâkât ve sohbetlerine intizâr eden</i> [sohbetlerini bekleyen] <u>Kalipso¹</u>'nun [<u>Calypso¹</u>] <i>gârına</i> [mağarasına] <i>varıp gisû-yi amber-bûları perîşân</i> [amber kokulu dağınık saçları] ve <i>ser-â-pâ elbise-i sefid-i safâ-bahşâ</i> [uzun, rahatlık veren ipek giysiler] ile <i>çâr cihete nûr-eşşân olan duhterân-ı mehveşânın</i> [dört bir yana ışık saçan ay yüzlü kızların] attıkları oklarla urdukları <i>vuhûş</i> [yahşi hayvanlar] ve kurdukları tuzaklar ile tuttukları kuşlardan yapılmış türlü türlü kebâb ve <i>mevsim-i rebî'nin tehvi'e edip</i> [bahar mevsiminin hazırladığı] <i>vakt-i harîfin bezl ve mevsim-i rebî'nin tehvi'e edip</i> [bahar mevsiminin hazırladığı] <i>vakt-i harîfin bezl eylediği</i> [sonbaharın bolca verdiği] meyvelerle <i>sim</i> [gümüş] desfilerden çiçeklerle bezenmiş altın taslara <i>isâle olunur şarâb-nâh ekl ü şerh olunduğu</i> [dökülen saf şarap yenip içindiği] sırada <i>duhterân-ı hânende-gân</i> [şarkı söyleyen kızlar] 'aşk ü muhabbete ve mevcûd şarabın medhine ve <i>eyvâm-ı mâziyede vuku' bulan kâr-zârların evsâfına milteallik</i> [geçmişte olup bitmiş savaşların özelliklerine ilişkin] şi'irler okuyup <u>Truva⁷</u> şehrinde <u>Ulis⁸</u>'in [<u>Ulysse⁸</u>] ettiği <i>muhârebenin⁷</i> [<u>la guerre de Troie⁷</u>] <i>tavsîf ü sitâvişine</i> [savaşı anlatmaya ve övmeye] başladıklarında <u>Telemak¹⁰</u>'ın [<u>Télémaque¹⁰</u>] <i>nergis-i çeşmânından</i> [güzel gözlerinden] <i>devha-ı 'âriz-ı melâhat filâhatine sevelân eden eşk-i te'essür ü tahassürü</i> [güzel ve iri yanığında akan üzüntü ve hatırlama gözyaşını] <u>Kalipso¹¹</u> [<u>Calypso¹¹</u>] görüp <i>ta'âm edemeyeceğini</i> [yemek yiyemeyeceğini] bildiğinden hânendelere işâret ile <i>sâ'ir ceng ü harbe dâ'ir</i> [başka savaşlar hakkında] şarkılar söyletdirdi.</p>
<p><i>Telemak Tercümesi</i></p> <p>Ahmed Vefik Paşa</p>	<p>Ondan sonra <u>Kalipso¹</u>'nun [<u>Calypso¹</u>] yine yanına vardılar ki <i>onlara intizâr</i> [onları bekler] çıkardı giysileri örülmüş ak pâk libâslı perîler <i>ibtidâ bir muhtasar tâ'am ihzâr ettiler</i> [önce biraz yemek hazırladılar] ki pek sâde idi ammâ lezzet ve nezâfette gâyet nefis ve <i>eşha</i> [harika] idi. Onda kendi kurdukları dâma düşürdükleri kuşların ve <i>şikârda</i> [avda] kendi elleriyle oka tuttıkları avın etinden başka kebâb yoktu. Nektardan <i>elegg ve ahlâ</i> [çok leziz ve tatlı] bir <i>nâh</i> [hâlis] şarâbı büyük gümüş testîlerden gül ve reyhânla donanıp tâc giydirilmiş altın kâselere döktüler tâze bahârın umdurup köhne bahârın yerlere serdiği</p>

1881	<p>yemişlerin envârından secelerle getirdiler müte'âkiben dört <i>civân</i> [genç] <i>perî tagannîye âgâz edip</i> [şarkı söylemeye başlayıp] <i>ibtidâen</i> [önce] <i>izidânla devânın neberdini</i> [tanrılarla devlerin savaşını] ondan 'âşik ve ma'suk-ı <i>dîrinle</i> [eski]² [les amours de Jupiter et de Sémélé²] mücid-i nebiz [şarabın mucidi]³ olan bahâdır-ferzînin [Bacchus³] velâdet ve perverişi [doğma ve terbiye] destânını ve da'vâ-ı müsâbakatta^{5A} [la course d'Atalante et d'Hippomène^{5A}] Cezâyir-i Hâlidât bağlarından⁶ [jardin des Hespérides⁶] gelen altûn elmaları <i>firîbivle</i> [numarayla] (كوى كيدى) götüren <i>şâtır müştehirin</i>^{5B} [Hippomène qui fut vainqueur par le moyen des pommes d'or^{5B}] kaziyyesini [sahtekar meşhurun yaptığı işi] ve nihâyet <i>Truva Cengini</i>⁷ [la guerre de Troie⁷] dahi <i>sûrûd ettiler</i> [şarkılarında anlattılar] <i>Ulis</i>⁸'in [Ulysse⁸] kâr-zârları [savaşları] ve <i>zihn-i ferîdinin sitâvişi</i> [eşsiz zekâsının övgüsü] <i>tâ eflâka</i> [göklere] <i>değîn a'lâ olurdu</i> [yükseirdi].</p> <p>Halka-ı periyânın <i>ser-levhası</i> [başı] olan <i>Lukote</i>⁹ [Leucothoé⁹] dahi <i>âhenk-i çengini sâ'irlerinin dil-keş terennümâtına pevrey kılarđı</i> [çalgısının ahengini ötekilerin gönül çekici şarkılarına uydururdu]. <i>Telemak</i>¹⁰ [Télémaque¹⁰] pederinin ismini işittikde gözünden yaş dökülüp yanağından aşağı akardı <i>fûruğ-ı cemâline feter</i> [nur yüzüne daha bir ışık] verdi ancak onun boğazından lokma geçemediğini ve kederle tutulup <i>mızırr</i> [çaresiz] olduğunu <i>Kalipso</i>¹¹ [Calypso¹¹] görünce perilere işaret buyurdu o anda <i>Şehsüvârân ve mü'ânidân rezmini</i> [savaşını]¹² [le combat des Centaures avec les Lapithes¹²] ve ma'sûkasını¹⁴ [Eurydice¹⁴] halâs için <i>iklîm-i cahîm-i nâra</i> [atesli cehenneme] inen sol 'âşik-ı <i>şûride</i>¹³'nin <i>kârını</i> [çılğın aşığın mücadelesini] [la descente d'Orphée aux Enfers¹³] okudular.</p> <p>Ta'âm tamâm olduğu hengâmda mâlike <i>Telemak</i>¹⁵'ı [Télémaque¹⁵] bir yana alıp bu <i>gûne</i> [şekilde] merâmını beyan kıldı ey [...]</p>
------	--

İncelediğimiz bölümde yaptığımız bu eşleştirme sonucunda, YKP'nın özel adların yalnızca dördünü Türkçeye aktardığı ortaya çıkmaktadır:

Kalipso¹—Calypso¹

'Truva [...] muhârebe[si]⁷—la guerre de Troie⁷

Ulis⁸—Ulysse⁸

Telemak¹⁰—Télémaque¹⁰

Kalipso¹¹—Calypso¹¹

'La guerre de Troie'yı bir kenara bırakırsak, geri kalan üç özel adın, anlatının kahramanlarına ait olduğu ve anlatıda sıkça kullanıldığı görülmektedir. Çalışmamızda ağırlıklı olarak dikkate aldığımız *Les Aventure de Télémaque* adlı yapıtın ilk iki bölümünde yaptığımız taramada söz konusu üç adın kullanım sıklığı şöyledir:

Fénélon		YKP
Calypso	12	Kalipso
		12

Télémaque	24	Telemak	20
Ulysse	27	Ulis	7

AVP, özel adların Türkçeye aktarılmasında daha özen göstermiş gibidir.

Kalipso¹—**Calypso**¹

‘aşık ve ma‘şuk-ı *dîrîn* [eski]²—**les amours de Jupiter et de Sémélé**²

mûcid-i nebiz [şarabın mucidi]³—**Bacchus**³

da‘vâ-ı müsâbakat^{5A}—**la course d’Atalante et d’Hippomène**^{5A}

altûn elmaları *firibiyle* [numarasıyla] [...] götüren *şâtır müştehir* [sahtekar meşhur]^{5B}—

[Hippomène] qui fut vainqueur par le moyen des pommes d’or^{5B}

Cezâyir-i Hâlidât bağları⁶—**jardin des Hespérides**⁶

Truya Cengini⁷—**la guerre de Troie**⁷

Ulis⁸—**Ulysse**⁸

Lukote⁹—**Leucothoé**⁹

Telemak¹⁰—**Télémaque**¹⁰

Kalipso¹¹—**Calypso**¹¹

Şehsüvârân ve mü‘ânidân *rezmi* [savaşı]¹²—**le combat des Centaures avec les Lapithes**¹²

iklîm-i cahîm-i nâra [ateşli cehenneme] inen şol ‘âşık-ı *şûride*¹³ [çılgın aşık]—**la descente d’Orphée aux Enfers**¹³

ma‘şûka¹⁴—**Eurydice**¹⁴

Telemak¹⁵—**Télémaque**¹⁵

AVP’nin çevirisinde çıkış metninde bulunan tüm adların aktarıldığını görüyoruz. Bunlardan, Kalipso—Calypso; Truya Cengi—la guerre de Troie; Ulis—Ulysse; Lukote—Leucothoé; Telemak—Télémaque, Türkçe söylemişleriyle aktarılmıştır. Ancak tüm özel adların oldukları gibi Türkçeye aktarılmamış olmaları dikkatimizi çekmektedir. AVP bu konuda değişik bir yol tutmuş gibidir. Sözgelimi,

‘les amours de Jupiter et de Sémélé’yi, ‘eski ‘aşık ve ma‘şuklar’ olarak Türkçeye aktarmıştır.

AVP, ‘Bacchus’ adını vermek yerine ‘*mûcid-i nebiz* [şarabın mucidi] diyerek onun temel niteliklerinden birini kullanmıştır⁶⁸.

68 Schmidt, Joël, *Dictionnaire de la mythologie grecque et romaine*, LAROUSSE, 1996, *Bacchus* maddesi: “Eski Roma şarap tanrısı”.

'la course d'Atalante et d'Hippomène'i, 'da'vâ-ı müsâbakat' olarak Türkçeleştirerek yine çevirisinde özel ad kullanmamıştır.

AVP, Hippomène'in tanıtıldığı cümleyi,

[Hippomène] qui fut vainqueur par le moyen des pommes d'or'-

'altûn elmaları *firîbiyle* [numarasıyla] [...] götüren *şâtır müştehir*

[sahtekar meşhur]'

diyerek çevirmiş, bir 'aldatmaya' ve 'sahtekarlığa' dikkat çekmiştir. Gerçekten de çıkış cümlesinde 'aldatmayla' ya da 'sahtekarlık'la ilgili bir ifade bulunmamaktadır. AVP, yine kişilerin niteliklerine işaret etmek istemektedir. Atalante'nin hikâyesini Azra ERHAT, *Mitoloji Sözlüğü* adlı yapıtının 64. sayfasında şöyle anlatmaktadır:

"[...] "İasos, erkek çocuğu olsun istermiş, Atalante kız olarak doğunca, onu bir dağ başına bırakmış. Bebeği bir dişi ayı emzirmiş, sonra da avcılar alıp büyütmüşler, yaman bir avcı olarak yetişmiş Atalante, koşuda kimse geçemezmiş onu. Ama kız oğlan kız kalmak istediği içindir ki, ırzına geçmeye yeltenen iki at adamı öldürdükten sonra taliplerini kendisiyle koşuda yarışa zorlar, hepsini geçer ve sonra da kargısıyla vurur öldürürmüş. Kalydon avına da katılıp orada büyük bir başarı kazanmış olan Atalanta'yı Hippomenes yenmiş, koşuya başlamadan önce yanına üç altın elma almış [...], Atalanta'nın yaklaştığını görünce elmalardan birini yere düşürür, kız da dayanamaz, eğilip toplar, böylece geri kalırmış. Hippomenes yarışı kazandıktan sonra, Atalante'yle evlenmiş [...]."

Dolayısıyla AVP, 'aldatma' olayı ve Hippomène'e atfettiği *şâtır müştehir* [sahtekar meşhur] nitelemesiyle Atalante ve Hippomène Hikâyesine göndermede bulunmaktadır.

AVP 'jardin des Hespérides'i, 'Cezâyir-i Hâlidât bağları' olarak Türkçeye çevirmiştir. Günümüz okuru için ilginç gelebilecek bu çeviri, aslında isabetli bir çeviridir. Şöyle ki, *Büyük Larousse*'ta *Hesperisler* (Hespérides) maddesine baktığımızda şu bilgiye ulaşıyoruz: "Antikçağ'da dünyanın batı sınırı olarak kabul edilen adalar. (Günümüzdeki Cabo Verde ya da Kanarya Adaları oldukları sanılmaktadır.)" REDHOUSE'un, *Turkish And English Lexicon* adlı sözlüğünde *hâlidât* maddesinde ise şöyle denmektedir: "*Cezâyir-i Hâlidât*: Kanarya Adaları." Demek ki

AVP, 'Hespérides' sözcüğünü Türkçe okunuşuyla vermek yerine varış kültüründe bilinen adını kullanmayı tercih etmiştir.

AVP, 'le combat des Centaures avec les Lapithes' ifadesini 'Şehsüvârân ve Mü'ânidân *rezmi* [savaşı]' olarak çevirmiştir. Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü* adlı yapıtının 170. sayfasında 'Kentaur'lar' (Centaures) hakkında bize şu bilgiyi vermektedir:

"Kentaur'lar, yani at adamlar yarı insan, yarı hayvan bedenli yaratıklardır. Önden bakınca başları, göğüsleri ve kolları, kimi zaman da ön bacakları insan gibidir, karınlarından arkası at biçimindedir. Yeleleri, kuyrukları vardır."

Öte yandan, Robert Graves'in *Les Mythes Grecs* adlı yapıtının 1. cildinin 384. sayfasında şu bilgiye rastlıyoruz:

"Centaures ve Lapithes belki de Eski Roma sözcükleri: centuria, «yüz savaşçıdan oluşan birlik» ve lapidica, «taş kırıcısı»."

AVP'nin 'Centaures' sözcüğünü, 'Şah-süvârân-Ata iyi binenler' olarak çevirmesi, sözcüklerin etimolojisinden yararlandığını gösteriyor gibidir. Ne ki bu yolla aktarılan bu kavramın anlamında daralma olduğu gözükmektedir.

AVP'nin 'Lapithes'i niçin 'Mü'ânidân-İnatçılar' olarak çevirdiğini anlamak zor. Ancak, GRAVES'in yukarıda verdiği bilgi ve 'taş kırıcısı' olmak için 'sabırlı ve inatçı' olma gereği göz önüne alınırsa, AVP'nin bu kez de etimolojiden hareketle benzetmeden yararlandığı, küçük bir ihtimal de olsa, söylenebilir kanısındayız.

AVP, 'la descente d'Orphée aux Enfers' ifadesini çevirirken yine benzer bir yol tutmaktadır. 'Orphée' özel adını kullanmamakta ve Orphée'yi '*iklîm-i cahîm-i nâra* [ateşli cehenneme] inen şol '*âşık-ı şîride* [çılgın aşık]' ifadesiyle anlatıp yaptığı eylemle kişileştirilmektedir. Gelgelelim AVP, 'Orphée'i, anlatının daha ilerisinde, başka bir bağlamda, 'Orfeus' olarak Türkçeye aktarmaktadır⁶⁹.

Son olarak 'Eurydice'e gelince; AVP, yine bu özel adı aktarmamış, o kişinin niteliklerinden biriyle, '*âşık-ı şîride*'nin 'ma'şûka'sı olarak 'Eurydice'i anlatmayı yeğlemiştir.

69 Ahmed Vefik Paşa, *Telemak Tercümesi*'nin çevriyazısı bu çalışmanın III. Çevriyazı Metinler bölümünde bulunmaktadır. Çevriyazıda, AVP'nin Osmanlıca metninin sayfa numaraları verilmiştir. 'Orfeus' sözcüğü Osmanlıca metnin 42. sayfasının 19. satırında bulunmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, *Les Aventures de Télémaque* adlı yapıtın ilk iki bölümünde geçen özel adlar ve yer adları bulunmaktadır. Yusuf Kâmil Paşa Ve Ahmed Vefik Paşa'nın çevirilerinde geçen özel adlar ve yer adları da bu tabloda bulunmaktadır. Tabloyu incelediğimizde, sözgelimi Yusuf Kâmil Paşa'nın 'Grèce' adını, bir kez 'Yunâniyan' olarak iki kez de 'Rûmistân' olarak aktardığını ortaya çıkmaktadır. Benzer bir eğilimi Ahmed Vefik Paşa'da da buluyoruz. 'Apollon'un bir kez 'Apollon' olarak, sekiz kez 'Sürûş-ı hûrşîd' olarak, bir kez de 'Sürûş-i sipihr-i çârumîn' olarak çevirmiştir.

<i>LES AVENTURES DE TELEMAQUE</i> 'DA GEÇEN ⁷⁰ ÖZEL ADLAR VE YER ADLAR İLE SIKLIKLARI		<i>TERCEME-İ TELEMAK</i> 'DA GEÇEN ÖZEL ADLAR VE YER ADLAR İLE SIKLIKLARI		<i>TELEMAK TERCÜMESİ</i> 'İNDE GEÇEN ÖZEL ADLAR VE YER ADLAR İLE SIKLIKLARI	
Aceste	13	—	—	Akestus: 4; Akesto: 5	9
Achille	1	—	—	Akilefes	1
Acratas	1	—	—	Akrağ	1
Admète	1	—	—	bir melik	1
Afrique	1	—	—	Afrika	1
Anchise	2	Ankiz	1	Ankiz	2
Antiphates	1	—	—	Andifates	1
Apollon	10	—	—	Apollon: 1 Sürûş-ı hûrşîd: 7 Sürûş-i sipihr-i çârumîn: 1 Şems: 1	10
Asie	1	Asya	1	Asya	1
Atalante et Hippomène, course d'	1	—	—	da'vâ-ı müsâbakat (ayrıca Hippomène:) neşeli meşhur	1
Bacchus	1	—	—	mûcid-i nebiz	1
Bocchoris	2	—	—	Bokhor	2
Butis	2	—	—	Butis	2

70 Değerlendirmeye ilk iki bölüm alınmıştır. Bu çerçevede, tablodaki öteki iki yapıt için de geçerlidir.

Calypso	12	Kalipso	12	Kalipso	17
Centaures et Lapithes, le combat des	1	—	—	Şehsüvârân ve mu'ânidân rezmi	1
Charybde	1	—	—	Haribdi	1
Chypre	2	Kıbrıs	1	Kıbrıs	1
Circé	1	—	—	Kirke	1
Cocyte	1	—	—	Nehr-i zulmat	1
Cyclopes				Yek-çeşm merdüm-hâr	
Egypte	12	Mısır	4	Diyâr-ı Kıbt: 6 Mısır: 1	7
Enée	4	—	—	Enias	4
Enfers	1	—	—	Bkz. Orfeus	1
Ethiopie	2	Sudan	1	Sudan	2
Etna	1	—	—	Etna	1
Eurydice	1	—	—	Ma'sûka	1
Grèce	6	Yunâniyân: 1 Rumistân: 2	3	Yunan	3
Guerre de Troie	1	Truva Muharebesi	1	Truya Cengi	1
Hercule	1	—	—	Herâkûl	1
Herperide	1	—	—	Hemperya	1
Hespérides	1	—	—	Cezâyir-i Halidât	1
Himériens	1	—	—	Himeryân	1
Ithaque	11	İtakiya	8	İtakiya	11
Jupiter	3	—	—	Sürûş-ı Bircîs: 2 'aşık ve ma'suk-ı dîrîn: 1	3
Lacédémone	1	—	—	Lakedemon	1
Lestrygon	1	—	—	Lestergon	1
Leucothoé	1	—	—	Lukote	1
Linus	1	—	—	Linus	1
Mars	1	—	—	Sürûş-ı müdhîş-i Behrâm	1
Ménélas	1	Fluktet	1	Menelaves	1
Menphis	2	Menfis	2	Menfih	2

Mentor	38	Mentor	24	Mentor	36
Métophis	5	—	—	Metof	4
Minerve	2	—	—	Sürüş-ı hûş	1
Nabrodes	1	—	—	Nebroğ	1
Neptune	1	—	1	Deniz mû'kılı	-
Nestor	1	Nestor	1	Nestor	1
Nil	3	Nil	1	Nil	1
No	1	—	—	No	1
Numidie	1	—	—	Afrika	1
Oasis, le désert d'	1			Vâh-ı kebir çölü	1
Olympe	2	—	—	Olimbos	1
Orphée	2	—	—	İklim-i cahîm-i nâra inen âşık-ı şûride: 1 Orfeus: 1	2
Péluse	1	—	—	Pelus	1
Pénélope	5	Vâlîde	1	Penelop	3
Pharos	1	Freskur	1	Fener	1
Phéaciens	1	—	—	Feasiyân	1
Phéniciens	5	Fenikeli	4	Fenikeli	4
Polyphème	1	—	—	Polifin	2
Pylos	1	—	—	Polis	1
Scylle	1	—	—	İskolla	1
Sémélé (amours de Jupiter)	1	—	—	'aşık ve ma'şuk-ı dîrîn	1
Sésostris	13	Sizosteris (ya da Sezosteris)	3	Sezostiris	8
Sicile	7	Siçilya	4	Sikliye	8
Silène	1	—	—	-	-
Télémaque	24	Telemak	20	Telemak	26
Termosiris	4	—	—	Termosir	4
Thèbes	2	Teb	1	Sevya	2
Troie	6	Truva	6	Truya	4
Tyr	1	Sur	1	Sur	1

Ulysse	27	Ulis	7	Ulis	25
Vulcain	1	—	—	Volkan	1

Bu tablodan YKP'nın birçok özel ada çevirisinde yer vermediği görülmektedir. Bunun ilk nedeni, yukarıda ÖRNEK VI'da gösterdiğimiz gibi YKP'nın anlatıda geçen kimi olayları atlamasıdır bu olayda başrol oynayan Bocchoris de doğal olarak YKP'nın çevirisinde geçmemektedir.

Özel adların çevirilerde bulunmamasının bir diğer nedeni, çevirmenlerin o adı anmak yerine o kişinin niteliğine gönderme yapmayı yeğlemiş olmalarıdır. Sözgelimi YKP çevirisinde, Pénélope adı geçmemektedir. Ancak Pénélope, Telemak'ın annesidir ve çeviride bu şekilde anılmaktadır.

Bu yalnızca YKP'nun tuttuğu bir yol değil. AVP da, anlatıdaki kişilerin her zaman adlarını söylememektedir. O da YKP gibi söz konusu kişinin bir özelliğiyle onu anlatmaktadır. Ancak YKP ile AVP arasında önemli bir fark olduğu ortaya çıkıyor. Şöyle ki YKP, kişinin anlatıda var olan bir özelliğiyle onu anlatırken, AVP, onu, anlatı dışı özelliği ya da özellikleriyle anlatmaktadır. Sözgelimi Hippomène, 'altın elmaları *firibiyle* [numarasıyla] [...] götüren *şâtır müştehir* [sahtekar meşhur]' olarak anılmaktadır. Hippomène ile Atalante'nin arasında yaşanan yukarıda anlattığımız olaya anlatıda herhangi bir gönderme bulunmamaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmamızda, Yusuf Kâmil Paşa'nın *Terceme-i Telemak* ve Ahmed Vefik Paşa'nın *Telemak Tercümesi* adlı yapıtlarını, çıkış metninin ilk iki bölümü çerçevesinde ele aldık. Bu incelemeyi yaparken Vermeer'in Skopos Kuramı'ndan yararlandık.

Her iki çevirmen de çevirilerine yazdıkları önsözlerde, çeviriyi niçin ve nasıl yaptıklarını anlatmışlardır. Bu durum, o zamanki çevirmenlerin şaşkıncu bir biçimde çeviri konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Üstelik günümüzde böyle bir uygulamanın ne kadar az olduğu düşünülecek olursa, bu durum daha iyi anlaşılır.

Ahmed Vefik Paşa'nın, Yusuf Kâmil Paşa'nın yaptığı çeviriyi sevmemesi ve bir kez de *Les Aventures de Télémaque*'ı kendi çeviri anlayışı çerçevesinde Türkçeye çevirmesi o dönem münevverlerinin çeviri konusundaki hassasiyetini ortaya koymaktadır⁷¹. Üstelik çeviri anlayışıyla varış metninin skopos'unu belirleyerek, farklı skoposların farklı çevirilere götüreceğini göstermiştir.

Bu çalışmada üzerinde durduğumuz nokta, çevirmenlerin bu çeviriyle hedeflerine ulaşip ulaşmadıklarıdır. Başka biçimde söylemek gerekirse, çevirmenler çeviri yapmaya girişirken aldıkları kararları yerine getirmişler midir yoksa getirememişler midir?

Çevirileri bir bütün olarak incelediğimizde ve çevirilerden örneklerle yaptığımız karşılaştırmalı değerlendirmede, Yusuf Kâmil Paşa'nın gerçekten de çevirisini süslü bir dille ve özet olarak yaptığı ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz bunun en önemli nedeni *Les Aventures de Télémaque*'ı bir siyâsetnâme olarak görmüş olmasıdır. Düşüncemiz o yöndedir ki Yusuf Kâmil Paşa, bu konuda son derece başarılı olmuştur. Öyle ki, dönemdaşları bile, onun dilini 16. yüzyılın sonu ile 17.yüzyılın başında yaşamış, inşânın büyük isimleri Veysî ve Nergisî ile karşılaştırarak, bir bakıma Yusuf Kâmil Paşa'yı 'şerefletirmişler'dir. Ancak bu tarz bir üslubun çevirinin okunuşuna ilişkin bazı sorunlar getirdiği de görülmektedir. Sözelimi "Kayahan özgül, Kanlıcalı Nihâd Bey[‘in] de *Tercüme-i Telemak*'ın uzun ve girift cümlelerden oluşan yapısına itiraz ettiğini belirtiyor: "[...] hezzâl-i mârûf Nihâd Bey'in 'Telemak tercümesini nasıl

71 Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman* 1. c. adlı kitabında (s. 12) şu bilgileri vermektedir: "Daniel Defoe'nun *Robinson* adlı eserini Vaka-nüvis Ahmet Lûtfi Efendi, *Hikâye-i Robenson* adıyla, Arapça çevirisinden Türkçeye çevrilmiştir. Çevirmenin de söylediği gibi, eser baştan aşağı «konuşma edası üzere açık ifadeler ve ibâreler ile» çevrilmiştir.

Aynı eseri daha sonra Şemsettin Sâmî de *Robenson* adıyla çevirmiştir. Şemsettin Sâmî, çevirisinin önsözünde belirttiği üzere, «yeni düşüncelerin ve şimdiki ilerlemelerin köhne münşiyane tarzla [inşa tarzında] anlatılamayacağı» düşüncesiyle, «anlatımı kitap şivesinden kurtarıp konuşma şivesine kalbetmiş»tir

buldunuz?’ diyenlere ‘Biraz okudum. Durup nefes alacak yerini bulamadım. Baktım ki boğulacağım, hemen elimden attım, kurtuldum’ cevabını verdiği rivâyet olunur’.⁷²

Yusuf Kâmil Paşa’nın çıkış metnini özet olarak ve ‘mealen’ çevirmesi de bu yapıtı bir siyâsetnâme olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Gerçekten de *Les Aventures de Télémaque*, üç düzeyde ele alınabilir. Anlatıda fon olarak Akdeniz havzasıyla Eski Yunan ve Roma Mitolojisi bulunmaktadır. Bu fondaki olay örgüsünü, Mentor eşliğinde babasını arayan Telemak’ın başından geçenler oluşturmaktadır. Yapıtın üçüncü düzeyinde, bir ülkenin nasıl iyi yönetilebileceğine ilişkin öğütlerin yanısıra kötü yönetildiğinde nelerin olabileceğine ilişkin bilgiler verildiğini görüyoruz. Bu bilgilerin yanında yaşama dair, bilgeliğe, erdeme, şerefe, dürüstlüğe dair görüşlere de sıkça rastlıyoruz. Gerçekten yapıt bu yönüyle müstakbel bir kral için ders niteliğindedir. Telemak kimi kez ayrı düşse de çoğunlukla, Mentor’la birlikte, anlatı boyunca, maceradan maceraya, bir ülkeden diğerine sürüklenirken farklı yönetim şekilleri ve yaşam tarzları keşfeder. İşte Yusuf Kâmil Paşa’nın ağırlıklı olarak aktarmaya çalıştığı bu düzeydir. Bu çeviri stratejisi doğrultusunda Yusuf Kâmil Paşa, fonda yer alan unsurları çevirisine olabildiğince az almaya çaba harcamıştır. Özel Ad Çevirilerinin İncelenmesi başlığını taşıyan bölümde de görüldüğü üzere, Türk okurunun yabancı olduğu Eski Yunan ve Roma mitolojisinde yer alan adlar ‘zorunlu kalınmadıkça’ varış metnine aktarılmamıştır.

Yusuf Kâmil Paşa’nın çevirisinde aktarmadığı bir diğer unsur da, anlatının ‘hikâye’ bölümüdür. Sözelimi ÖRNEK II’de gösterdiğimiz gibi batıp sahile vuran gemiden kalanları bir iki sözcükle aktarmaktadır. ÖRNEK V’te, Telemak’ın bir arslanla girdiği mücadele Yusuf Kâmil Paşa tarafından, tam anlamıyla özetlenmiştir. Bu da, onun çeviri yaklaşımına uymaktadır. Ancak ÖRNEK VI’ya baktığımızda, Yusuf Kâmil Paşa’nın, kötü bir yönetim sonunda halkın komşu ülkelerden yardım isteyerek isyan ettiği ve krallarını devirdiği olayı çevirisine almamayı tercih ettiği anlaşılmaktadır. *Les Aventures de Télémaque*’da ‘iyi’, gösterildiği gibi ‘kötü’ de gösterilmektedir. O halde, en azından çıkış metninin incelediğimiz iki bölümü çerçevesinde, Yusuf Kâmil Paşa’nın çevirisinde, çıkış metnini kısaltarak, ‘kötü yönetim örneklerine’ yer vermediğini söyleyebiliriz. Bu açıdan bakıldığında, çıkış metninin içerdiği erdemsel değerler bütünlüğünün bozulduğu ortaya çıkmaktadır. Üstelik varış metninde ‘hikmet’ alınırken,

72 Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa’nın Tercüme-i Telemak’ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı:8 Mart-Nisan 1996, İstanbul, 1996, s. 126. alıntıyı yaptığı kaynak: (Muallim) Nâci, “Mekteb-i Sultânî Derslerinden”, *Mecmûa-i Muallim*, Nu. 20, 10 Şubat 1303, s. 77. Aynı rivâyet için bk. Fâik Reşâd, *Külliyât-ı Letâif*, c. 1, İst., 1328, Dersâadet Ktbh., s. 134

hangi yönlerinin alınıp hangilerinin çeviriye alınmadığı belirtilmemiş, belirsiz bir anlatımla ‘hülâsaten’ denmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında, Yusuf Kâmil Paşa’nın, çeviriyi yapış biçimini okura yeterince anlatmadığı gibi bir sonuç çıkmaktadır.

Ahmed Vefik Paşa’ya gelince, çevirisine yazdığı ‘Mukaddeme’ sinde çevirisinin ‘süssüz’, ‘kelime kelime’, ‘açık ve anlaşılır’, ‘Türkçenin zenginliğini ortaya koyan’ bir çeviri olduğunu söylemektedir. Burada iki özellik dikkat çekmektedir: ‘kelime kelime’ ve ‘süssüz’. Çevirmen kuşkusuz burada kendi çevirisinin Yusuf Kâmil Paşa’nınkiyle taban taban zıt olduğunu vurgulamaktadır.

Çevirileri genel olarak çıkış metniyle karşılaştırdığımızda, Ahmed Vefik Paşa’nın *Les Aventures de Télémaque* adlı yapıtın yalnızca ilk altı bölümünü çevirdiği saptadık. Üstelik söz konusu altıncı bölümün bitiminde bir ‘son’ ibaresi bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çeviriyi okuyanların, çıkış metninin bu kadar olduğunu düşünecekleri açıktır. Üstelik çevirmen, ‘kelimesi kelimesi’ demekle, okurun, kitabın tamamının ‘kelimesi kelimesi’ ne çevrildiğini düşünmesine neden olacaktır. Ahmed Vefik Paşa, bu tutumuyla okuru yanıltmaktadır.

Öte yandan Ahmed Vefik Paşa’nın, çevirdiği bölümlere, temel olarak, çıkış metniyle tamamiyle örtüşen ilk iki bölüme baktığımızda, herhangi bir atlama, özetleme ya da kısaltma yapmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, çeviri ‘kelimesi kelimesine’ yapılmıştır. Bu ifade, doğal olarak, Yusuf Kâmil Paşa’nın çevirisinin tersi anlamında düşünülmeli; özet ya da kısaltma yapılmadığının bir vurgusu olarak değerlendirilmelidir. Yoksa söz konusu olan bir ‘mot-à-mot’ çeviri değildir.

Ancak ‘Türkçenin zenginliğini’ gösterme iddiasında olan bu çeviri, bu konuda başarılı olamamaktadır. Şöyle ki, ÖRNEK III’te görüldüğü gibi, Ahmed Vefik Paşa, sözcük seçimlerinde tercihini her zaman Türkçe sözcükler yönünde yapmamıştır. Kendi hazırladığı sözlükte, *Lehçe-i Osmâni*’de, bu çeviride kullandığı sözcüklerin Türkçelerinin olduğunu öğreniyoruz: ‘gar’ sözcüğünün karşısında ‘mağara; ‘tel’ karşısında ‘tepe’; ‘damen’ karşısında ‘etek’; ‘derya’ karşısında ‘deniz; ‘hemvar’ karşısında ‘düz’.

Bu saptama sonucunda, Ahmed Vefik Paşa’nın ‘Mukaddeme’ sinde okura duyurduklarını tam anlamıyla yapmamış olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında çıkış metninden yaptığı altı bölümlük çevirinin sonuna ‘son’ ifadesini koymasının da, çıkış metninin bütünlüğü açısından okuyucuyu yanıltmaktadır.

Sonuç olarak, iki çevirmenin de bir tür önsözle çeviri tarzlarına ve amaçlarına ilişkin okurlarına bilgi verdiklerini; gelgelelim, bu bilgilerin eksiklikler ve yanlışlıklar barındırdığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışmaya eski yazı metninin çevriyazısını yaparak başladık. Burada karşılaştığımız en büyük zorluk, özellikle Ahmed Vefik Paşa'nın eski yazı metninde yer alan tipografik yanlışlardı. Sözgelimi andığımız metnin 15. sayfasının 17. satırının ilk sözcüğü الحاح biçimindedir. Bu sözcüğün olası okumaları 'ilhâc', 'elhâc' olabilir. Ne var ki bu sözcüklerin anlamları buldukları bağlama oturmamaktaydı. Bunun üzerine 'unutulmuş noktalar' ya da 'fazla noktalar' olabileceği düşüncesiyle imkan dahilindeki her biçimi denedik. Sonuçta bu sözcüğün aslında الحاح olduğu ortaya çıktı. Belirleyebildiğimiz bu gibi durumları çevriyazımızda buldukları yerlerde dipnot yoluyla belirttik. Bu denli zorlanmamız ve -belki de- fazladan uğraşmamızın nedeni, kuşkusuz formasyonumuzun çeviri alanında olmasıdır.

Çalışmamızda önemli bir sorun da, çevirmenlerin, çevirilerini çıkış metninin hangi baskısından yapmış olabileceleriyle ilgiliydi. Bu sorun, kuşkusuz, eski, yüzyıllık metinlerin incelenmesinde her zaman bulunabilecek bir sorundur. Bu konudaki düşüncelerimiz, Çıkış Metninin Yayınlanış Öyküsü adını taşıyan bölümde bulunmaktadır.

Çalışmamızın önemli bir bölümünü çevriyazılar oluşturmaktadır. Yusuf Kâmil Paşa'nın ve Ahmed Vefik Paşa'nın eski yazı metninin iki bölümünü de olsa, kısmi çevriyazıyla da olsa latin abecesine aktarılmasının çeviri araştırmalarına katkıda bulunacağı düşüncesindeyiz.

Bu çalışmada Skopos Kuramı çerçevesinde incelediğimiz bu metinlerin bundan sonra da incelemelere konu olacağını düşünmekteyiz. Bunun yanında bu çalışmanın Skopos Kuramı'nın bir uygulama örneği olduğu da söylenebilir.

Çeviri tarihimizin başlangıç noktalarından birinin belli bir kuram çerçevesinde değerlendirilmiş olmasının, çeviri eleştirisi açısından bir boşluğu doldurduğu kanaatindeyiz.

Bu çalışmanın, Tanzimat Dönemi Türk aydınlarının toplumsal kabuk değiştirme sürecinde dil ve çeviri konusundaki düşünce ve uygulamalarına ışık tutmasıyla, günümüz araştırmacılarının o dönemde yapılmış çevirilere merakını daha da arttıcağı düşüncesinde ve umudundayız.

KAYNAKÇA

Dino, Güzin, *Türk Romanının Doğuşu*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1978

Fénelon, François de Salignac de la Mothe, *Les Aventures de Télémaque*, Edition de Jacques Le Brun, Folio Classique, Gallimard, 1995

Fénelon, *Terceme-i Telemak*, mütercimi Yusuf Kamil Paşa, 2. Baskı, basımı Tasvir-i Efkar Gazetehânesi, 10 Şaban 1279 [1863]

Fénelon, *Les Aventures de Télémaque suivis des Aventures d'Aristonoüs*, Librairie Hachette et Cie, 1893, Paris (PDF)

Hayta, Necdet, *Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Tasvir-i Efkar Gazetesi 1862-1869*, T.C. Kültür Bakanlığı, 2002, Ankara

Graves, Robert, *Les Mythes Grecs*, İngilizceden Fransızcaya çeviren, Mounir HAFEZ, Hachette, Littératures, Paris, 1999

Kaplan, Mehmed, "Tanzîr-i Telemak", in *Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, cilt: III, sayı:1-2, 30 Kasım 1948

Kayaoğlu, Taceddin, *Türkiye 'de Tercüme Müesseseleri*, Kitabevi, İstanbul, 1998

Kemalî, Ali, *Tercüme Hakkında Düşünceler ve Tatbikatına Ait Bazı Nümuneler*, Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi, İstanbul, 1934

Kosal, Vedat, "Osmanlı'da Klasik Batı Müziği", in *Toplumsal Tarih*, sayı 57, Eylül 1998

Kudret, Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I*, Varlık Yayınları, İstanbul, 1965

Kutlu, Şemsettin, *Türk Edebiyatı Antolojisi*, Remzi Kitabevi, 2. baskı, İstanbul, 1981

Mardin, Şerif, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, İletişim Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 1998. 1. baskı, Princeton University Press, 1962

Mardin, Şerif, *Türk Modernleşmesi*, İletişim Yayınları, 3. baskı, İstanbul, 1994

Meriç, Cemil, *Kırk Ambar*, Cilt 1, İletişim Yayınları, 5. baskı, İstanbul, 2004

Meriç, Cemil, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, 7. baskı, İstanbul, 1992. İlk baskı Ötüken Yayınları, 1974

Mitterand, Henri, *XVIIe siècle Littérature*, Nathan, 1987

Nişanyan, Sevan, “Son Sadrazamlar, Kimdiler, Nereden Gelip, Nereye Gittiler?”, in *Toplumsal Tarih*, sayı 42, Haziran 1997

Özgül, M.Kayahan, “Yusuf Kâmil Paşa’nın Tercüme-i Telemak’ı”, in *Nar Edebiyat Ürünleri Dergisi*, sayı, 8, Mart-Nisan 1996

Öztürk Kasar, Sündüz, *Impact de la traduction à la genèse du roman turc*, YTÜ Yayınları, İstanbul, 2003

Pakalın, Mehmed Zeki, *Ahmed Vefik Paşa*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1942

Şinasi, *Extraits de Poésies et de Prose*, Imprimerie de la Presse d’Orient, Constantinople, 1859

Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitapevi, 9. baskı, İstanbul, 2001

Tekin, Mehmet, Derleyen, *Cemil Meriç ile Söyleşiler*, Çizgi Kitapevi, 1. basım, Konya, 2003

Ülken, Hilmi Ziya, *Uyanış devirlerinde Tercümenin rolü*, Ülken Yayınları, İstanbul, 1997

Vermeer, Hans, J., *A Skopos Theory of Translation*, TEXTconTEXT, Heidelberg, 1996

TEMEL BAŞVURU KAYNAKLARI

ANABRITANNICA, XXIV cilt, İstanbul, 1986

Ateş, Ahmed, Abdülvehhâb TARZÎ, , *Farsça Grameri*, 1. Baskı, M.E.B., İstanbul 1970

BÜYÜK LAROUSSE, Genel Yayın Yönetmeni Adnan BENK, XXIV cilt, Milliyet Gazetecilik, İstanbul, 1992

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 3. baskı, Ankara, 1978

Ergin, Muharrem, *Osmanlıca Dersleri*, Boğaziçi Yayınları, 25. baskı, İstanbul, 2002

Erhat, Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, 10. basım, İstanbul, 2001, birinci basım, 1972

Güler, İsmail, Hüseyin Günday, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi (Nahiv Bilgisi)* Alfa Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2001

Günday, Hüseyin, Şener Şahin, *Arapça Dilbilgisi (Sarf Bilgisi)*, Alfa Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2001

İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ, XXIV cilt, İstanbul, 2001

Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Deniz Kitabevi, İstanbul, 2000

Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 1995

OSMANLI ANSİKLOPEDİSİ, II cilt, Yapı Kredi Yayıncılık, İstanbul, 1999

Özege, Seyfettin, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, V cilt, İstanbul, 1977

Özön, Mustafa Nihat, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, İnkılap Kitabevi, 8. baskı, İstanbul, 1989

Öztürk, Mürsel, *Farsça Dilbilgisi*, Murat Kitabevi Yayınları, Ankara, 1995

Redhouse, Sir James W., *Turkish And English Lexicon*, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 2001

Redhouse, Sir James W., *Yeni Türkçe- İngilizce Sözlük*, 15. basım, İstanbul, 1995

Schmidt, Joël, *Dictionnaire de la mythologie grecque et romaine*, LAROUSSE, 1996

Şemsettin Sami, *Kâmus-i Türki*, Alfa Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 1998

Şimşek, M.Sait, Taceddin Uzun, *Arapça-Türkçe Deyimler, Kalıp İfadeler, Atasözleri Sözlüğü*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1991

TARAMA SÖZLÜĞÜ, T.D.K. YAYINLARI, VIII cilt, Ankara, 1963

Tietze, Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı*, 1. cilt A-E, Simurg Kitapçılık-Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1. baskı, İstanbul-Wien, 2002

EKLER

KRONOLOJİ

PADİŞAHLAR VE DÖNEMLERİNİN ÖNEMLİ OLAYLARI	1808	1818	1822	1826	1828	1829	1831	1833	1834	1837	1839	1840	1842	1844
II. MAHMUD	1808	doğum, Arapgir												
	1818	doğum, İstanbul												
	1822		Cevdet Paşa, d.											
	1826			Şinasi, d.										
	1828			Münif Paşa, d. ö.1894.										
	1829	Divân-ı Hümayûn Kalemî'nde memuriyete		Ziya Paşa, d.										
	1831		Mühendishâne-i Berri-Hümayuna (Topçu Subay Okulu) girer				İlk resmi gazete <i>Takvîm-i Vekâyi</i>							
	1833	Mısır'a gider												
	1834		Babasıyla Paris'e gider ve Saint-Louis Lisesi											
	1837		Bâb-ı Tercüme Odası memuriyeti											
ABDÜLMECİD 1839-1861	1839			Ali Suâvi, d.										
	1840		Londra sefâret kâtipliği	Namık Kemal, d.-ö. 1888										
	1842			Osman Hamdi Bey, d. - ö. 1910										
	1844			Ahmet Mithad, d.- ö. 1912										

Dünyada Sanat ve Edebiyat Olayları

Osmanlı Devleti Sanat, Edebiyat Olayları

Çeviriler

Fenimore Cooper, *The Last Mohican*

Balzac *Comédie humaine* (1829-48)

Stendhal, *Le Rouge et Le Noir*

Hugo, *Notre Dame de Paris*

Andersen, *Contes*;

Balzac, *Egenie Grandet*

Sainte-Beuve, *Volupté*

Dickens, *Oliver Twist*

Stendhal, *La Chartreuse de Parme*

Mérimée, *Colomba*

Gogol, *Öticanlar*

Dumas, *père, Les Trois*

					Dönemin Edebiyatçıları ve Sanatçıları	Gazete ve Dergiler	Osmanlı DevletiSanat, Edebiyat Olayları	Mousquetaires
								Dünyada Sanat ve Edebiyat Olayları
1845	Yusuf Kâmil Paşa	Ahmed Vefik Paşa			Recâizâde Mahmut Ekrem, d.-ö. 1914			Ch. Brontë, <i>Jane Eyre</i> ; Thackeray, <i>Vanity Fairs</i>
1847		Tercüme Odası Başmütercimi						Marx, Engels, <i>Komünist Manifesto</i>
1848								Charles Dickens, <i>David Copperfield</i> (1849-1850)
1849	Sudan'a sürgün							
1850					Muallim Nâci, d.; Şemseddin Sâmî, d.,-ö. 1904			
1851	Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliyye azalığı	Tahran Sefiri						
1853	Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliyye başkanlığı							
1855	Mecâlis-i Aliyye'de memur							
1857		Deâvi Nazırlığı						Baudelaire, <i>Les Fleurs du mal</i> ; Flaubert, <i>Madame Bovary</i>
1859	<i>Terceme-i Telemak</i> elyazması							Münif Paşa, <i>Muhâverât-ı Hikemiyye</i> ; Şinâsi, <i>Extraits de Poésie et de Prose</i>
1860						Bir Türkün	<i>Şair Eulennesi</i> , <i>Tercümân-ı Ahval</i> 'de tefrika	
						<i>çıkardığı ilk özel gazete,</i>		

ABDÜLMECİD

1839-1861

Islahat Fermanı

1856

		Paşa	Edebiyatçıları ve Sanatçıları	Dergiler	Devlet Sanat, Edebiyat Olayları	Sanat ve Edebiyat Olayları
ABDÜLAZİZ 1861-1876	1870		<i>Terceme-i Telemak</i> , İstanbul Mekteb-i Sanaayi matbaası	Diyojen, ilk Türkçe mizah dergisi, Teodor Kasap Efendi	<i>Affe Arjetik</i> , R. M. Ekrem	<i>Paul ve Virgüie</i> , Sıddık (<i>Mümeyyiz</i> gazetesinde tefrika, kitap olarak 1873)
	1872		Şinasi, ö.		Ş. Sâmî'nin <i>Taaşuk-u Talat ve Fitnat</i> ;	Samuel Butler, <i>Erewahon</i> ; Zola, <i>Les Rougon-Macquart</i> (1872-93)
	1873			<i>Kırkanbar</i> , bilim ve felsefe içerikli dergi, Ahmet Midhat	<i>Vatan yahut Silistre</i> 'nin ilk sahnelenışı;	<i>Monte-Kristo</i> , Teodor Kasap Efendi
	1874				<i>Harabat</i> , Ziya Paşa	Zola, <i>Le Ventre de Paris</i>
	1875				<i>Hüseyin Feitah</i> , <i>Felâhın Bey ile Rakam Efendi</i> , Ahmet Midhat	Tolstoy, Anna Karantina (1875-1877)
IV. MURAD Mayıs-Ağustos	1876		Vefaati, Üsküdar'da yaptırdığı kadın hastanesinin (Zeynep Kâmil) bahçesindeki türbesine defnedilmiştir		<i>İhtibah</i> , Namık Kemal	
	1877		<i>Terceme-i Telemak</i> , Şeyh Yahya Efendi matbaası, İstanbul			Zola, <i>L'Assomoir</i>
II. ABDÜLHAMİT 1876-1909	1878		Ali Suavi, ö.	<i>Tecümân-ı Hakikat</i> (gazete), Ahmet Midhat; <i>Tercümân-Şark</i> (gazete), Şemseddin Sâmî		
				<i>Gazete ve Dergiler</i>	Osmanlı Devleti Sanat, Edebiyat	Dünyada Sanat ve Edebiyat

							Olayları	Olayları
1879		Bursa Valisi					<i>La Dame aux Camélias</i> , Ahmet MİDHAT	Zola, <i>Nana</i>
1880			Ziya Paşa, ö.				<i>Sefiller</i> , Ş. SÂMİ; <i>Sergüzeşt-i Jil Blas</i> , Lesage'dan çev. İstapan. (AVP 1885'te bu kitabı tekrar çevirir.)	Maupassant, Contes (1880-90); Dostoyevsky, <i>Karamazov Kardeşler</i>
1881		<i>Telemak Tercümesi</i> , 1. baskı Bursa, Matbaa-i Hudâvendigâr; Bursa valiliğinde azli						
1882	<i>Terceme-i Telemak</i> , Ahter matbaası, İstanbul	<i>Telemak Tercümesi</i> , 2. baskı Bursa, Matbaa-i Hudâvendigâr						
1884		<i>Telemak Tercümesi</i> , 3. baskı, İstanbul, Civelekyan Matbaası; <i>Cil Blas Santinelli'nin Sergüzeşt-i Lesage'dan çeviri</i>					<i>Roberson</i> , Ş. SÂMİ	Daudet, <i>Sapho</i>
1885								Zola, <i>Germinal</i>
1888			Namık Kemal, ö.					
1889							<i>Kara Bibik</i> , Nabi-zâde Nâzım,	
1891		Vefaati, Kayalar Kabristanı					<i>Mizancı Murat</i> , <i>Turfanı Yoksa Turfanda mı</i>	

II. ABDÜLHAMİT

1876-1909

2. Osmanlıca Çeviri Metinler

2.1. *Terceme-i Telemak*, Yusuf Kâmil Paşa

همایونی سر ارباب هنرمند درازی در بز و قاب
 الهمام مشهوری مهند انوار عدل جناب رب
 عزیز اولان بادشاه دل آگاه نال ما بچشمه
 افدمن حضرت لایسک محاسن اخلاق مسله
 الا فاق ملکد ارانه لوی خصایص جلاله سنی
 شامل و اعتبارات اصحاب بصائر و تقادیره
 شایان بر کتاب کامل اولد یفتندن

* کامل آر تر همیشه قدر هنر *

* آکدر در صاحبین جهاند ار *

اعتماد لید کا بچمانه ارباب عرفانه بر کار قندی

* معشوقی اولیسک مفارقندن ناشی قالیسونک *

* حال حزن استمال *

(قالیسو) نام بری جزیره نشین (اولیس) تسمیه
 اولسان معشوقک راز و عزیمت و فرقتدر
 حاصل اولان تا نرقابینی تعدیل ایدمک تسل
 بواه نامسندن و نایل حیات سرمدی اولسندن
 کندوسنی بی بخت و سمدیده طالع سخت عد
 و شمار افسانه ساکن اولد ایغی مغاره صدای

حلاوت اداستندن عکس پذیر اولوب خد مننده
 بولسان دخران بری بکران حضورنده فتح
 دماهه هر اسان اولد قاری حالده بره ار دائی ابله
 محاط اولان جزیره سنده واقع جنستان سکوفه زار
 اوزرنده اکثریا منفردا وقتاً ترا کز شور
 اید سده بو حال و محل عقده دشوار کساد دل
 عمر ابادی حل اتمد یکدن بشقه هر بار بر لکده
 کشت و کذار ایشد یکی معشوقک کفتار و مشواری
 اخطار ایتکله ساحل دریا ده محزونانه او طور وب
 اشک چشمنی اطرافه سر پر و معشوق عاشق
 فدائک را کب و ذاهب اولدیغی سفینه نک
 کتدیکی طرفه حصر نظر ایدر ایدی
 * تلافک متور رفاقیه قالیسو جزیره سته *

* خروجی *

نا کهان رسفینه قضا زده نک قوم اوزرنده بعض
 ادوات مکسوره سی کوزینه ایشمسی عقبنده
 ذره به حقیقتش بر سر و بر برنا ایکی شخص غرابغا
 کور مسله شخص جوانک حرکت مردانه و روش
 لوندانه سینه دفت ایدکده « اولسک اوغلی

تلاقدر « دیوب هر قدر رفاقتده بولنان بیر عقل
 پروری تشخیص ایلک پر بیک شائندن ایسه ده بیر
 عقل پرور کند و سنی ییلدر مامت قوه روحانیه سنه
 مظهر اولدیغندن طاعتیوب مع ذلک بو غرق
 سفینه دن طولانی اولیس زاده نك اطه سنه
 دو شمسندن ممنونا اوزر لرینه واروب « داخل
 حکومته خود بخود دخوله فرد آفریده جسارت
 ایده هنر ایکن نصل کله ییلدیکن و مؤاخذه
 و جزا دن نوجهاه قور تله ییلور سکر » یوالو
 خطاب و عتاب و یوزندن لعان ایدن شعله
 مسرور نی ستروا خفاده بختاب ایلا کده تلاق
 « پری اولکن انسان اولکن هر نه اولور ایسه کز
 اولکن نیم کبی دریایه چیقوب سفینه سی ساحل کزده
 تلاف اولش بذر نی جستجو ایدر بصر حقیقده
 صفت فایده کز اوللیدر » دینجه « بهارا نور سکر
 و بذر کز کیمدر » سؤالنه « بذر م (الاکینه)
 جزیره سی حکمداری اولوب اجتماع حکمداران
 و سر آمدان بلدان ایله اون سنه معناد یا محاصره
 و تخریب قلن شهر شهر (توروا) ده و ...

یونانیان و آسیایه جنک آوراک و سیمایه مجالس
 مشهورنده رأی پروراک ایله شهر تیلاب اولان
 اولسدر که مدت مدیده وطن و ممالکندن جدا
 و بید و سیر سفر در یاده نایدید اولدیغندن
 والدهم ایله بیله حیات و ممالکندن بجزر قالدیغندن
 ارایه ارا به سائق قدرتی بورایه القا ایلدی
 بلم قهر نایاب در ماده کنسانیدر ندر هر رحمت
 یورکر به معلومات و برکز « دیدی
 * فالسورک تلمانی حسن قبول ایله عرض *

* محبت ایلسی *

فالسورک بو مستنده بر آدمک درایت و حکایتسه
 و حسن جمال و لطافتیه دقت و برمدت ساکت
 و صامت اقامت ایند کدن صکره « بدر کرک
 سر کدشتی اوزون اولوب سزده یور غون
 اولدیغکر دن اسرا حکر اقتضا ایند کله اولدیغ بره
 یور کر شو حال و حد عمده سز کله تسلی بولورم
 و حفر کرده قیمتی بیله جکر صورتده هر درلو
 خدمت و رعایتده اولورم « دهرک تلمانی و رفیق
 اولان دستور نام میر عقیل پروری برابر الوب

اطرافتی احاطه ایدن دخیان سیمتک اوره سنده
 سرودن والا قدبالا و حریردن معمول البس
 نظر ربا و حسن و ملاحت بی بها ایله کبوسوی
 تابدار نی گاشی کوزل دوش استغما بوشنه
 دوکش و کوز زنده جولان ایدن شعله قسون
 وقتدی حلاوت مزاجیه تبدیل البس اولسایه
 ایلروده کیدر و متور نظر بر قدم سکوت ادینه
 ایله تلماق تعقیب ایدر ایدی

واره واره آن الوصف باب غاره واردیلر . بونظر
 بر بولک فایک بفرده او یولش و ذهب و فضه
 و عمود و هیکل و مرمر برینه دروش صیدی و امیر
 شیارله طولش و حفر و شاتی اطرافد اوزامش
 و صارلمش اولان آصمه دالیردن عبارت بولمش
 اولوب حرارت شمه مقابل هبوب باد صبادن
 میدد ایدن طراوت لطیفه دائمه اوزرینه جوائنده
 نمان ایلان طلی صدالی بیکارل صوینک میان
 و کار خیابان و نقشه زارده محل عمل تشکیل
 ایلدیکی بال و براق حوضارک حوالیستنده قلم
 ساکاری قدرله تزیین چمنستان ایلان انواع

از هار بهار دن رواج طیبه منتشر و طاق
 برطاق اشجار ملتفة الساقك سایه اطاقتوایه لری
 دروننه حلواه شعاع شمس منیر غیر مقتدر اولوب
 نغمات اجناس طیور حیر بخش زوایای شعور
 و باخصوص بالای جلدن کف افشان و سریع
 الجریان و چایر ایچنده مختفی و نهان اولان انهارك
 سیر و تماشاسی بادی از دیاد سیر و راولاسیله برابر
 واقع اولدیغی تیبه دن هر نه حایبه نظر اولانسه
 بر درلو کورینه رك شو یله که بعضا روی دریا
 آینه آسا صاف و هموار و بعضا طاغار کبی
 طالعدر طاشره چار پار کورینوب طرف دیگر دن
 سر بسحاب چنار و قواق و کلنار و امثال اشجار دن
 منکل اولان طر حرا ایچنده کی متعدد ایرماقار بری
 بری اردنجه جریان و دوران ایدرک بعضیسی
 کمال سر عتله ذاتر و بعضیسی یواش یواش
 طولانسه طولانسه صانکه تارک و فارغ اولانسه
 منع قدیمی سمته سائل و سائر اولوب جهت
 احر دن کوریمان جبال و نلال نظرک از زوایا لیدیکی
 صورنده بر حلاوتلی افق ارانه سببه جبال قریبه

صا لقماری پیرا قلمی از ار شدن نمایان اولور باغدار
 و ساثر انجیر و زیتون و فستق کی محصولدار
 انجا جارا ایله مزین و معهور دیده ارباب تماشا به
 رباغ جسیم صبا مقیم کورینور ایدی
 اشته فالپسور بومواقع طبعه بی کور سترد کدن
 و تلاقه حیرت الویرد کد نضکره « بران راحت
 ایدیکز تبدیل البسه بیور کزیننه کوریشور و قلبک
 متاثر اولدیغی حکایه بی سویلشورن » دیوب
 ایکسینی برابر ایچرودن ایچر و کندی مغاره سنک
 جوارنده برغاره ادخال ایلدی اوراد
 قزلی شهر را حقه لطیفه ایدر بیچر دن آس
 یا قشله و جامه و البسه حاضر ایچدار اوللر یله تلاق
 کند و سنه مخصوص و منهیا اولان قاردن بیاض
 پیراهن ایله خفتان حریر زرین تازی کور و بویله
 الا بشلی لباسدن ذوقات اولان جو حقلر کی
 شادمان اولجه منور « بومقوله بسیار سزی
 منقول ایچا لیدر بدریکر کخار بی ادب و زید سنه
 سالک وهوا وهوشه علیه ایله نضکره سالک
 اوللبسکن زیرا نما آسا کند و سنی زیت و زینت

فریفته این کج آدم صاحب عقل و افتخار
 ستایشه سزاوار اوله محبوب الحق مغفرت ذاتا
 انسانیه سستی اختیار و حق پرور کی مر دود
 نظر اعتبار اید نلره مخصوص صدر « دید کده
 تلاق بر آه سرد چکه رک « هوا و هوس قلبی
 استیجاب ایتمکدن ایسه جناب حقندن معنی موت
 ایدرم « دیکله منتسور « یوق یوق هوا جس
 نفسایه سزای اواره و معلوب ایده من « دیمنی
 معاف « بونه احسان الهیدر که دوچار اولدیغیمز
 چاره و حوض اضطرارک اوزرینه بویله بریری بری
 مکن و او استنده ضرورت احتیاجدن بری
 ایلدی - لکن سیقینه بی کسر ایدن قبالدن
 زیاده بونک معاطه کاذبه التفاتندن خوف
 و احتراز اولغایدر - چونکه غرقک نتیجه سی
 هلاک ایدیه بو حالک غایتی فضیلت انسانیه بی
 محو ایده جکنه بناء فالیسونک صورت ظاهره ده
 خوس آئنده و حلا و تقا اولوب حقیقته ازهار
 حیرت آله سورینور مار هلاهل نثار مثال
 حکایات و افادته کندوستنی هر شیبده قادر در

ظنیله سهل الاغفال وسریع الاعتماد اولان
 حالت شبابت بلاسیه اینانمیوب زهر مار دن
 نفسکزی صاقنوب دایما نصیحتمه قولاق
 و پرمایسکز « دیدی

بعده ملاقات و صحبتارینه انتظار ایدن قالیسونک
 غارینه واروب کیسوی عنبر بوزی پریشان و سمرایا
 البسه سفید صفا بخشا ایله چار جهته نور افشان
 اولان دخزان مهوشانک اندقلری اوقلره اوردقلری
 و خوش و قور دقلری طوزاقلرا ایله طو تدقلری
 قوشاردن یالاش درلودر لوکاب و موسم ریمک
 تهیه ایدوب وقت حریفک بدیل ایلدیکی حیوه زاره
 سیم دستیلردن چیچکلره بزئمش التون طاسلره
 اساله اولنور شراب ناب اکل و شرب اولندیغی
 صبرده دخزان خوانندکان عشق و محبت و موجود
 شرابک مدحه و اقام ماضیه ده وقوع اولان
 کارزارلرک اوصافه متعلق شعرلر اوقیوب توروا
 شهرنده اولسک ایتدیگی محاربهک توصیف
 و ستایشنه باشلدقلرنده تلافک ترکس چشماندن
 دوحه عارض ملاح و لاجنه ست اولان ایدن

تأثر و تحسری قالیسو کور و ب طعام ایده میه جگنی
یلد بکندن خواننده زه اشارت ایله سائر جنک
و حربه دأر شرقی لر سوبلندردی .

هنگام طعام رسیده انجام اولد قده قالیسو
تلاقه متوجهها « بن بری اولدیغمدن جزیره مه
یانم ساده دخول اولان انسان دست غدر مدن

قوتیه مزایک سزی نه صورتی تلی واحترام ایلدیگم
نصورت اولدیکه ذاتکره میل و محبت اولسه عرق
ونا بدید اولکر یله آتش دریا سوز عضیدن صیانت

ایده عز ایدی . پدر کرده شونائل اولدیغکر حرمت
ورعایت نظر اولش ای دیسه ده چه فائده قدر وقتنی
حیوت عمه برابر مؤید ابرحیات ذوق واسایش اولغه

و بردیکی سوزدن دونه رت ترک وفدا ایلدیکندن
امد ملید دریاده بی نشان و نا بدید اولسه
کوره مه جنک وانا کیسه ده حکومت ایده میه جنک

و بدیغکردن بوراده آرام و اجرای مراسم ایتملسکر
افادات سخارانه سندن سرخست باده نوازش
واکرام اولان تلاق آیلوب منتورک ایندیکی
نصایحه اصابتنی جزم ایله « کرم ایدیکنی

حاله ترك ايليكز تعريف اينديكز صورتده اساس
 حال بللكه بوند نسكره استخصال اولنور شمدلك
 بدرم ايچون اغليه حق و ققدر « ديمكله قاليسو
 بوندن زياده اوزر يته وارمد يفتدن ما عدا
 ما تمنده وجه مشاركت كوستررك فرق حالتني
 و بوسا حلاله دوشمارينك سبب و حكمتني سؤالنه
 جوابده تلاق « اوز و ندر » ديواعتدار ايلديسده
 برده برده ابرام و الخاخي آرترد يفتدن مقاومت
 ايده ميوب حكاية مضي ماضياه سو و جواه
 ابدار ايلدي

✽ تلافك قاليسويه نقل سرگذشت المني ✽
 « تور و امحاره سندن عودت ايدنلردن بدرمك
 خيرني المي امله مادرمك عاشقاري خير
 القسمنين اتاكده دن چيقوب رفقاي بدردن
 لطف معانله لرني كورديكم نستور و فلوقت نام
 ايكي ذابنه ملاقات و سؤالده خيركافي اله ميوب
 مقدحده الديقم خيره كوره سنايد سحليا چره سندهدر
 مطالعده سله اورانه كيك كيب و مستور الله سورت
 ايلديكده بوفكر جسورانه مه اعراض ايله

سابقاً معارف عمومی ناظری دولت‌وسای پاشا

حضرت‌توینک اشبوک‌کتاب حکمت نصیحه

باز دقاری تفریظدر

سراثر آشنایان آفرینش عالم و حقایق‌شناسان

طبايع اجناس ام زنده محقق و مسأدر که عصرا

بعد عصر نشئت‌نمای دبستان شهود اولان

سخن آرایان افطار جهان‌دان اصحاب فکر و نظر

واریاب علم و هنرک تالیف و تصانیف مشارق

نیجوم غیر و مطالع انوار خیر خبردر . آنجق

مواطن پیرای سکون و آرام اولدقاری بقاع و مواقع

متفرقه‌تک بالطبع کردار و عادت ولسان و لغتاری

یکدیگره‌تبان و معیار اولدیه هر ملک مصنف‌توینک

ریاض مؤلفاتی نسیم زبان مخصوص‌تاریله

پرورش‌تاریب ازادرق انمار و ازهارای مذاق قومیه

مناسب و دیگر لری بی‌جزیه و مخانیب اولون . بوسالده

حرف طرفست و معانی هم‌توآب

ماه هیولای معنا هر نه صورته کیرسه و هر قنغی

صاحب طبع و معارفک ینابیع اقلام ولسانندن جریان

ایستد تحول صور حروف و تبدل آوانی و ظروف ایله

مساعده يول و يروب كيدر ايكن فورطنه
 ظهوريله نهارمز شب ديچوره دونوب كمي بي
 قره يه اوغرا درز خوف وتلاشي حالده قور قديغمز
 توروا قورسانلريني شمشكرك شعاعي ايله كورنجه
 نصيحت صحيجه بي دكلما مكدن نه يه اوغرا ديغمي درك
 ايلدم ايسه ده كچمشه اسف فائده ويرمديكندن
 بشقه متورنكا غيرت ويروب قلب وقالبه برقوت
 عجيبه القاو حال هول اشمالدين شاشرمش اولان
 طائفه زه كال مكانتله ايجاب ايدن قومانده بي
 اعطا ايدر اولد يغمندن بيان ندامت صره سنده
 تجربه سابقه م وامور آتیه يه اطلاع و حال
 حاضري اداره يه قدرتم يوغينكن شوضغر سنده
 سرك نصيحت كزي رد ايتديكم ايچون لايق
 تويخ دكليم عهدم اولسونكه گرفتار اولديغم
 مخاطره دن تخليص جان ايتك ميسر اولور ايسه
 اعداي عدوم اولان نفس هوسناكه او يموب
 دائما بنديديكز ايله مقيد وعامل اوليم» ديديكيمده
 «خطايي حس ايتكزله بعد ما معتدل طور انمكز
 سزه سرمايه كافي كورينور لکن بوندن

قور تاد قدن صکره ینسه احتیاط سزاق حالی
 عودت ایدر تلا شنده یم شمعی لازم اولان ثبات
 و مناسبتدر بر حادته تک وقوعدن مقدم علاجی
 دوشنبوب احترازا ایتک وقضاء اوغرائلد یغی
 تقدیرده قید ایتوب مقاومت وغیرت ایتک
 کر کدر «دیمی باعث حیرت و امنیتم اواسی اوزر ینده
 عجا قور سائلردن بی اصل قور تاره چمدن فکر نده
 ایدم برده هوایه کشایش کاه رک تور و اولردن
 عینله بزم کی یه بکزر برکی کیروده قالبوب مسور
 بزم کی یه انر منلاو بیراق چکدر مش و کور کچیره
 تشخیص اولمده جق صورتده حرکت ایتلریغی تیبیه
 ایلش اولد یغندن برار زمان بو یله چه برابر ایجه
 کید بابوب ساحله تقریرده زیاده میل آمانه هیت
 و سالما سخیلیا جزیره سینه مواصلت ایلدک
 * تلاقک سخیلیاده اسارتی وانندن خلاصی *
 اما بوندن بیوک بر بلا یه منلا اولدق شویله که
 اوراده بولمان تور و اولمچیلری مملکتی ضبط
 ایتک سینه کشاردر طنسه ذهانا جمله منری
 اسیر و رفیقار عری کشته سمشیر ایدوب فقط

ایکیزی استنطاق ایتک ایچون حکمدار جزیره
حضور یشه احضار ایلدکرنده « نره لیسکر
ونره دن کلوب نه ارا یوزسکر » سؤالنه منتورک
« ایتالیسه سمندن کلورن مملکتز اوزایه اوزاق
د کادر » یوالو افاده مهیده سندن کتم حقیقت
المدیکنی حکمدار حس ایدرک حیوانات خدع اولرنده
قوللانماضن ایچون بکلک اور مانلرینه کوندر لیاغری
اهر ایدنجه صبر ایده میوب « اولیسک او خانده
بو تکلیفی ایتکدن ایسه اعدام ایتکرده اولادیر »
دیگیکنده اهلان حاضره « تور وانی تخریب ایدن
آدمک او علی تور والولردن بوراده مدفون اولان
انکیزک قبری اوزرنده قربان ایتلیدر » دیویاغره
ایتلریله حکمدار التون عصاسی التده زینت
وحشمتی برنده قائما « بانی تلاق بو قدر اهلانک التدن
سنی و سنی کتورانی قورنارمقی قابل اولاه منه جقدر »
دیغسیله بری قبر معهوده کتوروب اعدام
ایده چکری حینده مشور « ای حکمدار قوه
استغرا جید ایله صحیح یلورمکه اوج کون ایکنده
اقوام وحشید عمل ککره هجرم و نارت ایده چنار دن

وقتیله طشرده اولان حیوانات و اشیبای سائره بی
 درون سوره ادخال ایتکز ایجاب ایدر اگر
 سوزمده صادق دکل ایسه م شو جزاء مقرری اجرا
 و ماده دیدیکم کی ظهور ایتد کده سزی قور تارنار
 حقلنده نه یامق لازم کاور ایسه آنی تصور و ایفا
 یور رسکز « دیدی

حکمدار بو سوزدن حیرت و تعجب اظهار ایدوب
 «سرك نرون و ساماندن محروم کرایله رابر هر شنیدن
 زیاده معتبر اولان عقل و درایتد مظهریت کز نعمت
 جلیله در» دیمکده و توقیف اولنما راه اقتضایده جک
 لوازم حر بیسه بی احضار ایتلری نی تنیه ایلکده
 اولمی عقبنده و خوداری لرزان طائفه نسوان
 ببران خیده قدام و صبیان نالان و اجناس حیوان
 اطرافدن طاقم طاقم و سوری سوری کلورار
 و سر آمدان بلده بر بیلن آدمن قول کاذبی بونلره
 باعث اولدی دیو مشورک علیهنده سو بکلورار
 ایکن اوج کون مرورنده جبال رفیعه اور ما زلرندن
 دو مالر نمایان واقوام و حشیه جوانب و اطرافدن
 مملکت طوغری سبیلر کی روان اولدیغنی کورنلر

ومنتوره اینا عند قلرندن ما ملکر بی ضایع ایدنار
 ندامت وبری برلینه ملامت ایتمکده اولسونار
 حکمدار درایتکار « ای منتور دشمن اولدیگری
 اونو تدم بو کونگی کونده دشمن عدایتدیگدن
 ایودوستم اوله من عئل ودرایگر ایچینه
 معاوتگری استرم » دیدیکنه منی منتور پهلوانان
 پرخاش شناسانی اعجاب ایدر صفت وصورته قلم
 وقلقان النده میدان حربه کروب تسویه صفوف
 واعمال سنان وسیوف قومانده سنی ویررک
 یور عکله حکمدار اختیار کیروده وین دها
 ایلروده وراسیجه کدوب قون سور ایسنه کرمش
 وچو یازلری قاچرمش لایقطع قان دوکرو وکدیگی
 قانلرک ایچنده یوزر شیرژان کی صالدر دیغدن
 اقوام وخصیده علام انرام طهر ورا بدرک باله
 حاکر واهالی فوق المأمول حک وستره
 مستغول اولار یله بن دخی رئیس القوم اولان
 شخصک اوغلی تلف ومنتور ایله برابر بق
 اعدایی اور مازره قدر تمسیده احرار
 و شرف ایلدم

و خدمت و امرتک اوزریشه حکمدار بزدن
 خست نمود و منکر و توروا قورسانلرندن آسنا آتا کیه به
 اصنامزی متفکر اوله رق پک چوق هدیه و امتعه
 تجارت احسان و عنایت و فینکه کیلرندن برگی
 تخصیصیه عزیمت اعطای رخصت ایلدکلرندن
 اورادن فک لکر قیام و جانب وطنه توجیه سگان
 اعتراف ایلدک ایلدده حکم تدبیر برافق مقتضای
 تدبیر اولد بختن بخت کارکن بران کر فیل اولدق
 * تلاقک صور لیلر ییتنه اسیر دو شهرک مصره *
 * عزیمتی و مملکت مذکورہ تک ثمره عدالت *
 * اوله رق کمال ثروت و معمورتی *

شروجه که ساحل برال شامده واقع باد صور
 اهلایی ثروت و عنایته سفر و راه مصر حکمداری
 (سیر و سفر) و بر کوری یادیه دن استماع
 اهد کلرندن تجارت و خیرتاری کسر و نادیب
 ایتک ایچون اخراج ایلش اولدیغی دوغایه تصادق
 اولدق فینکه سفاتی صادق است کارنده
 روزگار ایلر مساعد و لیکن و کورکاری بزم کلرندن
 راند اولد بختن بختوب بزی اسیر و مصر طرفه

تسیر ایتدیلر .

نیلاک در پایه منصب اولدینی فرسکوره واروب
 اورادن شهر منقده وصوله قدر هر قدر امام
 اسارت عین و بیچاره مانع نظارت ایدیدده
 محل بمحل رویت آبادانی عیالک خاطر مکرده
 بادی مسرت اولوب ساحلیندن قهقهه نظر
 اولانده بکرمی بیکدن زیاده بنادر و قرا تماشا سیه
 متعدد خر قلردن اراضی مصریه دائما و مسترا
 صولانوب اکلور بصلور و اشجار منزله ک انار
 پیشماری الشده داری بوکلور و چوبانار قواری
 صدالریله رینی اعنانه منقول اولور منامده
 ایلدیکیزدن مشوره « بر حکمدار عاقلک زین
 حکومت حکیمانه سننده بولنان اهالینک شوسعدت
 طارخنه دیرسکر » دید بگنده « باقی تالیق سرده
 پدرکک حکومتک مال اراد بکرده بجه کری والد
 ولدی و اولد والدی سورجه سنده سوروب و دانگری
 سیوه رنکه و رفعت و روت و راحلری انی
 سایه کرده حصول بولن اولدینی سوبلندر که
 دقت اعظسکر » عیالک اران انا کرده کتک و در

و قادری کورمک خیال محال و پویاس و ناامیدی
 خائنده ترك دارامال اهنون احوالدر « دهرک
 درین درین آه وانین ایندم
 عشور وقوع مصائبین مقدم وهم ایدوب بند
 الوقوع مقاومتی مادت ایندیکنندن یوزمه قارشو
 حایقروب « همچون مایوس او اورسکن یوما من الایلم
 کده کده جاکرده و پوشهرت بیاس
 و درین قرانور لیسد کردست روز کار زور کارده
 کوی چوکان اسخان اولان پیا کرمی کوچندن جاکرده
 شبهه کرمی واردر « دید کندن و مصرک معهور و آبادان
 قرا و قصباتی و حکومتنک پای و کدا حقلرنده
 بسیار اعدال نومر حتی و جرحه لراه چقه بیارک
 علی الصباح مکتب و تر لاره آمد و رفتی و جله سننک
 حیات باریدن کال خوف و خشینتی و حکم دارک
 اهالی در امالنک حکم داره سنفت و محبتی
 و در سنفت اهلنک اهالی به نفوذ حکومتنک تا اثر
 فری بر بر اراده و بیان ایند کد نصکره تحصیل
 فرت قاب و ذمندن وهم و وسوسدن سلب ایندم
 اسده بلده سنفتی حاکی بری مقر حکمیدار

و یوز قیومی وارد در دیوشهر شمار اولان (تب) نام
 شهر شهیره کوندردیکه واقعا رومستانک الذریاده
 بیوک ورنکین اولان شهر لاندن جسیم و معمر
 رسکنده سی غایت راحت و وفرت تجارت ابله
 حصه مند نم انیت و حبور اولوب صول و زده در
 ویدانده چشمه دل و جابجابه بدل و هیاکل و امر املری
 برندن صاف و متین و نظیف و رزین و رصین و اطفیف
 اولغله برابر بالکرسرای حکمداری عظیم برهنگ
 و شو تعداد اولان شاری حاوی اولد بندن
 قضا کمانه و دیوانخانه لری زر و سندن معمر
 مقروضات و کراسی ابله بر زب و زینت ایدی
 * مصر حکمدارانندن سیر و ستر بسک حرکات *

* عادلانه سی *

حکمدار (سیر و ستر بس) ایسه اوقات و ساعات
 مخصوصه سنده اولادی کی سودیکی رعایا سنک
 شکر و سگایینی ایشدر و مالک ماره احواله
 ایلایع ایلون ایجاب ابله کور بشور من قلم
 و صنوع بر سر برار زنده حصه لری ابله
 کل یوم ایلور عاده ابله ارغراسور کیمه لری

مجلسه قبول ایلدیکي علما و حکما ایله سو یلشور
 اختیار و سیمای و صحیحی خاطر شکار بردات
 نامدار اولغله بزی حضورینه چیرد قیلرنده
 نام و بلده می سوال ایتمکله توروا محاصره سندن
 عودت و غیوبت ایدن پدر می اراد یعنی افاده
 و آنها و نیجه زمان خاندانیه سر پر آرای صحیح
 و شان اولسی دعا سببه و طیمه کورد رستی بهار
 و رجا ایدم

بی یوقاریدن اشاعی مشهور نظر تدقیق ایدرک
 و یردیکم خبرک صدق و کذبنی تحقیق ضمننده
 استنطاقه حواله ایله افاده سی صحیح ایدم
 بلنده و یردیکم حقیقه حرمت ایلد بگیدن
 بلکه کورد رلسون عکسی نقد یرنده ایکی قات
 چرا اولسون دیوامر ایلد کلردن استنطاقه
 مأمور اولون شخص ایتمدن ایجه سزاه
 ایلمجه ضرورک و یردیکم جواب عاقلانه دن
 ایتمکورد اولوب چونکد حکمدار هر تقدیر
 عدالتدار اید کندوسی اولقدیر مضد و عددار
 و نه دیوا کیمسدرک طوغری ادملره قیظ

و عداوتی مجرب و دروکار اولد بقصدن آیری
 آیری سؤال و سوز مزده اختلاف بواستی
 افتد بسنی اغفال ایتمک نیشیه شمعی به قصد
 مفارقت ایتماسی اولد یغم رفیقیدن تفریق
 و کونلرجه بشقه بشقه تضییق ایوب اولد
 فرق بوله مدی ایسه ده جفا که مصیبت انسان
 و راستکویاندن میدانی خالی بولوب خلقک
 محسناتی سزایله مساویسندن بخلو آخرب
 حکمدارانه تقرب و خلول ابدن مدافه کاران
 طریقتی مأمور استطاق بونلر «فک لدر»
 دیرک حکمدار عاقلی انداوب مسور برینه
 خدمت ایتمک او زره بی چو بانلرینه الخاق ایوب
 مشورک افاده اخیره سنه کوره آتی ده
 جانب سرودانه بیخ و فروخت ابدی دین
 قال ایوب «معلیانه مون چوبانلمه ریح
 ایدوبله بوراده قولکره سبب نه اولدی
 استغاثه بطالم کوردن کوره معکرس و مشور
 اولوب مابین حیات و ممی طریقتی ریح
 عاجز و خلاصی استغاثه کوردن کوردن

مضطرب و مشتملاً ایتکله کمال یأس و نوهیدی
 چو بانلغی قبواه بادی اولدی جوانی ویرد کدن
 صکره ینه براقدیغی یردن بدأ ایله رعی اغنام
 ایتدیگن یرل اکثر یاریکستان و حیوانات
 ایچون بعض احجار و اودییه ارالنده اوتلر بولنور
 بوادی دوز خنشان اولوب وحشی چو بانلردن
 غیری کور بیدک کیمسه اولوب حالبو که باش
 چوبان ایتدیسته یار اتمق و قید رقتیدن
 ازاد اولمق املیه معینده بولنانلری دایما ازعاج
 ایلدیکندن جفای خدمت و مطالعه عاقبت ایله
 روز و شب قیرلده و اغیلارده اغلرایدم .

بکون خلیفه الم درویندن اداره ایلدیگم سوری بی
 ان بیدوب بشارک اوکنده ارتق بوندن زیاده سنی
 تحمله اقدارم اولایان درد و محنتدن قور تلاق
 امیدیه و زود راحت موته مترقب ایکن مفارمه دن
 برصدای دهشما ظهور و « ای تلاق کندوکی
 بلوب الم و آشوب اتمد جل بقال صائبه تحمل
 ایلرایسد ک بدرک کی بونک آدم وانا کید
 کلر یاه حرم اولور سن اوزمان چکد بک

درد لری انداخته چاه نسیان ایتوب اطراف کدن
 مداهن لری دفع و ابعاد وزیر دستاکی شفقت
 وعدالت ایله دلشاد ایلمسن « نصایحی تحریک رک
 حواس و شعور اینکله دفعه طاور انوب
 زانورده زمین نیاز و دستکشای بارکگاه
 خدای بی انباز اولدیغمه رفیقلم بکا حرمته
 و با خصوص باش چوبان خلاف ملحوظ رعایت
 باشلدیلر .

بو اراقده مدار تسلیم خاطر اولور معلوماندن
 محرومته تأسف ایله کسب علم و کالی هوای
 نفسانیسنه تقدیم ایدنلرله محترم ادخلردن که
 بویله بر حال طاقتفر سایه اوغرا دقلرنده
 کندورینی سرمایه معلومات مکنسبه لریله
 اکلندیردر آه برکتاب بولسم بنده او قویه بولسم
 دیوملا حظه ایدر و بر اورمان ایچنده کدر
 ایکن دستلنده کاب بر بره ملاقات و شرف
 التفاتیله تجدید لاس حیات ایلدم
 بو بر حکیمسیرک جینی کشایشمون قدوقامی
 بلند و موزون صفالی درینده قدر اوزون سوزی

ساده و سدید قوه نظریه سی خداید البسه سی
 سراپا سفید حکایات تاریخیده حلاوت نطق
 حیرت افزای اهل تقلید امور آتیه بی استخراجده
 ملکه عقلیه سی خارق العاده و ادب شناس
 و رویت استیناس کنجلمه محبتی زیاده و حوش
 بیابانی و طائفه جنی ایله الفتی و متعسر التعریف
 انواع معارفده مهارتی قصائد و نعوت الهیه
 قرائتده حسن ادا و صوتی خردمندان جهانک
 باعث حیرتی اولغله بی کنایه معنوی فرزند
 و بو حکایات تمثیلیه ایله نصیح و پندایلدی .
 شوکواکب کوکبه میدان اسمانده مینانه
 روایت و سیارانده منافات حرکات مناسباتیه
 سیاحت و قوع بولد یغندن چراغ ضیایاش سپهر
 چارمین نور ساز روی زمین و روزان و شبان رعی
 حیوانات و موسیقی و نعمانده درس آزمای طائفه
 شبان اولوب مواسم شهرور دهورک یئشدردیکی
 فوا که خداداد و بهام سیر خواردن حصوله
 کلان خلال ایراد ایله اطراف صحاری و جبال
 و حوالی انهار کوثر مشالده استماع ترنمات طبور

آشیان ساز و هر وجه چنانی باد صباى حيات تو از
 ايله مضبوط مالداران جهانيان اولور لندان راحت
 طبعیه نه اید و کنی کوسر مکه محمود ادنا و اعلا
 وینه تشریف فرمای عالم بالا اولدیغی کنی سسندده
 مددکاری قُضیت ذاتیه ايله بوجو بانلرک قلوب
 قاسیهلر نی نرم و اسایش طبعی په میل و محبتار نی
 گرم ایلیه کور بر کون اولور بار کران امور عامه
 اضطرار بندن چو بانلغی ارارسن دپهرک دستمه
 بر قوال و بر مجموعه حکمت اشمال و بر مکه روز
 و لیل انا جارالنده و چنلرا و سنده ضیافتلر و باسرده
 چپکار دن تاجر نوانو قباقتلر ايله هر بر عن کیف
 مایریدیر ایچر و اوقات و احیانن ذوق و صفای خاطر
 ايله کچر ایکن سوری په برارسلان کردیکنی کوروب
 اوزرینه وارد یغده نچده و دندای و دیده
 خون فسائی ارانه و هجوم ایتد سده ده دیش
 کچره مدیکندن بر قاج نوبت کشت کبرانه صوره ايله
 مقال هلا که دوچار و چو بانلرک تنب و التماسلرینه
 موافقه بوسنی زیت دوش افتخار ایلدیم
 بوجواد تک اشعار ايله (سیر و ستر ایل) بی

گو توروب حال و خاطر می صور دقدن و حکمدار لر
 هر شبی چشم و کوشیه مشاهده و استماع ممکن
 اوله میوب قریب ال ایاق و کوز و قولاق منزله سینه
 ایسه زده انلرده ظاهر اولی نعمت لرینه محب و باطنا
 فوائد شخصیه لر ی حصوله مکب اولد قلرندن
 بعضا خلاف واقع عرض وانها اوزر بنه یو پله
 معامله جور و عدلک وقوعی بیان واعتراف ایله
 ما مور طلبکاری مصادره و تعریب و یو جهته
 قلب حزینی تطیب ایلد کد نصکره عسکر
 وسفینه و یروب انا کیه یه کوندر لاهی امر ایتدیکندن
 امید رؤیت پدر و مادر یأس و کدره غالب و هوای
 دل بای وطن عمان صبر و قراری سالب اولوب بلکده
 یورالده متوری دخی بولور و برابر آلورم دیو همان
 کستی سوار عربت اولد چی زمانده حکمدار لر
 قوی و قویجه شخص منق میدانه چیقده رق
 اولد یخ قلده بی حبس ایتدر دیکندن جهان
 ایتدن ندان وارمالمه بیر حکمت میردن ایتدیکن
 حکم سار و وطنه عودت هوسله لائل اولدیم
 سرتار خیال خواب کران اولوب هر نه ایسه

فیکه لیلر بو حالدن استفاده و لاجل الانتظام
 قبریس جزیره سیندن تدارک و فرستاده ایلدنکری
 عساکر و سفاینی بعد صار ماضار اعاده ایلدیلر
 تفاق متوردن مفارقتی زماننده دخی خود بخود
 ایتدیکی حسن حرکاتی و بعضا ایلدیکی خطباتک
 اقرار یله ایجابنه کوره رویتکارانه تشبیهاتی قفرائتی
 قالیسو سمع تعجب ایله دکایوب ذاتنده اولان علام
 نجابت و فطانت کندوسنه سبب ترقی رقت
 و حیرت اوله رقی « جام تفاق نهایت نصل
 قور تلدیگر و منشور عاقلی نزه ده بوالدیگر » دیمگاه
 « فنیکه لیلر مصرده اولان اسیرانی خلاص
 ایتدیگرنده بی دخی اسیران عدایله سفینه لرینه
 ادخال ایلدنکریدن امید سلامت حوالی کردول
 غریت الفت اولوب برهوائی مساعده کدیلدیگر
 نام فنیکه ان اولدیغی کیمه یله یوب فقط کیمنده
 بولدیغی (ناربال) نام قبودان نام و ایدیه
 صورت قلده بن فیکه لو دکلم مقتضای طالع مادر زاده
 کیلر یله تلدیگر ایچون بی فیکه لیلر طایفه مصرده
 اسیر ایتدیگری کی بودعه دخی فیکه لیلر دیواران

2.2. Telemak Tercümesi, Ahmed Vefik Paşa

تلاقی سرگذشتی

فصل اول

قلیپسو اولیسک کتدیکندن تسلیت ^{له} مزدی به
غمده حیات جاویدی کندینه بختسزلق ^{صایاردی} ارتق
کیف ارامگاهی تغیسبیه عکس صدای ترم ^ا ^{تجزو} پرستاری
اولان پریر حضورنده جرأت تکلم ایلز ^و ^{لمشیدی} .
اطهسی پیرامنده برتمادی بهارک هر دم ^{یتشدردیکی}
چنزار پرازهار اوزرنده اکثریا تنها کزردی - لکن اول
فرخضا اماکن دردینه چارمساز اولقدن ابراخ ^{بلکه} ^{انده}
نیجه کره بانبجه کوردیکی یارک یاد خاطر کدائزینی ^{مخطر}
اولوردی . چوق کره لبدریاده بتلال طوروب کوز
یاشی دوکردی و اولیسک کیسی طالفهاری یار ^{یاره}
کوزندن نهان اولدیغی جهته بر دوزی ^{یه} ^{دونوب}
کوزدیگردی . ناکاه هنوز پاره لغش برکینک پارچه لرینه
نظری ایلشیدی ریزه ریزه کوراجکی ^{تخته لری} ^{قومسال}
اوزرنده اونه رو پراکنده کوراکار بر ^{دومنله} ^{بردیرک}
ساحلده یوزر بعض ارمه لار و چار ^{مختر} کوردی . ^{بعده}
اوزاقدن ایکی کشی ^{تشخیص} ^{ایتدیکه} ^{بری} ^{سالخورده}
کورنور دیگری خورد سال ^{ایسده} ^{اولیسده} ^{اندرور}
ایدی . انک قدبالا و خرام بی ^{محاباسیله} ^{برابر} ^{مهر} ^{وقهرینه}

مالک ایدی . قلیپسو قوه روحانیه سیله بیلدیگه بو
 نوجوان اول قهرمانک فرزندی تلاقدر . اکرچه
 روحانیر طایفده بتون انسانانی پک ایلر و چرر . اما تلاقک
 رفاقنده بولسان اول مرد محترمک کیم ایدوکنی قلیپسو
 سچمدی . زیرا که روحانیانک اولورلی هر نه استراره
 کوچو کورندن صاقلایه بیلورلر ایدی . امدی سروش هوش
 که منظور حکیمک صورتده تلاقه رفاقت ایدردی کندیسنی
 قلیپسونک طانیدیغنی استه مزدی .

بونکه برابر قلیپسو یاباسنه بودرجه شیبیه اولان
 اول جوانی کندی اطه سنه اتان قضانک روزندن شادمان
 اولوردی . اندن یانه واروب کیم اولدیغنی بیلدیکنی
 بیلزلکن کلهرک دیدیکه بنم جزیره مه ایاق باصفه
 بو جرئت سزه ندن الویرمشدر . ای جوان بیکانه معلومکز
 اولسونکه بنم قلروم حدودینی پایمال ایتک جزاسز
 دکلدن . اشته بو کلمات تهدیدامیز ایله هر چند که کوکلنک
 سرورینی اورتمکه اهتمام ایلردی لکن استمدیکی حالده
 صفاسی لقاسنده لعان ایدردی .

تلاق اکا بویله جواب ایتدی ای که فانی ویاباقی هر کیم
 ایسه کزا کرچه دیدار کزدن سزی محض روحانی صانماق
 ممکن اولمز آیا شاید روزکاره و امواج زخاره دوچار
 اوله رق ککرده پدربنی ارارکن کیسی سزک اطه کزک

قیارنده شکست اولمش بر او غلک فلاکتنه ترجمه المزمه یسکره
 قلیصونک عجب ارادینگز کیمدر دیو مقابله سنه تلاق دیدیکه
 اسمی اولیسدر. اون سنه محاصره دن صوکره طرویا
 شهر شهبرینی زیر وزیر ایندن ملوکت بریسیدر بتون
 یونانده واسیا ارضنده نامی ضرب حریده صلاتله وانجمن
 مشورتده کیاستله مشهوردر. شمعی دکرار یوزنده
 طولاشوب انک خطرناک قیاری طولانور ولایتی کنندی
 اوکنندن کویا قاچار بروهم بی قراردر انک زوجه سی
 به لوب ایله بن اکا بردها قوشمق امیدینی بیتردک بندخی
 انک کبی ورطه خطرده دوچار اوله رقی تکاپو ایلوب انک
 قنده ایلوب کنی او کر نیکده کزرم اما بن نه دیرم که شمعیکی
 آنده بلکه قهر بحرده غرقاب اولمشدر بزم محنتمه مرحمت
 بیور کزای بریلر مالکده سی اولیسک حیاتی یاخود مماتی
 حقیقده طالعک نه تقدیر ایلبدیکی اگر معلومکز ایسه انی
 لطف ایلوب اوغلی تلاقه ییلدر کز.

قلیصو بویله عنفوان شبابده بودرجه کیاست و بلاغت
 کوردیکندن متعجب اولوب یورکی اچیه رقی کوزلری اکا
 باغله طویمزدی طوروب قاله قالدی نهایت سوزده کلوب
 ای تلاق پدرکزه اولانلری سزه خبرو پرورز لکن انک
 حکایه سی اوزوندی شمعی چکدیککز یورغینقلردن
 دیکانه کز زمانیدر بزم مسکمه کاکز آنده سزی اولادم کبی

قبول ایدرم کلنگه بوازواده بکا ارام دل اولور سکز و اگر
سز قیبت لذتی یلور سه کز بنده سزک اسباب سعادت کزی
اکمال ایدرم دیهرک انی کوتردی *

مالکه برکروه کسج بریلر ایچنده او کدن خرام ایدردی
اور مانلرده اولومیشه اغاجی تون اطرافنده اولان قدانلر
اوزرینه شاخ وبرکی سایه سنی صالحدیغی کبی انکدخی
انلرک قد بالاسندن باشی بسبتون آشاردی تلاق اردلرندن
کیدردی مالکدنک رونق جالنه و اوچوب تموج ایدن
اوزون لباسنک رنگ کران بهای آنه تعجیده قالور باشی
اردندن طاعنق طرزده ظریفانه دوکمش و توکمش
صاچلرینه کوزلرنده جولان ایدوب ناز خلایوتی ایله تعدیل
اولمش شعله جاذبه سنه حیرت قیلوردی منظور اوکنه
باقدرق متواضعانه سکوتله تلاق تعقیب ایدردی *

قلیصونک مغاره سی قیوسنه واردقلرنده تلاق بر
روستائی وضع ساده کورنیشله برابر کوزلر مسحورایدیچی
اوله شیلر کوردیکه استغراب ایلدی و اقعالنده نهموزر
دن زیور نده ستون و مرمر یا نقش و نقش و هیکل
واثر مشاهده قیلوردی فقط بومغاره قیا باغرنده چاقل
واصدافدن مصنوع کنبد شکلنده اولمش ایدی دیوارلری
برتازه اصمه ایله اور تلمش ایدیکه بومشاق کوریه دالارینی
وقولارینی هر طرفه یایوب بر دوزی به سرر و صرار

ایدی تاب افتابه رغا اول مجلده طائلو نسج بر خراو بخش
 سرینک القا وابقا ایدردی نیجه بیکارر بنفشه و شقایق
 سرینش چنر اوزره حزین و زمین سرلدیله افرق
 برر بلورکی صاف شفاف حوضر پدا ایدردی . تازه
 طوغش بیک درلو شکوفه غارک انجاسنی قایلایان فرش
 زمردینی خرده میا ایله تزین ایدردی اول جای فرح
 فزاده شول التون الماکزن وهر موسمه نوشکفته اولوب
 خوشترین طیب وروایحی نفع ایدن صیق دالو باسق
 اناجلردن بر یوجه قوری وار ایدیکه کویا اول چنزار
 زهنگ باشنه تاج اولوب انک کولکده سی غلاتنی کونشک
 شعاعی دله مز و یکدمز ایدی . انده قوشرک الحاتندن
 و یاخود قیا اوستندن اوچوب یوارلنوب چاغلابه رق
 و کویوکله قارشیق قوجه قوجه طالغه کسله رک دوشن
 وچن اورته سندن قاچوب کیدن برچایک لطیف شارلد
 بستدن بشقه بزمانده اصلا برمودی سس طویلزدی .
 اشبو غار برتل دامنده واقع اولوب اندن دریا گاه
 آینه کی ساف و هموار گاه قیاره مجنونانه غضبه هجوم
 ایدرجه سنه طلفه لرینی طاع مثالی یوجلده رک وایکلیدرک
 چارمقده وچانلابوب طاعلقده قاینار کورنوردی . دیگر
 طرفدن بر ابرماق مشهود اولوب ایچنده پدا اولان
 امله لفرک چپوره سنده چچیک طونامش اخلامورل

و کولگره دکن حشمتله باش قالدرمش یوکسک چنارلر
 و قواقلر حاصل اولمشیدی . بواظهلرک اراسنده واقع
 اولان بوغازلر و قوللر صحراده طولاشوب اویناشوردی
 بعضیسنک براق موجلری سرعتله جریان بعضنک ساکت
 وراکد صولری نور کبی لمعان ایدردی . بعضیسیده اوزون
 اوزون طولانوب منبعنه کیرو چیقار طرزنده کلدکلری
 سمته یته ایزنجه دوز دوران ایدردی : صانکه بومفتونی
 اولدیغی دلنیشین کنارلری براغوب کیتکه قیه مزاردی
 اوزاقدن دیه لر و بیوک طاغیر ظاهر اولوردیکه ذروه لری
 بولوتلره قارشوب عجایب شکلده دوشمش هیئتلی کویا
 کوزلرک شنلکی ایچون مخصوص آرزویه مطابق نقش
 اولنمش برتماشایه لایق افق تشکیل ایدردی . یاقینده
 بولنان کوهسار آصقی و صایوان کبی اصلمش یشیل پیراقلو
 اصمهلرده قبا کیش اوزوملرنگ آلدن دها پارلاق
 اوله رق هونک کبی پیراقلرک التنده کیرلنه مامش و اصمهلر
 یشک باریله چوکش یغلمش ایدی . انجیر وزیتون و نار
 مقوله سی جله کوزل آغا جلر صحرای باشدن باشه اورتوب
 اول دشتی کویا بر وسیع باغ بهشتی ایشیدی . قلیصو
 بتون بو خلقی لطایفی تلاقه کوستردکده اکادیدیکه همان
 راحت و اروپ براز دیکلنوک لباسکرده ایصلا قدر انلری
 دکشدرمک و قیدر صوکره یته کوزشورز اول زمان

سزوسرگذشتنر حکایه ایدیم که کوکاکز ایدن تآئر ایدر .
 بو کلامک عقینده انی کندی نشینی جوارنده بر اینک
 اک ایچدن ایچ خلوتکاهنه منظوره برابر قودی . بریلر
 اول مکانه سرو و آردج اودونندن بر بویک آتش یاقغه
 اهتمام اتمکله رایحه طیبسی هر یانه بایلوردی و یکی
 فونوقلرا ایچون انده اتواب دخی حاضر لامشردی .
 تلاق کنیدی ایچون قارک یاضنه کار ایدر ایچده اقی
 صوفدن بر کوملک ایله صرمه ایشله کنسارلو بر آل جامه
 مهیا ایتدکارینی کوردکده بوشکوه زینته تازه لک
 اغنیادی اولان حظه نظر ایلدی شادمان اولدی منظور
 اکا ادای وقور ایله خطاب ایدوب ای تلاق آیا اولیسک
 نجل نیلک قلبی اشغال ایدمک خیالر بونلر میدر ؟ سز
 بلکه یدر کرک شانی ایفا وسزک عقبکزه دوشن طالع ناسازه
 غلبه چالغه اغنا ایلک کر کسکز قاری کی غفلته همان
 قوشانوب بزنگ سوداسنه اوزنن جوانک شانی خردمندک
 و علوهمت او صافدن بی بهره اذعان قالددر علوشان ایچق
 مشقت وزحمتی تحمله قاتلانوب هوا وهوسی ایاق التنه
 المفه قادر اولان اولو یور کولره شایاندردیو عتاب قیلدی .
 تلاق یشیمانلقله آه چکوب تپورلک وهوس کسزک
 علتی قلبی قابلامغه رضا ویرمکن ايسه ارزو ایدرم که
 قابض ارواح بکا هلاکی نصیب ایلسون حاشا که اولیسک

او علی نامر دانه ناز و نعیمده تعیش هواسنه بر زمانده مغلوب
و مغفل اولسون لکن نه لطف صمدانیدر که بر قضا زده ری
بویله شدت ز جتدن صوکره بونجه اولکاره مستغرق ایدن
بوقائی ویاباقی به راست کتردی دیدی .

منطور جواب ایتدیکه سز شوندن قورقوکز که بو
روحانی سزی مختل باری التنده از مسون الک الدایچی
مروتلرندن حتی کیگری شکست ایدن قره قیاردن ده زیاده
قورقوکز را غرق و هلاک بلیدری عفت و عصمته کین
قوران لذائذ شهوانیدنک نتیجه می قدر خطرناک دکلدن
صاقین ها ائک نقل ایده چکی افسانه و افسونه اینانقدن
فاجکز چونکه کنجاک پرغروردن کندایسندن هر شیئه
موقیبت اومار عجز ضعفیه برابر هرشیده اقتدار حس
ایدوب هیچ برشیدن پروایه اصلا احتیاج کورمز بی
اندیشه محابا و تکلف احتیاط اعتمادینی خفته بدل و سرف
ایدن کندیکزی صاقلا یکر زینهار قلیصونک چچیکر
التندن سوزلان ییلان کی ییلان ایدن شیرین و دلنواز
سوزلرینی دیکله مکدن اجتناب ایدکر کیرلو زهرندن
احتراز ایدکرده فریبندن چکنکر حتی نفسکردن مطهرن
اولیوب هر دم بنم نصایحی بکلیکر دیدی .

ایدن صوکره قلیصونک ینه یانه واردیلر که انره
انتظار چکردی کیسوری اورلمش اقی باک لباسلو پریر ابتدا

بر مختصر طعام احضار ایتدیله که بک ساده ایدی اما لذت
 و نظافتده غایت نفیس و انهی ایدی . آنده کندی
 قوردقلمی دامه دوشردکلمی قوشلرک و شکارده کندی
 المریله اوقه طوتدقلمی آوک اتدن بشقه کباب یوغیدی
 نقتاردن الذواحلی بر ناب شرابی بیوک کومش دستیلردن
 کل وریحسالله طونانوب تاج کیدرلمش التون کاسه لره
 نو کدیلر تازه بهارک اومدروب کهنه بهارک بر لره سردیکی
 بمشلرک اواعندن سله لره کزدیلر متعاقبا درت جوان بری
 تعنی به آغاز ایدوب ابتدا ایزدانه دیوانک بر دینی اندن
 عاشق و معشوق دیرینه موجود نید اولان بهادر فرزینک
 ولادت و پرورشنی داستانی و دعوائی مسابقتده جزایر
 خالدا ت باغلرندن کلان التون المار فریسه کوی کیدی
 کوزان شاطر مشتهرک قضیه سنی و نهایت طرویا جنکنی
 دخی سرود ایتدیلر اولیسک کارزارلری و ذهن فریدینک
 ستایشی تا افلا که دکن اعلا اولوردی .

حلقه بریانک سرلوحه سی اولان لوقوطی دخی آهنگ

چنکنی سائرلرینک دلکش ترنمانه بیرو قیلوردی

تلاق پدربنک اسمنی ایشدکده کوزندن یاش دوکلوب

یناغندن اشغنی اقاددی فروغ جالنه فرتر ویردی انجق

انک بوغازندن نغمه کچمدیکنی و کدرله طوتلوب مضطر

اولدیغنی قلیصو کورنجه بر لره اشارت یوردی اولانده

شهبازان و معاندان رزمی و معشوقدستی خلاص ایچون
 اقلیم جیم نارماین شول عاشق شوریده نك كارینی او قود بیز
 طعام تمام اولدیغی هنگامده مالکده تلاق بریانه الوب
 بو گونه مرانی بیان قیلدی ای اولیس بز کوارك نجل
 نجیبی سزی ناصل نظر اعتبارده و نیجه تلق اقبالده حسن
 قول ایتدی کورورسکز بن بر روحانی باقییم هیچ بر
 نسر بو نیم جزیره ایاق باصده مزکه کستاخلفی شریسته
 هماندم اوغرامیه و کوشمالی طایفه اگرچه مهرکز قلعهده
 محکوک اولسیدی قضاء قرهیه اورمکز بیله سزی غضب
 صدمه سنندن محافظه ایتدی پدرکز دخی سزک کی بو
 سعادتده مظهر اولدی اما دریغ که اندن استفاده ایتسی
 یلدی بنانی بواطده چوق زمان الیقوم بونده حیات
 جاوید حالیه یاننده عمر سورسی کندی النده و دیلکنده
 باغلوایدی .

امانک او حقیر وطنده عودت ارزوی عامیانه سی اکا
 تون بو منافعی رد ایتدی کورورسکز که بر ایتا کیا
 خاطر ایچون نه ر ضایع ایلدی ده ایتا کیایده کورمسی نصیب
 اولدی بنی ترک ایتک استدی کیتی لکن تندباد نارمی
 الوب اکا قیمت ایتدی کیسی بر مدت بازیجه صر صر
 فنا اولسی عقیبنده تلاطم امواجله غرق اولدی
 بودرجه ملال انکیز بر مثال خبرتدن سز عبرت الکز انک

اجل قضائندن سوکره ارتق نه انی تکرار کوره بیلک
 نه ده اردندن ایتاکیا اطه سنده حکمرانلق ایتمک باینده سزه
 بر امید باغلامغه محل قالمشدر مادامکه بوراده هم سزی
 غریق سعادت مسار همده بر حکومت سرور لکنی سرشار
 ایدر بر مالکه روحانی بولدکر باری سزاویسی الدن
 یزدیککزه متسلی اولکر *

اولیسک کندی یاننده نه مرتبه سعادت مند اولدیغنی
 کوسرمک ایچون مالکه بوسوزارینه دها اوزون مقاله لر
 علاوه ایلدی اکا بولیم نام دیو یکچشم مردخوارک
 ایلنده ولسرغون قوم خشونت مألوفک سرخیلی
 اندیفاتسک زدنده سرزده اولان خوارقلری روایت
 قیلدی ماالهما کرکی مسمی ساحره تک اطه سنده باشنه کلان
 خوارقی واسکوللا قیاسیله خریدی کردابی اراسنده
 گرفتار اولدیغنی نهالکی اونودوب یکمدی هب بر بر
 حکایت ایشدی اخر کندی یانندن قالعوب کیتدیکی زمان
 انک علیهنده دکر مؤکنک قوباردیغنی فورتنه وقصرغدی
 دخی ذکر ایشدی اول قضاء غرقده اولیسک فنایه ایاق
 باصدیغنی ایما ایتمک استدی وجزیره قناسیانه التجاسنی
 حذفله یکدی *

تلاق که ابتدادن قلیصونک اوله ایو قبولنده عجمه
 عقلته اوغراوب سروره قالمشیدی نهایت انک مکرینه

و منطورك صوك نصيحتريك حڪمت و حڪرېنى اكلادى
 شويلا برفاج كله جواب ايندى اى مالكه كدر و اندوهى
 بغلايكز شودمده المله ماتم ايتكدن غيرى المدين برشى
 كلز بلكه آتېده تاب و طاقت بولورده اول وقت نعت
 بيدريغكزله لذتياب اولورم اما شمديك بنى حاله براغكار
 كه بابامه اغلام سز بندن رعنا يلورسكز كه اوته رتبه
 حيف و تحسره لايقدر .

وهاله اوليده قليصو اكا بوندن زياده ابرامه جرئت
 ايميوپ حتى انك غصه سندن حصه لئك كبي پائشلا
 يله ياپدى و اوليسك مصيبتنه كويارقت ايندى انجق
 بونوجوانك كوكلنى اولامق و سائلنى اوجه استقصا
 ايچون ابتدا قره يه نه حال ايله اورديغنى و نه مقوله حادثه .
 لك القاسيله بوقيلره دوشديكنى اندن سؤال و تلاقك
 بتم فلاكتلر مك حكايه سى اوزوندر ديو اعتذارينه بوق
 بوق بن سرگذشتكزى ديكلمكه شايقم همان سز نقلنه
 استجمال ايليكز ديو قليصو چوق زمان صيفشدروب
 الحاج ايلدى ارتق اكا طيانه ميوب تلاق بونمط اوزره
 سوزه اغاز ايندى طرويا محاصره سندن كبر و كلان سار
 ملوكدن پدرمك اخبارىنى اكلامق ايچون ايتا كپادن
 جيفشيدم و الدم پنيه لوبى نك طلبكارلى بوغز نمندن
 منعجب اولديلر زيرا اللرك خائلكنى بيلديكندن ن بو

تصویری اهتمام ایوب از دین غایت گیرانه‌ش ایتم
 نه بولوسده ملاقات ایتدیکم نسطور نه ده بی لاکدیونده
 لطفله قبول ایدن مینلاؤوس بدرمک حالاحیاتده اولدیغه
 دأر بکا معلومات ویره ییلدیله هر دم زرد و اشتباهده
 قالمقدن یزار اولوب صیقیده کیمکه قصد ایتدم که پدری
 صرصر روز کارک اورا به اتمش اولدیغی سویلنمکه
 ایدوکنی طویمشیدم اما منظور کامل که بونده حاضر
 کورورسکز بو متجاسرانه نیتده قارشو کلوردی بکا بر طرفدن
 کوه منندی دیوان یکچشم مردخوارک خطرینی دیگر
 طرفدن اول قیلرده کرن طرو یالو انباشک طوناماسنک
 و طرینی اراشه و بیان ایدردی بو طرو یالور بتون یونانلو
 حقهده دشمن جان اولوب خصوصاً اولیسک او غلنک
 قانی دوککدن اشری صفایاب اولورل سز کیرو ایتاکیابه
 دونکز بلکه محبوب روحایان اولان پدر کزده سز که
 بر زمانده اورا به واصل اولور اما تقدیر ازلی انک تدبیرینی
 اقتضا اتمش ده انک اگر وطنی بردها کور مامسی مقرر ایه
 سز هیچ اولمسه واروب انک تارینی المکز و والده کزی
 خصمان فوررمکز و کیاستکزی اقوام مختلفه به ابرازله
 بتون ارض یونانه کندی شخصکرده اولیسک جهانبالغه
 درکار اولان لیاقت و اقتداری مرتبهده استحقاق سروری
 کوسز مکز لازم کلوردی سوزینه ولایدده

اگر چه بوسوزار عین اصابت و سلامت ایدی اما بنده
 انلری دیکلر چک حس و هوش بوغیدی بن یالکر هوس
 نفسی دیکلر دم منظور عاقل کندی رأی و نصایحی ضدینه
 تصدی ایندیکم بر سیاحت خود سرانده بکا همراهی
 اینک در جده سنه قدرینه حتمه شقت ایدی قضا دخی
 بویه بر خطایی ایشلمه رضا ووردیکه بنی انکه انابتدن
 قورترمه مسبب اوله . تلاق سوزینی سویلر کن قلیصو
 منظوره باقاردی حیرتی ارتار اقاردی انک ذاتنه بر قوه
 معنویه حس ایدرکی اولوردی اما بو مجهول ادمک
 موجهه سنده افکارینی نشویشدن قورتره میوب بو حالتنه
 قلبی قورقو ووسوسه ایله طولش طوروردی انجق تلاشی
 اکلا تمقدن احتراز ایله تلاقه همان توجه خطاب ایدی .
 قصد کزی کیمیکز که انتظارم بر کالدر تشق درد
 شوق و مراقبه همت ایدر دیدی تلاق بو وجهه اعاده
 کلام ایلدی .

مدت مدیده روز کار من صیقلیه به کتمکه اولدجه
 مساعد اسدی صوکره بر قره قصرغه کوکلی کوزمزدن
 اورتوب قوی کیمه ظلی ایچنده قالدق شمشک ک
 یادرلدیسیله یاقینده دیکر کیل کوردک که انزده زمه برار
 بو خطره دوچار ایدی چوق کیمزدن انلر انیاسک
 قورسانلری اولدیغنی طاییدق بزه کوره بوتلر بالچین

قیار دن دها از قور قله جق بر بلیه دکل ایدی بن اشته
 اول وقت اما که بی وقت اکلادیم بی ملاحظه سز
 کنجک حرارتی دقله مطالعه سندن منع ایندیکی نسندی
 ایغم صوبه ایردی اما نه فائده که فرصت یکدی .

منظور بو ورطه هول هنگامه سنده بالکز ثابت
 قدم و دلیر و راسخ دم طور مدی برده عادت سندن زیاده
 کور بوزلو و فرحلو کورندی اول یار ایدیکه بکاده
 غیرت و زور دی .

بن حس ایردم که قلبه بر قوه قویه قهار و بر قرار
 اتقا ایردی قلاوز اول ائنده آشوب شاشر مقدمه اول
 مرد فرزانه ایجاب ایدن تدابیری بی تکلف خلیجان جاهه به
 امر و فرمان ایردی بن اکا دیر ایدم که ای عزیزم منظور
 بن نیچون نصایحکزه اتباعدن ابا ایتم بن نه آتینک
 احتمالاته احتیاطده و نه ماضینک عبرتیه تجر بتده نه ده
 امر حالک اداره سنده اعتدالده اقتدار اولیمان شباب
 سالنده کنذیمه اویق و کوکنک عزمنده بولشم بکا
 بدختک دکلیدر ایواه اکر بزده بو فور شده دن نجات
 بولور سدی ارتق بن تقمندن بطبقه الک مهالک دشمنمدن صا
 قور کی سؤظنده اوله ایم دایم سزه اینانه ایم سزه ای مربی
 کامل منظور کولسبهرک بونی جواب اییدی بن سزک ایشلدیکز
 خطائی باشکزه اور مقدن حذر ایدرم ای سز درک ای دو طده

ردها ارزور کزه فمخده اعتداله رعایت اینگری مؤدی
 اولورسه بوقدر نفی کافی اولور لکن ماسمولدرکه
 مخاطره بچدکده بلکه ضرور و اتانیتینه کیر و کده شمیدی
 غیرت ایلورده قلبه قوت ایتلیدر برمه لکسه به ایلزدن
 اول علاجنه احتیاط و ضرورندن احتراز لازمدر ابحق
 رکره اینجه دوشلیدی ارتق انی قید ایدنیدرک حقیر
 طومقندن بشقه چاره قالمز اشته سزده اولیسک او غلغی
 شرفه مستحق اولکر یعنی اوستکزه کلان تون بلا یادن
 بالار یوزکلو بولنکر منظور عاقلک بو حلم و صلابتی
 بنی مسهور ایدی ابحق بزی طرویالی الیدن نه درلو
 معرفته قورتردیغنی کوردیکده دهانز یاده حیرت الوردی
 شویله که هوا اچلقه باشلادیغنی او انده طرویالول بزی
 یاقیندن کوروب ارتق طانجامق ایده میسه جکاری
 صروده منظور کوردیکه انلرک عینی بزم کمیزه بکرر
 برنلویسنی فورتنه اوزاق آتمش و اول کینک باشی بعض
 نوع چچیک سمعدریله طونامش ایدی بزم کشتینک باشه
 دشنی اول چچیکردن طاقدردی و طرویالولرک قوللاندیغنی
 شریدرک رنگنده بندرله اول دستدری کندی الی ابله
 باغلادی

دشمن طانجامق اینچون کوراجیلر مزه ممکن مرتبه
 اکیلوب کینک کویشته سی بو بنجه کیرلنلرینی تنید ایدی

اشته انترك طونامه لرينك اورتە سندن بو حال ايله بلكدك
 بزي كورد كارنده غيبه قارشمش طن ايتدك لري ارقداش لريني
 يكيدن كورمك كاپيله سوخ نعره لري اورديلر حتى
 دريانك شدي سيبيله ناچار انتر يانجه مدت مديدە پول
 كينجه مجبور بيله اولدق هله بولني بولوب براز كپرو
 قالدق وروز كارك ضربني انلري افریقا ساحلده سورمكده
 ايكن بزكورا كه قوت صيقليدنك قريپ بركتارينه باشق
 ايجون بدل مقصور ايتدك واقعا كناره اولاشدق اما بزم
 ارايونده بولديغيمز بلا اول قاچديغيمز طونامه دن اريخطر
 ناك دكل ایدی چونكه صيقليدنك بوقيسينده يونانيان
 خصمی اولان طرو يالوردن ديكر گروهله اوغرادق انده
 ایدی كه طرو يادن چيقان پير آكستوس حكمرانی ايدردی
 بزبوساحله واصل اولور اولز اهالی بزي ياطه نك يرلو
 سندن انلري باصق اوزره سلاحلش بركتيه ياخود يور
 تاريني ضبط اينجه كلش اجانيدن برسريه طن ايتديلر ايلك
 غليان غيظ اتانسنده كيمي زي ياقديلر وارقداشلرمزي بوغاز
 لاديلر يالكز منظور ايله بني اسير ايتديلر تاكه برقصدمزي
 وزمەدن كلدنك مزي اوكرنمسيچون آكستوس حضورينه
 عرض ايدلر اللهم ارزقه مزه باغلو اوله رق شهره كيردك
 و هلا كرك تا جيلي كويا بزم يونانلو اولديغيمزي بيلديكده
 شكنجدمزك بر قوم سنكاره تماشا اولسي ايجون ایدی

لولا بزی اکتوبه عرض ایتدیله که الده سلیکه زردین
 ملوکیت خلق اراسنده حکم عدل ایدردی و بر بیوک
 قربان آینی حاضر بقده ایدی بزدن بر صوت درشته
 دیار من زومی اولدیغنی و سیا حتمزک مقصدی نه ایدوکنی
 صورتی منظور جوابه استعمال برله بیوک هسیریا سوا
 حلندن کلورز و طغر آندن اراق دکادر دیدی بو تقریبه
 بزم یونانی اولدیغیزی سونلکدن حذر ایتدی لکن ملک
 اتی زیاده دیکله مکسزین بزی غرضلرینی کیزلر اچانندن
 عدل ایدرک شهره یاقین بر اورمانده کندی سوریلرینه
 یاقانلرک الی التند قوالق ایتدکه کوندرله مزنی فرمان
 ایتدی .

بو فلاکت بکا اولومدن سحبت دشوار کادی
 فریاد ایدرک ای ملک بزه بویه معاصیله تشبهی روا
 کورمکدن ایسه اعدامزنی سزا کورکوز معلومکوز
 اولسونکده بن ایتاکیا ملکی عاقل اولیسک اوغلی ظالم
 بدرحی دکزلر بوزنده آزار کورم اکر اقاوشمیه جق
 ایسه م اکر و طمنده عودت ایچون یواسارتدن اختلاص
 میسر اولیه جق ایسه جانمی بازی آلکزه بویه اسارت
 عمرینه طاقتم یوقدر دیدم .

بو کلانی بن تفوه ایتدیکم انده حاضر بولنان بون
 خلق خلیجان غیظه باغر شوب خدعه لری طرویا شهرینی

سرنگون ایدن اول شکر اولیسک اوغلی هلاک اغلی
 دیو چاغرشدیلر آکستو بکا ددیگه ای اولیسک اوغلی
 بابا کزک هر غلغات کنارینه اتدیغی بونجه طرور بالورک
 ارواحنه سزک قانکزی قربان ایتمکده دریغ ایدهم سز
 وسزی کتون مربی بر لکده اعدام اولور سکر اول زمان
 خلق ایچندن بر اختیار بزی انکیرک قیری اوزرنده دنج
 ایتمسی بلکه تکلیف برله بونلرک دمندن اول قهرمانک
 روانی شاد اولور انک اوغلی انیساس بيله بویه بر
 قربان خیرینی الدقده کندیك جهسانده ال عزیز اولان
 ذاته سزک نقدر محب اولدیغکزی بیلوب متشکر اولور
 دیدی مجموع خلق بونکلیفه ال چریدیلر آرتق بزی هدی
 ایتمکده حصر فکر ایتدیلر همان بزی انکیرک مقبره سنه
 کوترمک اوزره ایدیلر انده ایکی محراب رکز ایدوب
 اوزرنده پرستش انشئی یاقشیلر ایدی بزم بقرمزی
 دله جک غداره کوزمز اوکنه قوتوردی بزه قربان عادی
 اوزره چیچکدن کلاه کیدرورلردی آرتق انسان مرحتی
 بزم چاغری قورترنغه قادر اولزدی که الدن کیتشیدک
 رده منظور کال حضور ایله حکمداره سوز سوهلمکده
 دستور استدی واکا بویه خطاب ایتدی .
 ای حکمدار طرور بالور علیهته اصلا صلاح چکماش
 بویه برکنج یکنهاک دردینه اجیمزه کز باری کندی

خبر کزی دوشونوب حالکزه آجیکر زیرا بنم کشف
 عیده و کهنانده اکنساب ایندیکم سررشته علم بکا شویله
 یلدرورکه هنوز اوج کون تمام کچمکسزین طاعنلک
 دپه سندن شهر کزی باصحق و بتون ولایت کزی خراب
 ایتک ایچون سیل کبی ایندجک بر طایفه وحشی طوائفان
 صدمه سنده گرفتار اوله جق سکر انزه مسافته همان سرعت
 ایلک خلق سلاح اتنه الوب صحرا ده اولان قیتلو
 سوریلر کزی حصار کز ایچنه سور مکده مبادا دقیقه فوت
 ایتکز اگر بنم بو اخبارم یالان چیقرسه اوج کوندن
 صوکره بزی هندی ایتکه بنه کوچک یوقدر یوق
 بالعکس سوزم طوغری چیقرا ایسه سزه جان بخش ایدن
 کشینک جانه انسان قید یعنی ملاحظه ایدرسکز *

ملک بو کلاملردن متحیر قالدی زیرا منظور هیچ بر
 زمانده بر فردده کور مدیکی بر اطمینان تام ایله سویلردی
 کور یورم که ای مرد بیکانه سزی مال دنیادن یانه خبیسانه
 حصه مند ایدن قوه روحانیان بتون ثروت و سامانه
 مرجح اولان کیاستی سزه انعام ایشلر دیو جواب ایتدی
 همده عقیبنده قربان تشبثی ارتق تأخیر ایدوب منظورک
 خبر ویردیکی صولت دهشت آمیزه چاره بولق ایچون
 اقتضا ایدن امر و فرمانی سریعاً ویردی همان هر
 یاندن طایفه نسا لرزان و کریان و بلاری بو کلمش قانی

بیرلر و کوزلری یاشله طولو معصوم صبیله افسان
 و خیران ظهور ایدوب شهره صیغفورلر ایدی بو کورور
 صیغورلر قویونلر یشران اولتلاقری سوزی سوزی
 براغوب شهره کور و چسوغی صوقله جیق طام
 بوله مزدی هر جانبدن خلق از جمله بری برینی
 قاشدروب ایتدک قارغشده بری برینک یاغره لرینی
 اکلایه مزدی بوتلاشده بیکانه بی اشنا صنآورلردی
 وزیه واره جقیرینی یله میدرک قوشوب بیج و تاب
 ایدرلردی قالدیکه شهرک بیوکری کتدی لرینی سائرلردن
 دها عقلو بیلدی کاردن منظوری جان قورترمی ایچون
 یالاندن کشف و کهنانت یایمش بر کذاب عد ایدرلردی
 او چنجی کون هنوز اقامه ایرمزدن الترک ذهلیری
 بومقواه خلیا ایله مشغول ایکن یاقین طاغورک یماجنده توز
 دو مان بوران بوران قباروب قویوب ایچندن برکروه انبوه
 مسلح وحشی بدید اولدی بونلر هیریان طوائف سیعه
 سیله نبرود طاغورنده ونسیم صبانک هیچ برزمانده تعدیل
 ایده مدیکی شدید سرمانک حوزهمی اولان اقراغی جلی
 ذروه لرنده ساکن اولان وحشی قوملر ایدی منظورک
 اخطارینی صایمانلر خارج سورده قولدن کوله دن
 وسوزی ورمه دن اولدی لر ملک منظوره بسوردیکه بن
 سزک بوتانلو اولدیغکزی ذهندن چیقردم دوشمنز شمدی

صداقی دوستی اولدی طالع سزى بزم خلاصت ایچون
 یورایه کونوردی انجی نصایحکرتک رزانتی کوردن کمر قدر
 شجاعتکرتدن دخی همت او مارم همان سز مدد مزمه بشیمکه
 شباب ایله سز الحق منظورک کوزارنده بر نامه جبارت
 ومهابت بارزا اولور که الیهیتلو جنکاوراره حیرت و پرور
 قلقانله طوائفه و تیغله نیرزه الوب قاورایوب اکستونک
 سپاهی صف حرب اوزره تعبیه ایله باشلرینه کچوب
 حسن انتظام ایله دشمنه قارشو ایلولر اگرچه ملک
 دخی غیرته مشغول ایسهده اختیارقاله اکا انجی
 اوزاقدن بیرولت ایله یلوردی بن ایسه مطوره ده
 یغینجه یوروردم لکن انک درجه صلابتدن چوق
 کیر و قالوردم کویا اکنده کی جوشی غوغا اتاسنده
 درع اکیدی به بکوردی ضربات بازوسی صفیدن
 صفا اجل اوچروردی ته کیم آجلفک ستمکار طرناغیاه
 جان خراش اولان برافریقا ارسلانی که ناتوان قوبونلرک
 سوربسته کیره بیرتاز بوغار قائده یوزر چوبانلر ایسه
 حیواناتها امداد ایتمکدن ایراغ انجی دتره یوب ارسلانک
 بطنشیدن نفسلر بی کیرنلک ایچون همان قاجارلر بو
 وحشیلر شهری اکسزین باصمقی امید ایله کن کندیله
 آبا کسز شامشروب یوزلدیلر اکستونک خلقی منظورک
 عبرتیه وانک اوامر و ترغیبانی عمره سی ایله تازه

جانلائوب کنديزنده او ممدقوي درجه سعوت مشاهده
 قیلدیله اول طائفه بدجوتك سردارنك اوغلنی بن کندی
 مزراغله یقدهم یره اوردیم بن باشده ایدی اما چون
 ندن غایت بلند ایدی زیرا اول مخلوق نیکچشمه
 اوروغندن اولان بر دیوک سلاله ندن کلوردی بزم
 کی محبت دشمنی اویله پهلوان برشی رینه قومز حنین
 صایاردی انجیق بن انك خارق عاده قوتندن نه ییلوب نه ده
 وحشی و حشین طور ندن اور کوب همان قارغیمی کوکنه
 قاقدم اکا جان و بر درورکن سیاه قان سیلاری قوصدر دم
 یره دیورلشنده طایخ کی جشمی بی ازه یازدی چه
 و یو صانتك قشیمی تا طاغله وارنجه ایکندی سلینی
 الوب دونوب اکتویه بولشدم منظورده دشمنی تمام
 طارومار ایلدیکده آوارملری کسوب قیروب قلیچدن
 کچروب قاجغینلری اورمانله قدر سوردی قوغالادی
 بویله مأمول اولمسان بر ظفر جملہ بی منظوره محبوب
 روحانیان و ملهم بر ذات نظریه باقدردی اکتو
 فراوان شکرانه مستغرق و دلنشان اولغله اگر انیشك
 کیلری صیقلیده دونه جك اولورسه بزم ایچون
 هر درلو قورقو محقق اوله جغنی خالصانه اختار ایدرک
 ملکتمزه بلا تأخیر خودتمز ایچون بر کشتی و یردی و یردی
 هر درلو هدایایه مستغرق ایدوب ملاحظه قیلدینی

مخاطره نك، او كى انفق ايچون ارتق عزيمتى تھيل ايلدى
 انجق بزه كندى قومىدن نه كشتيان نده كورايكى
 ورمكه راضى اولدى كه انلك يونان قىلرندە مرض
 خطرده قالملىرى قورخوسى وار ايدى قىلر رافتمزە فيكە لو
 تىجارندن ادملر قاندى چونكە جهانك بتون قومار يە اخذ
 واعطاده اولدقلرندن بونلك هيچ بر قورقولى بوغىدى
 انلر بى ايتا كيايه براقدقلرندە ناوى بى نه كىرو اكتروه
 كىرە جكار ايدى نه چاره كه قضاء تقدير انسايبالك تشببات
 وتديراتنى ملعبه كى اوينادر بوزار و اويالار بزه ده
 درلو صعوبات ووزر صافلاردى .

فصل ثانی

اهل صور کبر و غرور لایله دیار قبطنه حکمران
اولان نیجه اولکارک فاتحی ملک معظم سزوستریسی
اغضاب اغشرا ایدی چونکه تجارتله قراندقوی ثروت
و دگر ایچنده واقع صور بلده منبعضنده اولان خصانت
بوقومک یورکنی انانینله ششروب ملک سزوستریسک
فوقاطدن دوزکن انله تحمل ایتدیکی ورکوی ادادن
ابا اغشردی و ملک عودتنده بر عظیم ضیافت سور
وسروری اثاسنده قرنداشی انی اعدام صددنده
بولدنده اهل صور دخی بوکامسکر اعطاسیله اعانه
اغشرا ایدی .

ملک سزوستریس بونلرک نخوتی قیرمق ایچون بتون
دکزل اوزره تجارتلری زجرانمکه عزم قیلدی سفاینی
طرف طرف کروب فیکه لو اراردی هنوز صیقلیه ننگ بوجه
طاعلری نظر مزدن نهان اولوردی و کویا قره و لیمان
ارقه مزده اوزاغده قاجار بولونلره قارشوردی اولدمده
قبطنی ناولیری کوردک که دریا اوزره بوزر برشهرستان

کبی یاقلاشوردی فیکه لور انلری طانیوب صاوشمقی
استدینر اما صرہسی یکمشیدی چونکہ انلرک یلکنلری
بزمکندن اعلا روزکارلری مساعد کورایکیری وفرقلو
وتوانایدی یانشوب بزی الدیلر واسیر ایدوب دیار قبطہ
کوتردیلر بیہودہ بن انلرہ فیکہ او اولمداغیزی اکلادم
طوردیمینی دیکہ مکہ کوجاہہ تنزل ایندیلر بزی فیکہ لورک
الوب صاندقاری اسیرلردن عدایلہ انجق بویلہ برطونفونلردن
قزاج خلیاسنی قوردیلر بو اثنادہ ایسہ ذکر صوری نیلک
صولریلہ قارشہرق اغارمفہ باشلادیغی مہشودمز
اولور اندن دیار قبطک همان ذکرلہ برابر اولان الحاق
قیلری بلورایدی بعدہ نوشہرینہ قریب اولان قنار
اطہسنہ واروب اندن نیلی یوقاری بلدہ منفہ قدر چیققدق
اکر اسسارت غمی بزلی ہردراو ذوقدن بزدرمش
اولسیدی کوزلرمز بودیارک بیعدو حساب ارقزلہ
صولانور بر بوستان زہتہ بکزر منبت اراضیسنی کور مکہ
صفایاب اولوردی *

نہرک ایکی یاقہسنہ نکاہ ایندیکہ ہر محلندہ معہور شہرلر
وخوش مواقعدہ قصرلر و دیکانمکسزین ہر سنہ التون
صاروسی محصولہ اورتلور زلالر وقویون سور یلریلہ
طواو مرعار وارضک سیندن طشرہ دوکدیکی یشلرک
باری التندہ بوکلمش فلاحلر وجوار بانقولرینی دودوک

وقوالدرینک طائلو سبیلہ اطرافی عکس ایندرون چوبانتر
نظرہ کوردی *

نه مختیار در شول قوم که جلام اداره می برناقل ملکات
الذہ اولہ زیرا ذمیم فیض و برکتہ یاشار مسعود و سعید
یاشار و سعادتہ سبب محض اولان ذات جوانختہ محب
اولور دیو منظور صحیحہ ایدردی اشته ای تلساق اگر
حکم تقدیر سزک دخی بز کون پدرکز ملکته تصرف
ایتمکزی تحریر ایش ایسه سزده بو منهاج اوزره
جهابانلق اعلیٰ و خلاقکزک فرخند باعث اوللی زیر
دستانی اولاد منزله سنده عزیز طو یوب انر کده سو کیسینی
المی صفا سندن لذتیاب اولککز که انر هر راحت
و حضور دمنده هپ شو نمت ذیقینه ملک عادلرینک
احسانندن نائل اولدقورینی تخطر ایلمرینه موفق اوله سز
بالکز هخافت القاسنه تدارک کورن وزیر دستانی زیاده
منقاد ایتمک ایچون ازوب خراب ایدن ملوک نوع بشر
حقتده محض بلیه لردن دیله دیگری کچی قور قونج اولورلر
اما بو نکلہ برابر زیاده مغبوض و مغفور دخی اولورلر
کندیلمرینک رعیتدن رعیتک کندیلرندن اولان اسباب
حسینتندن زیاده قور قورلی اولسنه محل واردن دیو
علاوه کلام ایندی *

بی منظوره شو یله جواب ویردم حیف که شمدی

حکومت و سیاستك قواعد و ضوابطه صرف ذهن
 ایتدك صرعی دکلدر بزه ارتق ایتاکیا یوقدر بز
 ارتق بردها نه و طنزی نه ده و الله می کوره حکمز وار
 حتی اولیس بز کواری شان بی پایاله تختنه عودت ایتسه
 یله بی بولق مرو تپله اصلا دلشناد اوله مز غده اناک
 امری التده بولنه رقی آمر لکی او کرناک شرفه قطعاً
 مظهر اوله جم یوقدر بز اوله لم عزیزم منظور که ارتق
 بزه اولدن بشقه فکر جائز دکلدر باری اوله لم که بزه
 لطف صمدایدن نصیب قلامشدر .

بن بویله سو بیلنور کن هر سوز می درین آهله کسردی
 انجیق منظور مصائبدن قبل الوقوع احتراز ایلدوب بر
 کره قضا ظاهر اولدوقده خوف نه دیمک اولدیغنی
 قطعاً بیلزدی بکا هایقروب وای اولیس عاقلک خیرسنر
 ناخلف اوغلی بونه دیمک! سز فلا کندن آیشوب
 یکلور سکر ها! معلوم سکر اولسون که بر کون اولور
 سز ایتا کیایی وینه لوی بولور سکر حتی مقدم طایماش
 اولدیغ سکر اول ظفر رهبر معطر اولیبی که بخت
 ناماز آنی اصلا بقه مز و سزک چکدیک سکر مختلردن دها
 بیوک نکبتره اوغرا دیغنی حالده اصلا قنور کتر مامکده
 هر دم سزه بر عبرت اولمشدر اشته ایدخی اولکی شان
 و شوکتی ایله کورور سکر افسوس که بورانلرک انی

اندیغی بر او جرایرده اکر اوغلی کندیسنگ نه صبرینه
 نه ثبات و غیرته امثال ایده ییلدیکنی طوموش اولسه
 نجیالت التده ازلوب بونجه دورودراز و قتلردن
 برو حکمکده اولدیغی مشاق و شدایدک چله سندن زیاده
 بو خبر ائک نهنه کوچ کوردی دهرک بنی چوق
 زجرا یلدی .

اندن صوکره بکا دیار قبطک یکره ایکی یئک
 شهر و قصبه یه قدر تعداد اولنان قضا سنده سرتا مرم بسوط
 اولان سباط برکت و میدولیتی کوسروب شهرلرک انتظام
 انضباطنی و پای مواجهه سنده کدانی محافظه ایچون
 مرعی اولان عدل و دادی و احقالت انقیاده و شغل
 و قناعت و حب فنونه و رغبت صنایعه الشریسیه
 حسن تربیه اولمیشی و آیین و عبادتک تمامی اجرا سنده
 رعایتی و خلق حقنده سخا و فتوتی و حیت و صداقتی
 خالق باره سنده طوع و حشیتی هر پدیرک اولادینه تلقین
 ایتمیشی منظور جمله تحسین ایدردی بو کوزل نظامی
 تکرار تکرار و صف ایتمکدن بزمزدی بکا متوالیا دیر
 ایدی که نه سعادت مند در شول قوم که بر ملک عادل
 انی بونجه اوزره رععی ایده و اندن دها زیاده سعادت مند
 اول ملک که بونجه خلقک صلاح و رفاهنی استکمال
 ایدوب فراغ بالنی فضیلت حسناتده بواه قلوب تبعه بی

قورقو زنجیرندن یوزقات زیاده قوی بریندله باغلو طوتار
 که اوده جیل متین محبتدر دکل که اکا یالکز اطاعت
 ایدلر بلکه فضله اولهرق برده شرف اطاعتنی عن صمیم
 دیلرر انک حکمی قلبلر ایچنده جاری حکمراندر هر کس
 اندن قور تلفه جان اتیق شویله طورسون بلکه حکم
 قدرله الدن کیدر مکن تشویشه دوشر وانک یولنه کندی
 جان ویرور بن منطورک دیدکرینه دقت ایدردم واول
 خردمند بکاسوز سوبلدیکه فیغای قلبک برکوشه سنده ینه غیرت
 طوغدیغنی حس ایلردم بز بلده فاخره منقه واردیغمز
 انده چونکه ملک سزوستریس هر شیء بالذات
 معاینه ایتکی مراد ایدنوب اهل صور علینه غایت
 مفضوب دخی اولسی جهتیله محافظ بلده بزم اکا عرض
 اولتیق ایچون مدینه تیوانه کیتهمزی امر ایدی پس بز
 ینه نیل نهری بوینه تا اول ملک معظمک اقامتکاهی اولان
 شول مشهور یوزدروازه لو تیوا شهرینه قدر چیتمفه
 مجبور اولدیق مدینه مذکوره بزه یوتان زمینک اک معهور
 بلده لرندن دهاز یاده شنلکلو بر فمختسرای بیکران
 کورندی زقاق و دروینک واسواقنک نقاحتی و صو
 بندلری و یوللری قنواتی و جاملرینک راحت و نظافتی
 و صنایعک اعتبار و ترقیسی و عامه نک امنیتی جهتلرندن
 اداره مدینه سی برکالدر میدانلری شادروان و چشمه لر ایله

مزیں معبدی مرمر و سادہ کوزل معمارلق صنایع عالیہ سیلہ معنون اولوب بالکر ملکک سرابی کویا برشهر عظیمدر اندہ رخامدن عود و ستون و اوتاد و بوجہ اهرامات و هیکل و اصنام او صاف و صرف زرو سیدن ادوات و اواتی مالا مالدر .

بزی استرقاق ایدنر ملکہ بزم بر فیکه لو تکنه سنده بولند یغمزی عرض اشدیلر اول معلی منقبت کل یوم بعض ساعات معینده تبعه دن شکایت و دعواسی و یا خود اخطار و انہاسی اولانری مجموعاً استماع ایدردی کیمسه بی ردو تحقیر ایغیوب کندینک ملک اولشنی اولادی کبی سودیکی تبعه سنک جلا سنده اولک ایتمک فریضه . سنه منحصر بیلوردی غریبہ کلنجہ آنریده لطفله قبول ایدوب انری کورماک استردی زیرا ائم بعیدمک عادات و قوانینی استفسار و استعمال ایله همیشه مواد نافعہ استحصال اولندیغنه معتقد ایدی .

ملکک بواسطتضا مزاجی بزم عرض حضور اوله مزی مؤدی اولشدی عود و طاجدن مصنوع برمسند اوزره اوتورور انده کی سیکه زرین شاہی و متکی اولوب اگرچه کندوسنه شیخوخت باصمش ایسده خوش لقا خوش منش و ناصیدسی ختمله متور ایدی خلقه هر کون حکم و داد ایتمکده اوله متأمل

و عاقل ایدی که اکا مداهند سز مدخل اولنوردی بتون
 کون مصالح معضلات تنظیم و تسبیقه و عدل تامله اجراء
 انواع احکامه تقید ایتدیکن صوکره ایشاهی اهل
 علمی استماع و اتقیبا و احرار ایله مصاحبت دمنده
 یورغونلغین الوردی و بو محرمیتنه داخل ایتدیکی
 ادملری ابو انتخاب و اتقا ایتکده خود عارف ایدی
 بو پادشاه عالیجاهه مدت عمرنده طعن اولنده جق بر حال
 اسناد اولنده مزدی اسکر مغلوبی اولان حکمداران
 مظفر بتنی زیادهجه شععه ایله اظهار ایتسیدی
 و برده رعیتندن عنقریب سزه توصیف ایده جکم بر نامردی
 معتمد و مؤتمنی ایتسیدی ملک بنی کوردکده کنجلمکه
 و کدرمه شفقت ایدوب و طمنی و اسمی صورتی اوزون
 صورتی اغیرتدن چیقان حکمت و فطانت کلاملرندن
 زار متعجب اولدق *

ای ملک معظم اون سنه مقادی اولان طرویا محاصره
 می و بتون یونان قانین دوککه مودی اولان انزاهی
 سزک معلومکزدرد و الدم اولیس اول شهرک اسامنی
 قع ایدن ملوک متفقهدک مشار بالبنایسدر بتون دکزلر
 یوزنده کزوب ملکی اولان ایتاکیا جزیره سنه مواصلتی
 میسراوله من بنده انی ارارم اما انک بخت نحصنه یلتنان
 طالعم بنی گرفتار اسارت ایتدی بنی پدومه و وطنه اعاده

ایلیکز مولادخی سزی اول وجهه اولادکزه بخشلا یوب
سزکی والد صفینک الی التده ممر اولق صفاسنی
انله نصیب یورسون دیو جواب ایتم .

ملك بكا نظر تر حنی عطف ایدردی انجق افاده مك
صدقنی تحقیق ایتمك اراده سنه مینی ایشمزی بر سر کارینه
حواله ایلدی بزم کمی بی ضبط قیلانلردن حقیقت حالده
یونانلومی یا خود فنیکه لومی اولدیغیمزك تدقیقنه اول شخص
مأمور اولدی اکر بونلر واقعا فنیکه لو ایسه جزاء
مضاعفه مستحق اولدیلر که هم بزه عدودرلر همدهدها
اشعی کذب دنی ایله اغفللزه چاره جو اولدیلر یوق اکر
بالعکس کرچکدن یونانلو ایسه لر حقارنده معاملهء مجامله
شایان قیللسون و کندی تاوینرمدن بریله وطنلرینه اعاده
قیلملری منویء مر امدر زیرا بن ولایت یونانه محبت
ایدرم قوم قبطیاندن چند سروری اول اتحاده نشر قانون
واثر ایندیلر هراقلك حیثیتی معلومدر اکیلفسك صیت
نامی بزه دکن واصل اولمشدر و اولیس محنت دیده نك
دخی کیاستندن روایت اولنان نوادره حیران اولورم
بكا صفاء روح انجق جفاکش اولان اهل وفا بی حایت
ایمکده در دیدی .

بزم ایشمزك تبعی حواله اولسان شخص افندیسی
خیر اندیش و فتوتکار اولدیغی قدر فاسد جانلو بر مفسد

مکار ایدی انک اسمی مطوف ایدی خلافری طومغه
 سعی ایله بزى استنطاق و منظورک شدن اوصولو
 و بوللو جواب ویردینکنی کورنجه اكا کراهیت وسوء
 ظن ایله باقوب خائرك صالحله معامله سی و ققنجد اكا
 بعض و غیظ ایدی بزى آردی اندن برو منظور نه
 اولدیغنی ارتق یله مدم بواقتراق اوزرمد یلدرم ایغنی
 کبی اولدی *

مطوف بزى منفرداً استنطاقله متبان شیر سویلده
 بیلک داعیه سنه دوشوب بخصوص بکا وعد چیل ایله
 کوزمی باغفق و ادیسنده منظورک اندن صاقلامش اوله جغنی
 شیری بکا اقرار ایتدیرمکه اوغراشدی حاصلی او
 خالصانه حقیقت حالی ارامزدی بزى کندیسنه قول
 ایتک ایچون ملکه فیکه لو اولدیغمزى افاده ایله بیلکدیر
 بهانه اراردی عاقبت بزم حاصله بزمه و ملکک هشیار لغنه
 رغما انی اغفسال ایتدک یولنی بولوب بزى نظرندنه آمم
 ایدی حیفکه حکمداران نه لره محضرو مظهر اولورلر
 انک ماقلری بیله چوق کره غافل اولانور اطرافلرینی
 حیله کار حریص ادملر احاطه ایدر ایولر نه متصبص
 نه ده مطلق اولدقلرندن کیرو طورورلر ازانلرینی بکلیوب
 منتظر اولورلر ملوک دخی اوله لرینی واروب بولسینی
 بیلز الدانور بالعکس پائلر جسور مکار و صوقلوب

خوش کورنگه مهالك اضمار غرضه ماهر و حکمران
اولانك تمايلات نفسانيه لرینه يراقق ايجون ناموسك
وحيتك عليهنده هرشي ارتكابه حاضر اولورلر ايواه
ايواه کوتورك فكر و مكرينه هدف اولان برمك نه
طالعنذر اكر مداهنه يني دفع اتمزسه و طوغري يني
جرتله سويليانلره اعتبار اتمزسه زوالی محققدن بن
دردناك حالمده اشته بو ملاحظه لراه تفكر و منظور دن
ديكله ديكم نصايحي تخطر قیلوردم بو ائشاده مطوف بني
واه كبر چولنسدن اوتنه طاغر جانيسته قوللريه برابر
حسابنر حيوان سوزيلريني سورمك ايجون انلره همراه
ايدوب كوندردی *

بو محله قليبصو تلاقك سوزيني كسوب اي عجا
اول زمان نه ايتدكز سزكه صيقليه ده موتي اسارته ترجيح
ايمش ايدكز ديدی تلاق جوا بنده طالعك نحوستي زايد
و ترفيده ايدی بو كره اسارته ممت ميانده اختيار تسليت
حقيره سنه يله مالك دكل ايدم قوللغي قبوله مجبور و
طالعك شدايدی كاشني صانكه تا دردینه دكين چكمه
مضطر اولدم چونكه براميد نجات قلامشيدی تخلص
كريانه تشبث ايجون بر كله تفوه ايمكه يله مجال بوغيدی
منطوري زنجيره صاندق لر يني وانلره اتباع ايله انك سودانه
كينديكنی بكا صو كرده دن كندی سويله دی *

هله بن هائل بادیه لره واصل اولدم انده فیضاء صحرا
 اورته سنده رمال جیم ظاهر اولور طاغر رأس شاهقنده
 اصلا اریمز قارلز برشته دائمی پیدا ایدر حیواناتی بسلیه
 جک مرتع و مرعا بالکز اول جبال شاهجه وسطنده
 اوچروم یایرلرده ونشیلرده صوح و غیر ارالرنده بولنوب
 دره لری اوله چوقورددرکه فجاج وهادده کونشک ضیاسی
 نادرا تابان اولور اول خطه ده مأوالری کبی وحشی
 چوبانلردن بشقه دیار مونس جان بوله مدم انده کیمچلری
 نخت سیاهمه نوحه ایله بکروور کوندزلی باشمز اولان
 مملوکک حدت بیمانه سندن اجتابار سوری اردینه دوشر
 کودردم زیرا رفیت قیدندن عتقه نائلیت امیدیه اول نامرد
 هر بر رمزی اتهام ایله نفاق و صاحبنه اهتمام و صداقتی
 تقدیر ایتدرمک ضمنده ابراز وفاق ایدردی اول کوله نک
 اسمی بوتس ایدی بو حالتله بنم هلاکم مقرر کورنوردی
 برکون غصه تضییقه سوریمی اونو تدم ویراین یاننده همان
 چایر اوستنه اوزانوب ارتق هجوم همومه تحمل تمیکندن
 موته مترقب اولدم اول انده مطلع اولدم که بتون طباغ
 دترر اولومیشه وچام اغاچلری دپه دن اینرکبی اولوردی
 ریاح برتاب تفحاتنی طوتاردی ایندن برصوت صایح
 و صاهل چیقوب بکا شوسوزلری اسماع ایتدی ای اولیس
 عاقلک اوغلی سندخی انک کبی صبر ایله اولو اوللیسین !

همیشه بختيار اولش حکمرانلر ياوري بخته ازجه شاياندر
 تيورولک و نعومت کولکاري ني يست و نخوت انلري
 سرمست ايدر سندي نه بر خوردار آدم اولور سين
 اگر دواهي دهره اوست کلوب همه چکند کاروکی
 اونومز اصلا ذهول اغرسهک سن ايتا کياني نه کورور سين
 وسنک شهرت و ناموک سهر انجه دکين چيقار سن دخی
 مالک رقاب اتم اولديغکده کنديک دخی بزمان انلر کي
 حقير و فقير و دردمند اولديغکی خاطرده طونده دردلر نه
 درمان اولقسدن تلذذ ايله رعشوکه محبت و مداهنه دن
 نفرت قيل و معلومک اولسون که اگر عاکف و متعدل
 و نفسوکی بکلمکده غيور و مقتدر اولورسهک سننده اول
 زمان علو و رفعت بولور سين *

بو کلمات ملهمه اوب قلبه دکين تأثير ايدوب انده
 کيدن سرور و غيرت ايقاع ايتدی روحانباتک انسانله
 هرازلغی خلاننده شو صاچلر اورپردن طهارلرده قانی
 طوکدران مخافتی بن اصلا حسن ایده مدم بلکه ارام جانله
 قالدقم زانوی اتقا اوزره ال قالدیره رق بویله هاتنی سرورش
 هوشدن بیلوب اکا عبادت ایتدم در حال کندیمی بر بشقه
 ادم بولدم ذهنی حکمت تنوير ایدردی شهوات نفسانیه
 بی زجر و کنجک سورتی تسکین بائنده کندیمده اوز که
 قوه مطمننه طویاردم بادیه جویانلرینک عموما جلب

قلبرینه موفق اولدم حتی حلم و صبرم و اهتمام سائر عمالیک
 اوزرینه مأمور بولنوب ابتداده بکا جفا ایتمکه مائل اولان
 ظالم بوتسک بيله شدتی تسکین ایدوب باصدردی .
 اسارت و وحدت ادا سنه مدار تحمل اولوق ایچون
 مطالعه سفاره میل ایدم زیرا ذهمنه غذا و تقویته آلت
 اوله جق تحصیل و توغاک ققدانندن پامال ملال اولوردم
 نه موطلودر ! انلر که متعب ذوقلر دن تفر و صلاحکارانه
 تعیشک عنویتيله اکتفا ایدلر نه قوتلودر شول احرار که
 استفاده معارفله تلذذ ایدوب ذهنلرینی زبور علومه
 تهذیبده انشراح بوله لر کردونه وارون فلک انلری نه
 سمته آتسه انده توغل ایده جگاری ذخیره دائم برابرلرجه
 حاضر در سائر خلقی خطوظات ایچنده بيله دلکیر ایدن
 فتور بویه قرائتله اشتغاله مقید اولنلر کلیا مجهولدر
 مطالعه بی سوتلر و بنم کبی اسباب و آلتدن مجهور اولیانلر
 نه رتبه مسعود و فرخنده فالدر دیو تأسفر ایدر ایدم .
 بو افکار ذهمنده طولاشمقده ایکن بر مظلم اورمانه
 طالبدم انده ناکهان بر شیخ فانی کوردیمکه انده بر کتاب
 طوتاردی نشانه پیری انجق ناصیه و وسیعه اصلعنده
 اولان چین جین و کرینه قدر اینان اق صقال ایدی قدی
 بالا و محتشم لهجه سی حال جرته تازه کوزلری اتشلو و
 ناقب سی عنویتلو سوزی ساده و حلوتلو ایدی اویله

بریر محترم دها کور مامش ایدم اسمی طرموسیر اولوب
 شغلی قبط ملوککنک اول اورمانده شمسه تخصیص
 ایلدکاری معبد مرمرک جبرکاهنلکی ایدی طوتدیغی
 کتاب الهیاته دار مناجات مجموعهمی ایدی .

بکا تطفله ملاقی اولوب مصاحبت ایتدک وقومات
 اولی به شویله ماهر راوی ایدی که انسان انلری کوزی
 اوکنه کتورودی اماموجز نقل ایدر ایدی وحکایاتندن
 برزمانده بکا غنا کزدی قلوب بشری وادمیانک قوه لرنده
 اولان انواع تصدیاتی اکا طانیتمش اولان حکمت عمیقہ سیله
 اتی بی دخی کشف ایدردی بودرجه کیاستله شن مزاج
 ومترج طبع اولوب بوذاتک اولیله کاله رسیده اولمش
 فرتوتلقده اولان طلاوت ومقبولیتی الک زیاده بشاشتلو
 شبابده بیله بولنزدی انک ایچون کنجلره مطیع و پاکلکه
 مائل اولدقلمی تقدیرده محبتی وار ایدی .

مدت بسیرده بکا محب مشفق اولوب باعث تسلیت
 اولق ایچون کتابلر ویردی و اوغل چیغورودی اکا
 چوق کره خطابله ای پدر تقدیر الهی المین منظوری
 المشیدی بکا رحم ایشیدیه سزک وجودکزه بردیگر
 دستکیرو ظهیر ویردی دیر ایدم اول ذات اورقوس
 نامدار یاخود لینوس فرخار مندی البته قوه قدسیه ایله
 ملهم اولمیدی انشا ایلدیکی ایاتی بکا انشاد ایلردی

و طبع شعرك لطف دیده سی اولان تحریران شعرانک
 اثارندن بکاشعار و پروردی کسوه صاف بیضایی تلبس
 ایندیگده چنک عود و حاجتی اله آلورسه هزبر و پرو خرس
 هب کلوب اکتبصص ایدر ایاقرینی یالاردی نسناس
 بیابان اورمانردن چیقوب انک اطرافنده رقص ایلردی
 گویا درختانه بیله حال کلوب صانکه قیار یومشایوب
 افسون اوازه شیرینیه بالای کوهدن همسان اشاغی
 ایندیجک اولوردی .

اول بزرگوار یالکز عظمت الهیدی و فضائل
 فارسان بنامی و نیک نامی تلذذاته ترجیح ایلیان احرار
 حکمت نشانی نعمتله تغنی ایدردی .

بکاصبری اله المدهمک لزومنی و عون باری نه اولیبی
 نه ده اوغلنی قدا ایده جکنی چوق کره اخطار و سروش
 خورشید اولان اولونک زمان تکبندده کی مثالنه اتباعله
 بن دخی جوبانلره صنایع ظریفه ممارستی تعلیم ایتهم
 مناسب اولدیغنده اصرار ایدردی بویله حکایه ایندیگه
 سروش خورشید سروش برجیسک روز روشن اینه سی
 درخش صاعقه ایله تیره ایلسنندن خشم آلود اوله رق
 صاعقه خدنکارینی اورسلرنده دوکن دیوان یکچشمندن
 قیمت ایتکم عزمنده اولوب انلری سهم قضا ایله اوردی .
 درحال جیل اتنازبانده اتش دریا رینی پوسکر مکدن

قالوب مطارق مهیبه‌سندان کوبک صدماتی ارضک غمر
 غار لرینی و لجه بھرك قمر لرینی ایگنمکده ایکن ارتق
 ایشیدیلر اولدی معادن آهین و روین دیوان یکچشماتک
 سعی ایله صیقل کور مدیکندن جلاسی زائل اولوب پاس
 باغلامغه یوز طوتدی ولکان آتشین یعنی سروش اندو
 هکین حجیم همان تورندن غیظله فرلایوب پای لنگ ایله
 فلک ائیرده اولمچوس دروه سنه مسرما صعود ایدر
 خوی کرده سیاه توزله الوده بدلقا انجمن روخانیانه
 دخول و مرارت اشتکابه قهول ایدر سروش برجیس
 ارتق سروش خورشیده غضبلانوب فلکدن طرده
 وجه ارضه هبوط ایدرور کردونه شمس اول سروشک
 وجودندن تهی چرخ فلکده کندیلکنندن دور عادیسین
 اجرا و انسانیانه لیل و نهاری و اختلاف منتظم مواسمی
 اشعار ایله اولدی .

سروش خورشید بو صورتده فروع شوکنندن
 بستون عاری قالدقده چوبان اولغه و بر ملک سوریلرینی
 رعی انجکده مجبور بولندی هماره نای او فردی و سائر
 چوبانلر بر صاف براق پیکار کنارنده نارونلر سایه سنه
 کلوب انک الحاننی دیکلریدی اول آنه دکن و حشیانه
 بهائم مثالی عمر سوروب یالکز حیوانانی کودوب قیرقوب
 سودینی صائمندن وینر کسدر مکدن بشقه برشی

بيلديكرندن تون صحرا قهر رمال كې ريبان كېلىشىدى .
 سروش خورشيد اول چوبانلره تعيشلرنيك كسب
 لطافت ايمسنى بادي اوله جق فونى ازوقده اوكردى
 موسم بهارك سرتاجى اولان ازهارى وربىك نفع
 ايندىكى رواجى وازىجه نمو ايدن سېز خرمى وصفنى
 تغنى ايلردى بعدد نفعه نسيم انسانى تفریح واطرا
 و قطر الندى سطح زمينى سقى واحيا ايلدىكى صفا بخش
 ياز كچه لرېنى سرود ايلردى خياسى بسته سنده زراعتك
 مساعيسنه صوك بهارك مكافات ايندىكى اثمار زرین فامك
 وقیش فصلنك جوانان دلشادك آتش كشارنده رقص
 واهنك ايندىكرى ائساده اولان ذوق واستراحتك
 اوصافنى مزج ايلردى نهايت طاغرى اورتن قراكلق
 اولو اورمانلرى وچنزار شاد ابادك اورته سنده اوينار
 كې يك درلو بوكلوب طولاشان چابرك جولانكاهى
 اولان عميق دره لرى وچوقور وادىلرى تعريف قىلاردى
 اشته بواسلوبه خلقنك طبيعى سادى لكندى اولان
 محسنانى طامعده عارف اولانلره تعيش صحرائينك نه جاذبه -
 لرى اولديغنى چوبانلره اكلادوردى .

وقت يسيرده چوبانلر فقط برنايله پايلردن دهها زياده
 مسعود اولوب يالديزلو سرايلردن اوزاق اوزاق قانچان
 صافى مسرات گروهله انلرك كلبه سنده مجلوب اولوردى

باز و خنده ناز زینده انلرك بنات محصناتی ایز نجد مقصم
 و قتری سعید هر کونتری روز عید ایلی قوشلرك او تشندن
 اناچلرك نهالری اراسنده اویناشان نساغك طاتلو تغینسندن
 یاخود برقیادن چاغلایان براق صوشارلدیسندن و سروش
 خورشیده تابع اولان چوبانلره الهام اولان اشعارك
 لحندن بشقه قولاغه برسس چالغزدی اول سروش سپهر
 چارمین انلره میدان مسابقنده کوی چلمسنی و کییکلری
 صیفینلری او قله اورمسنی تعلیم ایدردی سروشان چاودان
 بیله چوبانلره حسد ایلر ایلی انلرك بوتعیشنی کندیلرینك
 تمام علوشو کتسندن اشهی والد کوردیلرده سروش
 خورشیدی بنه فلک ائیره ارجاع ایتدیلر .

او غم سزه بوقصده حصه بخش عبرت اولمیدر که سزده
 سروش خورشیدك بولندیغی حالتده سکز بو اراضی امواتی
 احیا و بریه بی سزدخی انك کبی رشکوفه زار ایدیکز بتون
 شو چوبانلری دمسازی اهنك دلسازی نه اولدیغندن
 آگاه ایدوب قبی یورکلری تلجیح اید کرده صباحت
 صلاحی انلره عیان ایلکز ازواده بو چوبان مقوله سنندن
 فلکک سلب ایدمه جکی خطوطات معصومانه دن
 استلداذ امری نقدر طاتلو اولدیغنی اکلا دکز او غم برکون
 اولور که تاجدارلرك اطرافنی کسن جزع هموم و فجوع
 غوم بوتعیش سحرانی بی سزه اریکه حکمرانی اوزرنده
 بیله چوق اراتدورور .

بویله جه بسط مقال ایلدکده طرموسیر بکا اویله
 طاتلو سسلو برقوال و یردیکه طاغیرک یا تقواری انک
 حلاوت صوتنی هر طرفه عکس ایندرمی از وقتده
 بتون جوار چوبانلرینی باشمه اوشردی سمده داد
 حقدن بر پرده استوار حاصل اولدی خلقتک صحرایی
 تزیین ایلدیکی محسناتی نعت و توصیفده جوشه کلدیکی
 و کندیدن کلدیکی حس ایدردم بتون کونلری
 و کجه لک بر بخشنی بر لکده تغزیه کچروردک راعیلرک
 مجموعی کبلرینی و سوریلرینی اونودوب یاغده حیران
 و مسلوب طوکمقده بن انلره تعلیم اینکده اولوردم
 کویا بوچولرده بیابانلرده ارتق و حشتدن اثر قالیوب
 انده هرشی حلوم و خندان اوله رقی اهاالینک ما توستی
 اراضینک دخی اهوالتی کیدریش کبی اولوردی .
 بزل چوق کره اجتماع ایدوب طرموسیرک کاهنی
 اولدیغی سروش خورشید معبدنده قربان هدینه تدارک
 کوروردک سروشک حرمتنه چوبانلر اول صومعهده
 اکا مخصوص اولان دفعه اماجنک دالریله مکمل
 اوله رقی وارورلر نسواندخی شکوفه سمجه سندن تاجلرله
 و باشلری اوزره سیدلر ایچنده نذیره لری کوتوره رکی
 رقص ایدوب کیدرلردی این قربانی اتمامدن سوکره
 برکویلو ضیافتی یاپاردق که اک باش الذ طعاملرمن

كندی المزله صاعقه اهتتام ایندیگمز پکیلمزك وقویونلر-
 مزك سودی وکندی تازه طویلادیغمز خرما وانجیر
 واوزوم مثلویمشلر ایدی نشیممز چن ترایدی ملوک
 قصرارینك طراز ذهبله مزركش ومعنون اولان
 سرادقانتدن دهها طبعه مقرون غصون وافنان اشجار
 بزه سایه دار اولوردی بوچوبانلر اراستده تاممك
 اشتها رینی اکمال ایدن کیفیت شو اولدیگه بزکون برآج
 ارسلان کلوب بنم سوریمه آتلدی همان بر دمار هول
 انکیزه اغازایتدی المده یالکز برچو کاتم وارایدی
 اما جرثله اوزرینه واردم ضرغام غضوب یله سنی
 اور پردوب دیشلرینی وقیناقلرینی یله بهرک بکا کوستردی
 قورویوب علو کیش اغیزینی اچدی کوزلری قان
 و آتش ایله طولوب اوزون قویروغیله بوکرینی
 دوکردی انی یقدم قبطی راعیلرک عادتی اوزره
 صرتمده اولان خفیف جوشن بنی برتمسده مانع اولوردی
 انی اوج کره دیوردم اوج کره ینده طوراندی نیم
 وغریویله اورمانلری ایگلدور ایدی حاصلی اول غضنفری
 قورایوب قولرمله صاروب بوغدم بوغلبده شاهد
 اولان چوبانلر اول مهیب ارسلانک بوستنی دوشمه
 اکسا ایلکه اصرار ایندیله بوکارزارک وچوبان
 زمزمه سنک حالی احسن احواله تحویل اولسنک

شاید سی بنون دیار قبطه منتشر اولدی تاملکک سمعنه
ایردی اول اسکائی قابل اولیان چورلرده قبیله لو
ظن اولنان ایکی اسیرک بری جنت عراقی اعاده ایلدیکنی
طوبدی بنی کورمک استدی زیرا معارفی سور و جنس
بشیرک تربیتنه باعث اوله جق اسبابه قلب معالی او بی
رغبت ایدر ایدی بنی کوردی محظوظیت ایله دیکله دی
ومطوف کندیسینی ارتکابه مبنی اغفال ایتدیکنه واقف
اولوب انی حبس تأییده حکم ایتدی وظلما مالک
اولدیغی کافه اموالی مصادره قلدی ایواه که عامه
انسانیان اوزره متفوق بولمق نه مشکل درددر اکثریا
طوغری بی کندو کوزی ایله کورمک اولمز حقیقتک
آمره قدر وصولنی منع ایده جک اشخاص غرضکار
اطرافی الور هرکس فائده سین حکمداری تخدیعه
ارار هرکس اقدام و حیت کورنشیله املنی اورتر
ملکه محب کورنورلرده انجق انک بخش ایتدیکی ماله
محب اولورلر انک ذاتنی اول درجه از سورلر که
عنایاتنی جلب ایچون اکا مداهنه ایدرلر یعنی اهانت
وسعایت قیلرلر دیر ایدی .

بوندن صوکره ملک سزوستریس بکا محبت مشفقه
ایله معامله ایدوب والیده می طالبلری بدندن تخلیص
ایچون بنی ایتاکیلیه سفن وعسکر ایله کوندیرمکه

عزم ایتدی طونانمه حاضر اولوب بۇده همان کی به
 بئک افکار به مشغول ایدک طالعک ال زیاده الجالتدیغی
 بیچارکانی بویه بغنه ترفیع ایدشنه حیرتده قالوردم
 اشبو تجربه دن بن اولیسک دخی محن مدیده عقینده
 مالکنه ال صوک عودت ایده بطلی امیدینی بسلردم
 کذلک منظور عاقل سودانک ال مجهول اولکارینه
 کوترلش ایسده انکه دخی به کورشک احتمالی
 کندی کندیبه تخیل ایدردم *

منظورک خبرینی المغه اشتغاله بن عزیمتی براز
 تأخیر ایتمکده ایکن سزوستریس غایت هرمدده عافی
 اولدیغندن بخته وفات ایدرک بوآفت بنی یکیدن
 مصیبتله غرق ایتدی بتون خلق بوزیاندن بیقرار
 اولدیغی ظاهر اولوب هر خاندان اعز احبابنی یاخود
 حامیسنی یا باباسنی غیب ایتش ظننده ایدی اختیارل
 الرینی کوکه قالدروب دیار قط بر زمانده دیار بویه
 خیر ملکه نائل اولدی و هیچ بر زمانده مثلنی کورمیه
 جکدر الهی یانک جمال کالی انسانله کوستر ماملیدی
 یاخود انلی انک وجودندن اصلا محروم ایتملیدی
 ای فلک نیچون بز اول اولو ملکدن کیویه قالدیق
 دیو باغرشورلردی کنج یکیتلر دخی نوحه ایدوب
 دیار قبطک اس امیدنی مندرسندر بابالرمز اویله بر ملک

صالح عهدنده تعیشه مستعد اولدی بز ایسه انک
 اجیسنی چکمک ایچون برمدتجک کوره بیلدک دیو
 صیرلانوردی خدمه سی کجه کوندوز اغلاردی
 ملکک جنازه سی قالدردلقدده اک اوزاق یرارک خلقی
 فرق کسون گروه گروه اهترام ایدوب هرکس
 سزوستریسک برکره دها دیدار یله متسلی اولوق وخیال
 اشکالنی حرزجان ایدوب حفظ ایتک استردی نیجه سی
 انکله برابر مقبره یه کیرمکه طالب اولدی *

انک غایب اولسی ماعنی دها زیاده ارتران ماده
 اوغلی یوقخورک نه غربا حشده مرجتی نه علوم
 و معارفه اشتیاقی ونه صلحایه حرمتی نه ده نام ونشکه
 اعتباری اولسی ایدی والد بزرگوارینک عظمت شانی
 انلق اریکه سنه حکمرانلغه بو مرتبه استحقاق سز قیلغه باعث
 اولشیدی چونکه ناز و نعیله بیوش عتف نخوتده تربیه
 کورمش ایدی انسانانی انجق کندی قولغی ایچون
 یارادلمش و نفس تقیسی بر دیگر خیردن یوغرلمش
 ظن ایتمکین جله سنی هیجه صایاردی یالکز تمایلات
 شهوانیه سنی ارضا و پدرینک نیجه همتله ادخار ایلدیکی
 خزاین فراوانی افنا ایتسنی تخیل ایدردی رعیتی
 اینجیدوب عجزه نک قاننی امردی الحاصل بریاندن
 پدرینک اعتمادینه مالک اولان مامل اختیارلری تحقیر

ایله بتون تبعید ایتمکده ایکن بریاندن دخی هر یانی الان
کنج نادانلرک نصایح فرح رسانده اتباع ایتمکده ذهن
و پروردی برداهیه ایدی یوقسه خلقک پاسبانی بر ملک
دکل ایدی بتون مملکت ایگاردی اهل قبط سزوستریسک
نام نامیبی عشقنه اوغلنک شو نامردانه و ستمکارانه
مشوارینه تحمل ایدردی اما اول بدبخت بلایه تهاقت
ایلرایدی نخت و تاجه بو مرتبه نالایق بر ملک چوق
زمان حکمران اولوق محال ایدی .

ارتق بکا اینا کیایه مراجعت امید حرام اولدی
اگر ملک سزوستریس وفات ایتسیدی پیلوس قریبده
کییه پینهجک اولدیغ معین محاک جوارنده دریا
کنارنده واقع بر برجده حال ساکن اولوردم چونکه
مهود مطوف چالاکک ایدوب محسندن چیقمنغه و یکی
تاجدارک یاننده اسکی پرینی طومغه چاره بولش و بنم
کندیسنه سبب نکبت اولدیغمدن اخذنار ایچون بو کره
بنی اول قلهیه قیامش ایدی لیل و نهار دریک غصه ایله
اوقاتگذار اولهرق طرموسیرک کشفلی و مغارده قولانمک
طویدقلمی بکا ارتق بتون احلام بی انجام کلوردی
مرارت المده کوکلم خسف اولوردی محبوس بولدیغ
قلهک ایاعنی دوکن طلغلهزه باقاردم و قلهک مینی اولدیغی
صخرهزه چارپوب پاره لشمک خطرینه اوغرایان و تلاطم

امواج ایله صاللانوب صارسلان سفایه عطف نظر
 اشتغال ایدردم غرقه مشرف اولان اول ادماره رفت
 وترجدن ایراغ طالعلرینه غبطه ایدردم انلر عنقریب
 مذلات حیاتک صوکنه ایرر یاخود نجات بولهرق
 وطنرینه متول ایله شیرینکام اولورلر دریغ که بن نهانی
 نهده بونی مأمول ایله بیلورم دیو بن کنندی کندیعه
 دوکنوردم .

اشته بویه یهوده اسفله نفسی استهلاک اتمکده
 ایکن اورمان کی کی سرنلری مشاهده قیلدم روز کارک
 اوفروب شیشردیکی بلکنلری دسکز یوزینی اورتمش
 وصایبیز کورا کوری ضرباتیه صولر کوپوک کسلس
 ایدی هر یاندن ولوله و اوغلدی ایشیدردم ساحلده
 برکروه مرعوب قبطی سلاحه قوششیدینی و دیگر بر
 گروهی ایابنی کوردیکمز طوناعه نك استقبالنه چیقار کی
 سکرتهیکی نظرمه عارض اولدی سهل زمانده بواجنی
 کیلرینک برازی فیکه لو و بر فرقه سی قبرسلو اولدینی
 طایدیم زیرا چکدیکم سرانجامنر امور نوطیده متعلق
 خصوصده تجربه م کچمنه باعث اولتده ایدی اهل قبط
 اراسنده تفرقه ظاهر اولدیغندن شو بی ادراک بو فخور
 زیردستانی ظلیله عصیانه اجبار و حرب داخلی اشغال
 ایدیکنی ذهنده استبعاد ایتدم بالای قلهدن برجنک

خونقشانه سیرچی اولوب هیبات معموریتنه غبطه ایتدیکم
مصر ادردم .

اجانبی امدادلرینه چیغرمش اولان فریق قبطیان
انلرک قره به زولنه یاردیم ایندیگدن صوکره باشلرنده
ملک مرقوم بولسان فریق اخر جانبنه صولت اشدیلر
کوردنکه اول ملک هوادارلرینی کندی عبرتله تشجیع
ایردی سروش مدهش بهرام کبی میدانه چیقار
جوانینده قادن سیلر اقلردی ارا به سنک تکرلکاری
خون جوشان و کثیف و سیاهه بویاتوردی اول ارا به
کشته پشته لرینی چیکلیوب اوزرندن کوجله بگردی
اول ملک شاب حسن اندام و تاب و توان و ناصیه
وقورانه باس ایله ممتاز عیونی و فورسورت و یأس ایله
آتش فشان ایدی کم المز کوزل کجیلان کبی کوکرر
ایدی شجاعتی تحریکیله اتقاقی ایرو سوروب بسالتنی
تدبیر ایله تعدیل ایتمز ایدی نه خطالرینی تعمیره نه قطعی
واضح امرلر ویرمکه نه اشوب تهاجم ایتدیگده احطیاطه
نه زیاده محتاج اولدیغی ادملره مدارایه موفق اولوردی
امر ونهی و جلب و منعک یولنی بیلزدن درایت قعدانندن
دکل آسیب دهرتازیانه سیله حالدن اکاه اولمغه هیچ بروقنده
تضییق اولمغیغندن و درایتی شجاعتندن بک دون دکل ایکن
استادلری مداهنه ایله خصال طبیعهستی مختل ایتدکلرندن

قدرتندن وقوت طالعندن مغرور وسکران توران آمانه
هرشی منقاد اولور طنسده بولنوردی ناچیز مزاحم
حدوئی آتش سورتنی علولندروردی ارتق اول حدتده
ملاحظه یه بحالی قالیوب کندیسندن یکمش کی غلیان
کیردن برسباع غرنده کسلوردی مروت طبیعیه سی
وعقل مستقیم برآنده زائل اولهرق اصدق امکدارلری
یانندن قاچغه مزجر اولور کندیسی دماغنه خوش
آمدلاک ایدنله منحصر قالوردی اشته بواسلوبله دائم
منافع حقیقه سنه منافی اولان تدابیر مفرطه بی اختیار
وبو مجنونانه حرکتنه کافه اهل خیری استکراهه
اجبار ایدردی *

اگرچه انک صدمت بسالتی چوق زمان دشمنک
و فرته مقابل اولدی اما صوکنده ایشوب اله قالدی
تلف اولدیغنی کوردم بر فیکه لوتک نیره سی سینده سی
دلدی آتلاک تریه سی الندن قورتلوب او ایاقلا تنده
سرلدی بر قبرسلو سپاهی انک باشنی کسوب برچندن
قاورابه رق بر علامت غلبه کی مظفر اردویه
کوستردی * اول قانده یوزن کله بی کوردیکمی اول
سوکمش بوملش کوزلری اول رنگی اتمش بوزلش
چهره بی اول باشلانمش سوزینی بزمکه حالا جهد
ایدر کی اراقی قالان طوداقری اوموتک ذهری یله

ازاله ایدمدکی سیاه فخور دهشت انگریزی مادام
 الحیات تخطر ایدرم عزم اولدقجه بو حال بتم کوزم
 اوکنده منقوش برخیالدر اگر بر زمان تقدیر صمدانی
 بکا دخی اریکه حکمرانی بی نصیب قیلورسه بو عبرت
 کربهدن سوکره بردها اوئوده هم که بر حکمدار آمر لکه
 مستحق و حکمرانلقدن مستبعد اولز مکر که قدرتی
 حکمته تابع ایلیه هیهات سعادت نامده کاشته اولان
 بر فرده نه مصیبتدر که مالک رقاب ام اولسی انجق
 امی بمان حاله گرفتار ایتکه باعث اوله .

3. Özgün Metnin İncelemeye Konu Olan İlk İki Bölümü

LES AVENTURES DE TELEMAQUE

FENELON

1699

[31] PREMIER LIVRE

Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse. Dans sa douleur, elle se trouvait malheureuse d'être immortelle. Sa grotte ne résonnait plus de son chant; les nymphes qui la servaient n'osaient lui parler. Elle se promenait souvent seule sur les gazons fleuris dont un printemps éternel bordait son île: mais ces beaux lieux, loin de modérer sa douleur, ne faisaient que lui rappeler le triste souvenir d'Ulysse, qu'elle y avait vu tant de fois auprès d'elle. Souvent elle demeurait immobile sur le rivage de la mer, qu'elle arrosait de ses larmes, et elle était sans cesse tournée vers le côté où le vaisseau d'Ulysse, fendant les ondes, avait disparu à ses yeux. Tout à coup, elle aperçut les débris d'un navire qui venait de faire naufrage, des bancs de rameurs mis en pièces, des rames écartées ça et là sur le sable, un gouvernail, un mât, des cordages flottant sur la côte; puis elle découvre de loin deux hommes, dont l'un paraissait âgé; l'autre, quoique jeune, ressemblait à Ulysse. Il avait sa douceur et sa fierté avec sa taille et sa démarche majestueuse. La déesse comprit que c'était Télémaque, fils de ce héros. Mais, quoique les dieux surpassent de loin en connaissance tous les hommes elle ne put découvrir qui était cet homme vénérable dont Télémaque était accompagné: c'est que les dieux supérieurs cachent aux inférieurs tout ce qu'ils leur plaît; et Minerve qui accompagnait Télémaque sous la figure de Mentor, ne voulait pas [32] être connue de Calypso. Cependant Calypso se réjouissait d'un naufrage qui mettait dans son île le fils d'Ulysse, si semblable à son père. Elle s'avance vers lui, et, sans faire semblant de savoir qui il est: «D'où vous vient, lui dit-elle, cette témérité d'aborder

en mon île? Sachez, jeune étranger, qu'on ne vient point impunément dans mon empire.»

Elle tâchait de couvrir sous ces paroles menaçantes la joie de son coeur, qui éclatait malgré elle sur son visage.

Télémaque lui répondit: «Ô vous, qui que vous soyez, mortelle ou déesse (quoique à vous voir on ne puisse vous prendre que pour une divinité), seriez-vous insensible au malheur d'un fils, qui, cherchant son père à la merci des vents et des flots, a vu briser son navire contre vos rochers?

-Quel est donc votre père que vous cherchez? reprit la déesse.

-Il se nomme Ulysse, dit Télémaque; c'est un des rois qui ont, après un siège de dix ans, renversé la fameuse Troie. Son nom fut célèbre dans toute la Grèce et dans toute l'Asie, par sa valeur dans les combats et plus encore par sa sagesse dans les conseils. Maintenant, errant dans toute l'étendue des mers, il parcourt tous les écueils les plus terribles. Sa patrie semble fuir devant lui. Pénélope, sa femme, et moi, qui suis son fils, nous avons perdu l'espérance de le revoir. Je cours, avec les mêmes dangers que lui, pour apprendre où il est. Mais que dis-je? peut-être qu'il est maintenant enseveli dans les profonds abîmes de la mer. Ayez pitié de nos malheurs, et, si vous savez, ô déesse, ce que les destinées ont fait pour sauver ou pour perdre Ulysse, daignez en instruire son fils Télémaque.»

Calypso, étonnée et attendrie de voir dans une si vive jeunesse tant de sagesse et d'éloquence, ne pouvait rassasier ses yeux en le regardant; et elle demeurait en silence. Enfin elle lui dit: «Télémaque, nous vous apprendrons ce qui est arrivé à votre père. Mais l'histoire en est longue: il est temps de vous délasser de [33] tous vos travaux. Venez dans ma demeure, où je vous recevrai comme mon fils: venez ; vous serez ma consolation dans cette solitude; et je ferai votre bonheur, pourvu que vous sachiez en jouir.»

Télémaque suivait la déesse environnée d'une foule de jeunes nymphes, au-dessus desquelles elle s'élevait de toute la tête, comme un grand chêne dans une forêt élève ses branches

épaisses au-dessus de tous les arbres qui l'environnent. Il admirait l'éclat de sa beauté, la riche pourpre de sa robe longue et flottante, ses cheveux noués par-derrière négligemment mais avec grace, le feu qui sortait de ses yeux et la douceur qui tempérerait cette vivacité. Mentor, les yeux baissés, gardant un silence modeste, suivait Télémaque.

On arriva à la porte de la grotte de Calypso, où Télémaque fut surpris de voir, avec une apparence de simplicité rustique, tout ce qui peut charmer les yeux. On n'y voyait ni or, ni argent, ni marbre, ni colonnes, ni tableaux, ni statues: cette grotte était taillée dans le roc, en voûte pleine de rocailles et de coquilles; elle était tapissée d'une jeune vigne qui étendait ses branches souples également de tous côtés. Les doux zéphyrts conservaient en ce lieu, malgré les ardeurs du soleil, une délicieuse fraîcheur. Des fontaines, coulant avec un doux murmure sur des prés, semés d'amarantes et de violettes, formaient en divers lieux des bains aussi purs et aussi clairs que le cristal; mille fleurs naissantes émaillaient les tapis verts dont la grotte était environnée. Là on trouvait un bois de ces arbres touffus qui portent des pommes d'or, et dont la fleur, qui se renouvelle dans toutes les saisons, répand le plus doux de tous les parfums. Ce bois semblait couronner ces belles prairies et formait une nuit que les rayons du soleil ne pouvaient percer. Là on n'entendait jamais que le chant des oiseaux ou le bruit d'un ruisseau, qui, se précipitant du haut d'un rocher, tombait à gros bouillons pleins d'écume et s'enfuyait au travers de la prairie.

[34] La grotte de la déesse était sur le penchant d'une colline. De là on découvrait la mer, quelquefois claire et unie comme une glace, quelquefois follement irritée contre les rochers, où elle se brisait en gémissant, et élevant ses vagues comme des montagnes. D'un autre côté, on voyait une rivière où se formaient des îles bordées de tilleux fleuris et de hauts peupliers qui portaient leurs têtes superbes jusque dans les nues. Les divers canaux qui formaient les îles semblaient se jouer dans la campagne: les uns roulaient leurs eaux claires avec rapidité; d'autres avaient une eau paisible et dormante; d'autres, par de longs détours, revenaient sur leurs pas,

comme pour remonter vers leur source, et semblaient ne pouvoir quitter ces bords enchantés. On apercevait de loin des collines et des montagnes qui se perdaient dans les nues et dont la figure bizarre formait un horizon à souhait pour le plaisir des yeux. Les montagnes voisines étaient couvertes de pampre vert, qui pendait en festons: le raisin, plus éclatant que la pourpre, ne pouvait se cacher sous les feuilles, et la vigne était accablée sous son fruit. Le figuier, l'olivier, le grenadier et tous les autres arbres couvraient la campagne et en faisaient un grand jardin. Calypso, ayant montré à Télémaque toutes ces beautés naturelles, lui dit: «Reposez-vous; vos habits sont mouillés, il est temps que vous en changiez: ensuite nous nous reverrons, et je vous raconterai des histoires dont votre cœur sera touché.» En même temps elle le fit entrer avec Mentor dans le lieu le plus secret et le plus reculé d'une grotte voisine de celle où la déesse demeurait. Les nymphes avaient eu soin d'allumer en ce lieu un grand feu de bois de cèdre, dont la bonne odeur se répandait de tous côtés, et elles y avaient laissé des habits pour les nouveaux hôtes. Télémaque, voyant qu'on lui avait destiné une tunique d'une laine fine, dont la blancheur effaçait celle de la neige, et une robe de pourpre avec une broderie d'or, prit le plaisir qui est naturel à un jeune homme, en considérant cette magnificence.

[35] Mentor lui dit d'un ton grave: «Est-ce donc là, ô Télémaque, les pensées qui doivent occuper le cœur du fils d'Ulysse? Songez plutôt à soutenir la réputation de votre père et à vaincre la fortune qui vous persécute. Un jeune homme qui aime à se parer vainement, comme une femme, est indigne de la sagesse et de la gloire: la gloire n'est due qu'à un cœur qui sait souffrir la peine et fouler aux pieds les plaisirs.»

Télémaque répondit en soupirant: «Que les dieux me fassent périr plutôt que de souffrir que la mollesse et la volupté s'emparent de mon cœur! Non, non, le fils d'Ulysse ne sera jamais vaincu par les charmes d'une vie lâche et efféminée. Mais quelle faveur du ciel nous a fait trouver, après notre naufrage, cette déesse ou cette mortelle qui nous comble de biens?

-Craignez, repartit Mentor, qu'elle ne vous accable de maux; craignez ses trompeuses douceurs plus que les écueils qui ont brisé votre navire: le naufrage et la mort sont moins affreux que les plaisirs qui attaquent la vertu. Gardez-vous bien de croire ce qu'elle vous racontera. La jeunesse est présomptueuse; elle se promet tout d'elle-même: quoique fragile, elle croit pouvoir tout et n'avoir jamais rien à craindre; elle se confie légèrement et sans précaution. Gardez-vous d'écouter les paroles douces et flatteuses de Calypso, qui se glisseront comme un serpent sous les fleurs; craignez le poison caché; défiez-vous de vous-même, et attendez toujours mes conseils.»

Ensuite ils retournèrent auprès de Calypso, qui les attendait. Les nymphes, avec leurs cheveux tressés et des habits blancs, servirent d'abord un repas simple, mais exquis pour le goût et pour la propreté. On n'y voyait aucune autre viande que celle des oiseaux qu'elles avaient pris dans des filets ou des bêtes qu'elles avaient percées de leurs flèches à la chasse. Un vin plus doux que le nectar coulait des grands vases d'argent dans des tasses d'or couronnées de fleurs. On apporta dans des corbeilles tous les fruits que le printemps pro-[36] met, et que l'automne répand sur la terre. En même temps, quatre jeunes nymphes se mirent à chanter. D'abord elles chantèrent le combat des dieux contre les géants, puis les amours de Jupiter et de Sémélé, la naissance de Bacchus et son éducation conduite par le vieux Silène, la course d'Atalante et d'Hippomène, qui fut vainqueur par le moyen des pommes d'or venues du jardin des Hespérides; enfin la guerre de Troie fut aussi chantée; les combats d'Ulysse et sa sagesse furent élevés jusqu'aux cieux. La première des nymphes, qui s'appelait Leucothoé, joignit les accords de sa lyre à ces douces voix. Quand Télémaque entendit le nom de son père, les larmes qui coulèrent le long de ses joues donnèrent un nouveau lustre à sa beauté. Mais comme Calypso aperçut qu'il ne pouvait manger et qu'il était saisi de douleur, elle fit signe aux nymphes; à l'instant on chanta le combat des Centaures avec les Lapithes et la descente d'Orphée aux Enfers pour en retirer Eurydice. Quand le repas fut fini, la déesse prit Télémaque et lui parla ainsi:

«Vous voyez, fils du grand Ulysse, avec quelle faveur je vous reçois. Je suis immortelle: nul mortel ne peut entrer dans cette île sans être puni de sa témérité, et votre naufrage même ne vous garantirait pas de mon indignation, si d'ailleurs je ne vous aimais. Votre père a eu le même bonheur que vous; mais hélas! il n'a pas su en profiter: Je l'ai garde longtemps dans cette île: il n'a tenu qu'à lui d'y vivre avec moi dans un état immortel; mais l'aveugle passion de revoir sa misérable patrie lui fit rejeter tous ces avantages. Vous voyez tout ce qu'il a perdu pour revoir Ithaque, qu'il n'a pu revoir: il voulut me quitter: il partit; et je fus vengée par la tempête: son vaisseau, après avoir été le jouet des vents, fut enseveli dans les ondes. Profitez d'un si triste exemple. Après son naufrage, vous n'avez plus rien à espérer; ni pour le revoir, ni pour régner jamais dans l'île d'Ithaque après lui: consolez-vous de l'avoir perdu, puisque vous trouvez ici une divinité prête à vous rendre heureux et un royaume, qu'elle vous offre.» [37] La déesse ajouta à ces paroles de longs discours pour montrer, combien Ulysse avait été heureux auprès d'elle; elle raconta ses aventures dans la caverne du cyclope Polyphème et chez Antiphates, roides Lestrygons; elle n'oublia pas ce qui lui était arrivé dans l'île de Circé, fille du Soleil, ni les dangers qu'il avait courus entre Scylle et Charybde. Elle représenta la dernière tempête que Neptune avait excitée contre lui quand il partit d'auprès d'elle. Elle voulut faire entendre qu'il était péri dans ce naufrage, et elle supprima son arrivée dans l'île des Phéaciens.

Télémaque, qui s'était d'abord abandonné trop promptement à la joie d'être si bien traité de Calypso, reconnut enfin son artifice et la sagesse des conseils que Mentor venait de lui donner. Il répondit en peu de mots: «Ô déesse, pardonnez à ma douleur; maintenant je ne puis que m'affliger. Peut-être que dans la suite j'aurai plus de force pour goûter la fortune que vous m'offrez: laissez- moi en ce moment pleurer mon père; vous savez mieux que moi combien il mérite d'être pleuré.»

Calypso n'osa d'abord le presser davantage: elle feignit même d'entrer dans sa douleur et

de s'attendrir pour Ulysse. Mais pour mieux connaître les moyens de toucher son coeur, elle lui demanda comment il avait fait naufrage et par quelles aventures il était sur ces côtes. «Le récit de mes malheurs, dit-il, serait trop long. - Non, non, répondit-elle: il me tarde de les savoir; hâtez-vous de me les raconter.»

Elle le pressa longtemps. Enfin il ne put lui résister et il parla ainsi:

«J'étais parti d'Ithaque pour aller demander aux autres rois revenus du siège de Troie des nouvelles de mon père. Les amants de ma mère Pénélope furent surpris de mon départ, j'avais pris soin de le leur cacher, connaissant leur perfidie. Nestor, que je vis à Pylos, ni Ménélas, qui me reçut avec amitié dans Lacédémone, ne purent m'apprendre si mon père était encore en vie. [38] Lassé de vivre toujours en suspens et dans l'incertitude, je me résolus d'aller dans la Sicile, où j'avais ouï dire que mon père avait été jeté par les vents. Mais le sage Mentor, que vous voyez ici présent, s'opposait à ce téméraire dessein. Il me représentait, d'un côté, les Cyclopes, géants monstrueux qui dévorent les hommes, de l'autre, la flotte d'Énée et des Troyens, qui étaient sur ces côtes. "Ces Troyens, disait-il, sont animés contre tous les Grecs; mais surtout ils répandraient avec plaisir le sang du fils d'Ulysse. Retournez, continuait-il, en Ithaque. Peut-être que votre père, aimé des dieux, y sera aussitôt que vous. Mais, si les dieux ont résolu sa perte, s'il ne doit jamais revoir sa patrie, du moins il faut que vous alliez le venger, délivrer votre mère, montrer votre sagesse à tous les peuples, et faire voir en vous à toute la Grèce un roi aussi digne de régner que le fut jamais Ulysse lui-même." Ces paroles étaient salutaires; mais je n'étais pas assez prudent pour les écouter. Je n'écoutai que ma passion. Le sage Mentor m'aima jusqu'à me suivre dans un voyage téméraire, que j'entreprenais contre ses conseils, et les dieux permirent que je fisse une faute qui devait servir à me corriger de ma présomption.»

Pendant qu'il parlait, Calypso regardait Mentor. Elle était étonnée. Elle croyait sentir en lui quelque chose de divin, mais elle ne pouvait démêler ses pensées confuses; ainsi elle

demeurait pleine de crainte et de défiance à la vue de cet inconnu. Alors elle appréhenda de laisser voir son trouble. «Continuez, dit-elle à Télémaque, et satisfaites ma curiosité.» Télémaque reprit ainsi: «Nous eûmes assez longtemps un vent favorable pour aller en Sicile; mais ensuite une noire tempête déroba le ciel à nos yeux, et nous fûmes enveloppés dans une profonde nuit. À la lueur des éclairs, nous aperçûmes d'autres vaisseaux exposés au même péril, et nous reconnûmes bientôt que c'étaient les vaisseaux d'Énée. Ils n'étaient pas moins à craindre pour nous que les rochers. Alors je compris, mais trop tard, ce que [39] l'ardeur d'une jeunesse imprudente m'avait empêché de considérer attentivement. Mentor parut dans ce danger, non seulement ferme et intrépide, mais encore plus gai qu'à l'ordinaire. C'était lui qui m'encourageait. Je sentais qu'il m'inspirait une force invincible. Il donnait tranquillement tous les ordres, pendant que le pilote était troublé. Je lui disais: "Mon cher Mentor, pourquoi ai-je refusé de suivre vos conseils? Ne suis-je pas malheureux d'avoir voulu me croire moi-même, dans un âge où l'on n'a ni prévoyance de l'avenir, ni expérience du passé, ni modération pour ménager le présent? Ô si jamais nous échappons de cette tempête, je me défierai de moi-même comme de mon plus dangereux ennemi. C'est vous, Mentor, que je croirai toujours."

«Mentor, en souriant, me répondit "Je n'ai garde de vous reprocher la faute que vous avez faite. Il suffit que vous la sentiez et qu'elle vous serve à être une autre fois plus modéré dans vos désirs. Mais, quand le péril sera passé, la présomption reviendra peut-être. Maintenant il faut se soutenir par le courage. Avant que de se jeter dans le péril, il faut le prévoir et le craindre; mais, quand on y est, il ne reste plus qu'à le mépriser. Soyez donc le digne fils d'Ulysse. Montrez un cœur plus grand que tous les maux qui vous menacent." La douceur et le courage du sage Mentor me charmèrent; mais je fus encore bien plus surpris, quand je vis avec quelle adresse il nous délivra des Troyens. Dans le moment où le ciel commençait à s'éclaircir et où les Troyens, nous voyant de près, n'auraient pas manqué de nous reconnaître, il remarqua un de leurs vaisseaux

presque semblable à celui des nôtres que la tempête avait écarté, et dont la poupe était couronnée de certaines fleurs: il se hâta de mettre sur notre poupe des couronnes de fleurs semblables. Il les attacha lui-même avec des bandelettes de la même couleur que celles des Troyens. Il ordonna à tous nos rameurs de se baisser le plus qu'ils pourraient le long de leurs bancs, pour n'être point [40] reconnus des ennemis. En cet état, nous passâmes au milieu de leur flotte. Ils poussèrent des cris de joie en nous voyant, comme en voyant des compagnons qu'ils avaient crus perdus. Nous fûmes même contraints par la violence de la mer d'aller assez longtemps avec eux. Enfin, nous demeurâmes un peu derrière, et, pendant que les vents impétueux les poussaient vers l'Afrique, nous fîmes les derniers efforts pour aborder à force de rames sur la côte voisine de Sicile.

« Nous y arrivâmes en effet. Mais ce que nous cherchions n'était guère moins funeste que la flotte qui nous faisait fuir. Nous trouvâmes sur cette côte de Sicile d'autres Troyens ennemis des Grecs. C'était là que régnait le vieux Aceste, sorti de Troie. À peine fûmes-nous arrivés sur ce rivage, que les habitants crurent que nous étions ou d'autres peuples de l'île armés pour les surprendre, ou des étrangers qui venaient s'emparer de leurs terres. Ils brûlent notre vaisseau; dans le premier emportement, ils égorgent tous nos compagnons, ils ne réservent que Mentor et moi pour nous présenter à Aceste, afin qu'il pût savoir de nous quels étaient nos desseins et d'où nous venions. Nous entrons dans la ville avec les mains liées derrière le dos, et notre mort n'était retardée que pour nous faire servir de spectacle à un peuple cruel, quand on saurait que nous étions grecs.

«On nous présenta d'abord à Aceste, qui, tenant son sceptre d'or en main, jugeait les peuples et se préparait à un grand sacrifice. Il nous demande d'un ton sévère quel est notre pays et le sujet de notre voyage. Mentor se hâta de répondre, et lui dit: "Nous venons des côtes de la grande Hespérie, et notre patrie n'est pas loin de là." Ainsi il évita de dire que nous étions grecs. Mais Aceste, sans l'écouter davantage, et nous prenant pour des étrangers qui cachaient leur

dessein, ordonna qu'on nous envoyât dans une forêt voisine où nous servirions en esclaves sous ceux qui gouvernaient ses troupeaux. Cette condition me parut plus dure que la mort. [41] Je m'écriai: "Ô roi, faites-nous mourir plutôt que de nous traiter si indignement. Sachez que je suis Télémaque, fils du sage Ulysse, roi des Ithaciens. Je cherche mon père dans toutes les mers. Si je ne puis ni le trouver, ni retourner dans ma patrie, ni éviter la servitude, ôtez-moi la vie que je ne saurais supporter." À peine eus-je prononcé ces mots, que tout le peuple ému s'écria qu'il fallait faire périr le fils de ce cruel Ulysse, dont les artifices avaient renversé la ville de Troie. "Ô fils d'Ulysse, me dit Aceste, je ne puis refuser votre sang aux mânes de tant de Troyens que votre père a précipités sur les rivages du noir Cocyte. Vous et celui qui vous mène, vous périrez." En même temps, un vieillard de la troupe proposa au roi de nous immoler sur le tombeau d'Anchise. "Leur sang, disait-il, sera agréable à l'ombre de ce héros. Énée même, quand il saura un tel sacrifice, sera touché de voir combien vous aimez ce qu'il avait de plus cher au monde." Tout le peuple applaudit à cette proposition, et on ne songea plus qu'à nous immoler. Déjà on nous menait sur le tombeau d'Anchise: on y avait dressé deux autels, où le feu sacré était allumé; le glaive qui devait nous percer était devant nos yeux; on nous avait couronnés de fleurs, et nulle compassion ne pouvait garantir notre vie. C'était fait de nous, quand Mentor demanda tranquillement à parler au roi. Il lui dit: "Ô Aceste, si le malheur du jeune Télémaque, qui n'a jamais porté les armes contre les Troyens, ne peut vous toucher, du moins que votre propre intérêt vous touche. La science que j' ai acquise des présages et de la volonté des dieux me fait connaître qu'avant que trois jours soient écoulés vous serez attaqué par des peuples barbares, qui viennent comme un torrent du haut des montagnes pour inonder votre ville et pour ravager tout votre pays. Hâtez-vous de les prévenir. Mettez vos peuples sous les armes et ne perdez pas un moment pour retirer au-dedans de vos murailles les riches troupeaux que vous avez dans la campagne. Si ma prédiction est fausse, [42] vous serez libre de nous immoler dans trois jours. Si,

au contraire, elle est véritable, souvenez-vous qu'on ne doit pas ôter la vie à ceux de qui on la tient.”

«Aceste fut étonné de ces paroles, que Mentor lui disait avec une assurance qu'il n'avait jamais trouvée en aucun homme. “Je vois bien, répondit-il, ô étranger, que les dieux, qui vous ont si mal partagé pour tous les dons de la fortune, vous ont accordé une sagesse qui est plus estimable que toutes les prospérités.” En même temps, il retarda le sacrifice, et donna avec diligence les ordres nécessaires pour prévenir l'attaque dont Mentor l'avait menacé. On ne voyait de tous côtés que des femmes tremblantes, des vieillards courbés, de petits enfants, les larmes aux yeux, qui se retiraient dans la ville. Les boeufs mugissants et les brebis bêlantes venaient en foule, quittant les gras pâturages, et ne pouvant trouver assez d'étables pour être mis à couvert. C'était, de toutes parts, des cris confus de gens qui se poussaient les uns les autres, qui ne pouvaient s'entendre, qui prenaient dans ce trouble un inconnu pour leur ami, et qui couraient sans savoir où tendaient leurs pas. Mais les principaux de la ville, se croyant plus sages que les autres, s'imaginaient que Mentor était un imposteur, qui avait fait une fausse prédiction pour sauver sa vie.

«Avant la fin du troisième jour, pendant qu'ils étaient pleins de ces pensées, on vit sur le penchant des montagnes voisines un tourbillon de poussière; puis on aperçut une troupe innombrable de barbares armés: c'étaient les Himériens, peuples féroces, avec les nations qui habitent sur les monts Nébrodes et sur le sommet d'Acratas, où règne un hiver que les zéphyrus n'ont jamais adouci. Ceux qui avaient méprisé la sage prédiction de Mentor perdirent leurs esclaves et leurs troupeaux. Le roi dit à Mentor: “J'oublie que vous êtes des Grecs: nos ennemis deviennent nos amis fidèles. Les dieux vous ont envoyés pour nous sauver. Je n'attends pas moins de votre valeur que de la sagesse de vos conseils; hâtez-vous de nous secourir.” [43] «Mentor montre dans ses yeux une audace qui étonne les plus fiers combattants. Il prend un bouclier, un

casque, une épée, une lance, il range les soldats d'Aceste. Il marche à leur tête et s'avance en bon ordre vers les ennemis. Aceste, quoique plein de courage, ne peut, dans sa vieillesse, le suivre que de loin. Je le suis de plus près; mais je ne puis égaler sa valeur. Sa cuirasse ressemblait, dans le combat, à l'immortelle égide. La mort courait de rang en rang partout sous ses coups. Semblable à un lion de Numidie que la cruelle faim dévore, et qui entre dans un troupeau de faibles brebis, il déchire, il égorge, il nage dans le sang, et les bergers, loin de secourir le troupeau, fuient tremblants, pour se dérober à sa fureur.

«Ces Barbares, qui espéraient de surprendre la ville, furent eux-mêmes surpris et déconcertés. Les sujets d'Aceste, animés par l'exemple et par les ordres de Mentor eurent une vigueur dont ils ne se croyaient point capables. De ma lance je renversai le fils du roi de ce peuple ennemi. Il était de mon âge, mais il était plus grand que moi, car ce peuple venait d'une race de géants qui étaient de la même origine que les Cyclopes. Il méprisait un ennemi aussi faible que moi. Mais, sans m'étonner de sa force prodigieuse, ni de son air sauvage et brutal, je poussai ma lance contre sa poitrine, et je lui fis vomir, en expirant, des torrents d'un sang noir. Il pensa m'écraser. Dans sa chute, le bruit de ses armes retentit jusqu'aux montagnes. Le pris ses dépouilles, et je revins à Aceste avec les armes du mort que j'avais enlevées. Mentor, ayant achevé de mettre les ennemis en désordre, les tailla en pièces et poussa les fuyards jusque dans les forêts.

«Un succès si inespéré fit regarder Mentor comme un homme chéri et inspiré des dieux. Aceste, touché de reconnaissance, nous avertit qu'il craignait tout pour nous, si les vaisseaux d'Énée revenaient en Sicile: il nous en donna un pour retourner en notre pays, nous combla de présents, et nous pressa de partir pour pré-[44] venir tous les malheurs qu'il prévoyait; mais il ne voulut nous donner ni un pilote, ni des rameurs de sa nation, de peur qu'ils ne fussent trop exposés sur les côtes de la Grèce. Il nous donna des marchands phéniciens, qui, étant en

commerce avec tous les peuples du monde, n'avaient rien à craindre et qui devaient ramener le vaisseau à Aceste quand ils nous auraient laissés à Ithaque. Mais les dieux, qui se jouent des desseins des hommes, nous réservaient à d'autres dangers.»

[45]

SECOND LIVRE

«Les Tyriens, par leur fierté, avaient irrité contre eux le grand roi Sésostris, qui régnait en Égypte, et qui avait conquis tant de royaumes. Les richesses qu'ils ont acquises par le commerce et la force de l'imprenable ville de Tyr, située dans la mer, avaient enflé le coeur de ces peuples. Ils avaient refusé de payer à Sésostris le tribut qu'il leur avait imposé en revenant de ses conquêtes, et ils avaient fourni des troupes à son frère, qui avait voulu, à son retour, le massacrer au milieu des réjouissances d'un grand festin. Sésostris avait résolu, pour abattre leur orgueil, de troubler leur commerce dans toutes les mers. Ses vaisseaux allaient de tous côtés cherchant les Phéniciens. Une flotte égyptienne nous rencontra, comme nous commençons à perdre de vue les montagnes de la Sicile. Le port et la terre semblaient fuir derrière nous et se perdre dans les nues. En même temps nous voyons approcher les navires des Égyptiens semblables à une ville flottante. Les Phéniciens les reconnurent et voulurent s'en éloigner, mais il n'était plus temps. Leurs voiles étaient meilleures que les nôtres; le vent les favorisait; leurs rameurs étaient en plus grand nombre. Ils nous abordent, nous prennent et nous emmènent prisonniers en Égypte. En vain je leur représentai que je n'étais pas phénicien. À peine daignèrent-ils m'écouter. Ils nous regardèrent comme des esclaves dont les Phéniciens [46] trafiquaient, et ils ne songèrent qu'au profit d'une telle prise. Déjà nous remarquons les eaux de la mer qui blanchissent par le mélange de celles du Nil, et nous voyons la côte d'Égypte, presque aussi basse que la mer. Ensuite nous

arrivons à l'île de Pharos, voisine de la ville de No; de là nous remontons le Nil jusques à Memphis.

«Si la douleur de notre captivité ne nous eût rendus insensibles à tous les plaisirs, nos yeux auraient été charmés de voir cette fertile terre d'Égypte, semblable à un jardin délicieux; arrosé d'un nombre infini de canaux. Nous ne pouvions jeter les yeux sur les deux rivages sans apercevoir des villes opulentes, des maisons de campagne agréablement situées, des terres qui se couvraient tous les ans d'une moisson dorée sans se reposer jamais, des prairies pleines de troupeaux, des laboureurs qui étaient accablés sous le poids des fruits que la terre épanchait de son sein, des bergers qui faisaient répéter les doux sons de leurs flûtes et de leurs chalumeaux à tous les échos d'alentour.

«“Heureux, disait Mentor, le peuple qui est conduit par un sage roi! Il est dans l'abondance; il vit heureux, et aime celui à qui il doit tout son bonheur. C'est ainsi, ajoutait-il, ô Télémaque, que vous devez régner et faire la joie de vos peuples, si jamais les dieux vous font posséder le royaume de votre père. Aimez vos peuples comme vos enfants; goûtez le plaisir d'être aimé d'eux, et faites qu'ils ne puissent jamais sentir la paix et la joie sans se ressouvenir que c'est un bon roi qui leur a fait ces riches présents. Les rois qui ne songent qu'à se faire craindre et qu'à abattre leurs sujets pour les rendre plus soumis sont les fléaux du genre humain. Ils sont craints comme ils le veulent être; mais ils sont haïs, détestés, et ils ont encore plus à craindre de leurs sujets que leurs sujets n'ont à craindre, d'eux.” »

«Je répondais à Mentor: “Hélas! il n'est pas question de songer aux maximes suivant lesquelles on doit régner. Il n'y a plus d'Ithaque pour nous. Nous ne rever-[47] rons jamais ni notre patrie, ni Pénélope, et, quand même Ulysse retournerait plein de gloire dans son royaume, il n'aura jamais la joie de m'y voir, jamais je n'aurai celle de lui obéir pour apprendre à commander. Mourons, mon cher Mentor; nulle autre pensée ne nous est plus permise, mourons, puisque les

dieux n'ont aucune pitié de nous.”

«En parlant ainsi, de profonds soupirs entrecoupaient toutes mes paroles. Mais Mentor, qui craignait les maux avant qu'ils arrivassent, ne savait plus ce que c'était que de les craindre, des qu'ils étaient arrivés.

«“Indigne fils du sage Ulysse, s'écriait-il, quoi donc vous vous laissez vaincre à votre malheur! Sachez que vous reverrez un jour l'île d'Ithaque et Pénélope. Vous verrez même dans sa première gloire celui que vous n'avez point connu, l'invincible Ulysse, que la fortune ne peut abattre, et qui, dans ses malheurs, encore plus grands que les vôtres, vous apprend à ne vous décourager jamais. Ô s'il pouvait apprendre, dans les terres éloignées où la tempête l'a jeté, que son fils ne sait imiter ni sa patience, ni son courage, cette nouvelle l'accablerait de honte, et lui serait plus rude que tous les malheurs qu'il souffre depuis si longtemps.” Ensuite Mentor me faisait remarquer la joie et l'abondance repandue dans toute la campagne d'Égypte, où l'on comptait jusqu'à vingt-deux mille villes. Il admirait la bonne police de ces villes, la justice exercée en faveur du pauvre contre le riche, la bonne éducation des enfants, qu'on accoutumait à l'obéissance, au travail, à la sobriété, à l'amour des arts ou des lettres, l'exactitude pour toutes les cérémonies de religion, le désintéressement, le désir de l'honneur, la fidélité pour les hommes et la crainte pour les dieux, que chaque père inspirait à ses enfants, il ne se lassait point d'admirer ce bel ordre. “Heureux”, me disait-il sans cesse, “le peuple qu'un sage roi conduit ainsi! Mais encore plus heureux le roi qui fait le bonheur de tant de peuples, et qui trouve le sien dans sa vertu! Il est plus que craint, [48] car il est aimé. Non seulement on lui obéit, mais encore il est le roi de tous les coeurs. Chacun, bien loin de vouloir s'en défaire, craint de le perdre et donnerait sa vie pour lui.” Je remarquais ce que disait Mentor, et je sentais renaître mon courage au fond de mon coeur, à mesure que ce sage ami me parlait. Aussitôt que nous fûmes arrivés, à Memphis, ville opulente et magnifique, le gouverneur ordonna que nous irions jusqu'à Thèbes pour être présentés au roi

Sésostris, qui voulait examiner les choses par lui-même et qui était fort animé contre les Tyriens. Nous remontâmes donc encore le long du Nil, jusqu'à cette fameuse Thèbes à cent portes, où habitait ce grand roi. Cette ville nous parut d'une étendue immense et plus peuplée que les plus florissantes villes de Grèce. La police y est parfaite pour la propreté des rues, pour le cours des eaux, pour la commodité des bains, pour la culture des arts et pour la sûreté publique. Les places sont ornées de fontaines et d'obélisques. Les temples sont de marbre, et d'une architecture simple, mais majestueuse. Le palais du prince est lui seul comme une grande ville. On n'y voit que des colonnes de marbre, que des pyramides et obélisques, que des statues colossales, que des meubles d'or et d'argent massif. Ceux qui nous avaient pris dirent au roi que nous avions été trouvés dans un navire phénicien. Il écoutait chaque jour, à certaines heures réglées, tous ceux de ses sujets qui avaient ou des plaintes à lui faire, ou des avis à lui donner. Il ne méprisait ni ne rebutait personne, et ne croyait être roi que pour faire du bien à tous ses sujets, qu'il aimait comme ses enfants. Pour les étrangers, il les recevait avec bonté, et voulait les voir, parce qu'il croyait qu'on apprendrait toujours quelque chose d'utile en s'instruisant des mœurs et des manières des peuples éloignés. Cette curiosité du roi fit qu'on nous présenta à lui. Il était sur un trône d'ivoire, tenant en main un sceptre d'or. Il était déjà vieux, mais agréable, plein de douceur et de majesté: il jugeait tous les jours les peuples avec une patience et une [49] sagesse qu'on admirait sans flatterie. Après avoir travaillé toute la journée à régler les affaires et à rendre une exacte justice, il se délassait le soir à écouter des hommes savants ou à converser avec les plus honnêtes gens, qu'il savait bien choisir pour les admettre dans sa familiarité. On ne pouvait lui reprocher en toute sa vie que d'avoir triomphé avec trop de faste des rois qu'il avait vaincus et de s'être confié à un de ses sujets que je vous dépeindrai tout à l'heure. Quand il me vit, il fut touché de ma jeunesse et de ma douleur. Il me demanda ma patrie et mon nom. Nous fûmes étonnés de la sagesse qui parlait par sa bouche. Je lui répondis: "Ô grand roi, vous n'ignorez pas le siège de Troie, qui a duré dix ans, et sa ruine,

qui a coûté tant de sang à toute la Grèce. Ulysse, mon père, a été un des principaux rois qui ont ruiné cette ville: il erre sur toutes les mers, sans pouvoir retrouver l'île d'Ithaque, qui est son royaume. Je le cherche, et un malheur semblable au sien fait que j'ai été pris. Rendez-moi à mon père et à ma patrie. Ainsi puissent les dieux vous conserver à vos enfants et leur faire sentir la joie de vivre sous un si bon père!"

«Sésostris continuait à me regarder d'un oeil de compassion; mais, voulant savoir si ce que je disais était vrai, il nous renvoya à un de ses officiers, qui fut chargé de savoir de ceux qui avaient pris notre vaisseau si nous étions effectivement ou grecs ou phéniciens. "S'ils sont phéniciens, dit, le roi, il faut doublement les punir, pour être nos ennemis, et plus encore pour avoir voulu nous tromper par un lâche mensonge. Si au contraire ils sont grecs, je veux qu'on les traite favorablement et qu'on les renvoie dans leur pays sur un de mes vaisseaux, car j'aime la Grèce: plusieurs Égyptiens y ont donné des lois. Je connais la vertu d'Hercule, la gloire d'Achille est parvenue jusqu'à nous, et j'admire ce qu'on m'a raconté de la sagesse du malheureux Ulysse: mon plaisir est de secourir la vertu malheureuse."»

[50] «L'officier auquel le roi renvoya l'examen de notre affaire avait l'âme aussi corrompue et aussi artificieuse que Sésostris était sincère et généreux. Cet officier se nommait Métophis. Il nous interrogea pour tâcher de nous surprendre, et, comme il vit que Mentor répondait avec plus de sagesse que moi, il le regarda avec aversion et avec défiance. Car les méchants s'irritent contre les bons. Il nous sépara, et, depuis ce moment, je ne sus point ce qu'était devenu Mentor. Cette séparation fut un coup de foudre pour moi. Métophis espérait toujours qu'en nous questionnant séparément il pourrait nous faire dire des choses contraires. Surtout il croyait m'éblouir par ses promesses flatteuses et me faire avouer ce que Mentor lui aurait caché. Enfin il ne cherchait pas de bonne foi la vérité; mais il voulait trouver quelque prétexte de dire au roi que nous étions des Phéniciens, pour nous faire ses esclaves. En effet, malgré notre innocence,

et malgré la sagesse du roi, il trouva le moyen de le tromper. Hélas à quoi les rois sont-ils exposés! Les plus sages mêmes sont souvent surpris. Des hommes artificieux et intéressés les environnent. Les bons se retirent, parce qu'ils ne sont ni empressés ni flatteurs. Les bons attendent qu'on les cherche, et les princes ne savent guère les aller chercher. Au contraire, les méchants sont hardis, trompeurs, empressés à s'insinuer et à plaire, adroits à dissimuler, prêts à tout faire contre l'honneur et la conscience pour contenter les passions de celui qui règne. Ô qu'un roi est malheureux d'être exposé aux artifices des méchants! Il est perdu, s'il ne repousse la flatterie, et s'il n'aime ceux qui disent hardiment la vérité. Voilà les réflexions que je faisais dans mon malheur, et je rappelais tout ce que j'avais ouï dire à Mentor.

«Cependant Métophis m'envoya vers les montagnes du dessert d'Oasis avec ses esclaves, afin que je servisse avec eux à conduire ses grands troupeaux.» En cet endroit, Calypso interrompit Télémaque, disant: «Eh [51] bien! que faites-vous alors, vous qui aviez préféré en Sicile la mort à la servitude?» Télémaque répondit: «Mon malheur croissait toujours. Je n'avais plus la misérable consolation de choisir entre la servitude et la mort. Il fallut être esclave et éprouver pour ainsi dire toutes les rigueurs de la fortune. Il ne me restait plus aucune espérance, et je ne pouvais pas même dire un mot pour travailler à me délivrer. Mentor m'a dit depuis qu'on l'avait vendu à des Éthiopiens, et qu'il les avait suivis en Éthiopie.

«Pour moi, j'arrivai dans des déserts affreux. On y voit des sables brûlants au milieu des plaines; des neiges qui ne se fondent jamais font un hiver perpétuel sur le sommet des montagnes, et on trouve seulement, pour nourrir les troupeaux, des pâturages parmi des rochers, vers le milieu du penchant de ces montagnes escarpées; les vallées y sont si profondes, qu'à peine le soleil y peut faire luire ses rayons. Je ne trouvai d'autres hommes dans ce pays que des bergers aussi sauvages que le pays même. Là, je passais les nuits à déplorer mon malheur, et les jours à suivre un troupeau, pour éviter la fureur brutale d'un premier esclave, qui, espérant d'obtenir sa

liberté, accusait sans cesse les autres, pour faire valoir à son maître son zèle et son attachement à ses intérêts. Cet esclave se nommait Butis.

«Je devais succomber en cette occasion. La douleur me pressant, j'oubliai un jour mon troupeau, et je m'étendis sur l'herbe auprès d'une caverne où j'attendais la mort, ne pouvant plus supporter mes peines. En ce moment, je remarquai que toute la montagne tremblait. Les chênes et les pins semblaient descendre du sommet de la montagne. Les vents retenaient leurs haleines. D'une voix mugissante sortit de la caverne et me fit entendre ces paroles: "Fils du sage Ulysse, il faut que tu deviennes, comme lui, grand par la patience. Les princes qui ont toujours été heureux ne sont guère dignes de l'être. La mollesse les corrompt, [52] l'orgueil les enivre. Que tu seras heureux, si tu surmontes tes malheurs et si tu ne les oublies jamais! Tu reverras Ithaque, et ta gloire montera jusqu'aux astres. Quand tu seras le maître des autres hommes, souviens-toi que tu as été faible, pauvre et souffrant comme eux. Prends plaisir à les soulager; aime ton peuple, déteste la flatterie, et sache que tu ne seras grand qu'autant que tu seras modéré et courageux pour vaincre tes passions".

«Ces paroles divines entrèrent jusqu'au fond de mon cœur. Elles y firent renaître la joie et le courage. Je ne sentis point cette horreur qui fait dresser les cheveux sur la tête et qui glace le sang dans les veines, quand les dieux se communiquent aux mortels. Je me levai tranquille, j'adorai à genoux, les mains levées vers le ciel, Minerve, à qui je crus devoir cet oracle. En même temps, je me trouvai un nouvel homme. La sagesse éclaira mon esprit. Je sentais une douce force pour modérer toutes mes passions et pour arrêter l'impétuosité de ma jeunesse. Je me fis aimer de tous les bergers du désert; ma douceur, ma patience, mon exactitude apaisèrent enfin le cruel Butis, qui était en autorité sur les autres esclaves et qui avait voulu d'abord me tourmenter. Pour mieux supporter l'ennui de la captivité et de la solitude, je cherchai des livres, et j'étais accablé d'ennui, faute de quelque instruction qui pût nourrir mon esprit et le soutenir. "Heureux, disais-je,

ceux qui se dégoûtent des plaisirs violents, et qui savent se contenter des douceurs d'une vie innocente! Heureux ceux qui se divertissent en s'instruisant, et qui se plaisent à cultiver leur esprit par les sciences! En quelque endroit que la fortune ennemie les jette, ils portent toujours avec eux de quoi s'entretenir, et l'ennui qui dévore les autres hommes au milieu même des délices, est inconnu à ceux qui savent s'occuper par quelque lecture. Heureux ceux qui aiment à lire, et qui ne sont point, comme moi, privés de la lecture!"

[53] «Pendant que ces pensées roulaient dans mon esprit, je m'enfonçai dans une sombre forêt, où j'aperçus tout à coup un vieillard, qui tenait dans sa main un livre. Ce vieillard avait un grand front chauve et un peu ridé; une barbe blanche pendait jusqu'à sa ceinture. Sa taille était haute et majestueuse. Son teint était encore frais et vermeil; ses yeux, vifs et perçants; sa voix, douce; ses paroles, simples et aimables. Jamais je n'ai vu un si vénérable vieillard. Il s'appelait Termosiris, et il était prêtre d'Apollon, qu'il servait dans un temple de marbre que les rois d'Égypte avaient consacré à ce dieu dans cette forêt. Le livre qu'il tenait était un recueil d'hymnes, en l'honneur des dieux. Il m'aborde avec amitié. Nous nous entretenons. Il racontait si bien les choses passées, qu'on croyait les voir. Mais il les racontait courtement, et jamais ses histoires ne m'ont lassé. Il prévoyait l'avenir par la profonde sagesse qui lui faisait connaître les hommes et les desseins dont ils sont capables. Avec tant de prudence il était gai, complaisant, et la jeunesse la plus enjouée n'a point autant de grâces qu'en avait cet homme dans une vieillesse si avancée. Aussi aimait-il les jeunes gens, quand ils étaient dociles et qu'ils avaient le goût de la vertu. Bientôt il m'aima tendrement, et me donna des livres pour me consoler. Il m'appelait: "Mon fils." Je lui disais souvent: "Mon père, les dieux qui m'ont ôté Mentor ont eu pitié de moi. Ils m'ont donné en vous un autre soutien." Cet homme, semblable à Orphée ou à Linus, était sans doute inspiré des dieux; il me récitait les vers qu'il avait faits, et me donnait ceux de plusieurs excellents poètes favorisés des Muses. Lorsqu'il était revêtu de sa longue robe d'une éclatante

blancheur et qu'il prenait en main sa lyre d'ivoire, les tigres, les lions et les ours venaient le flatter et lécher ses pieds. Les satyres sortaient des forêts pour danser autour de lui; les arbres mêmes paraissaient émus, et vous auriez cru que les rochers attendris allaient descendre du haut des montagnes au charme de ses doux accents. Il ne chan- [54] tait que la grandeur des dieux, la vertu des héros, et la sagesse des hommes qui préfèrent la gloire aux plaisirs.

«Il me disait souvent que je devais prendre courage, et que les dieux n'abandonneraient ni Ulysse ni son fils. Enfin il m'assura que je devais, à l'exemple d'Apollon, enseigner aux bergers à cultiver les Muses. "Apollon, disait-il, indigné de ce que Jupiter par ses foudres troublait le ciel dans les plus beaux jours, voulut s'en venger sur les Cyclopes qui forgeaient les foudres, et il les perça de ses flèches. Aussitôt le mont Etna cessa de vomir des tourbillons de flammes. On n'entendit plus les coups des terribles marteaux, qui frappant l'enclume faisaient gémir les profondes cavernes de la terre et les abîmes de la mer. Le fer et l'airain, n'étant plus polis par les Cyclopes, commençaient à se rouiller. Vulcain furieux sort de sa fournaise embrasée; quoique boiteux, il monte en diligence vers Olympe, il arrive, suant et couvert d'une noire poussière, dans l'assemblée des dieux. Il fait des plaintes amères. Jupiter s'irrite contre Apollon, le chasse du ciel et le précipite sur la terre. Son char vide faisait de lui-même son cours ordinaire pour donner aux hommes les jours et les nuits avec le changement régulier des saisons. Apollon, dépouillé de tous ses rayons, fut contraint de se faire berger et de garder les troupeaux du roi Admète. Il jouait de la flûte, et tous les autres bergers venaient à l'ombre des ormeaux sur le bord d'une claire fontaine, écouter ses chansons. Jusque-là ils avaient mené une vie sauvage et brutale. Ils ne savaient que conduire leurs brebis, les tondre, traire leur lait, et faire des fromages. Toute la campagne était comme un désert affreux. Bientôt Apollon montra à tous ces bergers les arts qui peuvent rendre leur vie agréable. Il chantait les fleurs dont le printemps se couronne, les parfums qu'il répand et la verdure qui naît sous ses pas. Puis il chantait les délicieuses nuits de l'été où les zéphyr

rafraîchissent les hommes, et où la rosée désaltère la terre. Il mêlait aussi dans ses chansons les fruits dorés dont [55] l'automne récompense les travaux des laboureurs, et le repos de l'hiver, pendant lequel la jeunesse folâtre danse auprès du feu. Enfin il représentait les forêts sombres qui couvrent les montagnes et les creux vallons, où les rivières par mille détours semblent se jouer au milieu des riantes prairies. Il apprit ainsi aux bergers quels sont les charmes de la vie champêtre, quand on sait goûter ce que la simple nature a de merveilleux. Bientôt les bergers avec leurs flûtes se virent plus heureux que les rois, et leurs cabanes attiraient en foule les plaisirs purs qui fuient les palais dorés. Les jeux, les ris, les grâces, suivaient partout les innocentes bergères. Tous les jours étaient des jours de fête. On n'entendait plus que le gazouillement des oiseaux, ou la douce haleine des zéphirs qui se jouaient dans les rameaux des arbres, ou le murmure d'une onde claire qui tombait de quelque rocher, ou les chansons que les Muses inspiraient aux bergers qui suivaient Apollon. Ce dieu leur enseignait à remporter le prix de la course et à percer de flèches les daims et les cerfs. Les dieux mêmes devinrent jaloux des bergers: cette vie leur parut plus douce que toute leur gloire, et ils rappelèrent Apollon dans l'Olympe.

«Mon fils, cette histoire doit vous instruire. Puisque vous êtes dans l'état où fut Apollon, défrichez cette terre sauvage, faites fleurir comme lui le désert. Apprenez à tous ces bergers quels sont les charmes de l'harmonie. Adoucissez les coeurs farouches. Montrez-leur l'aimable vertu. Faites-leur sentir combien il est doux de jouir, dans la solitude, des plaisirs innocents que rien ne peut ôter aux bergers. Un jour, mon fils, un jour les peines et les soucis cruels qui environnent les rois vous feront regretter sur le trône la vie pastorale.» Ayant ainsi parlé, Termosiris me donna une flûte si douce que les échos de ces montagnes, qui la firent entendre de tous côtés, attirèrent bientôt autour de nous tous les bergers voisins. Ma voix avait une harmonie divine. Je me sentais ému et comme hors de moi-[56] même pour chanter les grâces dont la nature a orné la campagne. Nous passions les jours entiers et une partie des nuits à chanter ensemble. Tous les bergers,

oubliant leurs cabanes et leurs troupeaux, étaient suspendus et immobiles autour de moi pendant que je leur donnais des leçons. Il semblait que ces déserts n'eussent plus rien de sauvage; tout y était devenu doux et riant; la politesse des habitants semblait adoucir la terre.

«Nous nous assemblions souvent pour offrir des sacrifices dans ce temple d'Apollon où Termosiris était prêtre. Les bergers y allaient couronnés de laurier en l'honneur du dieu; les bergères y allaient aussi en dansant, avec des couronnes de fleurs, et portant sur leurs têtes, dans des corbeilles, les dons sacrés. Après le sacrifice, nous faisons un festin champêtre. Nos plus doux mets étaient le lait de nos chèvres et de nos brebis que nous avons soin de traire nous-mêmes, avec les fruits fraîchement cueillis de nos propres mains, tels que les dattes, les figues et les raisins. Nos sièges étaient de gazon; les arbres touffus nous donnaient une ombre plus agréable que les lambris dorés des palais des rois. Mais ce qui acheva de me rendre fameux parmi nos bergers, c'est qu'un jour un lion affamé vint se jeter sur mon troupeau; déjà il commençait un carnage affreux, je n'avais en main que ma houlette, je m'avance hardiment. Le lion hérissé sa crinière, me montre ses dents et ses griffes, ouvre une gueule sèche et enflammée, ses yeux paraissaient pleins de sang et de feu. Il bat ses flancs avec sa longue queue. Je le terrasse, la petite cotte de mailles dont j'étais revêtu, selon la coutume des bergers d'Égypte, l'empêcha de me déchirer. Trois fois il se releva: il poussait des rugissements qui faisaient retentir toutes les forêts. Trois fois je l'abattis. Enfin je l'étouffai entre mes bras, et les bergers, témoins de ma victoire, voulurent que je me revêtisse de la peau de ce terrible lion. Le bruit de cette action et celui du beau changement de [57] tous nos bergers se répandit dans toute l'Égypte. Il parvint même jusqu'aux oreilles de Sésostris. Il sut qu'un de ces deux captifs qu'on avait pris pour des Phéniciens avait ramené l'âge d'or dans ces déserts presque inhabitables. Il voulut me voir: car il aimait les Muses, et tout ce qui peut instruire les hommes touchait son grand cœur. Il me vit, il m'écouta avec plaisir, il découvrit que Métophis l'avait trompé par avarice, il le condamna à une

prison perpétuelle et lui ôta toutes les richesses qu'il possédait injustement. "Ô qu'on est malheureux, disait-il, quand on est au-dessus du reste des hommes! Souvent on ne peut voir la vérité par ses propres yeux, on est environné de gens qui l'empêchent d'arriver jusqu'à celui qui commande. Chacun est intéressé à le tromper. Chacun, sous une apparence de zèle, cache son ambition. On fait semblant d'aimer le roi, et on n'aime que les richesses qu'il donne. On l'aime si peu que, pour obtenir ses faveurs, on le flatte, et on le trahit."

«Ensuite Sésostris me traita avec une tendre amitié, et résolut de me renvoyer en Ithaque avec des vaisseaux et des troupes pour délivrer Pénélope de tous ses amants. La flotte était déjà prête. Nous ne songions qu'à nous embarquer. J'admirais les coups de la fortune qui relève tout à coup ceux qu'elle a le plus abaissés. Cette expérience me faisait espérer qu'Ulysse pourrait bien revenir enfin dans son royaume après quelque longue souffrance. Je pensais aussi en moi-même que je pourrais encore revoir Mentor, quoiqu'il eût été emmené dans les pays les plus inconnus de l'Éthiopie. Pendant que je retardais un peu mon départ pour tâcher d'en savoir des nouvelles, Sésostris qui était fort âgé mourut subitement, et sa mort me replongea dans de nouveaux malheurs.

«Toute l'Égypte parut inconsolable dans cette perte. Chaque famille croyait avoir perdu son meilleur ami, son protecteur, son père. Les vieillards, levant les mains au ciel, s'écriaient: "Jamais l'Égypte n'eut un si [58] bon roi; jamais elle n'en aura de semblable. Ô dieux! Il fallait ou ne le montrer point aux hommes, ou ne le leur ôter jamais: pourquoi faut-il que nous survivions au grand Sésostris?" Les jeunes gens disaient: "L'espérance de l'Égypte est détruite. Nos pères ont été heureux de passer leur vie sous un si bon roi. Pour nous, nous ne l'avons vu que pour sentir sa perte." Ses domestiques pleuraient nuit et jour. Quand on fit les funérailles du roi, pendant quarante jours tous les peuples les plus recules y accoururent en foule: chacun voulait voir encore une fois le corps de Sésostris. Chacun voulait en conserver l'image. Plusieurs

voulurent être mis avec lui dans le tombeau.

«Ce qui augmenta encore la douleur de sa perte, c'est que son fils Bocchoris n'avait ni humanité pour les étrangers, ni curiosité pour les sciences, ni estime pour les hommes vertueux, ni amour de la gloire. La grandeur de son père avait contribué à le rendre si indigne de régner. Il avait été nourri dans la mollesse et dans une fierté brutale. Il comptait pour rien les hommes, croyant qu'ils n'étaient faits que pour lui, et qu'il était d'une autre nature qu'eux. Il ne songeait qu'à contenter ses passions, qu'à dissiper les trésors immenses que son père avait ménagés avec tant de soin, qu'à tourmenter les peuples, et qu'à sucer le sang des malheureux, enfin qu'à suivre les conseils flatteurs des jeunes insensés qui l'entouraient, pendant qu'il écartait avec mépris tous les sages vieillards qui avaient eu la confiance de son père. C'était un monstre, et non pas un roi. Toute l'Égypte gémissait, et quoique le nom de Sésostris, si cher aux Égyptiens, leur fit supporter la conduite lâche et cruelle de son fils, le fils courait à sa perte, et un prince si indigne du trône ne pouvait longtemps régner.

«Il ne me fut plus permis d'espérer mon retour en Ithaque. Je demeurai dans une tour sur le bord de la mer auprès de Péluse, où notre embarquement devait se faire, si Sésostris ne fût pas mort. Métophys avait eu [59] l'adresse de sortir de prison et de se rétablir auprès du nouveau roi: il m'avait fait renfermer dans cette tour, pour se venger de la disgrâce que je lui avais causée. Je passais les jours et les nuits dans une profonde tristesse. Tout ce que Termosiris m'avait prédit, et tout ce que j'avais entendu dans la caverne ne me paraissait plus qu'un songe. J'étais abîmé dans la plus amère douleur. Je voyais les vagues qui venaient battre le pied de la tour où j'étais prisonnier. Souvent je m'occupais à considérer des vaisseaux agités par la tempête qui étaient en danger de se briser contre les rochers sur lesquels la tour était bâtie. Loin de plaindre ces hommes menacés du naufrage, j'enviais leur sort. "Bientôt, disais-je en moi-même, ils finiront les malheurs de leur vie, ou ils arriveront en leur pays. Hélas! je ne puis espérer ni l'un ni l'autre."

Pendant que je me consumais ainsi en regrets inutiles, j'aperçus comme une forêt de mâts de vaisseaux. La mer était couverte de voiles que les vents enflaient. L'onde était écumante sous les coups des rames innombrables. J'entendais de toutes parts des cris confus; j'apercevais sur le rivage une partie des Égyptiens effrayés qui couraient aux armes, et d'autres qui semblaient aller au-devant de cette flotte qu'on voyait arriver. Bientôt je reconnus que ces vaisseaux étrangers étaient les uns de Phénicie et les autres de l'île de Chypre; car mes malheurs commençaient à me rendre expérimenté sur ce qui regarde la navigation. Les Égyptiens me parurent divisés entre eux: je n'eus aucune peine à croire que l'insensé roi Bocchoris avait par ses violences causé une révolte de ses sujets et allumé la guerre civile. Je fus, du haut de cette tour, spectateur d'un sanglant combat. Les Égyptiens qui avaient appelé à leur secours les étrangers, après avoir favorisé leur descente, attaquèrent les autres Égyptiens, qui avaient le roi à leur tête. Je voyais ce roi qui animait les siens par son exemple: il paraissait comme le dieu Mars. Des ruisseaux de sang coulaient autour de lui. Les roues de son char étaient [60] teintes d'un sang noir, épais et écumant. À peine pouvaient-elles passer sur des tas de corps morts écrasés. Ce jeune roi, bien fait, vigoureux d'une mine haute et fière, avait dans ses yeux la fureur et le désespoir: il était comme un beau cheval qui n'a point de bouche; son courage le poussait au hasard, et la sagesse ne modérait point sa valeur. Il ne savait ni réparer ses fautes, ni donner des ordres précis, ni prévoir les maux qui le menaçaient, ni ménager les gens dont il avait le plus grand besoin. Ce n'était pas qu'il manquât de génie. Ses lumières égalaient son courage, mais il n'avait jamais été instruit par la mauvaise fortune, ses maîtres avaient empoisonné par la flatterie son beau naturel. Il était enivré de sa puissance et de son bonheur; il croyait que tout devait céder à ses désirs fougueux: la moindre résistance enflammait sa colère. Alors il ne raisonnait plus. Il était comme hors de lui-même. Son orgueil furieux en faisait une bête farouche. Sa bonté naturelle et sa droite raison l'abandonnaient en un instant. Ses plus fidèles serviteurs étaient réduits à s'enfuir. Il n'aimait plus

que ceux qui flattaient ses passions. Ainsi il prenait toujours des partis extrêmes contre ses véritables intérêts, et il forçait tous les gens de bien à détester sa folle conduite. Longtemps sa valeur le soutint contre la multitude de ses ennemis. Mais enfin il fut accablé. Je le vis périr: le dard d'un Phénicien perça sa poitrine. Il tomba de son char, que les chevaux traînaient toujours, et ne pouvant plus tenir les rênes, il fut mis sous les pieds des chevaux. Un soldat de l'île de Chypre lui coupa la tête, et, la prenant par les cheveux, il la montra comme en triomphe à toute l'armée victorieuse.

«Je me souviendrai toute ma vie d'avoir vu cette tête qui nageait dans le sang, ces yeux fermes et éteints, ce visage pâle et défiguré, cette bouche entr'ouverte, qui semblait vouloir encore achever des paroles commencées, cet air superbe et menaçant, que la mort même n'avait pu effacer. Toute ma vie il sera peint devant mes [61] yeux, et si jamais les dieux me faisaient régner; je n'oublierais point, après un si funeste exemple, qu'un roi n'est digne de commander, et n'est heureux dans sa puissance, qu'autant qu'il la soumet à la raison. Hé! quel malheur, pour un homme destiné à faire le bonheur public, de n'être le maître de tant d'hommes que pour les rendre malheureux!»

ÖZGEÇMİŞ (Ersel Topraktepe)

1973 İstanbul

1993 Haydarpaşa Lisesi

2002 YTÜ, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü

2004 Üniversitenin aynı bölümünde Araştırma Görevlisi

